

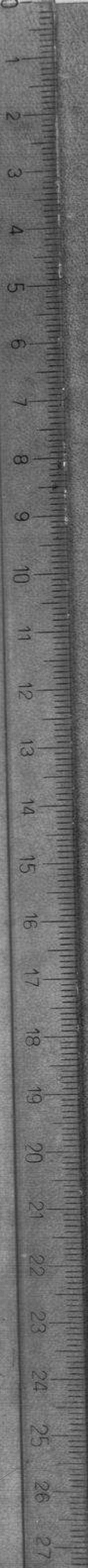
555

RODERICUS EPIC

HISTORIA
HISPANICA

1470

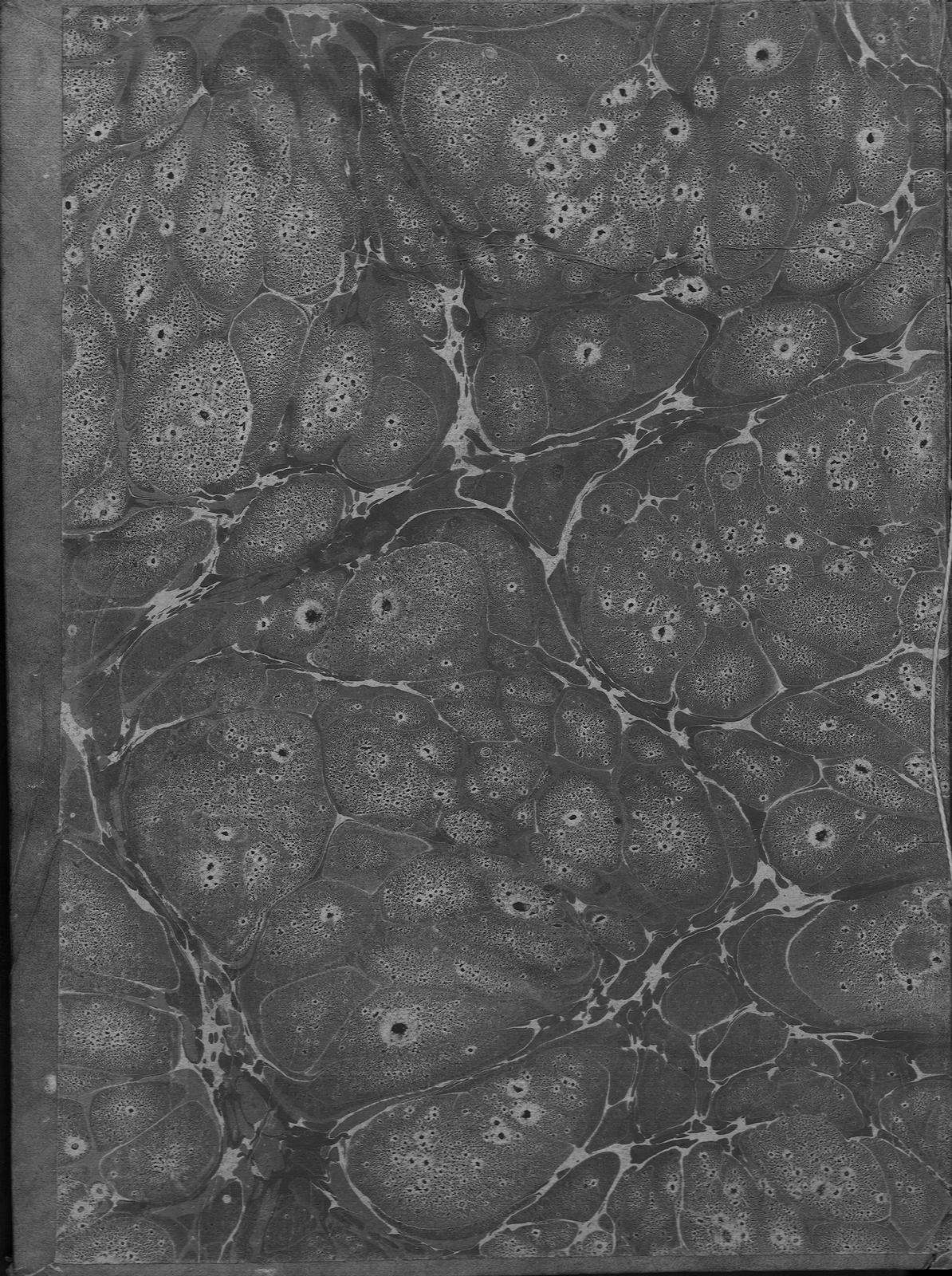
35

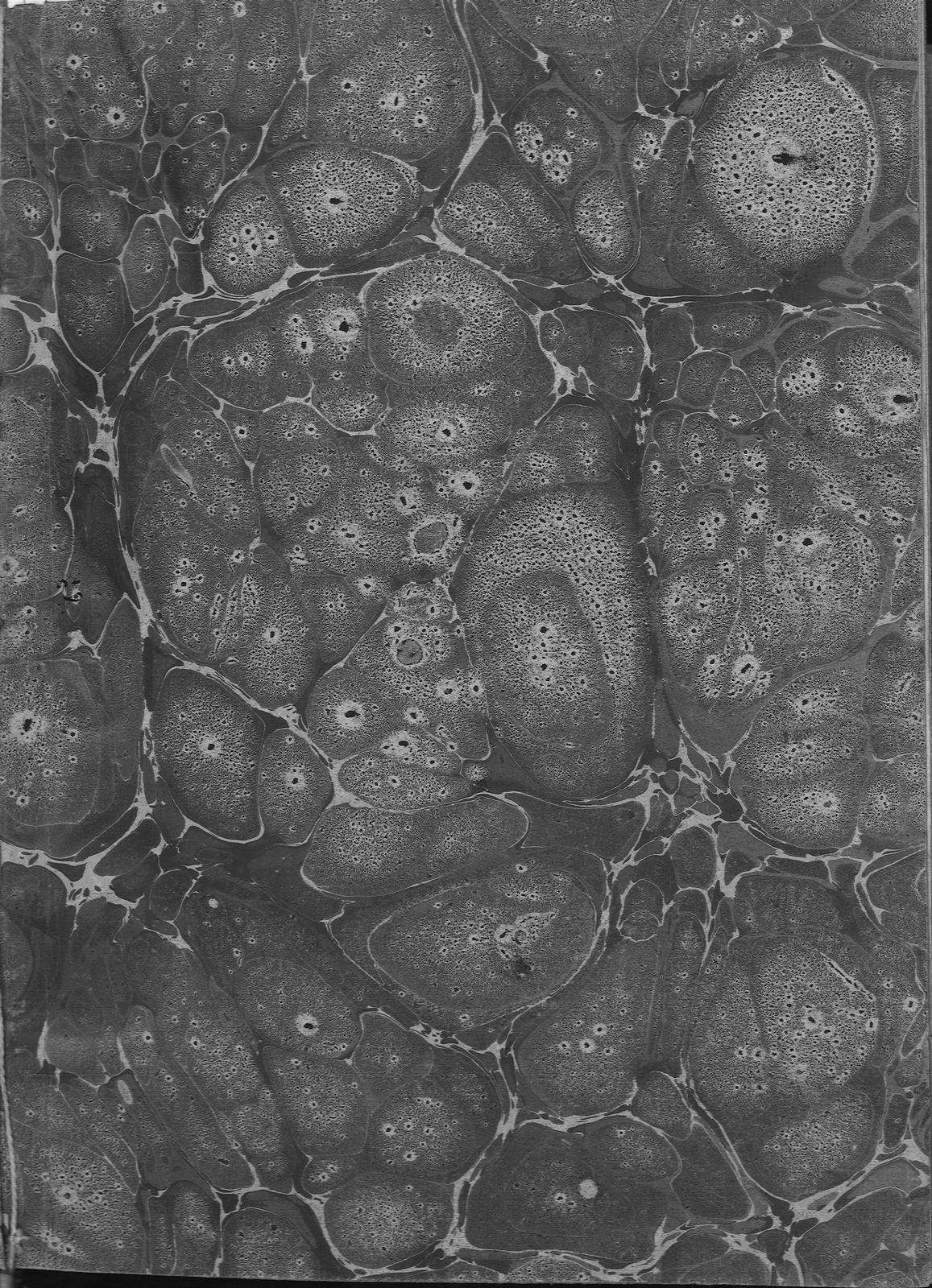

LA 335

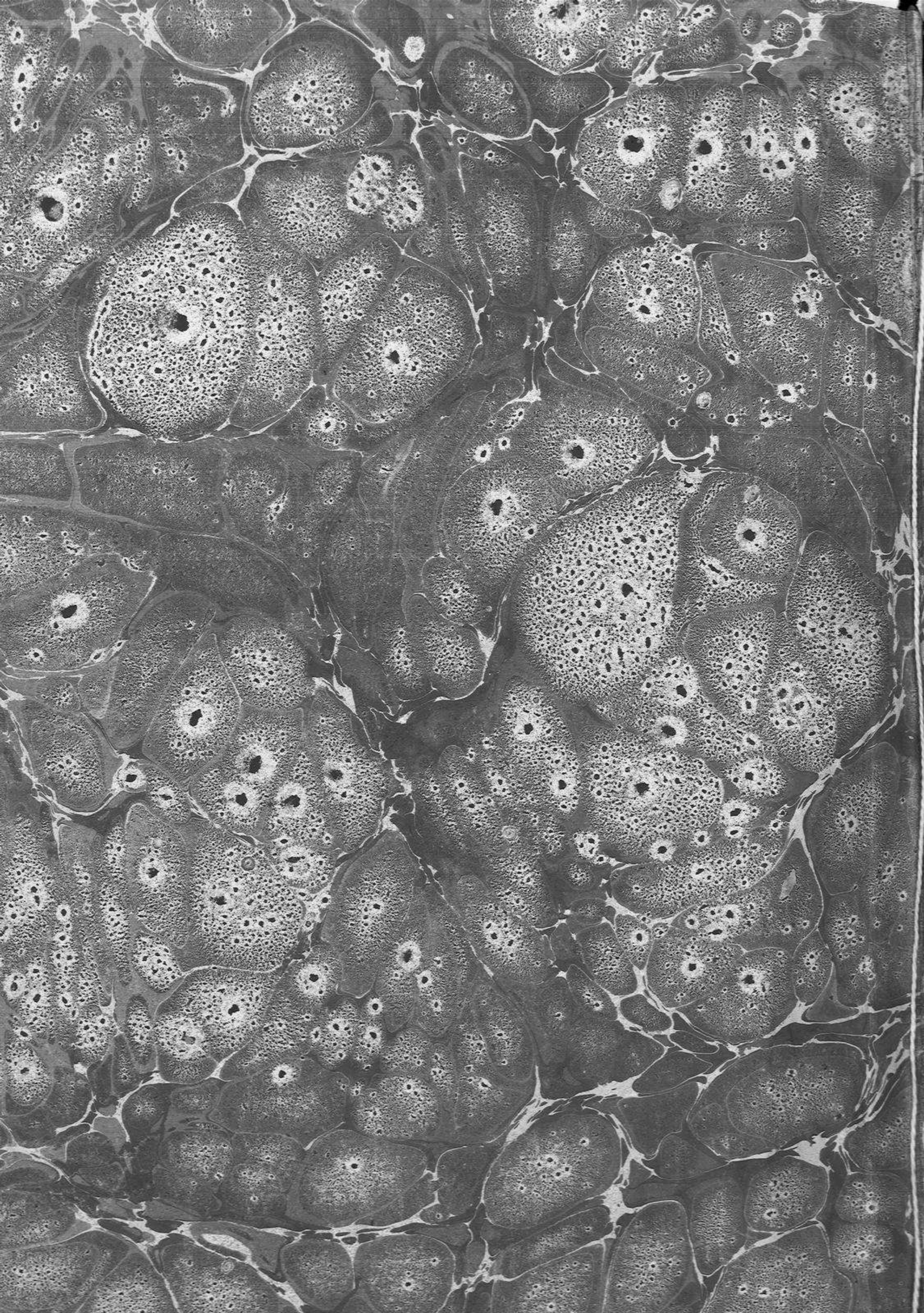
N° 35

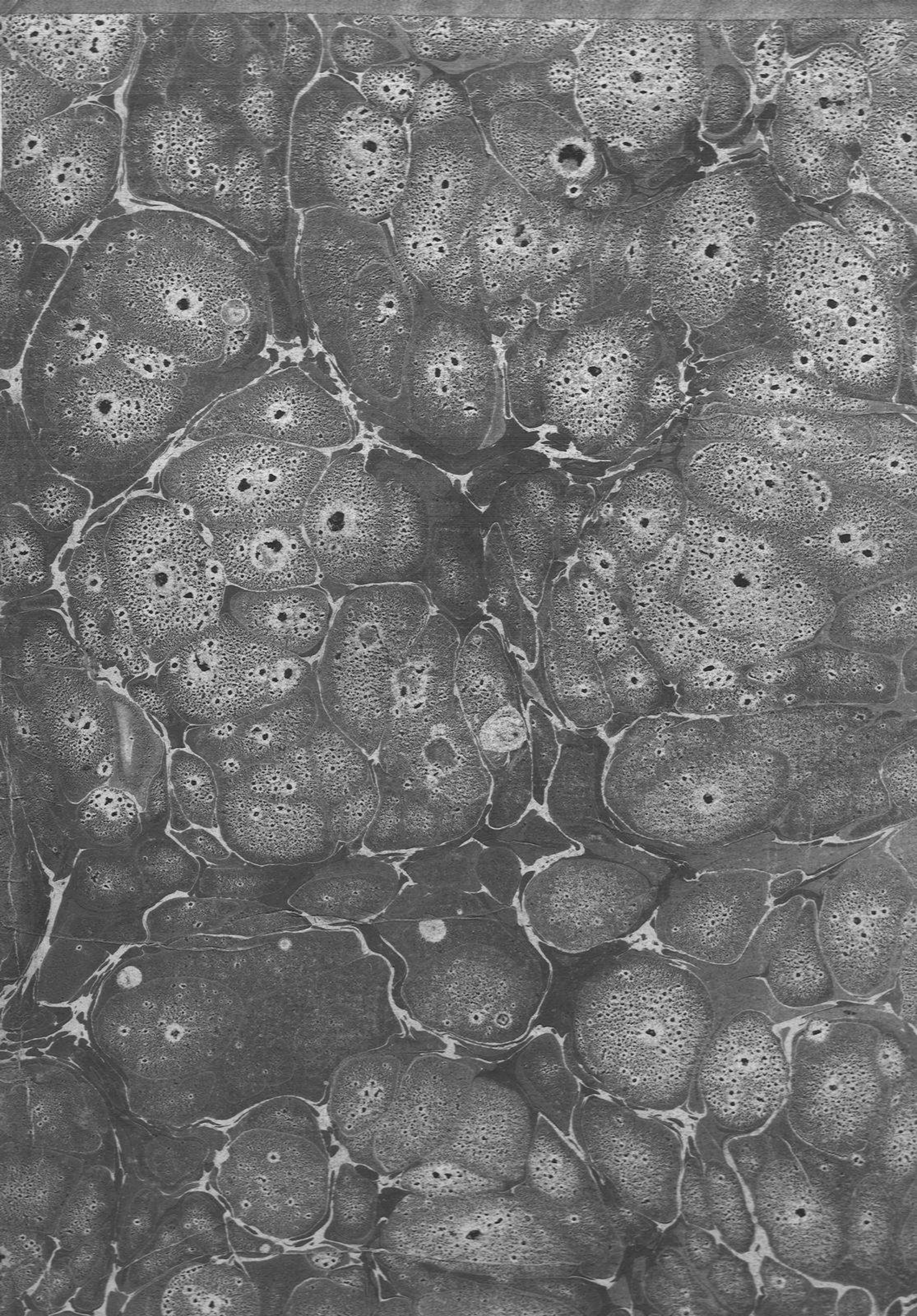
2400 50

18442031

Incipit compendiosa historia hispanica . In qua agitur de eius situ & descriptione : salubritate ac ubertate : gentisque humanitate : & ad religionis cultum pietate : ceterisque eiusdem regionis laudibus . Demum de Gothorum | Vandalorum : & ceterorum ad Hispanias accedentium origine & in Hispania regnantium antiquitate . Necnon de regnorum erectione : regumque successione : ac claris illorum successibus . Tandem pro ampliore historie ornatu inter ipsa hispanica gesta inseruntur breui Priscorum Romanorum : Grecorum : & aliorum exterorum antiquorum clarissima gesta : dicta : & insignia documenta ad cuiusvis principantis : potentis : seu nobilis : ac priuati hominis instructionem | edita : a Roderico Santii utriusque iuris ac artium professore Episcopo Palentino Hispano Sanctissimi domini nostri domini Pauli Pontificis Maximi in Castro suo Sancti Angeli de Vrbe Romana Prefecto . Prologus

CERENISSIMO AC INVICTISSIMO principi domino . D . Henrico . iiii . Castellę & Legionis Regi excellentissimo . eiusdem regię magestatis humilis capellanus | auditor | & consiliarius Rodericus Santii de Areualo utriusque iuris & artium professor | Episcopus Palentinus : Hispanus Castri sancti Angeli alme Vrbe Rome : pro Sanctissimo domino domino Paulo secundo Pontifice Maximo Castellanus seipsum cum supplici recommendatione . Falluntur plurimum qui Hispaniarum laudes : patrię situm : gentis religionem : & cultum atque uirtutes : & studia : bellorum quoque uictorias , aut nolunt | aut scire negligunt . Idcirco ut arbitror ob scriptorum inopiam contigisse putandum est : quemadmodum de gestis Romanorum Salustius

in Cathelinario conqueritur. Inuidet enim Atheniensibus quæ res sue scribentium industria longe illustriores in toto orbe quam fuerint referantur. Nec aliter de rebus Hispanicis dici potest; nam & Persarum: Græcorum: & Romanorum gesta licet amplissima fuerint: uerum aliquanto forsitan inferiora quam fama ferantur. Sed quia magna scriptorum ingenia ea lustrarunt per orbem terrarum pro maximis celebrata sunt. Hispanica tamen gens nunquam habuit talem copiam scriptorum: quia pauci ingenium sine corpore exercebant: & quilibet optimus uir potius uolebat facere quam dicere. Cupiebatque amplius sua benefacta laudari quam ipse aliorum benefacta narrare. Ceterum nonnulli Hispanas res legere dedignantur: eo ut puto errore ducti: quo nonnulli bonarum partium ac rerum inexperti: quæ in angulo mundi ut aiunt: Hispania sita esse uideatur: contendunt atque extra orbem posita. ut eorum uerbis utar ab orbis gloria aliena uideatur: longe aliter sapientes cosmographi sensere: qui orbem descripturi: ab Hispania tanquam a principali orbis porta incepere. Cum enim mundi machina marino circumfusa sit pelago: Hispania illa est: quæ ad orbem ipsum aditum præbet: ueluti ex cuius oris atque littoribus Atlântico motu oppositis: pelagus ipse oceanus profluit. & Africam: Asiam: Europamque nedum nobilitat: sed lustrat: atque determinat. Ut igitur huiusmodi hominum error tanto apertius amentibus sensatorum exulet: quanto est a ueritate remotior. Mandaui mihi Serenitas. T. quæ totius orientis: simul & mediterraneæ: ac Septentrionis regionum situm descriptionem & principatus præclarasque res sic mente tenet: ac si pedibus oculisque: illa omnia peragrando conspexisset. ut nostram Hispaniam imo tuam: quæ occidentis plagam tenet: ad aliorum potius quam tuam instructionem breuissime describerem: ac paucis quibusdam ut ita dixerim

2

syllabis / pauca quædam inter plurima : quæ huiusmodi
prouintiam concernere : & ornare uidentur subiicerem .
Verû quia nonnulli sancti & egregii uiri res Hispanicas
summatim describere : prouintiæ situm : gētis mores : præ
conia simul & præclara facinora non satis cōplectentes .
Inter quos beatus Isidorus breui sed graui stilo : gothicæ
gentis originem qui in Hispania regnarunt : Ex quibus
tua magestas tuicq; progenitores ortum trahitis . regūq;
ipsorum gesta & successiones : sua usq; tempora cōtexuit .
Rursus id ipsum egit Lucas tuden . Deinde Rodericus
sanctæ sedis Toletanæ Archipresul : eorundem regū suc
cessiones : pariter & successus usq; ad tempora Fernandi :
huius nominis .iii . a quo per rectam lineam tua mage
stas . xi . gradu distat breui . Sed suauis eloquio lustrauit .
Quæ omnia eadem tua excellētia solerter inspexit . uoluit
tamen nunc singulari suo ingenii acumine : & præteritas
præclarasq; res agnoscēdi desiderio accensus : nedum ea
rundem Hispaniarum situm & laudes regumq; successi
ones : simul & successus : post eundem Fernandum .iii .
agnoscere . sed lōge antea primo uidelicet Hispaniæ rege
post illius calamitosam miseramq; cladem : quem Pela
gium esse cōstat : usq; ad moderna hæc tua tempora : præ
sertim quia ea omnia latino sermone descripta : nō plene
reperiātur . Iniunxisti profecto princeps Serenissime rem
optimo principi debitam ac te dignam : dum uoluisti ut
ea omniū præclarissima orbis regio : quæ tibi famulatur
naturali subiectione : obsequatur & delectabili lectione :
& delecteris illius præconia ac res gestas legendo : quam
diligis eius incrementa querendo . Faciam igitur satis nō
quidem desiderio / sed præcepto tuæ magestatis & rem ip
sam altius repetēdo : breuissimas quatuor in hoc historie
compendio particulas edisseram . In prima quidem Hi
spanicæ auræ salubritatē : terreque feracitatem : auri argētique

ac ceterorum metallorum & mineralium . diuitias : ac fe-
cūditatem : gentis quoq; religionem : fidem : amicitiam :
humanitatem : strenuitatem : deniq; ac ceteras hominum
& glebe Hispanie laudes & preconia : breui interseram :
Sic rursus Hispaniarum illarumq; descriptionem :
respectu ceterorum orbis climatum : & regionum an-
tiquitatem . Deniq; principatus Hispanici : regnorumq;
erectionem : sed & diuisionem & quādo & quomodo : &
a quibus inceperunt ; ac in quo tandem regno Hispanie
titulus resideat : Rursus in ea parte Græcorum : Penorū
ac Romanorū ad Hispanias ingressum . Initium deniq;
& originem principatus | Gothorum | Astrogothorū | Van-
dalorum | Alanorum | Vignorum | Sueuorum : illorūq; ad
Hispanias accessum & incolatum & principatum sucinte
perstringam . In secūda uero parte eorūdem Gothorum
primum in Hispania regnantium principatum : illorūq;
regnandi ordinem successiones ac gesta usq; ad Rodericū
ultimum eorundem Gothorum regem : sub quo calami-
tosa clades Hispanie secuta est : breui calamo percurram .
In tertia tandem parte sequentium regum omniū Hispa-
nie successiones : & succedendi ordinem : successus deniq;
& clariora eorum gesta a reparatione Hispanie inchoādo
uidelicet post infelicem cladem usq; ad Fernandum . iii .
predictum : qui a Pelagio ipso primo post dictā cladem
regnante . xxxv . rex fuit summatim repetam . nonnullaq;
addam | a predictis scriptoribus intacta . In quarta parte
continuās Roderici Toletān historiam incipiam a dicto
Fernando in quo ille scribendi finem dedit . Deinde se-
quentiū post illum in Hispania regnantium successiones :
clarioraq; gesta usq; ad hos nostros dies in quos fines
seculi peruenerunt : quibus . T . excellentissima . M . feli-
citāter regnat . Demum que predictorum regum tempo-
ribus digna relatu fuere tam in Romana & apostolica

3

fede quam imperto clarioraq; exterorū illustrium uiroz
& pulchra sapientum documēta breui & fideliter referā.
Vt quod unus Rodericus p̄sul tam utiliter inchoauit :
alius eiusdē noīs & professionis expleat : impari tamen
sapientia & eloquio : licet pari affectu : dabo ego enarrā/
dis rebus testimonium uerissimū : ueluti qui partim cor/
pus dedi historiē : & hispaniarum oras : littoraq; : & an/
gulos a mari usq; ad mare : feriose ac personaliter pera/
gravi atq; conspexi . Nec dubito a quibusdam multa in
rebus ipsis scripta fore : que forte a tramite uerē narrati/
onis deuiasse audio : pro eo quia nihil oculata fide : sed
per audita a remotis narrata scriptitarūt . Tunc enim ut
putamus res quęlibet certissimo comprobatur testimonio
cum eodem utitur relatore : quo teste .

Incipiunt Capitula primę partis

- C**apitulum primum de laudibus & p̄coniis prouintię :
& terre Hispanię : quo ad aeris & patrię salubritatem .
- C**apitulum secūdum de Hispanię laudibus : quo ad terre
feracitatem : & aliarum rerum ubertatem : quę naturales
efficiunt diuitias .
- C**apitulum tertium de Hispanię p̄coniis : quo ad auri :
argēti : & aliorum metallorum cęterarūq; rerum copiam
quę industriales opes comparant .
- C**apitulum quartū de Hispanię laudibus : quo ad gentis
religionem : fidem : amicitiam : humanitatem : strenuitatē
& cęteras uirtutes .
- C**apitulum quintū de Hispanię situ : & descriptione : re/
spectu cęterorum climatū : & regionum orbis .
- C**apitulū sextum de eiusdem Hispanię situ : & descriptio/
ne respectu particularum prouinziarū in ea sitarum : seu
diuersorum regnorum : in ea erectorum .

¶ Capitulum septimum de initiis antiqui principatus & monarchie hispanie: & quanto tempore per unum regem aut per plures: Hispania fuit gubernata.

¶ Capitulum octauum de ingressu regum Gothorum in Hispania: & quomodo Vandolos & alias gentes ab Hispania expulerunt & de preclaris uirtutibus & gestis gentis Gothorum: & de laudibus eorum.

¶ Capitulum nonum de origine gentis Gothorum: & de illorum principatu: & qua prouincia sunt orti: & de eorum egressu & clarioribus gestis.

¶ Capitulum decimum de origine Vandolorum & Vignorum: & de illorum regnis & progressibus & clarioribus gestis & de illorum exterminio.

¶ Capitulum .xi. de origine & initiis regnorum & regum Hispanie post miseram eius cladem: & a quo tempore & a quibus ac quomodo diuersa regna: in eadem Hispania erecta sunt: & de ortu & initio cuiuscumque regni: & a quo incipit: & primo de origine regni: & regum Legionis & Castellę.

¶ Capitulum .xii. de origine regni & regum Nauarę & quomodo & a quo inceperunt.

¶ Capitulum .xiii. de origine regni & regum Aragonię: Valentię: & Cathalonię a quibus & quomodo initium habuerunt & de unione eorum.

¶ Capitulum .xiiii. de ortu & initio regni & regum Portugalię: & quando quomodo & a quibus inceperunt.

¶ Capitulum .xv. de ortu & initio regni & regum Granatę & quando & quomodo inceperunt.

¶ Capitulum .xvi. quomodo omnes reges & regnorum Hispanię ducunt originem ex trunco & stipite regum Castellę & Legionis.

¶ Capitulum .xvii. quomodo in regno quod hodie appellatur Castellę & Legionis residet titulus & nominatio regum Hispanię.

Explicunt Capitula prime partis.

Capitulū primū de laudibus & præconiis prouintię
& terre Hispanię quo ad aeris & patrię salubritatem

ICTVRVS de regione Hispanię eiusq; situ descriptione: ac de Regibus in ea regnantibus & de illoꝝ genealogia: & clarioribus gestis: decreui pauca ex multis contexere: scio quidem longiora aut breuiora dici posse. Ego tamē potius breuitati studui: q̄ copie: ne legentes fastidio affitiā: atq; ut lectores attētiore reddā: dignū existimaui incipere a laudibus & insignibus præconiis eiusdē Hispanię prouintię: gentisq; religione: fide humanitate & amicitia. Primo itaq; de terre Hispanicę salubritate: ac aeris puritate. Secūdo de glebę Hispanicę feracitate: & rerum omniū fertilitate: quę naturales diuitias ad humanū uictū necessarias gignunt breuiter differemus. Tertio de auri & argēti metallorū: ac aliarū rerū quę industriales efficiūt opes. Quarto de gentis Hispanicę religione: fide: humanitate: & laudibus: Verū ne domesticę laudes ab Hispano uiro allatę Hispanię gloriā minuunt: dabunt fidem historię: rebusq; enarrandis uiri sapientes a seculo famosi præcipue: Strabo: Pomponius mella: Deniq; Ptholomeus: Plinius: Solinus: Iustinus: pleriq; alii qui orbis & urbis gesta: fideli narratiōe scripserunt. Hispania itaq; ab Hispano Herculis nepote appellata est: quā longe ante ueteres ab Ibero fluuio Iberiā alii Hesperiam ab Hespero sydere: quod eam respicit nominarūt: & ut statim latius in eius descriptione differemus. Hispania sita est inter Africam & Galliā: ut refert Strabo: quinimo ut Iustinus subdit: sicut minor utraq; terra: Ita utraq; longe uberior atq; salubrior. Nam neq; ut Africa uolento sole torretur. nec ut Gallia assiduis uentis fatigatur: sed media inter utrāq; hic tēperato calore: ibi felicibus & tēpestiuis imbribus gaudet. Rursus

ut refert Iustinus : Salubritas celi per omnē Hispaniam
equalis est : nullaꝝ paludū graui aeris nebula inficitur :
ut plures orbis regiones . Tanta deniqꝫ ut Straboni pla-
cuit in ea terra : aeris puritas est : ut in ea prouintia non
facile noxium animal reperitur . Temperies item eius tā
a priscis ſeculis est laudata : ut quidā elisios campos non
procul ab ea posuerunt . Ibi enim mites zephyri flant . ibi
uita ducitur facillima ; nam ad eam marine aureꝫ accedūť .
Vndiqꝫ assiduiꝫ uentoyꝫ flatus : quibus omnem prouin-
tiā penetrantibus præcipua omnibus sanitas redditur :
Nec Aristoteles rerum naturaliū indagator solertissimus
id ipsum negauit : ait enim in politicis salubritatem terrę
ex duobus maxime causari alterū ex cęlesti conformitate
alterū ex uentoyꝫ puritate . Conficitur primo patrię salu-
britas ex cęlesti conditione : ut uidelicet hiemali tempore
absqꝫ nebulis : debita claritate lustretur . In ęstate uero
immoderato calore non opprimatur . Secundo cognosci-
tur terrę salubritas e uentoyꝫ puritate : ea siquidem terra
saluberrima comprobatur : quam boreales siue septentri-
onales purificant uenti . Idqꝫ contingit : cum talis orbis
plaga ad eosdē aquilonares uentos aperta est : nec a pro-
pinquis montibus impeditur ut Hispania : habent enim
propriū ipsi septentrionales uenti : ut a cunctis conta-
gionibus terrā quam uisitant puriorem atqꝫ salubriorem
reddant . Hinc Palladius Rutilius scribit : quia salubri-
tatem cuiusuis regionis aerisqꝫ puritatem declarant ipsa
loca ab infimis uallibus & nebularum noctibus absoluta :
ac spirituū aquilonariū flatibus non impedita : Constat
utiqꝫ Hispanię terrā densis tenebrarū nebulis nō assidue
infici nec a quibusuis montibus impediri : quin a septē-
trionalibus uētis : libere uisitetur cuius salubritatis signa
humana sentiunt corpora hoībus enim eius regionis in-
colis capitis sanitas : capilloꝝ itē firmitas inest : iōffensū

denique lumen oculorum: purus auditus: fauces comeatum
liquide uocis exercent: contraria uero aeris malignitatem
anuntiant: Hispani itaque intra natales suos degentes acu-
torem firmioreque uisum retinent quam si alibi commorentur:
ubi capitis uertiginem sentiunt: ac capillorum dentiumque: tem-
pestiuus firmitate & pulchritudine frustrantur.

Ca. ii. de Hispanie laudibus: quo ad terre fertilitatem
& aliarum rerum ubertatem: que naturales efficiunt diuitias

ISPANIE fertilitas ac frugum rerumque omnium ad
uitam mortalium expedientium feracitas: non ignota
priscis sapientibus fuit: adeo ut non ipsis tantum incolis:
uerum etiam Gallie|Flandrie: utriusque Britannie: Ipsi quoque
Africe cunctarum rerum habundantiam prebet. In Hispania
rursus ut Iustinus uoluit: non aquarum cursus ueloces:
non torrentes rapidi: ut noceant: ueluti Longobardorum
laudata prouincia patitur: sed lenes. Vineis rursus ca-
pisque irrigua est ut uite humane congruit. nec solum fru-
menti ingens copia est: uerum & mellis |gucharum| cuncto-
rumque liquidorum. Adde|nascitur in Hispanie gleba. Alius
non paruus thesaurus: alibi rarus: lini enim sparti: uis
ingens minii: nulla terra feratior est. Tanta enim patrie
ubertas sese offert: ut femine non modo res domesticas:
sed agrorum culturas administrant: dum uiri bellis nonnunquam
rapinis & uenationibus uaccant. Adde |quia Strabone
teste ex Hispanie gleba uini: frumenti: cere magna extra-
bitur uis. Item pix: grana: purpure: & salis ingens co-
pia. Inde lanarum & telarum habundantia: cuniculorum quoque
quos plerique lepusculos uocant: tanta est copia ut sterili-
tatem terre aliquando ingerant: quo fit ut plerumque habi-
tantes: pecunias uenatoribus ut capiunt largiuntur. Taceo
de radice ad tincturam idonea que inibi habundat: Arbores

in Hispaniæ gleba : Strabo fore testatur : ex quarũ excisso
ramo lac effluebat dulcissimũ. Rursus circa Carthaginem
nouã fuisse arborem peribet : e cuius cortice tela pulcher-
rima conficiebatur . Fructuũ quoq; atq; pomorũ tam ex-
uberans copia atq; dulcedo inibi est : ut ad ceteras orbis
partes continuo deferãtur . Nam apud Alexandriã fru-
ctibus pomisq; nostris : cũ eorũ aromatis permutatis :
prouintia nostra eorũ ubertate ditatur : quid de uinorum
copia uarietate : & bonitate dici potest : Gallorum littora
maritima : atq; Flandrensiũ uino carẽtia : id non ignorãt
sed & Anglicoꝝ Scotorũq; ampla sitis : testimoniũ per-
ibet ad quos assidue onerarię naues non paucę deferũtur
Olei insuper copia linit eius ubertate & dulcore orbem :
Pisciuũ quoq; tãta multitudo & magnitudo & bonitas est :
ut incredibile uideatur . Nã in capite Beticę prope Ga-
ditanũ fretum : res non tam mirabilis q̃ utilis omni ãno
uisa est . Certis enim temporibus anni innumera dalphi-
noꝝ multitudo ad littora infallabiliter accedit . quasi pi-
scatoribus se offerãt . Turres enĩ inibi sitę sunt : ex qbus
uenire cæteruatim cernũtur : & appositis magnis retibus
cum paruo labore : & sũmo uenandi gaudio . Tanta ca-
pitur pisciuũ copia : quantã piscatores uolunt : appositisq;
salibus conseruãtur : & per totũ fere orbẽ deferũtur . Vn-
de Strabo in mari inquit Hispano omnia genera piscium
capiũtur ut dalphini : ostrea : conchilia : coneri : murene
a nostris maiores inueniũtur aliquãdo quatuor cubitoꝝ
Animaliũ quoq; & armentoꝝ : Sed & pecudũ a quibus
pecunia appellata : tanta copia est : ut plerũq; ob uellera
atq; coria multa milia occidantur : capras deniq; Hispa-
nia equosq; producat siluestres habundãter : procreat &
castores : Equorũ uero ne dum copia sed pernices greges
Hispani obtinent : quoꝝ tanta est uelocitas : ut potius
uolare q̃ currere credãtur : Illorum præsertim quos olim

6
expeditos equos hodie Ginetos uocant: quos Strabo ait esse similes equis spartoy: Reliquos omnes mira celeritate superantes. Rursus equoy Hispanie tanta fertur esse fides: ut cum se percussos in bello sentiunt fessores suos incolumes inter hostes mira probitate extra prelium reponant. Sircico uero adeo habundat: ut ceteris sibi cedant prouintie. Denique in ea prouintia ingens est materialium copia ad medicamenta: uictumque hominis pernecessarioy. Sed iam agemus finem: si id unum attulerimus: quo huius fertillissime ubertas prouintie feracissima designatur: teste enim eodem Iustino in Lusitania iuxta flumen Tagum quod Toletanos agros usque in oceanum mira fertilitate rigat: comperit est: equas uento flatuque concipere: quod a nonnullis fabulose exponitur: pro eo quod inibi tanta equoy equarumque copia generatur: ut quasi uento ipso concepti uideantur: quod ipsorum scribentium salua dixerim gratia: quinimo natura ipsa terreque salubritate: aeris puritate: atque supra celestium corporum peculiari quadam inibi influenza accedente naturali denique equarum ipsarum concipiendi desiderio: id effecti posse phisici non negant. Idque Solinus in eo quem de mundi mirabilibus libro edidit: constanter affirmat: ait enim in ea quam ediximus Hispanie parte aspirante Fauonio: equas ipsas uento concipere & cum masculos sitiunt: aut odorantur aurarum spiritu maritantur.

Capitulum tertium de Hispanie preconis quo ad auri argenti & aliorum metallorum ceterarumque rerum copiam que industriales opes comparant.

OLLICITVS ordo sollicitat ut reliquam partem amplectamur. Postquam igitur actum est de terre Hispanice fertacitate & rerum omnium fertilitate: ex quibus naturales diuitie nomen acceperunt. Superest breui agere

de auri & argenti ceterorumque metallorum copia : ex quibus
industriales opes conficiuntur . Est itaque Hispanie terra : mi-
neris auri & argenti & aliorum metallorum ditissima : si so-
lenter inquiruntur . ferrariis quoque ultra ceteras orbis plagas
habundat : adeo ut etiam aquas generet : quibus ferrum acius
temperatur . Inde calibis copia exhauritur : & plures mundi
proventus ferro : & calibe ditat : nec ullum apud Hispanos
telum probatur quod non aut Birbili fluuius aut calibe tin-
gatur . Unde etiam calibes huius fluuii finitimi appellati
ferro ceteris prestare dicuntur . Plumbi denique & eris uber-
rima est : sed ut de auro amplius dicamus usque adeo auro
ditissima est : ut etiam aratro frequenter glebas aureas ex-
citent rustici : quippe & hodie in arenis Tagi fluminis
assiduo viros : feminasque : non paucos conspiciamus noctis
tempore arenulas aureas splendentes colligere : Taceo
de monte appellato sacro plurima dicere : quem Iustinus
meminit si ferro uioletur : nephas grande reputandum : sed
si quando fulgure terra percussa est : quod etiam illis locis
frequens res est : detectum aurum uelut dei munus colligere
permittitur . Adde ut Straboni placuit chrisocolia id est
auri lauacra appellata : reperiri . Ibi denique ex purgamento
auri quedam fit terra tenax : quam electrum uocant : apud
populos Carthaginis noue tanta auri & argenti copia est
ut eodem Strabone teste in ea prouincia quatuor hominum
centurie : ut uerbis eius utar : & planius loquendo qua-
tuorcenti homines populi Romani nomine . xxv . milia
drachmarum per dies singulos referebant : adeo ut ex nulla
orbis plaga tam ingentem diuitiarum copiam exhaurirent :
cuius rei stant hodie signa patetia : cauerne uidelicet atque
fodine minerales nimis profundae . Aceruus item scor-
iarum & purgamentorum argenti : quod illo tempore exhau-
riebatur : que in ista motis habent . Fatemur tamen no-
stris temporibus hominum in curia : nulla ibi metallorum

utilitas carpitur : nō q̄ desit nobis minor ueteribus auri :
cupiditas : sed illud inquirendi inferior sagacitas . Rur/
sus non puto omittendū quod idem Strabo subiicit : ait
enim montes Hispanicos ad boream uersos multū utili/
tatis prouētię afferre : propter aurū & argentū & es qui/
bus habundat : talis est & carpentania Celtiberorū pars
& Beturia : Generatur rursus stagnum copiose admodū
supra Lusitanos & in casiteriis insulis in quibus auri &
argenti & metallorum copia reperitur . Ibi deniq̄ salmo/
niacum ibi uitreolum ; ibi auri pigmētum : ibi sulphuris
ingens copia : ibi marchasite omnium genera alchymistis
pernecessaria . Ibi thutia & cętera atramenta habundāter
reperiūtur . Taceo mercurii copiam designare : quod ar/
gentum uiuum appellant : cuius tanta fit exhauritio : ut
nulla in orbis parte tam habundāter colligatur : adeo ut
magnum regi uectigal comparet : nec minor boli armenici
aluminis spondii copia est .

Capitulū quartū de Hispanię laudibus : quo ad gētis
religionem ; fidem : amicitiam : humanitatem : stre/
nuitatem : & cęteras uirtutes .

ONSEQ·VENS est ut post enarrata paucula
quędā ex multis laudum præconia terrę Hispanię
quo ad aeris salubritatem : simul & frugum uberrimam
fertilitatem naturalem : sed metallorum : cęterarumq̄ opū
industrialem copiosam feracitatem : gentis quoq̄ Hispa/
nię : religionem / fidem : amicitiam ingenii deniq̄ acumē
& uiuacitatem cęterasq̄ laudes breui repetamus . Primo
igitur supponendū putamus : illud Aristotelis uerissimū
documentū quoniam humana anima operationes intel/
lectuales : ipsasq̄ ingenii uires q̄bus homines utiq̄ recte
laudantur : nequaquā exercet : nisi mediantibus congruis

corporis organis : pro eo quia ut aiūt : nihil in intellectu esse putatur : quin prius fuerit in sensu : quę una sufficiens causa creditur : cur humanus intellectus quandoq; fatigatus putetur. Idq; q̄q; improprie nec secundum se dictū sit : creditur tamē uerum secundū ipsos exteriores sensus quibus mediātib; intellectus agit : atq; utiliter operatur : Ex quo illud sequi necesse est : ut operationes intellectuales sint habiliores : prout corpora humana melius aut peius disposita reperiuntur . Operatur ergo habilis intellectus ipseq; animę uires potiores redduntur : cum corpus maiore aeris salubritate & incolumitate gaudet : Ingenii siquidē uis & intellectus acumen : ut est philosophi sententia : non parum ex bona hominis cōplexione & ualiditate prouenire putatur : Ex quo illud elicitur quia ut aiūt aīe secūtur corpora : pro eo quia ex bona corporis ualitudine sensus animę fiunt uiuatiōres : cui igitur natura dat corpus non incolume nec optime dispositū : perconsequens & dat animā non recte dispositam . Cum igitur Hispania ut prēmisiimus incolis suis optimā generet salubritatem : ut etiam eis ingenii excellētis acumen intellectusq; uiuacitatem tribuat : per quā necessariū uidetur : habent ergo Hispani ingenia preclara si ea colere uelint : & ad omnia sciendi genera habilia : Adde huius rei aliā nō insulsam : sed naturalem causam quia ea est patrię dispositio : ea temperies quę in hominibus remissos atq; equales spiritus non ad impetus sensuales agitantes tribuat : sed prout bonę corporis & mentis ualitudini conuenit : quo fit ut propter remissiores animorum impetus sanguinisq; equalitatem : habiles ingenio reperiantur . Demum ut uirtutes corporeas non omittamus : habent Hispani corpora ut ueteribus placuit : ad inēdām : & labores aptissima : quarūuis corporis & animi fatigationū patientissima : duram obseruant & astrictam parsimoniā

uigilias : solem : & hiemem famem quoque : ac sitim pati :
& queuis pericula pro patria sustinere : & pro honore a/
dire paratissimi sunt : uinum quoque malunt in cellario quam
in uentre : quippe qui uedere potius quam gustare preeligiunt.
femine uero & pueri bacchum ut uenenum fugiunt . Rur/
sus Hispanie gentes ut Iustinus refert bellum quam oculum pre/
optant : & ut aiunt si deest domi : extra hostem querunt :
uelocitas Hispanis atque lacertorum agilitas inest & forti/
tudo : saltandi : quoque trahendi : luctandi ac natandi arte
& exercitio plurimum calent . Hinc Romanus Vegetius
Hispanos inquit : non tantum numero sed uiribus corporum
lacertorum agilitate nostris prestitisse manifestum est : sed
& Liuius id non negauit cum ait : Clarissima uiris & ar/
mis Hispania : que si uires suas cognouisset facile in impe/
rium euasisset : Denique Hispanis equi & arma sanguine
cariora sunt : Macilentum maiore ex parte & siccum sunt :
quod signum est : uigilantie : sobrietatis : & laborum pa/
cietie : ciuiles : & ad omnem dexteritatem ingenii & cor/
poris aptissimi : nec mirum itaque si tantum sanguinis Car/
thaginenses : si tantum Romani : in subiuganda Hispania
fudere : quotiens enim pugnatum est cum Hispanis im/
pari fortuna : quotiens cessi Romani : exercitus & duces :
quotiens turpi inuito federe capti : quotiens denique prope
ad desperationem reducti fuere : licet illi nouis creatis du/
cibus : fortius arma sumpserunt : adeo ut neminem roma
reperiret : qui Hispaniam accedere niteretur : Nam ut aiunt
Liuius & Eutropius anno ab urbe condita . dc . omnes
romanos tam ingens Celtiberorum metus inuasit : ut ex
omnibus non esset qui in Hispaniam uel miles uel legatus
ire auderet : Sed & anno sequenti licet Metellus in Cel/
tiberiam missus esset : infeliciter militauit : cui successit :
Quintus Pompeius & demum Quintus Scipio : qui contra
Viriacum in Lusitania bellum contra Romanos gerentem

inglorii redierunt : fuit autem Viriacus primus pastor
mox latro : mox acerrimus dux ut . xiiii . ānis Hispanias
dominaretur . tantos enim ad bellum populos cōcitauit :
ut sepe Senatus res Hispanicas deserere cogitaret : Sed
tandem ut Liuius & Eutropius referunt contra Viriacū
Sextus Vectilius prętor mittitur : qui toto exercitu cęso :
uix fuga lapsus euasit . Deinde Caium Plaucium prętorē
multis pręliis fractum fugauit : Post hęc Claudium mi/
namū cum omni exercitu superauit : Sed interim Viria/
cus ipse a quibusdā Afris sibi familiarissimis iterfectus
est : putantibus Romanos interfectores pręmio donare
debere . Cum ergo a Scipione consule pręmiū peterent :
probe responsum est nunq̃ placuisse Romanis : impera/
tores a suis militibus interfici : de huius Viriaci mode/
ratione cultu & moribus statim dicemus : cuius tempore
Iudas Machabeus & frater eius Ionatas florebat in iu/
dea . Quanta deniq̃ Hispanoꝝ strenuitas fuerit : noue/
rūt Romani qui bello Numantino interfuere : qui pub/
lice facti sunt : ut refert Emilius probus potius uictos q̃
uictores Romam rediisse : nihilq̃ ex eo bello aliud q̃ se/
curitatem adeptos : seq̃ magis euasisse Numantinos q̃
uicisse dixerūt : nam cum ex ea tempestate superesset qdā
Tyresus Celticus interrogatus a Scipione qua de causa
Numātia aut prius inuicta aut post euerfa fuerit : nostra
inquit infelicitate non tuis uiribus : concordia enim ui/
ctoriam : discordia excidium prębuit . Rursus Hispanis
nullę sunt balneoꝝ : aut unguętorum delitię : quę uiroꝝ
animos efeminatos reddūt : nullus infestus dies : nullus
epularum apparatus : aqua calida post secūdum bellum
punicum a romanis didicere . Nec parum mirandum est
ut inquit Vegetius : in tanta seculorum serie nullus Hi/
spanis dux pręter Viriacum fuit : qui ut diximus : annis
xiiii . romanos uacua uictoria fatigauit : quem ipsum nō

iudicio populi electum: sed ut cauendi: declinandorūq;
periculorum scientia peritum: secuti sunt: cuius ea uirtus
continentiaq; fuit: ut cum consulares exercitus frequen-
ter uicerit: tantis rebus prospere gestis non uestis cultū:
non armorum titulum: non deniq; priorem uictum mu-
tauit: sed in eo habitu quo bellare primū ceperat: perse-
uerauit: ut quisq; Gregarius miles ipso imperatore opu-
lentior uideretur: Fides quoq; atq; legalitas: erga domi-
nos: Hispanis non facile credibilis est: huic gēti obedire
dominis: natura est: non quidem uiolentia: sed amore
& cui semel dedere fidem prestiterere simul & uitam: testis
est: ut cetera taceamus illa Saguntinorū non modo for-
tudo: sed expectata ad socios fides: ut Liuius: deinde
Valerius referunt: post duorum Scipionum totidēq; ro-
manorum sanguinis exercituum miserabilem stragem:
Sagūtni uictricibus Hannibalis armis intra mēnia ur-
bis suę compulsi: cum uim punicam nequirent amplius
arcere: collatis in forum: quę cartora cuiq; erant & igne
succensis: ne a fide & societate romanorum discederent
cōmuni rogo semet ipsos subiecerunt. Hinc id ipsū Au-
gustinus recitans ait: Hispanię ciuitas Saguntinorū po-
puli romani amicissima & fidissima dū eius populi fidē
seruauit euertitur. Rursus tāta huius gentis ad domōs
amicitia & fides est ut testibus Iustino atq; Valerio tor-
mētis sepe pro fide: pro silētio rerum creditarum: afflictū
quippe & mortui adeo ut potior illis fidei & taciturnita-
tis cura q̄ uite fuerit: cuius rei celebratur etiam bello pu-
nico serui Hispani fides & patientia: qui ultus dominū
inter tormenta risu exultauit: serenāq; lētia crudelitātē
seuientium uicit: uxorū deniq; ad uiros fides & sūma
dilectio apud Hispanos non solum legum animaduersi-
one: sed assidua obseruātia celebratur: stat illud preclarū
nō longe a nostra etate: sed sempiternis seculis cōsecrādū

no fidelitas

facinus . Vt enim uera perhibent annalia . Cum Eduar/
dus regis Anglię primogenitus in domini sepulchrum
trāffretasset : fuissetq; in uia : proditorie a Mauro quodā
gladio uenenato percussus : & medicorum remediis non
tam alleuaretur q̄ alligaretur : tandem in Anglia sine fa/
lutis spe est reuersus : eius itaq; uxor regis Hispanię fi/
lia : nouam atq; inauditam : sed amore & pietate plenam
adhibuit medelam : plagas enim mariti tossico infectas :
que ipsius ueneni ui claudi non poterant : lingua dietim
lingebat : suggebatq; humorem uenenosum sibiq; licorē
dulcissimum : cuius uigore dicam uerius fidei uxorię uir/
tute : sic omnem materiam ueneni attraxit : ut integratis
uulnerum cicatricibus ille plene curatus : illa incolumis
euaserit : Quid igitur huius mulieris fide rarius audiri ?
Quid mirabilius esse potest ? ut uxoris lingua fide & di/
lectione maritali peruncta : uenena a dilecto marito ex/
pulerit que ab electo medico trahi non ualuerūt : & quod
plurima exquisitaq; non effecerunt medicamenta : una
uxoris pietas expleuit . Religionis isuper cultum obser/
uant Hispani sūma cum ueneratione : diuinis quoq; ceri/
moniis delectantur aprime : assiduocq; augetur in eis sa/
crorum cultus & sanctitudo . postq̄ enim sacre fidei pri/
ma erudimenta sumpsere : que Iacobi ꝑbedei Cristi apo/
stoli tempore receperunt : nusq̄ a fide deuiarūt : Romanę
sedi que fidei magistra est : sunt obsequentissimi . Nec id
Hieronimus negauit : nam ad eosdem ociduos loquens
apud uos inquit incorrupta patrum seruatur auctoritas :
& cespite terra fecundo dominici seminis puritatem cen/
teno fructu multiplicat ibi sol iusticie oritur : Rursus gēs
Hesperica nouitatum fidei inscia est atq; impatiens . Hi/
spanię gens denicq; amicitias querit : maxime & ad omēs
conuersandi dulcorem obseruat : humanitas illis adest &
māsuetudo perhumilis : & ut paucis agamus : Hispanos

siue clementia aeris : aut benignitate soli : siue natura & instituto ingenio : nō modo litteris sed & ciuilitati cōstat esse aptissimos : solertiaq; & moribus alloquio sed & facilitate perornatos . Sed iam ut ad situm descriptionemq; Hispaniē accedamus : agam finem de laudibus eius : si sub quodam epilogo ea ipsa quę attulimus : ut apud sapientes carpimus sumatum succincteq; referamus . Hispania igitur uelut paradisus domini quinq; principibus fluminibus irrigatur : & fecundatur : scilicet Hiberno : Dorio : Tago : Ana : & Beti . Mōtanis inter quemlibet interiectis medięq; ualles : quę sui latitudine ubertatem conferunt singularem : Nam humore fluminū & montiū fecundātur : sed & pro magna parte riuis & fontibus irrigantur : puteorum etiam suffragia non desunt . Rursus Hispania fecunda frugibus : amena fructibus : deliciosa piscibus : habūdans uenationibus : gulosa armentis atq; gregibus : superba eqs : cōmoda mulis : priuilegiata castris : curiosa uino : diues metallis : gloriosa sericis : dulcis melle : copiosa oleo : leta croco : præcellēs ingenio : audax in prælio : agilis exercitū : fidelis domino : facilis studio : pollens eloquio : fertilis in omnibus : nulla in ipsa fertilitate similis : pauce magnitudine equales : in libertate præcipua : fidelitate præciosa : in strenuitate singularis .

Capitulum quintū de Hispaniē situ : & descriptione : respectu ceterorum climatū & regionū orbis :

ISPANIE igitur sitū describere permulti Ptholomeus quidem per climata prout a superioribus & celestibus corporibus uisitatur pulchre discernit : Plinius : Solinus : sed & antiqui cosmographi perhabunde : sed inter eos arbitrato meo Iustinus in calce cronice eius sitū atq; differētiās simul & qualitates luculenter enarrat :

Idem quoque fecit Orosius ueluti qui prouintiam eiusque situm non tam libris quam oculis descripsit atque depinxit. Idem egit Pomponius mella: Strabo quoque graecus latioribus uerbis eam distinxit prouintiam. Verum quia prouintiarum & urbium antiqua nomina non satis a modernis agnoscuntur. Ea de re diuersas huius prouintiae descriptiones ut eius situs facilius percipiatur: succincte contexere decreui. In primis igitur ab eo incohandum putauit quod sapientibus quos ediximus: sed & cunctis cosmographis est notissimum: qui enim utiliter orbem describere satagunt: ab Hispania tanquam a principali porta ad orbis ingressum incipere oportet: nam cum mundus pelago cingitur marino: Hispania illa est quae ut diximus ad orbem ipsum una aditum praebet. Equidem ex oris littoribusque Hispaniae Atlantico monti oppositis pelagus ipse profluit Africam: Asiam: Europamque. ne dum nobilitat: sed irrigat & illustrat. Est ergo Hispania ipsa tota pene insularis ueluti quae oceano atque mediterraneo mari circumfusa est: praeter breuem atque angustum ingressum: qui quicquid fere dietis constat a mari uidelicet oceano appellato mari Baionensi; usque in mare mediterraneum dictum pelagus Narbonense. Ingressus itaque ad Hispanias difficilis est: propter Pyreneos montes: qui diuino quodam misterio angustas portas difficilemque aditum Hispaniae naturaliter praebent: quo fit ut Hispaniae situm caelum & pyrenei montes finiatur: ordine qui sequitur. Ab oriente igitur oceano sinu qui Hispaniam a Gallia determinat praesertim prouintia Aquitaniae & Britaniae: in nostris uero littoribus uiscaia est & lepusca. Versus autem septentrionem: oceano & cingitur: ubi asturia est: & Gallicia in qua compostella: Deinde idem oceanus ab occidente angit aliam Galliciae partem quae portugalia dicitur: postea uero in eisdem littoribus uersus meridiem Lusitania est: Deinde Bethica ut

in sequenti capitulo dicemus in quibus pars non parua
 Portugalię est: deinde Ispalis insignis urbs putatur: quę
 sita est super Betti flumine: Rursus Gades incidit insula
 ubi ciuitas Gaditen. a Gadibus seu Herculis columnis
 sic dicta quę nauigãdi strenuitate & populi Romani ca-
 ritate: eo felicitatis peruenit teste Strabone ut in extremo
 orbe sita uniuersas: celebritate noĩs superet. In eis uero
 littoribus non longe angustus oceani fretus accedit: ex
 quo oceanum ipsum ueluti torrens orbem rigãs uersus
 meridiem defluit: quod mare mediterraneum uocant: q̄
 siquidem fretus Hispaniam ab Africa paruo spacio. xii.
 fere miliarum diuidit. In eisdem item littoribus nostris
 Tarifa est ac Gibraltar insigne oppidum: a quo fretum
 ipsum nomen sumpsit: appellatum est enim strictus de
 Gibraltar: habens in oppositum Africam illam uideli-
 cet prouintiam quę & Mauritania: in qua famosus est
 mons Atlãticus ibi & ciuitas dicta cepta: & Tanger sic
 hodie urbes appellatę ubi Tingitania a Tanger urbe di-
 cta: quę quondã atq; hodie licet in Africano solo sitę:
 tamen prouintię Hispanię connumerantur: ut infra lique-
 bit. In eisdem deniq; littoribus ad meridiem Hispania
 mediterraneo mari circumducitur: ibi Bethica pro-
 uintia protenditur: in qua regnum est Granatę: quod
 Sarraceni incolunt: habens in oppositum eam partem
 Affricę in qua Busia est: & ypponensis urbs cui beatus
 Augustinus pręfuit: deinde Numidia & cęterę prouintię
 Africę: quę nunc aliis noĩbus q̄ antiquitus nuncupãtur
 ut sunt regna feç: benamarini & Barbarię & Tunitii:
 Rursus habet Hispania in nostris littoribus Affricę op-
 positis nouam Carthaginem: deinde Valentiã: Dertusã
 Tarraconen. prouintiam ubi Barchinona: Perpinianũ
 usq; Narbonã in Gallia: hic situs Hispanię ita generali-
 ter descriptus est: respectu aliarum prouintiarũ: ut igitur

cum eodē Iustino paucis utar: Hispania ipsa inter Africā & Galliam sita est: Alii uero breuioribus uerbis utētes ad eundem tamen sensum aiunt: Hispaniam totam oceano deinde mediterraneo freto pyreneisq; mōtib; claudi: hii sunt illi montes qui ut edixi ingressū ad Hispaniā prēbent.

Capitulum .vi. de eiusdem Hispaniē situ: & descriptione respectu particularium prouintiarū in ea sitarū seu diuersorum regnorum in ea erectorum.

ESCRIPTA igitur Hispania per differētiam ad exteros: eam rursus inter sese per antiquarum regionum prouintias & ciuitates & demum per regna moderna secernamus. Omnes igitur Hispaniē ut antiqui scriptores uolunt: sex habent prouintias: Tarraconēn. Beticam: Lusitaniam: Gallitiam: Sextam: deniq; transpontum: & in solo terre Africę: quę Mauritania: Tingitana cognominatur: hęc non mea: sed Sexti Ruphi uerba sunt in ea cronica: ubi ait quo ordine singulas prouintias respublica Romana assecuta est: ysidorus etiam in ethymologiis eandem facit descriptionem & Mauritaniam transpontum in solo Africę partem Hispaniē asserit. Repetamus igitur unāquancq; prouintiarū huiusmodi per regna hodierna & nobis notas urbes: Tarraconēn. itaq; prouintia a limitibus Gallię incipit: habet in se Cathaloniā totam & partem regni Aragoniē: Carthaginēses uero a noua Carthagine dicta. Valentiam & Murtiam continet: & eandem Carthaginem cum adiacētibus atq; alterā partem Hispaniē: quā hodie La mācha uocamus: Continet etiā Saguntū. Conchēn. & Oxomēn. & plures alias urbes. Bethica uero secundū Pomponiū mellam in cosmographia sua & solinum de mirabilibus mundi. Incipit post Carthaginem uersus oceanum &

protenditur usq; ad Gades : quam Solinus asserit caput
 Betice : quo fit ut Betica ipsa utrunq; mare respiciat. In
 qua inclite sūt urbes : Astigia : Hispalis : Corduba : Xe-
 ritium : & Vandalia : Nonnulli uero huic annumerant :
 Toletanam prouintiam : Lusitania post Gades incipit :
 & per portugaliā protenditur : usq; ad insigne promō-
 torium : Vlisbonē . quod Artabran alii appellāt : ut idē
 Solinus dicit : post Vlisbonē . Gallicia incipit : ut statim
 dicemus . In Lusitania ergo latissime includuntur prouī-
 tię & plurimę urbes licet solum oceano mari obiecta sit :
 secundum Pomponium . Hęc cōtinet quā diximus por-
 tugalie partem . Deinde Pacēn . Placentīn . Cauriēn . Ci-
 uitatēn . & alias urbes & diōc . sed & latā regionem : quā
 extrematuram uocamus . Gallicia uero non parua est
 prouintia referta urbibus : sed & montibus plena huius
 ut dixi pars est Portugalia : ad occidentem : Deinde fa-
 mosam urbem Compostellam habet : Tudēn . Auriēn .
 Mindoniēn . Lucēn . totas deniq; Asturias . Viscaiam .
 atq; Lepuscuaam : & eas partes quas hodie castellam an-
 tiquam uocamus : quę omnes antiquitus sub Cantabria
 & Celtiberia notabantur . Transpontum uero in Africa
 quę Mauritania appellatur : regna habet : Debelamerin
 Marruecos : & de fes : In eadem quoq; prouintia cepta
 sita est . hodie tamen propter mare intermedium & dis-
 parem religionis & fidei cultum : reges ipsi Maurorum
 Tingitaniā & Mauritaniā prouintiam partem esse His-
 panię : licet de facto non recognoscunt : Hęc igitur sunt
 antiquę prouintię hispanię : quarum una tantum hodie
 nomen integrum retinet uidelicet Gallicia . Tarraconēn .
 uero & Carthaginēn . urbium non prouintiarum nomīa
 tenent : ea ut puto ratione : quia Gallicia a longissimis
 temporibus sub uno p̄cipe uidelicet rege castelle māsit :
 Ceterarum uero nomina propter principantiū uarietates

andaluzia

+

& noua nomina regnorum: antiquas nominationes per-
diderunt. Descripta igitur Hispania per antiquas pro-
uincias superest ut per moderna regna illam secernamus
& qua parte unūquodq; regnum situm existat: breuiter
differamus. Ex hiis itaq; sex prouinciis que totā Hispaniā
cōficiunt: quinque sunt orta regna: quando igitur & quo-
modo prædicta regna erecta & stabilita sunt in .xvi. ca-
pitulo latius tãgemus: nunc uero regna ipsa quo ad sitū
discernamus.

Primū quidem atq; principale Hispaniæ regnū illud est:
quod hodie Castellæ & Legionis uocatur: quod centrum
Hispaniæ est: & a quo ceterorum regnōrū reges usq; in
hodiernum diem deriuati sunt. Hoc itaq; regnum ceteris
omnibus nō modo terræ situ sed & populis maius: nam
ex sex prouinciis quas Hispania cōtinet ut supra diximus:
hoc Castellæ regnū & Legionis sic hodie appellatū: qua-
tuor fere sub se prouincias cōtinet: uidelicet Carthaginēn
Lusitaniā: Beticā: & Gallitiā: habet enī ī lōgitudīe xxx.
dietas legales: incipiēdo a Lorca prope Almeriā usq; ad
finem Gallitię. In latitudine uero que mensuratur a Ta-
rifa opposita Atlantico monti usq; ad oppidū fontis ra-
pidi in Lepusca: quod Hispaniam a Gallia disternat
xxv. habet dietas similes: quo fit ut a simili impari tamē
proportione dici possit de regnāte in Castella: quod pro-
pheta ait: quia dominabitur a mari usq; ad mare & a flu-
mine usq; ad termīos orbis terrę. Nam a Carthagine &
a regno Murtię quod iūgitur mari mediterraneo usq; ad
Viscaiam & Gallitiā: que sunt ad oceanū & ab Ibero
flumine: quod diuidit Hispaniam ulteriorem a citiore
usq; ad oppidum quod re & nomine dicitur fines terrę:
ubi est ultimus terminus occidentis: omnia sunt sub re-
gno Castellæ & Legionis. Ex prædictis patet quomodo
hoc regnum respiciat omnes plagas orbis. Nam uersus

oriētem Viscaiam habet: & Lepuscam: uersus septentri-
onem Asturias & partem Galletiē. Versus occidentem
ultimam habet Galletiē partem: ubi Cōpostella iacet: ibi
enim uere occidens est qui nihil ultra orbis habet habi-
tabile: Versus meridiem uero Carthaginēn habet ciuitatē
& Murtiam cum adiacentibus .

Secundū regnum est Aragonia cui accedit Valentia atq;
Cathalonia: hoc uersus meridiem protenditur & medi-
terraneum mare respicit: uersus occidētem uero & septē-
trionem regno castelle cingitur: uersus orientalem plagā
Nauarram & Narbonēn prouintias conterminat.

Tertium est regnum Nauarre: Castellē & Aragonie cō-
tiguū paruum quidem est gleba: sed mira fertilitate re-
fectum: antiquis temporibus . partim ex Cātabria partī
ex Celtiberia sumebat: mare oceanū parū attingit: prope
fontem rabidam: uersus oriētem Gallos: Vascones: re-
spicit . uersus septentrionem & occidentem regno Castellē
cingitur: ad meridiem uero Aragonēn & Cathalanos
respicit .

Quartum regnum Portugalia est cuius non parua partē
Gallicie antiqui cōnumerant: opulentissimū certe regnū
& oībus bonis plenum: super littora oceani constitutum
ex qua parte occidentalē plagā respicit. Ex meridiana ue-
ro & orientali parte atq; septentrionali Galeciā & Castellē
regnum respicit: quo fit ut in Portugaliā accessus aut
aditus nullibi pateat: nisi per eas partes Hispaniē quas
Castella obtinet .

Quintū regnum Granata nūcupatur: hoc solum infide-
lium est: & totum pene adheret Beticis littoribus . Ad
meridiem uero mediterraneo mari protēditur: oppositas
habet oras Africanas . Ex reliquis uero partibus regno
Castellē cingitur: nec aliter q̄ per Castellam: si per terrā
eundum est: ad regnum illud accessus patet: regnū quidē

longum: trecenta enim miliaria in longitudine obtinet: Nam a finibus Vandalie per Beticam protenditur usque ad Carthaginem nouam: patria opulentissima est: que bis in anno fructificat: in montibus sita est & pene tota motuosa. Arces habet atque urbes inaccessibiles: quibus construendis Sarraceni mirum in modum uaccant: que res huc usque egit ut in nostram non uenerint dittonem. Adde industriam eorum que tanta est: ut totum fere regnum irriguum faciant: quo fit ut aquis fluuiialibus ubertatem simul & securitatem nanciscantur: torrentibus enim ac fluminibus manu factis uelut quibusdam strictis: sed profundis canalibus: aquas quo uolunt conducunt: ut equites nisi per pontes crebros: patriam illam ingredi non possint. De horum itaque regnorum initiis: quando & a quibus inceperunt latius dicemus in . xi. & sequentibus capitulis.

Cap. vii. de initiis antiqui principatus & monarchie Hispanie & quanto tempore per unum regem aut per plures Hispania fuit gubernata.

XPLEVIMVS breui Hispanie situm & prouinciarum antiquarum & modernorum regnorum inter se uarietates. Restat de antiquissimis initiis monarchie & principatus Hispanie: & quanto tempore per unum regem aut monarcham uel per plures & per quos gubernata fuerit breui disserere: omnes igitur quas enumerauimus sex prouincie in Hispanie terra constitute: olim sub uno rege unoque monarcha multis temporibus gubernate fuere. qui rex Hispanie: aliquando imperator Hispaniarum appellabatur ut historie aperte docet: quod ut Lucidius intueamur a fundamentis rem ipsam repetendam censui. Primo namque supponendum est quod in Hispania etiam in ea prouincia que Castellam dicitur: fuerunt reges longe ante primam

destructionem Troiæ: Hercules enim ille magnus qui
 primæ destructioni Troiæ non parum opem dedit: tem-
 pore regis Laumedontis ante tempora Priami uenit in
 Hispaniã quem constat prælium campestre cum Geryone
 gessisse tunc rege Hispaniæ: imo ut uerius loquar Castellæ:
 Erat quidam Geryon ipse tunc rex trium regnorum ui-
 delicet Lusitaniæ quam nunc extrematuram appellant: &
 Bethicæ quam appellamus Andalusiam: & Galiciæ que
 hodie antiquum nomen retinet. Hæc igitur omnes pro-
 uinciæ hodiernis temporibus: sub ditione sunt regis Ca-
 stellæ. Hercules igitur deuicto Geryone instituit in ea regē
 Hispan nepotem suum a quo Hispania dicta est. Hæc autē
 antiquissima fore nemo ambigit. Ab urbe enim condita
 usq; ad aduentum saluatoris septingenti quindecim flu-
 xerūt anni: & ab euerfione ultima Troiæ: usq; ad urbem
 conditam. cccc liiii. Constat autem ante illam euerfionē
 ultimam fuisse Herculem: quasi per centum annos. Cō-
 stat rursus ante Herculem fuisse reges in Hispania: quo-
 fit ut supputando a Geryone Hispaniæ rege sic uocato:
 quem ut diximus in Castella regnasse comperimus: usq;
 ad præsentem ætatem fluxerunt duo milia annorum nec
 est dubitandum ante Geryonem reges fuisse in Hispania
 licet propter nimiam antiquitatem eorum nomina non
 retineamus: Ex quibus antiquitas regum & principatus
 Hispaniæ aperte conspicitur: Taceo tenerum e græcia in
 Hispania pulsum & Gargarin & Habiden filium eius:
 qui per plurima tēpora regnarunt in Hispania ante Her-
 culem: Taceo deniq; Hercule ipsum qui quendã cacum
 in Carpentanea & Celtiberia cōmorantem: quippe &
 principantem bello uictum ab Hispanis fugasse fertur:
 qui Vulcani filius dicitur: & in prædicto Carpentaniæ
 monte adhuc hodie mons caci uulgato nomine moncayo
 dicitur qui apud Celtiberos habetur celebris: Sic igitur

Hispania longo tempore : sub dominatu gręcorum recta
fuit fere usq; ad tempora Romanorum : pręter illa tępora
quibus Asdrubal & Hannibal pennorū duces in aliqua
Hispanię parte dominati sunt . Demum cōstat quosdam
Romanos cōsules amicitię : ne dixerim subiectionis no/
mine quasdam Hispanię prouitias obtinuisse : idq; egisse
legimus Iulium Cęsarem qui plurimis acceptis cladibus
prius totū pene orbem perdomuit q̄ Hispania sibi plene
cessisset . Sed & plures alios constat Hispanias temptasse
subiicere : quorum aliqui prius uitam finire q̄ uictā Hi/
spaniam occuparent : post quos Vandali : Alani : Hugui :
& Sueui Hispanias sunt aggressi : quę siquidē Barbaricę
gentes causam Hispanias ingrediendi habuerunt : pro eo
quia Theodosius imperator eos insequens a Galliis fu/
gauit : quare pulsi sunt Pyreneos montes transire . Hispa/
nias ergo inuasere easq; diuiserunt . Alani enim Lusita/
niā & Carthaginem sortiti sunt : Vandali Galiciā : Sueui
Maritimam : & occidua oceani obtinuerunt & partem
Celtiberię : Dūm Romani Saguntum & Numantiam &
nōnullas alias urbēs tenebant . Hii Vandali Poloni esse
credūtur a flumine Vandalo Polonię dicti : quare ab illo
tempore in hodierna usq; tempora ea Hispanię pars quā
obtinebant Vandalia dicitur : quā uulgato nomine An/
dulustiam uocamus . Obtinerunt deniq; Mauritaniā
Tingitanicā ultra mare in solo Africę : cuius supra
mētio facta est : horum Vandalorum rex Gensericus Ro/
mam occupat Eudosiam Valentiniani relictam & duas
filias duxit captiuas cum multis milibus Romanorū : a
sanguine tamen abstinuit prętib; Leonis papę sibi in
ingressu urbis occurrentis . & sic Roma domina orbis
quasi tertio terremotu cōcassata & afflictā fuit : Primo ab
Alarico : Secundo ab Atalusso regibus Gothorū ; Ter/
tio Agenforico quo tempore sanctus Paulinus Nolanus

19

Episcopus se ipsum uendit Vandalis : pro redemptione captiuorū . ut beatus Gregorius ait in dialogo . Hic Ginfericus . arriana heresi infectus : per Hispaniam & Africam ecclesiam persequitur . Sacerdotesq; & plurimos ecclesiastici ordinis uiros : exilio mittit & nō paucos martires fecit : confessoribusq; linguas abscidit qui ut ysidorus narrat abscisis linguis perfecte loquebantur : Sed tandem rex ipse Vandalorum penas exoluit : cūctis enī effusis uisceribus miserabiliter uitā finiuit : & de his Vandalorum regibus arriana infectis heresi : pulchre narrat Christianissimus Iustinianus Imperator in ea famosa lege quam edidit . C. de officiis præfecti præto . Africę inqens q; Vandali ex ecclesiis fecerunt stabula & testatur se uidisse uenerabiles uiros qui abscisis radicibus linguis : mirabiliter loquebantur : hæc sub Innocentio primo accidere anno domī . cccc . & sub hoc turbine Augustinus obiit .

Capitulum . viii . de ingressu regum Gothorū in Hispania & quomodo Vādalos & alias gentes ab Hispania expulerunt & de præclaris uirtutibus & gestis gentis Gothorum & de laudibus eorum .

EGNANTIBVS igitur Vādalis in Bethica quę & Vandalia dicitur atq; in prædicta parte Africę . Sueui etiam regnabāt in Galicia : & in aliquibus Hispanię partibus . Procedente uero tempore hæc duo regna ualida Gothorum manu : & toto deleta sunt : & ad eandē gloriosam atq; inuictam gentem Gothorum utrunq; regnū deuenit . Liberet igitur in hac parte de origine gētis Gothorum : & illorum strenuitate nobilitate & uictoriis atq; uirtutibus aliquid dicere : tamē ysidorus in cronica sua & Rodericus Toletanus Archiepiscopus quedam faciente circa eam rem diseruerunt & nos illico eorundem

sapientum & antiquorum cosmographorum sententias
sequentes aliqua compendiose adducemus . Sed ut bre-
uibus agamus plenus est mundus eorum uictoriis . Nā
ut antiqui scribentes tradunt : Gothi regem egypti uelofū
fugauerūt : Asiā subiugarūt : ex qbus Parthi ut creditur
processerūt . Hoy Gothoy femiē a uiris relicte armis &
preliis partē Asiē domuerunt . Thelesus rex Gothoy uicit
Danaos : interemit Thesandrum : insecutus fuit Vlixem .
Cirus famosus a Thamarī regina fuit occisus . Darius
& filius eius Xerxes ab Anciro rege Gothorum in pre-
lio uicti sunt : hos Alexander uitandos docuit : Pyrrhus
pertimuit : Cēsar exorruit : cum Pompeius pro accipiēdo
Ro . reipublice principatu contra Iulium Cēsarem arma
mouit : Gothi fortius ceteris dimicarunt : Traciam irru-
erunt : Italiam sepe uastarunt : Romā ceperunt : atq; eius
edificia perpetuis uulneribus pro ampliore eorū memo-
ria non diruerunt : sed perforarunt . Veronam edifica-
uerunt nomen imponentes quasi ue Romam in odium
Romanorum : Aduersus hos In tracia ualens Augustus
xv . imperio anno cōgressus est : sed magna strage uictus :
& subito igne consumptus . Tandem Gothi Italia capta
urbe Roma potiti sunt : licet strenuitate & potentia
bellisarii in Gallias & Hispanias transiere in quo accessu
Gallias sunt egressi : Hispanias sunt adepti : nam postq̃
ut premissum est tam urbem q̃ orbem domuerūt : Hispa-
nicę gentis humanitate & dulcedine freti : illorumq; ex-
tremuitatem & uires experti : derelictis ceteris orbis quas
obtinerunt regionibus : ad Hispanias se conferunt pu-
tantes totius Europeę monarchia potiri facile posse . Si
gentis hispaniē aut subiectionē aut amicitia nāscerētur .
Adde quia Gothi ipsi Vandalos : Alanos : Sueuos :
Huguos : infestissimos habebant : tanq̃ uicinos eorum
natalibus . Quare freti Hispanorum preſidiis : feritatem

16

Vandalorum & Sueuorum ac Huguorum non ferentes: eosdem Vádalos . & siquę manserunt Sueuorum & Huguorum uestigia . ab Hispanię finibus expulerunt: quo autem tempore quo ordine Gothi regnarunt . & de eorũ successionibus & successibus: breui in fine huius primę partis tangemus . nec illud obmittendum putamus quia duo Gothorum genera legimus: qui enim in Italia mãserunt astrogoti appellati sunt: quasi orientales Gothi . qui uero Hispaniã sortiti sunt Visogothi sunt dicti quasi occidentales Gothi quorũ primus rex fuit Athanaricus . qui & eorum successores populorum Hispanię uiribus freti . non solum crudelissimos Arrianos Vandalos ut diximus ab Hispania expulerunt: sed & Rethiarũ regẽ Sueuorum apud Astoricam deuicerunt atq; interfecerũt . Armiicum etiam regem Vandalorum latitantem a finibus Hispanię expulerũt: Hi igitur incliti Gothi monarchiam omnium Hispaniarum obtinuerunt cum prædicta Mauritania parte post fretum Africę . ut in fine huius partis tangemus . Tandem continuata est successio in regno . & principatu Gothorum . usq; ad Rodericum qui ultimus rex Gothorum dicitur ut statim in eadem parte referemus & latius in historia Roderici Toletani enarratur: huius igitur Roderici regis tẽpore propter peccata christiani populi iusticia dei ferente principatus ipse atq; monarchia regum Hispanię humiliata est & potentia diuisa pariter & diminuta: Nam sub eodem Roderico . omēs Hispanię prouintię præter Asturias & partem parua Galicię per Sarracenos ultramarinos occupatę sunt: quos proditor quidam & regis Roderici uasallus Iulianus comes cepte: intra Hispaniam itroduxit: Roderico igitur mortuo & filius eius interfectis: frater eius Pelagius in montibus Asturiarum latuit & tandem dei clementia miserãte ipse & ab eo descendentes cũ cristianorũ

Hispanorū manu paulatim deperditas terras recuperrarūt:
Et ab isto Pelagio cōtinuati sunt Reges Hispaniē per eādē
rectam lineam descendentes usq; ad modernum Henricum
quartum Regem castelle: Fatemur tamen quia post dictū
Pelagium in diuersa regna diuisa est Hispaniē monarchia
ut in secunda & tertia parte dicemus

Capitulū nonū de origine gentis Gothorū & prin-
cipatu illorū & qua prouintia orti sunt & de eorum
progressu & gestis clarioribus.

ERVVM quia succinte de Gothis Vandalis: &
Hugnis dictum est: qui ne dum Hispanias: sed
plurimas prouintias diuersis temporibus afflixerunt, di-
gnum duxi harū gentiū originē necnon principatus ini-
tium & progressum breui inserere. Gothorū igitur origi-
nē ysidorus late deduxit ueluti qui ex illorum stirpe ori-
ginem duxit: nam Leander & ysidorus & Fulgentius filii
fuerunt Seueriani ducis Carthaginēn: qui etiam genuit
Theodosiā quę nuptui data est Leonolgido qui ī Hispa-
nia regnauit. Seuerianus itaq; ex uxore Theodora ex go-
thorū sanguine descendēti: genuit præfatos gloriosos pō-
tifices & doctores Leandrū Isidorū & Fulgentiū: Circa
originē itaq; Gothorū Isidorus ipse & ceteri scribentes in
eo cōueniunt uidelicet Gothos ex insula Scāchię siue Scy-
chię septentrionali ortū habuisse: Quinimo ut ait Mar-
tinus Polonius in cronica sua tres gētes. s. Gothi Hyp-
pogethi Vandali & Hugni unam linguā habētes nomie
tantū diuersi ex eadem insula & adiacentibus prodire:
Quālibet igitur gentē attingemus & originem atq; pro-
gressū breui sermone diseremus. Gothi præfata Sanchię
insula non contenti inde exierunt & uicinas non infestas
eis gentes septentrionales subiicere cupientes: inceperūt

17
finitimas prouintias inuadere. longe ante Herculē quē
tēpore Gedeonis fuisse legimus sed & eo tēpore Gothos
reges habuisse Isidorus. Lucas Tudēn: atq; Vincentius
perhibēt. inter ceteros fuerunt eorum reges Berig: Ga/
darig: & Filimer & alii complures. post Herculem uero
plurimos alios reges Gothos habuisse compertū est. qui
ingentia bella tam aduersus regiones aquilonares q̄ ori/
entales gesserūt: Tantaq; fuit eorum in belligerendo fe/
rocitas ut ad feminas transiret. Nam ex Gothoꝝ genere
famosē illē feminē dictē Amaçones prodiisse narratur.
quarū Athamariça regina tantē potentē & animositatis
fuisse traditur: ut Cirū Persarum regē immanissimū &
potētissimū deuicit & capite truncauit. quod in utre ple/
no sanguine suoꝝ cōsanguineoꝝ demissit inquit faciatē
sanguine q̄ sitisti: has magnus Alexander debellare uo/
luit cui regina earū talia scripsisse fertur: de tua inqt pru/
dentia non parū est mirandū q̄ cum feminis natura im/
bellicibus cōfligere statuisti nam si fauente nobis fortuna
subcūbere te cōtingat: gloria quam tantopere queris fru/
straberis quod si deuicas. nequaq; tibi ad honorem cedit
quia de mulieribus triumphasti: super cuius prudenti
responso Alexander admiratus. ait: decens fore non per
gladii furorem mulieres uincere. sed potius per amorem
Sic itaq; libertatē eis cōcessit quas non uiolētia sed ami/
citia suo império tādē subiugauit: Mortuo igitur Berig:
primo Gothorum rege: successit filius Gadarius: qui
magnos & feroces populos in ea parte Scythiē quē nūc
Dacia & Gothia dicitur subiugauit. Postq; filius eius Fi/
limerus uidens terrā minus fertilem. suavit suis trāsmi/
grādū ab illis sedibus. quo euenit ut ceteras Sichiē pro/
uintias perquirerēt quas cum occupassent: earū ubertate
delectatus Filimerus decreuit inibi residere: Cum itaq;
in uasto flumine pontem conspexisset. uoluit regiones

trās flumen peragrare . cunctę aliqua pars exercitus per
pontem transisset : aut diuino iudicio sic disponente . aut
pontis uicio . euenit ut pons ipse corrueret . adeo ut nec
transmissis licuit remeare . nec cęteros ad eos transire : pars
uero Gothorum quę cū Filimero citra flumen remanserat .
extremā partē Sichię : quę adiacet ponto mari : preclaris ui-
ctoriis obtinuit : Inde cę q̄si toti scythię dominātes : Scythie
ut Indigene appellati sunt . & quanq̄ diuersas orbis plagas
petissent . suos in Scythia presides dimittebāt : hęc euenit ut
Iosephus eosdē Gothos Scythas appellet : Isidorus uero
Getas Vnde mutata prima littera |e|in|o| & ultima |e|in|i|
qui Gete appellabātur . Gothi dicūtur Qui fortes per in-
terpretationē nominis dicuntur . de quibus Poeta ait : Cō-
temnūt mortē laudate uulnere gete : Vt igitur paucis aga-
mus Gothi ex plaga aquilonari prodire . & si accurate cō-
siderare libet : utiq̄ reperiemus ex illis regionibus eos ori-
ginem duxisse quę hodie Regibus Danię subiciuntur . ui-
delicet Dania Suetia nuregia Gothia siue gothorū : a quibus
prouintiis & ceteris ultra sitū aquilonarē in magna latitu-
dine diffusis quę hodie a barbaris & tartaris incolūtur
Gothi ortū trahere creduntur : Rursus Gothi licet a prī-
cipio ferocitati insudarent & uix rationalis nature semitas
agnoscerent : postq̄ tamen mores . cęterarū gentiū experti
sunt : humanitatē induerunt . adeo ut ad doctrinas & sci-
entias se conferrēt : & philosophos ac sapientes ex eorum
gente habuerunt . quorum consilio cuncta gerebāt : Go-
thi igitur in omni armorū genere experti erant . exercita-
bantur armis . ludorū certaminibus assiduo uaccabant .
Solo nauali prelio caruerunt . usq̄ ad tempora Sisebuti
regis : Fuerunt naturaliter magnanimi . liberales . ingenio
faciles : audaces . constantes . gestu decori . habitu uene-
rādi . uiribus prepollētes . statura proceri . duri uulneris .
manu prōpti . corpore ualidi . ad cūcta dispositi : De quibus

18
apud Strabonē legimus Aftas .Scytharū principem ad
Philippū scripsisse . Tu quidē macedonibus hominibus
imperas . qui bellandi peritiā didicere : Ego autem Scy/
this qui aduersus famē & sitim & quęq; aspera pugnare
nouerunt : Gothi igitur Aftam subiugarunt . quorū aliq;
inibi remanserunt : Armeniā quoq; : Siriam : Ciliciam :
Galatiam : Prifiam & plurimas prouintias domuerunt :
hii ut ait Vincentius & Gilibertus sub quinto rege suo
Filimero ad citeriores partes Danubii Tratię uidelicet :
Datię : Mefię . longe lateq; peruagantes in gentē magnā
creuerunt . Tempore uero Detii imperatoris trāsito Da/
nubio . Romanū imperiū moleftabāt . quos Detius im/
petens : Tandē cum exercitu suo profligatus & cęsus est
atq; peremptus : ex qua uictoria elati : maximo fuerunt
terrori ne dum Romano imperio sed orbi : trans Danu/
bium uero cōstituti tempore ualentis imperatoris inter se
ciuili bello diuifi cęperunt Collidi : Alaricus uero dux
unius partis . cum preualuiffet Frigiterno duci alterius
partis . Frigiternus ipse a ualente imperatore petiit auxi/
lium . pollicens se baptizari : Valens autem misit auxiliū .
sed parū profuit . Eodē tempore anno . xii . imperii Va/
lentis : Hugni qui etiā in Scythia debaccabātur inuadūt
Gothos discordantes inter se quosdam autem captiuitate
subiugant quosdā patria pellunt . Quo euenit ut Gothi
subditi fierent Hugnis . Magnificati igitur Hugni toti
fere Sichię domiābātur de quorū origine statim dicemus :
Gothi itaq; terga dantes transito Danubio ut Eutropius
ait a Valente imperatore . sine ulla fęderis pactione suc/
cepti sunt . Tandem propter intollerabilem auaritiā fa/
me compulsi in arma surgentes ualentem profligant qui
reassumptis uiribus cum eisdem gothis lacrimabili bello
cōmisso tandē exercitus eius miserabiliter ocubuit : ipseq;
saucius sagitta uersus est infugam sed superuenientibus

Gothis igne crematus est: Idcirco diuino iudicio & quidem iusto actum creditur. Nam cum pauloante Gothi a Valente peterent Episcopos a quibus fidei rudimenta susciperent: ipse imperator ut erat Arrianus arrianos Episcopos eis misit: quorum doctrina uniuersa illa gens dogmate arriano infecta est. Recte igitur Valens ipse ab illis crematus est, quos ipse perfidie succenderat igne: Gothi itaque uersus Italiam iter agentes, omnia ferro & igne uastabant. Tandem Unisigothi appellari decreuerunt idest occidentales gothi: & usque ad ultiores Hispanias transire. Gothi uero qui trans Danubium remanserant, habentes super se regulos Astrogothos idest orientales gothos sese nuncupari uoluerunt: & postea a genone imperatore Italie regnum dono acceperunt: quod & longo tempore tenuerunt. quo euenit ut gothi ipsi quasi duobus cornibus, orientem & occidentem uentilantes, acriter orbem cruciarent & in duo regna Unisigothorum in Hispania & Astrogothorum in Italia se diuiserunt: Qui uero in Hispania regnarunt Vandalos & Sueuos inde pulerunt: sed ut inquit Vincentius, tertia pars Hispanie que regnum Galicie continet insuperabilis mansit, quam nec Unisigothi nec Alani Vandali nec Sueui, sed nec Sarraceni subiicere ualuerunt, quod adhuc uiget incolume & regnum insuperabile appellatur: quod postea accessit regibus Gothorum, qui in Hispania ut indigene regnarunt, ut inferius disseretur.

insuperabile regnum.

Cap. x. de origine Vandalorum & Hugnorum & de illorum principatu & progressu & clarioribus gestis usque ad eorum exterminium.

ETERVM de origine Vandalorum & Hugnorum: & eorum regnis breui differendum est. Vandali igitur ut quidam uolunt ex plaga septentrionali presertim ex

19.
ea regione quę hodie Pollonia uocatur originē sumpſere:
dicti Vandali a Vandalo flumine ut aiunt sic hodie uo-
cato: Isidorus tamen quę sequitur Vincentius & cęteri
cosmographi Vandalos de Scythia natos perhibet ut ſu-
pra diximus, qui a Gothis uicti terras alienas inuadere
temptant, quos circa Danubiũ cōmorantes poſt multa
tempora, etiã Fridericus rex Gothoꝝ bello uicit & inde
expulit qui Romano ſe ſubdentes imperto a Cōſtantino
magno terrã habitationis petunt & Pānonias acceperũt:
ubi per annos .lx. pacifice manſerunt: Sed anno .xiii.
Archadii Imperatoris rebellare contra rempub. romanã
ceperũt. Secq̃ per Gallias diffundentes, quas aliquo tẽ-
pore miſerabiliter deuastaſerũt, ſed a Gothis expulſi ſunt.
Non quidẽ cōpacientibus gallicanę quieti: ſed querenti-
bus omnes gallias occupare, Vandali igitur a Gallia
pulſi: Hispanias petunt, & nunc illas, nunc rursus gal-
lias multo tẽpore affligunt, ſed nec ſic a Gothis tuti erãt
Honorius igitur imperator inito cōſilio, Hispanias &
Gallias a Vandalis ereptas, Gothis dedit, Cum igitur
Gothi feſtinarent fugare Vandalos & alios hoſtes ſuos
a finibus Galliarũ & Hispaniarũ, Vãdali cōcluſi undiq̃
timore gothoꝝ fauentibus ſibi peccatis populi inopina-
bilis & grata illis occurrit oportunitas, Nã inter Boni-
faciũ & Echiũ duces romanos, orta ſimultate per inuidiã
Bonifacius factus inferior, Cum dolorem ſuę iniurię
nolet ulciſci niſi damno & periculo reipub. ad hispanias
tranſiit: & Vandalos ad occupandũ Libiã & Africam
inuitauit, quo cum perueniſſent regnũ ſuũ longo tẽpore
inibi cōfirmarunt, diuina & humana perturbãtes: Quo
tempore beatus Auguſtinus apud yponã Africę diem
clauſit uite mortalitatis: Primo igitur anno Graciani impe-
ratoris regnat ſuper eos modogiſilus annis .xxx. poſt
quem Gudericus filius eius: in aliqua parte Hispanię

regnauit annis . xvi . qui cū occupata Hispali elatus ma-
nus in ecclesias extēdisset . a demone interimitur secūdū
Vincentiū . cui successit Gensericus frater eius . qui in he-
resim arrianā ut fertur lapsus est : cui successit Honorius
filius . hic contra ecclesiā cōsurgens : tandē dei iudicio
percutitur & uermibus scatens miserabiliter moritur :
postq̄ regnauit Guthamūdus . & post illum frater eius
Trasamūdus . hic Hildericū filiū ex Teudostia filia Valē-
tiniani imperatoris genuit qui octo annis regnauit . post
quē Guilimer regnauit annis quinque . qui tantę fuit cru-
delitatis ut nec parētibus parceret : Tandē Belisarius
Patricius a Iustiniano imperatore non nisi iussu dei ad
Affricā liberandā de manu Vandaloy transmissus est .
qui Guilimerem cepit & duxit Constantinopolī ad Im-
peratorem . & ita rabies Vandaloy funditus euersa est .
Hugnoy uero origo : & eorū regnū describit Isidorus &
Solinus ac ceteri qui de orbis descriptione scripserūt : sed
diuersimode : Nā Albertus magnus eos fore hugnos as-
serit . quos hodie Pārones uel Vngaros appellamus . Pō-
ponius mela generalius loquens . Hugnos originem ex
Scythia sumpsisse contendit : quę ut diximus uastissima
regio est in partibus aqilonaribus post Danubiū . Hugni
itaq̄ ut diximus in omni pene Sicia p̄cipatū tenuerūt .
ex quibus radix peccati processit . Athilla flagellū orbis
quē ad corripiendas gentes peccatrices . deus ut accutum
gladiū destinauit . Igitur Guilimer rex gothoy . qui post
egressum Scanchię insule quintus rex Gethay fuerat . cū
terras Scythię cum ualido exercitu ingrederetur : reperit
in eisdē regionibus . quasdā magnas mulieres quas Ge-
toico sermone Alirimas dicūt : Easq̄ habens plurimum
suspectas . de illa regione expulit . quas cum quidā silue-
stres homines per desertū uagantes uidissent . earum am-
plexibus se miscentes hoc genus hominū . s . Hugnorum

ferocissimū ediderūt quod tantę ferocitatis fuit secundum
 Vincentiū : ut nisi quia sermonis quasi quasdā habebant
 imagines . cum essent nigerrimi . oculis quasi pūctis ex-
 istētibus . nullus eos homīes fore credidisset : hi in filios
 suos primo die deseuiūt . nā maribus . ferro genas secāt :
 ut anteq̃ lac suscipiant . sanguinē fundant . Hi imberbes
 senescunt . ad equitandū promptissimi ceruicibus firmi :
 superbi & elati cuncti erant orrori & formidini . horum
 potentiā auxit uictoria habita de Gothis manētibus circa
 ripas Meothidis paludis : quā uictoriā Vincētius refert
 hoc modo assecutos fuisse : Venatores Hugnoꝝ sequētes
 ceruā . Meothidas paludes trāseuntēs . explorata regiōe
 ad suos redierūt . & ad trāseundū animauerūt : Cū igitur
 transuadassent gens ipsa Hugnoꝝ easdē paludes Scythi-
 cas gentes fere omnes subegerūt suo dominio . & ipsos
 gothos expulerūt sedibus suis . quo factū est ut per lxxx .
 annos Hugni mundū conarentur euertere : Tandē Gal-
 lias & Hispanias plurimū uexantes . postremo a romāis
 deinde ab ipsis Gothis Hispanis effectis . dissipati & ex-
 tincti sunt : Sed iam libet ut redeamus ad res hispanicas
 & breui deducamus ortū & initū regnoꝝ & regum Hi-
 spanię post miserā eius cladē . Illud tamen pręsupponen-
 dū est : quia licet diuersi ante regnū Gothoꝝ in diuersis
 Hispanię prouintiis regnarūt ut supra dictū est . quia ta-
 men illoꝝ principatus uiolentus fuit & non uolūtarius :
 erectio regnoꝝ pro eo tempore non fuit legitima . cepit
 enī ab euentu feliciorē . nam potentior regnabat . Secus
 autē post cladē Hispanię quo tempore per legitimas suc-
 cessiōes & iustos titulos erectio facta est ut statī dicemus .

no
 Bilcayni ab huc
 ueniūt

Cap . xi . de origine regnoꝝ & regum Hispanię post
 miserā eius cladē : & a quo tempore & quomodo di-
 uersa regna in eadē Hispania erecta sunt : & de ortu

& initio unius cuiusque regni & a quo incepit . & primo de origine regni & regum Legionis & Castellę

ostēdū igitur in superioribus deduximus initia antiq̄ principatus Hispanię & per quos quomodo & q̄to tempore gubernata fuit . usq̄ ad miserā cladē & irruptionē diuino iudicio eidē calamitosę Hispanię inflictā tempore Roderici ultimi regis Gothorū : Superest ut breuissimē ostēdamus ortū & progressum principantiū in eadē Hispania post predictā persecutionē ac etiā regnorū diuersorū erectionē . Vt igitur in octauo capitulo diximus post huiusmodi calamitosam Hispanię cladē de qua inferius latius agemus . in ultimo capitulo secundę partis . sub Roderico rege : Pelagius qui ut diximus ex genere Gothorū descēdebat . secundū alios frater erat regis Roderici ultimi regis Gothorū . Primus fuit qui ex Asturiis exiēs cepit resistere Sarracenis & paulatī principatū licet tenuē habuit super christianos qui in Asturiis latuerant . non tamen regiū titulū Gothorū sumpsit . ut ceteri ante regē Rodericū : Nā ille titulus regiū gothorū penitus cessauit post eandē cladē : licet enī Hispanię reges ab eisdem gothis descēderūt ; titulū tamē gothicū nō sumpserūt . sed aliis titulis fuerūt insigniti : Nā alii reges asturiarū postea reges Galicię & Legionis . tandē reges Castellę appellati sunt . Quo autē tempore punctualiter idem Pelagius regnare cepit non habemus . licet aliqui dixerūt quos sequitur Lucas Tudēn : q̄a principari cepit anno domini dcc . xii . alii tamen incertū asserūt tempus principatus sui : nā paulatim principari cepit . quo fit ut aperte nō legatur quo anno regiū sumpserit titulū : sunt tamen qui asserunt q̄ post bienniū a clade predicta . regalē titulū accepit : nihilominus pro clariore supputatione regiū . & ne interruptionē admittamus in principatu Hispanię congruenter

dici potest. q̄ ex eo die regnū sūperit titulū : quo ifeliciter
 Rodericus regnū perdidit : Cōputādo igitur ea tempora
 putandū est illū regnare cepisse anno p̄dicto . dcc . xii .
 regni uero Hispaniē . ccc . xx . qui annis . xx . regnauit ut
 inferius tangemus cum de eodem Pelagio agemus : Hic
 itaq̄ Pelagus sumpsit pro armis & insigniis suis leonē
 rubeū . in campo albo . que constat fore arma regū Legi-
 onis . quia ut diximus ab eo tempore cessarūt in hispania
 intitulationes & insignia regū Gothoy : quod putandū
 est ea ratione esse factū : quia prima ciuitas quā a Sarra-
 cenis recuperarūt . fuit Legionensis . Genuit igitur Pela-
 gius duos filios . Fasilā qui post obitū eius regnauit . &
 Ormisindā reginā uxore regis Alphonsi primi dicti ca-
 tholici . a quo effectualiter regnū Hispaniē incepit . Hic
 Alphonsus filius fuit Petri ducis Cantabriē . qui fuit de
 genere gloriosi Recharedi regis Gothoy . qui uniuersē
 Hispaniē ante cladē predictā principatū tenebat & heresi
 arrianā extirpauit ab Hispania . hic Alphonsus re & noīe
 catholicus : & gloriosus p̄iceps fuit & a Mauris cāpos
 gothicos plurimasq̄ ciuitates . prouītiās castra & oppida
 magnifice recuperauit : usq̄ ad mōtes pyreneos . qui uere
 restaurator patriē dici posset . ut dicemus infra in . iii .
 parte cum de eodē Alfonso agemus . quas siquidē pro-
 uītiās & ciuitates . ut inquit Rodericus in cronica sua
 regno Legionis adiecit . durauit igitur hęc intitulatio a
 regno Legiōis usq̄ ad Sancū dictū maiorē regē Nauarrē
 qui ex successione uxoris suē : que erat filia Santii comitis
 Castellē in titulo regio Castellē successit . de quo statī erit
 sermo ante illū enī Castella que Bardulia uocabatur co-
 mitatus erat : sic dicta Castella quasi sit castellis munita :
 Castellē igitur regnū ut p̄diximus & latus illico tange-
 mus initū habuit quo ad intitulationē a p̄dicto Santio
 & Fernādo filio eius . qui primus segregatī regni castellē

titulū & regiā denotationē assūpsit . anno dñi Mil . xvi .
tamē ante huiusmodi ititulationē p̄cipatus & iurisdic̄tio
Castelle pro aliquo tēpore pertinuit ad regē Legionis itaq̄
Castellani regē legionis in superiorē cognoscebāt usq̄ ad
tempora Ordonii secundi : qui in Legionē regnabat . hic
Ordonius comites & magnates Castelle ad se euocans
proteruo spiritu instigatus . eos it̄fici iussit . quo scelere
Castellani indignati ab obedientia regū Legionis disces-
serunt . ne tamē rectore carerent & acephali reputarentur .
ex nobilioribus eius prouit̄e : duos sibi iudices elegerūt .
unius nomen fuit . Nunius rasura . alterius Laynus cal-
uus quorū filii & ab eis descendentes comites Castelle
appellati sunt : usq̄ ad dictū Santiū maiorem & Fernādū
filium suum . qui primo in Castella ut diximus regnauit
Itaq̄ longo tempore distincta fuerunt regna Legionis &
Castelle : Vnio autē utriusq̄ regni facta est ordine sequēti .
p̄dictus Fernandus filius Santii primus rex Castelle :
duxit uxore Santiā filiam Alfonsi regis Legionis & so-
rorem Veremundi regis . Et cum hic Veremundus absq̄
liberis decessisset . Fernandus primus propter Santiam
uxorem . regnū Legionis obtinuit & sic fuit primus qui
rex Castelle & Legionis intitulatus est : & regna fuerunt
unita quousq̄ iterū per Alfonsum regem Castelle & Le-
gionis fuerunt diuisa & iterum reunita ut nunc sunt . ut
latius in cronica Roderici continetur & inferius tange-
mus . Voluimus tamen breuiter hęc scripsisse ut cuiusq̄
regni initium legentes non lateret .

Cap . xii . de origine regni & regum Nauarre & par-
tium ei adiacentium & a quibus & quomodo initium
habuerunt & de unione eorum .

EGNVM Nauarre sic incepisse creditur cum enī
circa annos domini . dcccc . lxi . Castella & terra

22

Legionis ac Nauarra uariis Arabum incurſionibus uar-
ſtarentur . aduenit ex comitatu Bigorrię . uir bellicoſus
eſtrenuus ac armis aſſuetus . uocatus Enequus . hic in
montibus pyreneis Nauarre contiguis morabatur . De-
inde ad planiciem Nauarre descendens cū plurima bella
utiliter geſſiſſet . tandem a populis Nauarrenſibus . pri-
mus rex Nauarre aſſumptus eſt . Poſt quem regnauit fi-
lius eius Garſias . & poſt eum Santius dictus abarca .
filius eiſdem ^{Garſie} ~~Santii~~ . Deinde regnauit Garſias filius ei-
uſdem Santii qui quidē Garſias dictus eſt tremulentus
& hic fuit quartus rex Nauarre . Poſt quem regnauit in
Nauarra Santius filius eius dictus maior de quo paulo
ante diximus . hic fuit quintus rex Nauarre & duxit ux-
orem Eluiram filiam maiorem comitis Caſtelle & ſic ex
ſucceſſione regine uxoris . dictus Santius intitulatus eſt
rex Caſtelle . Poſteſt ergo hic Santius aut efficacius Fernā-
dus filius eius dici primus rex Caſtelle preſertim poſt
miſerā cladem Hiſpanię . Hic Santius rex genuit ex dicta
Eluira regina Caſtelle Garſiam & Fernandū & dimiſit
intuitu regine . regnū Caſtelle Fernādo . regnū uero Na-
uarre reliquit Garſie . Genuit denique idem Santius Ra-
mirū baſtardū cui reliquit regnū Aragonię . & hic fuit
primus rex Aragonū . Regnū uero Valentię adhuc oc-
cupabatur a Sarracenis : Quare longe poſt circa annos
domini . Mil . lxxviii . Rodericus Cidus obtenta licentia
ab Alſonſo ſexto rege Caſtelle . cuius uafallus erat . ſoci-
atus cōſanguineis & plurimis Caſtelle nobilibus decre-
uit contra Sarracenos qui Valentiā & partes illas occu-
pabāt bellum gerere . Cum igitur circa partes Aragonię
& Valentię propinquaffet . Petrus rex Aragonum de quo
ſtatim dicemus . manu potenti ei reſiſtere decreuit . tamē
in bello a Roderico uiuus & incolumis captus eſt & illico
ſuę libertati donatus : Rodericus igitur Valentiam

a Sarracenis occupatam peciit illamq̄ obsedit. tandem deuicto rege Bucchar & innumera multitudine Sarraceno-
rum eandem urbem Valentie gloriose accepit. quam tenuit quo aduixit. licet eo mortuo iterum a Sarracenis occupata est & rursus a rege Aragonum Iacobo feliciter fidei lucro reddita ut inferius tagemus in capitulo xxvii. tertie partis. Huius autem regni Nauarre sitū & ubertatē ubi Cantabri degunt gentisq̄ strenuitatem supra deduximus in principio huius prime partis usq̄ ad capitulū vii.

Capitulum xiii. de origine regni & regū Aragonie Valentie & Cathalonie & a quibus & quomodo initium habuerunt & de unione eorum.

EGNVM Aragonie & eius intitulatio ut antiq̄ annalia perhibent incepit a predicto Ranimiro filio Santii maioris regis Castellę & Nauarre ut supra diximus & primus intitulatus est rex Aragonie: de quo in precedenti capitulo diximus: Nam ante eum nullus intitulabatur rex Aragonie: Sed Santius tertius rex Nauarre dictus abarca primus fuit qui post cladem Hispanie magnam partem Aragonie a Mauris recuperauit: quam Garstas eius filius & Santius pater huius Ranimiri adauxerūt. ipse uero Ranimirus patre Santio mortuo aliquam partem Aragonie ab Arabibus occupatā post plurimas susceptas clades recuperauit. Incepit autē regnare in Aragonia circa annos domini. M. xvii. hic Ranimirus filium genuit Santium strenuum & animosū qui obsedit Oscam & ibi a Sarraceno sagipta letali percussus obiit. relictis Petro & Alfonso ac Ranimiro: Petrus uero regnum suscepit & Oscā aliasq̄ ciuitates & oppida regno Aragonie adiecit: hic Petrus postea a Rodero de Biuar Castellano Cido cognominato q̄ Valentia

23

a Mauris recuperavit ut diximus in bello captus fuit & liberaliter relaxatus : Primis itaq; duobus fratribus sine sobole uita functis : cum regnum sine herede fluctuaret . quia Ranimirus monachus & sacerdos fuerat ordinatus . Eadere magna inter Aragonēn dissensio secuta est : tādē Ranimirum monachū a monasterio reuocarūt & apud Oiscam regem sublimarunt : cui uxorem dederunt sororē comitis Pictauiensis . Hic Ranimirus filiā genuit Vrracā quę data est nuptui comiti Barchinonę . et exīde facta est unio Cathalonie ad regnū Aragonie . Ranimirus uero rediit ad monasteriū & regnauit pro eo in Aragonia & Cathalonia dictus gener eius ut latius dicemus in tertia parte sub eodē Ranimiro . hoc autem Aragonie regnum Celtiberorū gens bellicosissima incolit quę sepe Romais & exteris non paruo terrori atq; excidio fuit . cuius regni situm feracitatem gentisq; nobilitatem & laudes supra tetigimus in principio huius primę partis .

Capitulum . xiiii . de ortu & initio regni & regū Portugalię : & quando & quomodo & a quibus sceperūt & quot in eodē regno hucusq; regnarūt

ORTVGALIE deniq; regnum nouissime erectū est ordine qui sequitur . Alfonsus sextus rex Hispanie qui Toletum e Sarracenorum manibus recuperavit . filiam suam bastardam nomine Terasiam . dedit uxorem nobili Henrico comiti Lotoringie consanguineo Imperatoris . qui de partibus Galliarū uenerat . Motus est ad id Alfonsus rex . quia illū strenue pugnantē cōtra Mahometes cōspexit . Hic comes in rebus bellicis expertissimus fuit . atq; uir magni cōsiliū & plurimum preesidii regi Alfonso attulit : deditq; ei in dotem partē Gallicę . quę nunc Portugalia dicitur . Comes igitur ipse

patriam illam possedit cum solita recognitione . regi Hi-
spaniæ debita : Genuit igitur ex ea filiū Alfonso Hen-
riques nomine quē rex Castellæ primo ducē Portugaliæ
creauit . Deinde aliquibus præliis habitis cum sarracenis
& rebus prospere gestis . uolente rege Castellæ . regiū ti-
tulū assumpsit : hoc igitur Alfonso Henriquo uita fūcto
Therasia eius uxor nupsit cuidā Fernādo comiti quæ res
plurimū displicuit Alfonso eius filio . Quare orta est inter
eos implacabilis discordia bellæq; grauiā conferta sunt
usq; adeo . ut in quodā campestri prælio . Alfonso uictor
euasit contra Fernandū uictoricū : matremq; suā Therasiā
captiuauit & in uinculis traxit . Parū imitatus Coriolanū
Romanū qui matris precibus nedum uictor esse noluit .
sed principatui cessit . Therasia itaq; conquesta est Roma-
no pontifici . qui per Episcopū Colimbriēn monuit Al-
fonsum ut matrē liberaret . alias illū excōmunicaret . ille
uero renuit . quē Episcopus anathemati dedit . regnumq;
interdixit & Romā aufugit : Demū prædictus Ro . Pon-
tifex Cardinalē misit legatū . sed non profuit . quinimo cū
Alfonsum iterū excōmunicasset ille in reprobū sensum
datus . legatū fugientē persequitur . & capit . Refert tamē
Lucas Tudēn q; Alfonso dolens legatū cepisse . coram
eo se spoliauit etq; cicatrices & uulnera ostendit . pro fide
catholica augenda a sarracenis illata indigneq; ferebat ut
alius a principatu eū pelleret . placatus itaq; legatus pol-
licitus est absolutionē a Ro . Pontifice obtinere : Mater
igitur uidens differri relaxationē suā . maledixit filio . di-
cens quia crura mea uinculis alligasti & mihi abstulisti
honorē a patre relictū . Deū præcor ut ab hostibus sis ca-
ptiuus ut ego sum : Demū crura tua fracta conspicias .
sicut mea ferro uinxisti : quod paulopost expletū est : Nā
cum bellū apud ciuitatē Pacēn cum Fernando rege Legi-
onis Alfonso consereret exiens per portam ciuitatis ad

24

prelium iam ceptū . tibia uectis ferro inuoluta est pariter
& rupta . ille uero in bello uictus & captus est . itaq; eadē
inobediētia ad mandata apostolica simul & maledictio
materna eū cōprehenderunt . Scriptū est enī filius stultus
despicit matrē suā . & iterū sapiens ait . maledictus a deo
q; exasperat matrē : & rursus maledictio matris erradicat
fundamenta : ut igitur ad inceptū propositū redeamus .
Titulus regni Portugalię a p̄dicto Alfonso modo quo
enarrauimus incepit : Et tandē continuati sunt reges usq;
ad Dionisiū regē Portugalię qui per matrimonia p̄ce/
dentia nepos erat Alfonsi . x . regis Castellę ex filia : &
hic Dionisius fuit per eundē suū auum ab omni recog/
nitione liberatus . quod non sine grauissimis scandalis
actū est : ut infra in quarta parte sub eodē Alfonso decio
agemus . Itaq; supputando ab eodē Alfonso primo qui
regiū titulū in eadē prouincia primus assumpsit . Usq; ad
hęc nostra tempora . duodecim reges successiue sortita est
Portugalia . ordine sequenti : Primus fuit Alfonso p̄/
dictus gener Alfonsi regis sexti Castellę . Post quē ime/
diate regnauit Sātius primus . deinde Alfonso secūsus
Rursus post illū Santius secundus . cognomēto capello .
cuius corpus apud Toletū honorifice tumulatū est . Huic
successit Alfonso tertius : demū regnauit Dionisius . de/
inde Alfōsus quartus . postea Petrus . deinde Fernāsus
post quē Iohānes regnauit ex ordine militari assumptus .
deinde filius eius Eduardus . post quē Alfonso nūc fe/
liciter regnat . duas habens sorores . primā nuptui dedit
Imperatori Frederico moderno . Alterā Hērrico regi Ca/
stellę ut latius sub eodē Henrrico dicemus . Hoc Portu/
galię regnū ut p̄diximus per oceani maris littora difū/
ditur . in eo Lusitani ferocissimi . cunctis seculis laudati
uiri inhabitāt cuius regni sitū ubertatē gētiscq; strenuitatē
& laudes supra tetigimus in principio huius partis .

Capitulū . xv . de ortu & initio regni & regum Gra-
nate & quando & quomodo inceperunt .

GRANATE regnū in Bethica prouintia sitū est .
ex omī fere parte a ceteris regni Castellę prouintiis
cingitur solū uersus meridiē Affricā respicit . ab occidēte
enī Vandaliā & Lusitaniā cōterminat : Deinde per litora
mediterranea usq; ad Carthaginē nouā protenditur : No-
uissime igitur postq; alia Hispanię regna erecta sunt . Gra-
nata titulū regni assumpsit . magis certe sarracenoꝝ sini-
stris q̄ prosperis euentibus . Fuerat enī Granata Mauris
prosperātibus . nō utiq; regni caput . sed pars regni Cor-
dubę quę una lōgis tēporibus Patria fuit ciuitas Ara-
bibus & principalior eoꝝ sedes : Pro cuius clariore no-
ticia libet antiq; sumatī recolere . ut enī certissima nos docēt
ānalia ex Isidoro & Luca Tudēn referētibus : diuina pro-
uidencia cuius iudicia abyssus multa . exigētibus peccatis
christiani populi Hispaniā flagellare disposuit ac sub di-
tione Arabū & misera seruitute subiecit . Fuit eiusdē irru-
ptionis pestilens instrumentū atq; principalis fautor sce-
leratissimus proditor Iulianus comes Cepte ex quadā ad
regē Rodericū indignatione . Nā Miramomelinū potentē
Arabū principē affricę accersuit atq; liberū ad hispanias
aditū obtulit . Ille uero Muḡā p̄sidē suum & Tarif uirū
bellicosū cū innumera Arabū multitudine in Hispaniam
trāsfretare iussit : illi uero aditus liberos ad Hispaniā re-
periētes : cūcta deuaštāt : occupant & dirruūt . Veruntamē
Rodericus rex Hispanię qui a mari usq; ad mare omnes
Hispaniarū prouintias obtinebat . cognito ingressu Ara-
bum resistere decreuit . Cūq; utrinq; acies prope Gienēn
ciuitatē confligeret & post plurima bella . ex Arabibus
Tarif . dcc . & sex milia cesa essent . tandē sic disponēte di-
uina sentētia domīca die de āno dñi . dcc . xiiii . christiani

21
uicti sunt: cunctis partim cęsis partim fugatis . rege Ro-
derico interfecto . quo euenit ut infra breue tēpus Mauri
oēm fere Hispaniā occuparūt . & pro aliquo tempore qui
prīcipatū Affricę obtinebāt : etiā cis marinas partes Hi-
spanicas gubernabant . Demū uero Mauri qui Hispaniis
pręerāt principibus Affricanis rebellātes : diuisi sunt ne
dū a principatu Affricano . sed dominia inter se aliquādo
ex cōcordia aliquādo ex bellis & seditioībus partiti sunt .
Nam quidā Mahomath dictus abenalabeti a prędicto
Affricano imperio se diuidens sedē regni apud Cordubā
statuit . alius in Hispali & Vandalia . Itaq; exinde sarraceni
ipsi particularibus dominiis Hispanias afflixerūt . q̄si
misere & calamitose Hispanię non suffecisset Mahometis
spurcissimis seruire . sed & plures principantes illā deuo-
rarent . ut experiretur quia iuxta prophetā propter pec-
cata gentis multi principes eius . igitur apud Cordubā
regnū erectū est . sub quo Granata & Malica fuerunt .
alii regnarūt in Hispali : Deinde amplius seuiente ira dei
alii in Murta & noua Carthagine : sic & apud Toletum
Valentiā & Cęsaraugustam : que quidē prouitę singulos
reges lōgissimis tēporibus obtinuerūt . usq; ad tempora
quorundā principū sarracenoꝝ qui dicebātur Almora-
nides : qui tandē ab aliis potētoribus Mauris appellatis
almohades ab Hispania expulsi sunt : illi uero sic pro di-
uiso regnarūt usq; ad tempora regis Fernandi tertii . qui
regnare incepit anno dnī . M . cc . xvi . cuius tempore in-
terfecto a suis Mauris . quodā appellato Abenhut . qui
Vandalia & Bethicā obtinebat . alter potens sarracenus
dictus Mahomat Arenalagmat aīosus & strenuus licet
humiliter natus . ex aratro & bobus in Granata & Gie-
nēn ciuitate regnare cepit . iam enī ira dei placata christi-
anis ex misericordia uires cōcessit q̄bus ex iusticia ante
abstulerat . Nā reges Castellę pro tēpore aīos reassumētes

paulatim plures deperditas prouintias recuperarunt a deo
ut predictus Fernandus huius nois . iiii . de quo inferius
agemus . diuino auxilio munitus Sibiliã : Cordubã : &
totã Vandaliã : & partẽ Bethicẽ : lucro fidei attulit . quo
effectũ est ut cũ Mauri Ispalim . deinde Cordubã regiã
eorũ urbẽ perdidissent : necessitate cõpulsĩ sedem regiã ad
Granatam transtulerũt . quia amplior & insignior illius
anguli ciuitas est quã usq; in hodierna tẽpora nostra ob-
tinẽt in felicitate . huius autẽ regni sitũ ubertatẽ & laudes
explicarẽ latius . Referremq; dulcius si a Cristi fidelibus
habitaretur . sed pudet ut a christiano uiro ea regio laudĩ-
bus extollatur . in q̃ nõ Cristus sed Cristi hostis collatur .

Cap . xvi . quõdo oēs reges regnoꝝ Hispaniẽ ducũt
originẽ ex trũco & stirpĩte regũ Castellẽ & Legionis .

EX HAC igitur supputatione rerũq; gestarũ fideli
narratione . iuxta historiẽ ueritatẽ manifeste demõ-
stratur erectio : principiũ & ortus regũ Hispaniẽ : eorũq;
origo & cõtinuatio . Constatq; liquido oēs reges qui post
cladẽ Hispaniẽ erecti sunt : ex trunco atq; stirpĩte regũ Hi-
spaniẽ quos nunc reges Castellẽ appellamus descendisse
& originẽ tulisse . nõnulli tamen remotius aliq; propinquus
prout supra dissertũ est : Rex uero ipse Castellẽ Henrricus
quartus modernus ab Athanarico ex Gothis primo re-
gnante per ordinatas successiones descendit . quinimo ab
eadẽ domo eadẽq; familia & eodem Gothoꝝ genere sine
aliqua extraneã familiẽ ac stirpis interpellatione cõtinua-
tus est . Adeo ut cõputando quẽlibet regẽ pro uno gradu
rex ipse Castellẽ modernus distat ab Athanarico predi-
cto per . lxxxii . gradus lineẽ descendẽtis aut a Theode-
rico qui effectualiter monarchiã Hispaniẽ assecutus est per
lxx . successiones & a Pelagio . qui primus regnauit post

26

cladē in Hispania per .xlīiii. gradus totidēq; successioēs
quę res ita singularissima est ut in tota Europa similis
forte non ualet reperiri: & q̄q; in ea multi antiquissimi &
excellentissimi principatus existant: non tamen est regiū
aliquod soliū tam diurnis tēporibus sub eadē familia &
domo regia & sine interpositione alterius familię cōtinu-
atū: & licet plerūq; inter eosdē Hispanię reges certatū sit:
& prelia non parua inita: cedescq; secute: nunq̄ tamen ad
extraneā familiā principatus deuenit. quod tam excellēs
beneficiū non alia ut putandū est ratione eis ab altissimo
donatū fore nisi ob singularē & deuotū religionis catho-
licę cultū quē a tempore Iacobi apostoli usq; in hodiernū
diē perseuerāter custodierūt: atq; propter obseruatissimā
reuerentiā & obedientiā ad sedē apostolicā ut merito nō
fallat. scriptura sacra quę ait. si obedieris uoci sacerdotis
dei faciet te deus cunctis gentibus excelsiorē: & alibi cū
rex iusticiā deo seruauerit firmabitur soliū eius. & iterum
iuxta sapientē. uir obediens loquetur uictorias: & rursus
ecōuerso. non desit aduersitas contrariū agentibus. iuxta
ueritatē eiusdē diuini oraculi: quo legimus propter iniu-
sticias & cōtumelias nonnunq; transfert regnū de gente
in gentē. inter omēs autē iniusticias nulla capitalior est
q̄ Christi uicario ueri dei uices in terra gerenti obediētę &
reuerentię cultū subtrahere. aut in aliquo diminuere.

Cap. xvii. quomodo in regno quod hodie appella-
tur Castellę & Legionis residet titulus & noīatio re-
gum Hispanię.

SUPEREST igitur ut illud mīme obmittendum
quinīmo & īgrendū sit. in quo uidelicet regno aut
prouintia principale Hispanię nomē insideat. erit etiam
breuis sermo de quibusdā insignibus uictoriis & bellis

contra Sarracenos habitis . Prædicta igitur regna quæ ad
modum præmissum est per unum regem atque monarcham lon-
gissimis temporibus gubernata fuere & tandem diuisa ad in-
uicem & seperata ut supra relatū est . & unūquodque regnū
nomē regū sibi assumpsit a nominibus prouintiæ quibus tē-
pore quo regna erecta sunt nūcupabatur : Nomen uero
Hispaniæ re ipsa & ueritate ac debito uniuersalis successi-
onis titulo : sed & omnium nationū ore & nominatiōe in ea
parte Hispaniæ mansit . quæ hodie subicitur regi Castellæ :
ea potissimum inter ceteras ratione quia reges Castellæ a
quibus ipsi descendunt . monarchiam Hispaniarum ut dictū
est : magnis temporibus insolidum nacti sunt . accedit quia
constat maiorem Hispaniarum partem subditam fore regi Castellæ
ita ut iuxta iurium dispositionem . qui maiorem rei partem obti-
net . totius rei dominus appellari recte possit . Costat siquæ
dē ex sex prædictis prouintiis hispaniæ : quatuor fere integras
regi Castellæ & Legionis subiectas fore . Carthaginensem :
uidelicet Lusitania : Bethica : & Galicia : Id etiā uox omnium
populorum probat : qui licet non ignorent prædicta quinque
regna intra nationem Hispaniæ sita fore : cum tamen secernunt
Hispaniæ gentes solum natos in prouintiis principatus sub-
diti regi Castellæ uocant Hispanos : Ceteros uero a regnis
& prouintiis ex quibus nati sunt . Nam plurimi sunt po-
puli qui nunquam Castellam sed Hispaniam audierunt . Quod
utique nequaquam ex ignorantia procedit . quasi nesciant poten-
tiam & latitudinem dominiorum regum Castellæ : sed ex industria
alios reges propriis nominibus appellat . ueluti regem Ara-
gonum & Portugaliæ : & Nauarre : atque Granate : Solum
autem regem Castellæ uocant Hispaniæ regem . Ita enim ab antiquo
inhibitum est cordibus hominum quod principatus Hispaniæ ti-
tulo uniuersalis successionis legitime continuatur in reges
Castellæ : principatus uero & regna aliorum ex titulis sin-
gularibus & ut plurimum ex regum Castellæ aut stirpe aut

dependentia processerūt ut dictū est : non autem ex titulo
uniuersalis successionis principatus Hispanici & ideo cēs
gentes prudenter & uere ipsos reges Castellę ab antiquo
noīe principatus appellant reges Hispanię : nec inuenio
rationē quare post illā cladē indifferenter non appellātur
reges Hispanię : & huius ueritatis potissimū signū est : qđ
solus rex Castellę habitu & aīo ac re ipsa tanqđ uniuersalis
heres monarchici pīcipatus Hispanię p̄ter regna p̄
dicta postea seperata : cętera oīa habet quę antiquis tem/
poribus spectabant ad unū Hispanię monarchā . Nam
oīum aliarū prouintiarū conquesta quas infideles possi/
dēt & aliqđo fuerūt Hispanię ut dictū est ad eū ut uniuer/
salem heredē principatus Hispanici pertinet nemine infi/
ctante . sicut Granata & omnes insulę in oceano site . quę
uocantur insulę Herculis & fortunatę atqđ canarię . quarū
aliquas hodie rex Castellę possidet . Illud p̄terea nō ob/
mittendū cēsui . quia inter oēs turbines & dissidia in Hi/
spaniis exorta . nusqđ a bellis contra mahometes cessatum
est . Licet enī ut p̄misimus sarraceni per quīgentos fere
annos quinqđ prouintias Hispanię ex sex p̄dictis inua/
serunt . & sic potentia facti diminuta est : sed tamen ius
monarchię & uniuersalis principatus & potestas iuris nō
potuit hostiū inuasionē tolli . qđ enī angustaretur . tā nu/
merus personarū . qđ latitudo territorii . ipse tamen prin/
cipatus prout est ius principandi . illesum manebat here/
dibus iuste expulsorū : p̄sertim quia ut dictū est . reges
qui a Pelagio prodierūt diuino auxilio & magna eorum
uirtute & fide . tandē eosdē sarracenos taliter restrīxerūt .
ut eos cōpellerent quīqđ occupatas prouintias deserere &
partē Bethicę solum in qua nunc degunt incolere : & ut
paucis agā : a . ccc . fere annis Castellę & Legionis reges
maiorē Hispaniarū partē a faucibus hostiū Cristi eripue/
rūt : intra hoc enī tempus ciuitas & patria Ispalēn : a qua

princeps quidā sarracenoꝝ rex Sibileꝝ uocabatur recu-
perata est per Fernandū regē . iii . Item ciuitas Cordubēn-
a qua etiā rex quidā sarracenoꝝ intitulabatur & ciuitates
Gienēn : Carmona : Vbeda : Baega : Badaioꝝ : & fere tota
prouītia Toletān . recuperatę sunt . Demū Alfonso rex
Conchēn : Carthaginēn : & innumeras alias urbes & op-
pida recuperauit . & sui successores cum sarracenis incre-
dibilia bella gesserunt : in quibus diuina pꝛesidia uisibili-
ter opem tulerunt & beatus Iacobus Hispanię patronus
oculariter armis materialibus pugnare uisus est : Sed in-
ter cętera gloriosa bella illud mīme obmittendum censui
quod gestum est anno domini . M . cc . xii . per Alfonsū
regem Castellę & per cōsanguineos suos regem Nauarrę
& regem Aragonū contra Miramomelinū & alios simul
reges sarracenorum : qui fauente diuina clementia mira-
biliter uicti sunt atq; prostrati . & magna Hispanię pars
tūc lucro fidei cessit : cuius belli particularem seriem pꝛę-
dictus rex Castellę ad cōsolationem sanctę matris ecclesię
domino Innocentio sūmo pontifici magno cum gaudio
intimauit : quę siquidem littera in apostolicis libris regi-
strata reperitur : ut latius tãgemus in . iii . parte sub Al-
fonso . viii . sed iam huius primę partis finē absoluamus
ut tandem initium principatus Gothorum in Hispania
& eorū successiones simul & successus usq; ad regem Ro-
dericū succante recolamus quia diffusius a Roderico Toletān
enarrātur : quę oīa ideo breui repetemus ut addamus
genealogias & successiones sequentium regum post Ro-
dericum & Pelagium usq; ad moderna nostra tempora .

Explicit prima pars

Incipit secunda pars historie Hispanice in qua sub breui
epilogo adducitur particularius initium principatus Go-
thorum in Hispania & breui enarrantur eorundem Go-
thorum successiones & successus usq; ad Rodericum ul-
timum Gothorum regem .

Prologus secunde partis

VONIAM IN SUPERIORIBVS
antiquum Hispanie principatum sumati
& in genere retulimus . & tandem dedu-
ximus Gothorum reges inclitos Hispa-
norum uiribus fretos : a finibus Hispa-
niarum Vandalos expulisse . necno Hu-
gnos : Sueuos : Alanos : Selinguos : sed & Affros : deide
Romanos : Rursus diximus ab Athanarico primo Go-
thorum rege usq; ad Henrricum . iiii . moderno tempore
regnatem . lxxii . gradus siue successiones ex eodem Go-
thoru rege effluxisse . Iam ergo superest ut in hac secuda
huius historie parte eorundem Gothorum specificam ge-
nealogiam . ac principandi ordinem & numerum sed &
personarum regnantu nomina & successiones clarioraq;
illorum gesta suis temporibus occurrentia usq; ad Rode-
ricum ultimū regem Gothorum breui differamus : Demū
uero in tertia parte subsequentiū regum post Rodericum
incipientes a Pelagio qui primus post cladem Hispanie
regnauit . non solum successiones sed & successus : insigni-
rioraq; gesta suis temporibus occurrentia . usq; ad Fer-
nandum tertium in quo Roderici Archiepiscopi histo-
ria clauditur succante perstringemus : In Quarta uero
parte successiones regum eorundem genealogiam & gesta
ac occurrentia usq; ad presentia Henrrici quarti tempora
aliquanto latius describemus .

Athanaricus primus Rex Gothorum .

THANARICVS igitur primus ex gente Gothorum obtinuit principatum ut paulo ante diximus . Incepit autem regnare anno domini . ccc . xliii . regnavit annis . xiii . licet enim hesitandum non sit Gothos ante Athanaricum plures inter se reges habuisse : postquam tamen ab eorum propria patria exierunt : & Italiã : Galliam : Germaniam : & Hispaniam inuaserunt . hunc athanaricum primũ regem elegisse historiographi testantur . hic in Græcia : Pannonia : Italia : diuersa bella feliciter egit . Demũ ut eundem Athanaricũ post deuastatã dirruptãq; Romam : plurimasq; Italię illatas clades Honorius cęsar ab Italia pelleret Gallias ei concessit & Hispanias ut quãdam referunt . Deinde Cęsar Theodosius ex Hispana familia natus non parum eum formidans . fędus cum illo pepigit . Inuitatus igitur ab eodẽ Theodosio Constantinopolĩ adijt : ubi honorifice receptus illico obiit . Tẽpore huius Athanarici sedebat in cathedra Petri . Liberius primus : & Felix . ii . & Damasus primus . In imperio uero sedit Valentinianus qui sperauit unacũ Valente fratre suo . hic Valentinianus cõpescuit Valentẽ fratrẽ uolentẽ persequi Cristianos : tandem apud Strigoniam ex apoplexia obiit . quo tẽpore apud Atrebatas ut ait Eutropius : uera lana de nubibus pluuię mixta defluit . Rursus eodẽ tempore terremotus per totũ orbem factus est & mare ita terminos suos egressum est . ut Sicilię insulas ac plurimas urbes & populos oppresserit .

Alaricus Secundus Rex Gothorum .

ALARICVS secundo loco Gothorũ regnum obtinuit . non illico post Athanaricum . sed aliquãto

tempore post uidelicet anno redēptionis Crīsti .ccc. lvi .
nam Gothi benignitatem Theodosii Cēsaris conspiciētes
se eius imperio dederūt . fueruntq; sine rege . xxviii . fere
annis : regnauit autem ānis . xxiii . quibus expletis Ala-
ricus Gothoy regnum suscepit . hic Tracias : Pānonias
Germanias : diuersis afflixit cladibus . deinde Italiā in-
gressus : cuncta deuastat : sed Theodosius Gallias eis ab
Honorio concessas : iterum confirmat . sed cum a Stilico
comite p̄ditus Alaricus in uia impeteretur : eodē extin-
cto comite indignatus Romam rediit : cuncta deuastat :
dato tamē prius p̄cepto suis militibus ut siqui in sācta
loca p̄cipue sanctoy Petri & Pauli basilicas cōfugissēt .
hos securos cū fortunis suis custodirent a sanguine p̄-
cipue districte p̄cipiens abstinendū . huius Alarici tāta
fuit ad sacra limina reuerentia . ut cum in sacrario sancti
Petri plurima p̄ciosa iocalia Crīstiani saluādi gratia de-
tulissent : Alaricus illesa a suis custodiri iussit dicens . cū
Romanis se bellum gerere : non cum apostolis . plurima
deinde que eius milites ab ecclesiis abstulerāt illico tem-
plis restituens : quemadmodū Augustinus in de ciuitate
dei libris testatur . fuit autē ab Alarico Roma capta āno
M . clxiiii . ab eadē urbe condita . Itaq; Roma olim cun-
ctarū gentium uictrix sub Alarico Gothorum rege hu-
miliata est . & suę ditioni subiecta : tandem ob innumera
mala que Romę a se & suis perpetrata sunt . cū per Ita-
liam cuncta uastaret . subita interiit morte . quem sui in-
cōsolabiliter luxerunt : ut tamen uictorię contra Roma-
nos obtēte sempiterna duraret memoria : Alueū cuiusdā
magni flumis mutarunt . ibiq; tumulū honorabilē Ala-
rico confecerunt : Rursus aquā fluminis ad eundem A-
ueum redire fecerunt . ut ignotus esset locus sepulcri ala-
rici sicut alias de sepulcro Moyſi sacra historia cōmemo-
rat . quod usq; in hunc diē incognitus est : huius Alarici

tempore sedit Romę Quiricus primus & Anastasius & Innocentius primus . In imperio Gratianus cum fratre Valentino . hic Gratianus quendā uirum strenuum moribus & armis consortem fecit in imperio orientis . sibi uero & fratri suo partes occidentales reseruauit . tandem Maximus Constantini consanguineus rex Britanię ab exercitu suo imperator eligitur . & per tyrannidem imperium inuasit & prope Lugdunum Gratianum circumuenit & occidit .

Ataulphus tertius Rex Gothorum .

TAVLPHVS alarici afinis secundū alios nepos tertio loco regnum Gothorum suscepit . anno saluatoris mundi . cccc . xi . regnauit annis sex . hic Vandalos : Alanos : Sueuos : & Hugnos : quos Astrogothi a Pānoniis fugauerant & ad Gallias transire coegerant : ualida manu insequitur . illi audito Ataulphi aduentu : dimissis Galliis Hispanias petunt . Ataulphus uero post deuastatas diu Gallias . primus omniū Gothorum Hispanias igraditur : Vandalos ceterosq; Barbaros cesurus . tandem apud Barchinonā a suis seditiose iugulatur . hoc tempore sedebat Romę goginus . In imperio Honorius & Archadius fratres filii Theodosii senioris . Archadius imperabat in oriente . Honorius in occidente .

Sigericus Quartus Rex Gothorum .

IGERICVS Ataulphi cōsanguineus quarto loco regnum Gothorum suscepit anno natiuitatis Christi cccc . xvii . parū dignū relatu egit : pro eo quia uno uidelicet anno regnauit . cuius tempore p̄fuerunt in sede apostolica & in imperio proxime nominati . Circa hęc

5
tempora Orosius doctor Hispanus doctrina ac eloquentia
suauitate clarissimus floruit. hic ut Genadius de illustri-
bus uiris refert egregia descripsit opuscula. presertim contra
querulos cristiani nominis falso asserentes eclipsatum diminu-
tumque fuisse imperium & statum reipub. Romanę per ad-
uentum Crusti. aduersus quem errorem plurima sempiterna
comemoratione digna descripsit. liquido ac apertissimis
testimoniis ostendens. longe maiora grauioraque mala.
Romanę reipub. ac uniuerso orbi accidisse a principio se-
culi usque ad redemptoris nostri aduentum que post euangelium
diuulgatum. hic Orosius Augustini discipulus fuit secun-
dum eundem Genadium & pro discenda anime ratione ad
Iherosolimam missus reliquias beati Steffani prothomar-
tis secum tulit in Affricam. de quarum innumeris uir-
tutibus & ingentibus miraculis idem beatus Augustinus
xxii. de ciuitate dei longum agit sermonem.

Vualia quintus Rex Gothorum.

VALIA quinto loco regnum Gothorum suscepit
anno saluatoris mundi. cccc. xviii. regnauit annis
iii. Hic Vandalos: Siliguos: ex Bethica fugauit & Hi-
spaniis solus presuit. Nam Guisericus rex Vandalorum
cum oibus Vandalis & familiis suis ad Affricam tran-
sire coactus fuit. qui continuo obsederunt Hyponam. cuius
obsidionis anno primo beatus Augustinus migravit ad
Crustum. inter ipsos obsidentium impetus suos ad marti-
rium confortans. obiit autem anno episcopatus sui. xxxv.
anno uero. x. post Ieronimi obitum. In hoc Vualia pri-
cipatus Vandalorum qui & Silingui dicuntur. finem ha-
buit. uocati sunt autem Siligui illi Vandali. qui in Af-
fricam transire eadem tamen gens erat: Leonogildus
tamen eorum uestigia totaliter extirpauit. Huius regis

Vualie tēpore ī Frantia primus omniū regnauit Faramū/
dus . hoc tēpore sedet Rome Celestinus primus In imperio
predictus Honorius . hoc tēpore celebrata est sinodus Efe/
sina . cc . Episcoporū . Cusentinus tamē refert cōgregatā
sub Theodosio iuniore in qua sinodo īterfuit cirilus Epi/
scopus Alexandrinus . ubi damnatus est Nestorius Epi/
scopus Constantinopolitanus qui impie negabat beatā
uirginem esse uerā Crusti & dei matrē quia asserebat duas
in Crusto filiationes . duas personas & duo supposita . q̄
de re sinodus anathematiçauit . xiii . capitula in quibus
consistebant blasphemie eius . de quibus lacius agitur in
decreto . xvi . di . **S.** tertia sinodus : Rursus eo tempore
ut ait Martinus apud cretam dyabolus qui se plerunq̄
trāssformat in angelū lucis in specie Moysi apparēs dum
iudeos in terrā promissionis per mare pede sicco transire
polliceretur . plurimos inter fluctus necauit . sed qui eua/
serunt ad Crusti fidē cōuersi sunt . sic itaq̄ hostis ipse ma/
lignus a seipso uictus est . plus dolens de paucoꝝ uiuē/
tiū fide suscepta q̄ de multorū morientū cede adepta . sed
uerū est illud Augustini . quia demon magis dolet de uno
peccatore penitentiam agente q̄ de . C . in peccatis dece/
dētibus . plus odit profectū unius q̄ tormēta multoꝝ .

Teoderedus sextus Rex Gothorum

TENDEREDVS . vi . loco regnauit . iii . ānis post
Vualiā āno dnī . cccc . xxi . hic ab Athilla rege hu/
gnorū ī cāpis cathalaicis īterficitur . Alii uero referūt hūc
cesū fuisse Teodericū . ipse tamē Athilla uictus est a go/
this & romāis nec legitur a multis seculis tā illustre īmo/
tā cruētū bellū ī Europa cōtigisse : nā ut historie habēt ccc .
milia hoīm cesa sūt paulo āte hoc dirissimū bellū . terribilia
signa uisa sūt magnā sāguis efusionē idicātia nā post ecli/
psis solis & lune sol uisus est per tres dies sanguinolētus
ultra cōmunē & solitū ordinē . Athilla uero sic uictus dolo

Eci ducis Romanoy dimissus est . putavit enim perempto Athilla Romanos opprimi posse a Gothis Athilla uero panonias repetit/maioremq; congregat exercitū & furibundus Italiam ingreditur : ac primo Aquileiam expugnat triēnio : sed cum eius exercitus famē pateretur nec amplius tollerare posset : quadam die Athilla ciuitatem circuit ut uideret qua ex parte facilius oppugnare posset . Et repente Ciconias cernit in turrum fastigijs nidificare solitas uno iperu ex ciuitate migrare : fetusq; suos sublatos rostris forinsecus deportare : quo uiso auspicio conspiciat inquit ad suos : futurorum aues p̄scias perituram relinquere ciuitatem : statimq; adhibitis machinis ortatur suos acriter pugnare . Urbem itaq; sine mora capit & cuncta igne uastat & gladio : quod cum cerneret quedam nobilissima & pudicissima uirgo : in quadam altissima turri existens : ne sordidissimis Barbaris ludibrium fieret : e summa turri euoluto capite se p̄cipitem dedit & ut ait Eutropius metum amittendę pudicitie memorabili exitu terminauit . Demum Athilla inter conuiuia uino soporatus : sanguine per os & nares effuso : suffocatus est : qua nocte Marcialis Imperator Constantinopoli existens uidit in somniis collum Achille esse fractum .

uirgo p̄cipitat' an q̄s

Turismundus . vii . Rex Gothorum .

TURISMUNDVS filius Thenderedi . vii . loco regnauit anno . cccc . Lii . & a suis decimo anno regni sui interficitur fratrum consilio .

De Theodorico . viii . rege Gothoy in Hispania regnante .

THEODORICVS frater Turismundi post eum viii . loco regnauit anno domini . cccc . Liiii . hic

extincto apud Rauēnam Odouacre. totius Italię adeptus
Ditionem Romam pergūt & a Romanis magno cum
gaudio susceptus est : tandem Barbaros insequens His-
panias affligentes in Galicia apud Astoricam rethiarū
Regem Sueuorum : Hispanorum pręsidiis prostrauit
atq; interfecit. extunc Principes Gothorum effectualiter
in Hispania regnarunt & eius Monarchiam tenuerunt
non tamen sub Hispanię titulo : sed Gothorum : hunc
tamen Theodoricū a fratre occisum ferunt : hoc tempore
sedit Romę Ilarius . In imperio uero Martianus qui
apud Constantinopolim suorum seditione interfectus est

De Henrico viiii. Rege Gothorum in Hispania
regnante .

ENRRICVS post necem fratris Theodoric. ix.
loco successit in regno anno domini . cccc . lvii . regnauit
annis . xvii . hic primus leges Gothorum scriptis redegit
populisq; tradidit : quemadmodum Foroneus leges
primus Gręcis dedit . Solon Atheniensibus Lycurgus
Lacedemoniis : Numa Pompilius Romanis secundum
ysidorū ; hoc tempore sedit Romę Simplicius : in imperio
uero Leo primus : qui quendam filiolum suum nomine
Leonem fecit in imperio consortem secundum Sicardum

De Alarico. ii. decimo rege Gothoy in Hispania
regnante .

ALARICVS. ii. Henrica filius . x. loco apud Tholo-
sam regnū Gothoy assumpsit anno domini . cccc .
Lxxxv . regnauit annis . xxiii . sed anno . xii . regni sui
accidit q; Transmundus tyrannus Affricę fautor heresis
Arrianę omnes episcopos ultra . cc . xx . ex Affrica exulare

37
fecit qui dispersi per orbem recurrerunt ad Simacum Pa-
pam ille pietate motus aliquos Episcopos transmisit ad
Hispaniam: fueruntque humaniter recepti tamen paulopost
Iustinianus imperator misit Belisarium qui deuicit eundem
Transmundum & eum interfecit. Hic igitur Alaricus
apud Pictauium in Gallia a Fludignino Galliarum pri-
cipe uictus & occisus est. Hoc tempore sedit Rome Fe-
lix tercius & Gelagius & Simacus successiue. In impe-
rio uero genon. Hic apud Constantinopolim regnauit
annis .xx. Hic genon Leonem puerum Augusti filium
interficere querens mater eius hoc sciens alium sibi simile
obtulit/filiumque Leonem occulte clericum fecit ordinari
qui in clericali usque ad tempora Iustini uixit. Hic genon
misit Theodericum cum Gothis in Italiam contra Odo-
uacrem tandem post multa bella uictus est. Odouacer
uero a Theoderico est Rauennę peremptus secundum
Sicardum & Vincentium

De Gesselarico .xi. Rege Gothorum in Hispania
regnante

ESSELARICVS Henrici filius ex concubina .xi.
loco regnauit anno domini .Dviii. preffuit regno
Gothorum annis .iiii. Hic Alarico fratre defuncto: qui
filium Amalaricum ex filia Theoderici regis genuerat:
qui in Italia regnabat ad regnum Gothorum per tyrannidem
assumitur. Sed tandem uictus & fugatus a quodam du-
ce Theoderici Regis Astro Gothorum & in Affricam
transire pulsus est: Ibi que morte propria obiit. Sedit
eo tempore Rome Ormiga In imperio uero Anastasius
primus: hic Imperator infectus fuit heresi Heuthitana
& Arriana & monitus per papam Ormigam: ut ab
heresi resiliret cum non discederet subito diuino iudicio

a fulmine percussus est : hoc tempore Vandali in Africā
transierunt ecclesias claudunt : Episcopos exilio mittunt

De Theoderico . xii . Rege Gothorum in Hispania regnante .

THEODERICVS patruus Alarici . xii . loco regna-
uit non iure proprio sed quod diu nepos Alaricus puer
fuit : cepit regnare Anno domini . DXii . Hic ex Italia
celeri gressu ueniens regnum Hispanie Alarico nepoti
dimisit : regnauit annis . x . Mensibus . vii . Nam audi-
to quod Gesselaricus sua ignauia fugatus & per diuersas
orbis plagas uagaretur & regnum Gothorum ad Ama-
laricum nepotem suum pertineret : uenit in Hispaniam
& cum esset bellicosissimus & magnificus licet Arrianis
deditus unanimiter ab omnibus rex assumitur : qui ta-
men renuit nisi solum durante pueritia nepotis sui : quo
adueniente illico regnum ei dimisit : & Italiam petiit :
& sic aliquo tempore in Italia & Hispania regnauit . hic
Theodericus Arrianus fuit ecclesiam persequitur : mi-
sitque Iohannem Papam & uiros consulares ad Iustinum
Imperatorem ut ecclesias Arrianis restitueret : alias Cristi-
anos per totam Italiam trucidaret : quod audiens Iustinus
paululum supersevit persequi Arrianos : interim idem
Theodericus Boetium Senatorem & alios claros uiros
quos tenebat in carcere iussit interfici . hic Theodericus
pater fuit excellentissimi principis Seueriani ducis Car-
thaginensis : qui ex nobili Theodora genuit sanctissimos
ac clarissimos filios uidelicet Leandrum & Isidorum
Archiepiscopos Hispalenses & Fulgentium Episcopum
Tingitanie ac Theodosiam uxorem Lenogildi Regis :
genuit & Florentiam uirginem . Hoc tempore sedit Ro-
me Iohannes primus & in imperio Iustinus . I . predictus

De Amalarico. xiii. Rege Gothorū in Hispania
regnante

MALARICVS Alarici filius . xiii . loco regnū
Gothorum suscepit anno domini. Dxxiiii. regnavit
annis . v . Hic a Giliberto Rege Francorum in bello
occiditur mansit regnum matri suę dicte Amalafente fi-
lie Theodoric Regis : illa uero ex Italia euocauit Tēdiū
eius consobrinum : quem in regno Italie & Hispanię her-
redem instituit: qui tamen ei ingratiſſimus fuit ut statim
dicemus sub eodem Tendio : hoc tempore sedit in ca-
thedra Petri Felix . iiii . & Bonifacius . ii . In Imperio
uero Iustinianus primus : hic . xxxviii . annis imperauit
leges cōdidit & consumauit Codicem & digesta . eo tē-
pore floruit beatus Benedictus apud montem Casinum:
Hic Iustinianus per Belisarium plurima prospere exple-
uit tam contra Vandalos q̄ Gothos : signanter trāsiens
in Affricam multis cladibus Vandalos afflixit

De Tendio . xiiii . Rege Gothorum in Hispania
regnante .

ENDIUS Amalafente Regine & quondam filii
eius tutor. xiiii. loco regnavit anno domini. Dxxii .
prefuit regno annis . xvii . qui eandem matrem Ama-
larici & consanguineam suam . Postea in balneo mori
fecit : & quia illa se & filium Imperatori Iustiniano con-
miserat : ipse Cristianissimus Imperator misit Belisarium
in Hispaniam ut in eundem Tendium tantum facinus
uindicaret : sed ante eius aduentum quadam singulari
morte interfectus est . Cum enim Tendius quadam die
in regio Palatio maneret presentibus plurimis regni
Magnatibus unus homo uilis cōditionis buffonis arē

exercens seque stultum simulans : Tendium Regē gladio perfodit & illico extinxit : ille uero Barones ortatur : ne buffonem lederent : quia dei erat executor & digne penas luebat . Hoc tempore sedit Romę Iohannes Papa . ii . & Siluerius . In Imperio predictus Iustinianus : qui post multa preclara opera templum construxit apud Constātinopolim mira structione ad honorem sancte Sophie ibique in multa pace sepultus est .

De Theudiselo . xv . Rege Gothorum in Hispania regnante

THEVDISELVS dux exercitus Gothorum & Thendii consanguineus . xv . Rex fuit . Incepit regnare anno domini . Dxl . regnauit anno uno | postquā a Gothis Rex eligitur . hic pessimus fuit & ultra cōmunem modum ualde luxurie deditus . Nam nobiliū uxores rapiebat qua de re apud Hispalim suorum coniuratione strangulatus est : ac paruo tempore regnauit : Ferunt hispanica annalia quia Regina huius Theudiseli uxor cū illum dulciter argueret de extraneis libidinibus Ille dixisse fertur nil tue dignitati detrahit mea luxuries nec meum ad te minuit amorem . Imitatus Helium commodum cesarem apud quem cum uxor conquereretur propter aliarum feminarum concubitus . Ille patere inquit me per alias exercere cupiditates meas : uxor enim dignitatis nomen est : non uoluptatis : Suoque tempore concurrerunt Iohannes & Siluerius Romę : & in Imperio predictus Iustinianus | de quibus sub Tendio diximus .

De Agila . xvi . Rege Gothorum in Hispania regnante .

GILA a Gothis Rex eligitur & . xvi . loco regnauit anno domini . DL . regnauit ānis . v . Hic aduersus

Cordubam bellum mouit & sanctorum Aiscle & uictorie tumulos prophanauit : tandem in bello contra ciues Cordubenses uindictam diuine ultionis sensit : nam in eo conflictu filius eius interfectus & thesaurus suus ablatus nec multum post apud ciuitatem Emeritam a suis occisus est . Hoc tempore sedit Romę Pelagius Papa primus . In imperio Iustinianus primus de quo paulo ante diximus . Hoc tempore Armeni fidem Catholicam receperunt . Eo etiam tempore secundum Martinum propter terribilem pestem apud Constantinopolim instituta est festiuitas purificationis beate Marię.

Purificatio festiuitatis instituta est.

De Athenagildo .xvii. Rege Gothorum in Hispania regnante

ATHENAGILDVS. post mortem Agile .xvii. loco per tyrannidem regnauit : anno domini .Dlv. regnauit annis .xiiii. hic apud Toletum morte propria obiit / tempore huius Regis horreda auspita acciderunt nam prope flumē dictum Tedon unus altissimus mons prope Hispaniam Gothicam per tres dies ullulatus lacrimabiles effudit : & statim alius uicinus mons submersus est : nec manserunt uestigia illius nec aliquorum populorum ei proximorum : sepe enim occurrunt prodigia ex diuina dispositione : aut ut homines corrigantur aut puniantur : sicut in Egipto fecit signa & prodigia magna & pessima Iuxta illud Vide opera domini qui posuit prodigia magna : & iterum ipse fecit prodigia in medio tui Egipte . Hoc tempore sedit in Cathedra Petri Iohannes .iii. In imperio uero Iustinus secundus Iustiniani nepos : hic bonum initium habuit : deinde cupiditati & plurimis se uiciis dedit : Eo tempore Narses Patricius cum Longobardis regnum Italicum a Iustino

mons submergitur

& Iugo Constantinopolitano eripuit: & ab illo tempore
ut refert Martinus romani per patricos ceperunt regere

De Limba .xviii. Rege Gothorum in Hispania
regnante.

IMBA alias Liuba post Athenagildum .xviii.
loco Rex Gothorum eligitur anno domini. DLxi.
regnauit annis tribus: hic Leonogildum fratrem suum
non solum regni successorem sed participem fecit & Hi/
spanie gubernatorē ipse uero Gallie Gothice regno fuit
contentus. Hoc tempore sedit Romę Benedictus .v. In
imperto uero Tiberius .ii. Eo tempore secūdum Mar/
tinum magna pars gentis Gothice Christianam fidem
suscepit dimissis cunctis heresibus. Hic Tiberius Cristi/
anissimus fuit & plurimum pauperibus compatiens.

De Leonogildo .xix. Rege Gothorum in His/
pania regnante.

EONOGILDVS. ^{post} Luibam fratrem Hispanie &
Gallie .xix. loco regnum adeptus est anno domi/
ni .D. Lxxii. regnauit annis .xviii. hic habuit uxorem
Theodosiam Theoderici neptem filiam Seueriani ducis
Carthaginensis: filii Regis Theoderici. Seuerianus ue/
ro ex uxore Theodora ex regum sanguine descendente:
genuit clarissimos filios Leandrum & Isidorum Archi/
episcopos Hispalenses: & Fulgentium Tingnitum
Episcopum: & duas filias Florentiam monialem & The/
odosiam Reginam: quam diximus uxorem Leonogil/
di qui ex illa genuit Hemogildum qui fuit Cristi Mar/
tir & Recaredum qui fuit Rex: hic Leonogildus belli/
cosus fuit & accepit Cantabriam Sabaudiam & nonnullas

34

alias Gallie urbes & plurimum Hispaniam ampliauit :
Nam ante eum gens Gothorum angustis terminis ar/
tabatur & aliquam partem Hispanie obtinebat .Eo tem/
pore regnum Sueuorum intra Hispaniam penitus dele/
tum est : quoniam hic Leonogildus contra Andecam
Regem Sueuorum in Galicia pugnauit : illumq; deuic/
it & extunc cessauit regnum Sueuorum : quod centūsep/
tuaginta & septem annis principatum tenuerat : illudq;
regno Gothorum additum est . Deinde hic Leonogil/
dus Romanos apud urbem legionem fudit : urbem ce/
pit & suo nomine legionem uocauit . Hic Arriana heresi
infectus fuit & quia Hermegildus eius filius heresi non
assensit Martirem propria manu consecrauit . Nam as/
sumpta occasione q; Hermegildus acceperit uxorem filiā
Gidiberti regis Francorum contra eum exercitum con/
gregauit : & apud Hispalim eum obsedit & cepit & car/
ceribus trusit cui suasisit : ut catholicam fidem desereret :
& regna illi tanq; primogenito dimitteret : cui Herme/
gildus ait se non curare si ei in terreno regno non succe/
deret . Si aliud longe felicis regnum obtineret in celis
Tandem post plurima supplicia ipse impius pater securi
caput filii elisit : hoc tempore sedit Romę Pelagus .ii .
& Gregorius primus . In imperio uero Mauritius pri/
mus ex grecoꝝ gente : hic fuit gener Tyberii : & fuit ca/
tholicus & deuotus : Persas & Armeniam deuicit : hoc
tempore beatus Gregorius in Papam eligitur : cum quo
Mauritius discors fuit adeo ut imperator mortē ei cō/
minaretur : sed tandem de cunctis penituit : hic impera/
tor in oriente cōstitutus cum a rapinis & furtis suos co/
biberet & puniret prouocati milites Focam Cēsarem ele/
gerunt : qui Mauritium in quandam insulam cum ux/
ore & filiis fugauerunt & tandem peremerunt .

De Recharedo .xx. Rege Gothorum in His-
pania regnante .

ECAREDVS filius Leonogildi .xx. loco reg-
nauit anno domini . dxc . hic regnauit annis . xv .
Cristianissimus fuit & patri : fide & moribus ualde dissimilis . Nam hic gloriosus princeps bello promptus erat in pace preclarus longe plus fide q̄ pater armis : regnū dilatauit . hic a sanctis uiris Leandro & Fulgentio a cunabulis eius in fide instructus fuit & a populis suis arrianam heresim in concilio Toletano congregatis multis catholicis Episcopis extirpauit . Nam ipse Cristianissimus princeps personaliter in eodem concilio Toletano interfuit : gesta q̄ in eo sua subscriptione firmauit : damnans perfidiam Arrianam : quam pro magna parte Gothi tenuerant : & proprio ore predicauit trium personarum unitatem : unum deum filium consubstantialē genitum : spiritum sanctum inseparabiliter a patre & filio procedentem . Postq̄ fidei professionem ac heresis damnationem : Ipse princeps religiosissimus : fidei armis munitus apud linguam occitanam . xl . milia Frācorum prostrauit atq̄ deuicit : quo bello preter illud in montibus Cathalanis cōmissum nullum acruis cōmissum in Gallia legitur : sepe hic Rex Romanos & diuersas alias gentes deuicit & fugauit : ex huius regis tempore nulla heresis reperitur in Hispania orta aut defensa . Hoc tempore sedebat Romę Sauinianus primus | & Bonifacius tertius | & Bonifacius quartus . In imperio uero Focas | hic ut diximus seditione militari creatus est cōtra Mauritium . hic Focas concessit beato Bonifacio : ut templum Pantheon in ecclesiam consecraretur : contra hunc Focam Heraclius bellum mouit : & eum uita & regno priuauit .

heresis arrij ex his

De Luiba .xxi. rege Gothoy in Hispania regnate

VIBA . ii . Recharedi filius .xxi. loco regnavit anno domini . dclvi . regnavit annis duobus mēsi- bus quinque . Hic sedecim annorum erat cum a uiterico per seditionem est occisus propter regni brevitatem non ponitur concursus Romani Pontificis nec Imperatoris : nisi id unū . Nam eo tempore maxima bella exorta sunt aduersus Regem Persarum : & Romani Ierosolimam & plurimas prouintias dimittere coacti sunt .

De Viterico .xxii. rege gothoy in Hispania regnate

ITERICVS occiso Luiba .xxii. loco per tyranni- dem regnum assumpsit anno domini . dclvii . reg- nauit annis septem . Hic multa illicita fecit & tādē qui interemit Luibam ab eius consanguineis est gladio in- teremptus : Hoc tempore sedit Romę Deusdedit natione Romanus . In imperto uero Heraclius cum Cōstantio filio suo : hic filius fuit Heracliani Cōsularis Affricę & duos filios genuit Heracionem & Constantinū qui Cō- stantinus Heraclio mortuo imperiū suscepit : huius He- raclii tempore Machometus impius propheta Sarrace- norum surrexit : causamq; huic sectę non paruum attulit tyrannis & iniqua gubernatio Heraclii in partibus ori- entis : qui plurimos grauabat & affligebat Tallis & ex- actionibus : quare subditi ab eo recesserunt & ut rebellio eo magis duraret : fecerunt scisma & diuisionem in secta ut egit Ieroboan qui ut perduraret rebellio contra Ro- boam & regnū Israhel : recessit a cultu ueri dei & de hoc alibi diximus latius .

im. surrexit impius m.

De Gūdamiro .xxiii. rege gothoy i hispania regnate

VNDAMIRVS post Vitericum .xxiii. loco regnavit anno domini .dxxiii. hic præfuit regno annis duobus : ipse Vascones domavit : Romanos fugavit apud Toletum obiit : statuit plurimas leges in favorem ecclesiarum : signanter quæ nullus inuitus extrahatur a sacris templis . hoc tempore sedit Romæ Honorius prædictus . In imperio uero idem Heraclius a quo Cosroe rex Persarum uictus & cæsus est & populus Christianus cum sancta cruce a captivitate liberatus : & ex eo tempore instituta est festiuitas exaltationis sanctæ crucis

De Sissebuto .xxiiii. Rege Gothorum in Hispania regnante .

ISSEBVTVS post Gundamirum .xxiiii. loco regnavit anno domini .dclvi. regnavit annis .ix. mensibus .vi. Hic Christianissimus & Religiosissimus appellatur . Hic inter plurima opera sua zelo fidei accensus : interfuit concilio Toletano : ubi eo instante statutum fuit : ut illi qui hactenus ad Christianismum fuerant coacti : quia iam fidei catholice sociati fuerant compellerentur : fidem seruare . Licet illam necessitate susceperint ut habetur in .c. de iudeis .xlv. di. Sunt tamen qui asserunt hunc Sissebutum in principio regni sui compulisse iudeos omnes ad baptismum . Postea uero cernens multos ex eis reciduassee & iudaicasse assensit ut in concilio Toletano statueretur : quia deinceps nullus inuitus baptigaretur . licet qui iam taliter fidem susceperant eam seruare cogarentur sub hoc Sissebuto gloriosus Isidorus apud Hispalim concilium celebrauit contra heresim Acephalorum . Hic Sissebutus in propria persona bis contra Romanos triumphauit : & aliquas eorum urbes expugnavit deinde in Africa trans fretum nauigans plurimas

37

gentes sibi & dominio Gothorum subiecit fuit mirè cle-
mentię & benignitatis / & in redemptione captiuorū the-
sauros expendit non paruos / obiit ut quidam asserūt ue-
neno : cuius obitus toti Hispanię plurimū fuit dispēdio-
sus. Hoc tempore sedit Romę Seuerinus & .P.iii. In im-
perio predictus Heraclius de quo paulo ante diximus :

De Recaredo .xxv. Rege Gothorum in Hispania regnante.

RECAREDVS huius nominis .iii. Sissebuti fili-
us .xxv. loco regnavit anno domini .Dcxxv. so-
lum mensibus sex prefuit . Hic Rex paruo tempore re-
gnavit : Ideo non fit mentio de Romano Pontifice &
Imperatore suo tempore concurrentibus .

De Suintilla .xxvi. Rege Gothorum in Hispania regnante.

VINTILLA primus filius Recaredi primi Re-
gis gloriosissimi .xxv. loco regnavit annis .x. in-
cipiens anno domini .Dcxxvi. Hic sub Sissebuto Dux
fuit & Romanos bis domuit . Hic totius Hispanię mo-
narchiā exclusis omnibus uestigiis Romanorū primus
obtinuit / fuit bello uictoriosus / & ut ait Luchas Tudēn
inter Reges Gothorum auxit principatum Hispanię
miro modo non tam prudentia singulari : quam uirtute
prelii : hic filium suum Rachimirum in cōsortio regni
assumpsit : & simul cum patre regnauit . Sed illico aut
parum post mortem patris obiit / & māserunt duo alteri
filii Suintilla & Sisenandus : quos Suintilla pater susce-
perat : ex Theodora filia Sissebuti : hic Suintilla belli &
paci tēpore moderatissimus fuit deo & hoībus dilectus

Hoc tempore beatus Isidorus obiit in Christo: Circa illa tempora sedit Romę Theodorus primus & Martinus primus. In imperio uero Constantinus tertius: hic secundum quosdā filius Heraclii dicitur secundum alios filius fuit Constantini: unde a quibusdam appellatur Constans: sub hoc magna pars reipublicę a Machometis desolata est. Hic pessimus fuit: suo etiam tempore Sarraceni Affricam occupant: sub hoc Imperatore: Papa Martinus concilium congregat ad delendum heresim: quadere commotus Constantinus Papam capit & in exilium mori fecit: hic Imperator omnibus fuit exosus: & in Sicilia apud Siracusas a suis occisus est: post cuius obitum milites quendā Armenum nomine Mengencum elegerunt: sed paulo post Constantinus filius Constantini occisi applicuit & imperialem purpuram sumpsit interfectis tyranno & patris occisoribus.

De Sisenando .xxvii. Rege Gothorum in Hispania regnante.

ISENANDVS Suintille filius .xxvii. loco regnavit anno domini .Dccv. Hic regnavit annis quinque Mensibus septem per tyrannidem regnum obtinuit cum regnum deberetur Suintille fratri suo primogenito apud Toletum obiit morte propria. Eo tempore Romę Martinus primus. In imperio uero sedebat Constantinus tertius de quo supra diximus.

De Suintilla .xxviii. Rege Gothorum in Hispania regnante.

VINTILLA .ii. filius Sisenandi uicesimo octavo loco regnavit anno domini .Dcc. xl. Regnavit

38

annis . iiii . cuius tempore concilia Toletana fuerunt frequenterata sub beato Eugenio sedis Toletane Archiepiscopo hispaniarum primare . subscribentibus Narbonensi & Terraconensi Archiepiscopis Metropolitanis sub eadem Toletana primatia : Hoc tempore sedit in cathedra Petri Eugenius primus . In Imperio uero idem Constantinus tercius de quo paulo ante diximus .

De Tulga . xxix . Rege Gothorum in Hispania regnante

VLGAS ex Gothico regio sanguine descendens regnauit . xxix . loco anno domini . Dcc . xlv . regnauit annis duobus : Hic Catholicus & optimus Rex fuit humilis liberalis cultor iustitie dilectus a clero & populo confirmauit publicis legibus quecunq; decreta fuerant in conciliis Toletanis : sed peccatis Christiani populi : Hic Christianissimus princeps intempestiue moritur Hoc tempore sedit Romę Vytilianus . In Imperio uero idem Cōstantinus tercius de quo sub Suītilla priō diximus

De Vindasuindo . xxx . Rege Gothorū in Hispania regnante .

INDASVINDVS post Tulgā per tyrānidē . xxx loco regnasse perhibetur anno domini . Dcc . xlvii . regnauit annis decem cuius tempore duo apud Toletū fuerunt concilia congregata . Hoc tempore sedit Romę Deodatus . In Imperio uero Constantinus quartus qui filius fuit Constantini tercii . Hic fuit fide Catholicus & deuotus restaurauit ecclesias per hereticos dirruptas : presertim tempore Heraclii atauī sui . Demum propter hereses insurgentes congregauit sextā sinodū uniuersalē

Constantinopolitanam & insurrexit contra Manicheos quos pater & auus suus protexerunt : eo autem feliciter mortuo filius eius Iustinianus eligitur. huius Imperatoris tempore : regina Persarum nomine Cesarea clam uenit Constantinopolim .ubi baptizata fuit nec ad uirū rediit quousq; uir eius etiam baptisma gloriose suscepit secundum Martinum & sicardum.

De Recinsuindo .xxxi. Rege Gothorū i Hispania regnante

ECINSVINDVS filius Cindasuindi .xxxi. loco regnauit anno domini .Dcc.lvii. regnauit annis decē & octo . Mensibus undecim. Hic procurauit ut suo tempore sub Eugenio tria concilia Toletana cōgregarētur cuius tempore defuncto Eugenio Illefonfus prefuit sedi Toletane genere scientia & moribus præclarus : Virgini Marię deuotus : de cuius uirginitate præclare scripsit cōtra quosdam hereticos Elidium & Pelagium quos sua melliflua doctrina mirabiliter confutauit : Quare beata Virgo apud Toletum eidem Alfonso matutinale officiū celebranti apparuit : choro Virginum comitata inquires quia fide certa & recta conscientia : lumbos tuos Virginitate cinxisti & Virginitatis mee gloriam cordibus fidelium depinxisti accipe uestem de thesauris filii mei : qua in festis solempnibus uestieris .quo munere Alfōsus letus remansit : Hoc tempore sedit Romę Paulus primus natione Romanus : In Imperio uero Constantinus quintus filius Leonis : Hic annis : xv : imperauit simul cum patre : fuit autem pessimus nā sacrificauit demonibus habebat consultorem Anastasium falsum Patriarcham Constantinopolitanum :

Archepiscopus toletanus

39

De Bamba .xxxii. Rege Gothorum in Hispania regnante .

AMBA de Gothoy genere descēdens strenuus & mansuetus .xxxii. loco in Regem Gothorum assumitur defūcto Recisuindo Anno domini .dcclxxvi. regnavit annis .ix. mēse uno .hic Paulū grecū rebellantē captiū duxit Toletū : hūc Paulū magno exercitu cōgregato obsedit apud Neumasiū tūc ciuitatē Hispanico principatui subditam quę in Gallia Gothica sita est : illumq; cepit ac eius complices carceribus mancipavit : cuius tēpore .cclxx. naues Maurorum .littora petunt Hispanie sed Bambe Regis prouidentia & strenuitate cremantur hic liuore inuidorum ueneno creditur infectus per Eri-gium consobrinum Vindasuindi Regis qua pestifera potione Regis memoria necnon prudentia confusa est sed Quirincus Archiepiscopus Toletanus & regni optimates causam nescientes regi ecclesie sacramenta ut deuote susciperet procurarunt : tandem paululum ad se reuersus : habitum religionis assumpsit apud cenobiū opidi de Pampliega Burgensis districtus quod postea trāslatum est ad monasterium sancti Petri de Arlança : ibiq; uitam immaculatā finiuit . uixit autem in monasterio annis septem . Nonnullę uero historie Hispanorum quas pias fabulas aliqui putant : asserunt hunc Bambā regem ex aratro assumptum esse ad sceptrum regni . Nam aiunt post mortem Recinsuindi Regis : omnes regnicole supplicarūt Pape Leoni : ut preces deo porrigeret quę idoneū ad regendum Hispaniam electuri essent . Leoni igitur summo pontifici oranti reuelatū est ut eligerent quēdam commorantem in partibus Occiduis nomine Bambam rusticum qui quęsitus per omnes Hispanias : tandem diuino iudicio repertus est in finibus Portugalie in agro

quem cum bobus suis arabat : cum igitur duo milites eum reuerenter salutassent : dixissent ei a deo celi ordinatum esse ut Rex Hispaniæ futurus esset . ille putans sibi illudere uelle : Post multa ait ad milites : quando hic baculus cum quo boues percutiebat germinabit frondes & fructum : tunc ego Rex uester ero : quo dicto miraculose uirgula illa radices folia & fructum produxit : omnes igitur perterriti diuine uoluntati non resistentes Bābam ad urbem Toleti perducunt : ibique per Quiritiū Archiepiscopum unctus & coronatus est . hæc est uulgata Hispanorum opinio : quæ pro eo quod miraculo iuuatur a multis comprobatur auctentice tamen historie Bambā ex Gothorum genere descendisse perhibent quod tamen huic diuine assumptioni non repugnat potuit enim ex Gothorum genere descendisse : plerumque enim utilius ad regimen populorum quis assumitur ex laboribus rusticis quam ex delictis urbanis : quare diuina dispositione quæ nouit quid cuiusque populorum & prouintiarum congruat sepe ex agro & pastura Reges assumpsit . sic Saul patris asinos pascens Rex eligitur : sic & Dauid depastantes ad regni sceptrum diuino iussu acceptus est . sed apud Romanos Quintus Cincinnatus dictator ex aratro ad ditaturā uocatus est : sic & Tullus Hostilius : qui inpascendo peccore diligens fuit diligentius atque salubrius Romanum rexit imperium . Adeo ut teste Valerio trita illa in agricultura etas altissimo magestatis fastigio fulsit . Sic & Attilius cum a Senatu quæreretur ad imperium semina agris spargens non inter urbium illecebras repertus est . Quare ut idem Valerius subdit : ille ex aratro atrite manus salutem publicam stabilierunt atque ingentes hostium copias fuderunt . Hoc tempore Bambe regis sedit Romæ Leo Papa . iiii . In imperio uero idem Constantinus de quo paulo antediximus .

De Eringio . xxxiii . Rege Gothoy in Hispania regnante .

RINGIVS Recisuindi nepos . xxxiii . loco regnavit anno domini . Dcc . lxxxv . hic regnavit annis septem tyrannice intrauit : erat enim superstes Theophredus filius Recansuindi . cui regnū debebatur . hic Cisionē filiam suam uxorem dedit Egice cōsobrino Regis Bambe in odium Theophredi . ne impediretur in regno : Hoc tempore tria concilia Toletana fuerunt congregata sub Iuliano Pomeno primate . uiro scientia & moribus preclaro . His temporibus ualida fames Hispaniam inuasit : adeo ut multi cogerētur per mundū ut profugi peregrinari : Hoc tempore sedit Romę Benedictus secundus & Iohannes quartus . In imperio uero Iustinianus . ii . Hic Imperator fuit fide Catholicus : plurimum honorauit ecclesias & diuinum officium frequentauit : contra hunc conspirauit Leo Patricius cum presidiis Tiberii Principis : qui eundem Iustinianum imperio priuauit . eumq; lingua & naso truncatum in exilium mittit . postea uero populo acclamāte Iustinianus recuperauit imperium Leonēq; & Tiberium usurpatores imperii iugulat . quinimo ut Martinus refert tantam in rebelles uindictam exercet : ut quotiens sibi a naso preciso aqua deflueret toties aliquē aduersarioy occideret

De Egica . xxxiiii . Rege Gothoy in Hispania regnante .

Gica gener & heres Eringii . xxxiiii . loco Gothorum regnum suscepit anno domini . Dcc . xcii . regnavit annis decem hic postq; Rex assumptus est . filiam Eringii Regis uxorem suscepit . sed comperto q; dictus

Heringius in mortem Bambē conspirasset: eandē uxorē suam a se abiecit: hic tandē cōmuni morte apud Toletū obiit: Hoc tempore sedit Romę Papa Sergius primus & Leo tertius: hunc Leonem ab imperio expulit & in exilium misit. Alię historię habent: q̄ uinctum in urbe detinuit. eo tempore secundum Martinum. magna scisma fuit & synodus congregatur apud Aquilegiam.

De Vitiça .xxxv. Rege Gothoꝝ in Hispania regnante.

Vitiça filius Egiçe post patris obitum .xxxv. loco regnavit anno domini . Dccc. ii. hic regnavit annis nouem nimium tamen bonis uixit. pessimus nāq̄ fuit & flagitiosissimus. Nam Theofredū filium Recinsuindi Regis exilio relegauit & oculos effodit: hic Theofredus ex Retilene uxore sua regio genere descendenti genuit Costam & Rodericum: & secundum alios Pelagium: p̄fatus Vitiça itaq̄ uoluit occidere Pelagium: cuius patrem peremerat: sed ad Cantabriā fugit euadēs furiam persequentis: quia per illum diuina prouidentia decreuerat a clade miseram Hispaniam liberare: hic Vitiça post multa scelera ab eo commissa penas luit. Nam Rodericus filius Theofredi quem Vitiça interficere uoluerat fauore Romani Senatus: cui Recinsuindus amicus erat contra Vitiçam rebellauit & tandem eum cepit regnoq̄ priuauit: Alii dicunt Costam fratrem Roderici id egisse: Inter cętera flagitia Vitiça hoc addidit. Nam spreta propria uxore plurimis cōcubinis adhesit & omni luxurię se dedit dicens illud sapientis non sit pratū quod non pertranseat luxuria nostra & ut multitudinē haberet sociam tante libidinis auctoritatiue dedit p̄ceptum ut clerici possent publice ducere quotq̄not mulieres ualerēt

41

nutrire nec obedirent preceptis apostolicis contrarium iubentibus denique restituit iudeos . quos Christianissimus Sisebutus a regno expulerat . quorum flagitiorum penas persoluit : quia ut diximus oculis simul & uita mulctatus est : iuxta sententiam prophete Disperdam habitates in domo uoluptatis & luxurie : hic Vitiça cum a multis argueretur quod quendam sceleratum uirum sibi acceptum omnibus odio habitum ad magnas dignitates peruexisset : Ad illos mentitur inquit uulgus . qui me omnium mortalium pessimum arbitratur . Imitatus Dionisium seniore tyrannum . qui eum accusantibus quod hominem iniquissimum cuius molestum ad summos magistratus uocasset . Volo inquit . eum esse . quem magis quam me cives odiant : funestum uerbum tali auctore dignum . Ferunt denique Hispanorum annalia quendam Buffonem facetum Vitiçe . ioco aut serio dixisse . cum filius Regis & Rex ipse existas cur ita agis ut regnum perdas . At ille ut alter Dionisius Siracusanus : pater inquit sua mihi regna reliquit non fortunam : ad quem iterum Buffo ait falleris in hoc ueluti in aliis : dum putas fortunam tibi uitia & scelera induxisse : que potius ad bonum quam malum impellit : Hoc tempore sedit Romę Iohannes sextus & Iohannes septimus . In imperio uero Iustinianus secundus . Item ex exilio reuersus de quo diximus supra cum de Eringio eginus hunc Iustinianum de iniuriis sibi illatis uindicantem homines prouintię ab imperio expulerunt & quendam Filippum elegerunt . qui Constanti-
nopolim ueniens Iustinianum cum filio peremit

De Costa Theoderici filio . xxxvi . Rege Gothorum in Hispania regante

OSTA Theofredi filius & frater Roderici. xxxvi.
loco regnum Gothorum suscepit anno domini .
Dccc. xi. regnavit annis quinque Mēſibus ſeptem : hunc
Rex Vitiſa . ſolita malitia ſicut patrem Theofredum uo-
luit obcecari . ſed Coſta reſtitit . etiam patre uiuente &
eum execari iuſſit . ſicut ipſe fecerat Teofredo patri ſuo
artulit autē auxilia Coſte Senatus & populus Romanus
ob amicitiam quam cum Recinſuindo auo ſuo habuerāt
Nam in bello campeſtri eundē Vitiſam deuicit & oculis
ac regno priuatum Cordubam miſit . ubi miſeram ſed
debitam uitam finiuit : Nonnulli hiſtorici ut Rodericus
Toletanus nullam de regno Coſte faciunt mentionē . ſed
inmediate poſt Vitiſam Rodericum regnaſſe perhibent :
alii Coſtam licet paruo tempore tamen poſt Vitiſam reg-
naſſe affirmāt . qui ut auunt propria morte obiit relictis
duobus filiis impuberibus : Sub hoc Coſta preſuit Ro-
mę predictus Iohannes . vii . & in Imperio ſedit Iuſti-
nianus ſecundus de quo haecenus diximus

De Roderico . xxxvii . & ultimo Rege Gothorū
in Hispania regnāte & de infelici clade Hispanię
euſdem Roderici tēpore occurrente & de cauſis
prefate irruptionis & de malis que ex uindicta
procedunt & quare Rodericus dicitur ultimus
Rex Gothorum & de aliis occurrentibus

RODERICVS ultimus Rex Gothorum ante ir-
ruptionem & cladem Hispanię filius Theofredi &
frater Coſte . xxxvii . ſed ultimo loco regnavit anno do-
mini . Dcccix . regnavit annis duobus cū Vitiſa & uno
ſolus . Hic regnavit uiuente Vitiſa : fuit autem Roderi-
cus agibilis ualde : ſed in bellis infortunatus moribus nō
ſatis ornatus : hic Rodericus filiam Iuliani Comitum in

42

suo rēgio Palatio enutritam uiolenter oppressit dū pater
in Affricam legationis officio fungeretur : Erat Iulianus
ipse uir nobilis & de Gothorum prosapia descendens .
consanguineus Vitię . Set & plurimū . audax & armis
strenuus cuius filie infelix stuprum infelicissimā Hispa-
nię cladem attulit : Nec solam huius preclare regionis ir-
ruptionem . hec fornicaria pestis adduxit : Nā ut Me-
thodius uoluit . quid aliud q̄ supra & libidines mūdū
ipsum diluuiō diluere : Quid Gomorram & sotias uillas
incendit : Equidem raptus simul & stuprū Helene Troie
euerisionem peperit . greciamq; uiris preclaris orbauit :
Sed & raptus Dine filie Iacob regni Sichen desolationem
pertulit : Verum quia ut aiunt sacri interpretes . altissi-
mus deus iustus malorum uindex est & corruptos ho-
minum mores : supra ac funesta flagitia solet bellis ple-
rumq; emendare . nōnunq; conterere : Igitur huius Ro-
derici & aliorum regum Gothorum peccata . tyranni-
des / iniustas successiones / cedes / rapinas : & alia scelera
uindicare uoluit : Non enim durabilis est scelere questus
principatus . unde noster Lucius Seneca in Tragediis .
uiolata nemo imperia continuat . diu moderata durant :
Cū igitur ad perditionem & Hispanie euerisionem festi-
narent tempora Iulianus ipse ex legatione rediens . stu-
prumq; filie comperiens . ire stimulis accenditur lingua
confunditur . cor palpitat . facies ignoscit exasperantur
oculi . nequaq; cognoscit notos superiorem non uidet .
nihil nisi de uindicta cogitat ad quam properat : quare
uxorem filios ac res suas ad urbem cepte in Affricā tra-
ducit : ibiq; habita coniuratione cum arabibus . tandem
optinuit filius ipse perditionis a Miramomelino principe
Affrice . ut quidā Muça princeps Affrice & alter dictus
Tarif . cum Iuliano magnis arabum copiis suffultis : in
Hispaniam trāsiret : qbus Iulianus plurimis nequissimis

Cristianis sociatus aditum præbuit & Tarifam. Algeirā
pleraq; alia loca occuparunt. ingentēq; prædā in Affricā
attulerunt. que res maiorem Muge iterum transeundi fi-
dutiā tribuit: Quare idem Tarif. Iuliano comitatus
cum infinita multitudine arabum. secundo in Hispaniā
tranffectat. contra quos Rodericus Rex. fanciū nepotē
suū mittit. qui uictus & interfectus est: tūc Sarraceni
dilatantes potentiam suā Bethicam & Lusitaniam iā
diuina indignatione animis & uiribus distutatas. sibi
subiecerunt. Cumq; Rodericus Rex cognouisset stragē
suorum patrie deniq; inuasionem. congregatis copiis
suis arabibus se obiecit. & prope Xeritum diuersa &
acerrima bella commissa sunt: In quibus ut refert Lucas
Tudensis. Dccc.vi. millia arabum diuersis bellis ceci-
derunt: sed tandem die quadam dominica anno domini
Dccc.xiiii. Iuliano & ceteris perfidis Cristianis ac Mau-
ris fortiter dimicantibus & nouis eis copiis adueniēti-
bus ut deo placuit franguntur acies Cristianorum & Rex
Rodericus ut putatur extinctus est. nō enim nisi uesti-
gia corone & uestium sunt reperta. Tandem Sarraceni
per omnes Hispanias debachantes omnia diruerunt:
Nam infra biennium principatum Hispaniæ obtinuerūt
preter Asturias. quousq; ita dei permisit. que propter
populi Christiani peccata magisq; manus hostium pugna-
bat. nec solum Hispania eam diruptionem passa est: sed
magna pars Gallie presertim Aquitania: Vasconia: &
tota Narbonensis prouintia. In qua lingua Occitana.
que olim Hispanica Gothica appellata est: Nec facile di-
ci posse quantus illo infelici tempore seuit in Christianos
Sarracenorum gladius: Vbiq; enim per omnes Hispa-
nias Mauri passim seueiebant etenim interficiebant fide-
les ut pecudes paratus erat ad cedendum gladius parati
qui cederentur: Vnde Steffanus Papa interpellatus a

43

Rege Roderico pro auxilio eidem ut aiunt . In hec lacrimosa uerba scripsit . Tue excellentie litteras tristis accepi : letus relegi : quis enim inquit tam miseram terre tue cladem non lugeat : que Barbarorum gladiis tradita pene iam non habet qui in ea uiuat & tamen habet qui cotidie in domino . imo pro domino moriantur : Que omnia funesta mala unius hominis uindictę rabies induxit : O infelix uindicta . que ab ipso uindicante incipit & ad se uindicta retorquetur . dum primo penas in se exigit . q̄ aliis exsoluat . O infelix ulciscendi libido que hostis iniurias in se uindicat & suas hostibus offert ulciscendas . O iterum infelix uindictandi rabies . que in suos seuit . ut hostes liberet . suos expilat . ut hostes ditet . O infelix hominis religio que deum immortalem deserit & sceleratum machomentum colit & fidem negat ut perfidiam induat . O infelix impietas que suam patriam prodat ut alienam conciliet . ac suos filios uilissima m̄cipia facit . ut hostes simul & seruos . non modo liberos . sed dominos constituat : O rursus infelix ad dulcem patriam crudelitas . que proprios expellit cives ut hostes inhabitent . ac propinquos interimit ut exteris uitam donet . fugat domesticos . ut admittat Barbaros . & ut paucis agamus . O infelicissima omniũ uictoria . qua qui uictor putatur uictus euadit : Cetera huius infelicissimi Iuliani scelera ac tante cladis & diruptionis calamitates . Rodericus Toletanus sapienti . sed mesto ac lugubri stilo deplorat uerum Iulianus ipse perfidissimus penas in hoc seculo non euasit acerbiores apud inferos recepturus . Nam ab ipsis Mauris . iuste trucidatus creditur suspicionis & Cristianitatis ei notam fingentibus . ut uerum sit quod propheta ait Impii consumentur ab idolis q̄bus sacrificarunt . & iterum in se experiretur . quod sapiens ait in Ecclesiastico qui uindicare uult a deo inneniet uindictam

& rursus i Ezechiele pro eo quod fecit ultionē in ydumea
ut se vindicaret ulciscar & ego in eum | Sic Ieremias ait
Ulciscar ultionem tuam . destruit enim deus omnem in-
imicum & ultorem : sed precipue in eos parata est uin-
dicta . qui in patrie perniciem ulciscuntur . dicente pro-
pheta ulciscar in eos qui destruunt regionem suam. hinc
Gregorius si ob illatas nobis contumelias implacabiles
summus . uindictę furor in nos ipsos reuertitur . & inde
punimur unde alios puniri sperabamus . fuisset satius
maledicto Iuliano . iniuriam contemnere q̄ in se uindictā
agere : q̄a iuxta Ambrosium . Sapientior est qui con-
temnit q̄ qui dolet . qui enim contemnit . quasi non sen-
tiat . ita despicit . qui autem dolet . ideo dolet quia sētit :
Sed iam ad Rodericum redeamus ultimum Regē Go-
thorū appellatur aut ut putamus ultimus Rex Gothorū
non q̄ Pelagus & sequentes Reges ex Gothorū genere
non descendant . sed quia reges omnes ab Athanarico
qui primus ex Gothis ut diximus regnauit usq̄ ad istum
Rodericum solo nomine regio Gothorum appellati sunt
nec enim intitulati sunt Reges Hispanię aut castelle uel
legionis . sed Reges Gothorū simpliciter . qui & arma
atq̄ insignia deferebant . non Hispanię quidem sed gētis
Gothice . aut originalis prouintię Gothice a qua proces-
serunt . que Dacia & Nurbeia putatur in qua & Gothia
est ut latius in prima parte tactū est . post Rodericū
uero Pelagus & ceteri qui ei in principatu Hispanico
successerunt & si ex sanguine Gothorum ut diximus de-
scenderunt tamen non Gothorum titulis sed Hispanię .
primo . Deinde legionis & Asturiarum . Rursus castel-
le regiis intitulationibus sunt appellati . quamq̄ substātia
principatus eadem in utrisq̄ fuerit : ea igitur causa fuit
cur Rodericus ultimus rex Gothorū cōmuniter apellari
solet post cuius infelicem cędem & occupatas Hispanias

4
predicti arabes Muge & Tarif duces Regis Miramo/
molini transfretarunt in Africam constituentes Regem
principatus Hispanie Bellagim filium Muge . qui par/
uo ad modum tempore regnavit & a suis est interfectus
post illum uero regnarunt in Hispania quindecim Re/
ges infra uiginti annos . omnes enim occidebantur ab
eisdem Sarracenis usque ad principatum acabat filii la/
get . quem Sarraceni in Regem elegerunt apud Hispa/
lim . Hic Acabat astutus & solers admodum fuit . In/
uenit enim remedium . quo & principatus eius duraret &
preteritorum regum interfectores puniret . Ea enim die
qua Rex electus fuit . decreuit potius ingratus uiuere .
quam gratus mori . iussit enim electores ut paululum in Pa/
latio spectarent . interim uero . quibusdam sibi fidissi/
mis ad cameram uocatis . Scitis inquit . quia inter hos
omnes qui me elegerunt . parcialitates & discidia sunt .
& quilibet uoluit Regem ad sui uoluntatem eligere . deo
tamen placuit ut illi prudentia & consilio parentum &
amicorum meorum uota sua in me direxerunt Si igitur de
meut de ceteris Regibus disponunt . Satius mihi foret
uiuere . ut priuatus . quam cito Rex mori . Deliberauit itaque
eos omnes electores gladio cedere . paratis igitur licto/
ribus siugulos aut binos ac binos ad se euocat & tandem
eos eadem hora numero trecentos interficit quo facto ce/
teri de regno perterriti fuere nec in eum conspirarunt .
Regnavit autem longo tempore & plurimas clades Cristi/
anis intulit : Tempore Roderici prefati . sedit in Cathe/
dra Petri Constantinus secundus qui ex laico factus est
prespiter & tandem per tyrannicam ambitionem papa
tus inuasor fuit secundum Martinum . Sed tandem a
fidelibus oculis priuatur . Sedit etiam post eum Steffa/
nus tercius . Hic ex Gallia & Italia conuocata synodo .
omnia a Constantino predecessore ordinata deordinauit

Et omnes per eum ordinatos degradauit. huius Pontificis tempore ut refert Sicardus. In partibus Ligurię uir magnę sanctitatis Boadinus nomine Floruit qui sepe futura predixit: absentia quoq; quasi presentia nūtiabat. Nam cum Rex Luprandus uenaretur in silua; alter ex familiaribus putans ceruum percutere: nepotem Regis Anfusum nomine sagitta sauciauit. quem cum Rex uicce diligeret: sancto uiro recomisit. ille uero ad Regis seruitorem ait. scio quid Rex optat: sed hac hora puer obit in Christo. significa ergo Regi magis sibi proficiet mortuus q̄ uiuus. Rex itaq; licet doluerit de obitu nepotis: tamen sustinuit equo animo deo gratias agens q̄ suo tempore uir dei spiritu prophete iustraretur. Eo deniq; tempore sedit in Imperio Philipus secundus qui ut diximus Iustinianum Imperatorem iugulans Imperauit annis duobus. parum uero post eundem Philipū Anastasius Imperator secundus qui & Arthemius dictus est oculis & Imperio priuauit. Hic secundum Martinum & Vincentium hereticus & nequissimus fuit: omnesq; picturas & imagines ab ecclesiis precepit abradi: propter quod Romani imaginem ciuitatis ipsius recipere noluerunt.

Explicit Secunda Pars

4

Incipit tertia pars huius Hispanice historie In qua Regū
Hispanie gentalogia successiones & successus ac clariora
eorum gesta breui enarrantur compendio incipiendo
a Pelagio qui primus in Hispania regnavit post miseram
eius cladem per Sarracenos illatam continuantur regū
successiones & successus usq; ad Fernandum tertium qui
Hispalim Cordubam & totam Beticam lucro fidei re-
cuperavit adduntur etiam pro historie ornatu preclara
documenta & exempla antiquorum Romanorum Gre-
corum & aliorum Priscorum

Prephatio & introductio ad ea
que in hac tertia parte dicentur

I N SUPERIORIBVS HVIVS HIS-
torie partibus ex multis pauca cōplec-
tētes de salubritate aere Hispanice eiusq;
terre feracitate . auri deniq; argenti ce-
terorumq; Metallorū diuiciis & uber-
tate . nec non gentis fide religione. stre-
nuitate amicitia & humanitate breui egimus . Sitū rur-
sus & eiusdem preclare prouintie descriptionem respectu
aliarum orbis nationū : Sed & prouintiarū sub ea cōten-
tarum succincte contexuimus : Postremo regnoꝝ in ea
erectorum originem : tempora . diuisiones & uniones
sūmatim ostendimus : Verum quia inter cetera que fide-
liter retulimus ysidorum . Lucam . Tudensem . Rode-
ricum deniq; Toletanum Historiographos clarissimos
sequentes . id constāter diximus quoniam ab Athana-
rico qui & Gothis primus in Hispania regnavit . Hen-
ricus quartus Rex Castelle & legionis modernus . lxxxii.
gradibus totidēq; successionibus per rectas lineas distat
quarum successionū . gradus . xlv. numerātur supputādo

quem libet Regem pro una successione siue gradu incipiendo a Pelagio . qui primus regnauit post infelicem calamitatem miseramq; Hispaniæ cladem . peccatis populi Christiani diuinitus permissam uerius iuste inflictam . qua omnes fere Hispaniæ & nō parua Galliæ pars sub machometi seruitute miserabiliter subacte fuerunt . usq; ad Hæricum quartū predictū nunc feliciter regnantem : ueridica computatione constat quia predictæ . lxxii . successiones totidemq; regnandi gradus infra eandem familiam continuati fuerunt . intra eandem stirpē eandem deniq; domum . idemq; genus nec in eodē Hispaniæ principatu alterius extranee familie interpolatio inuenta est . que res in nullo ceterarum orbis nationum principatu alterius ^{regni} facile potest : dignum duximus sub quodam epilogo omnes reges eorumq; successiones & regnandi ordines illorum successus & clariora gesta a Pelagio predicto usq; ad inclitum Fernandū tertū qui uandaliam & Beticam a Mauris recuperauit breuissime recensere Rursum pro maiore historie ornamento aliqua preclara gesta ac similia exempla & memorabilia dicta & facta inseremus . tam ex sacra scriptura q̄ ex ueterū Romanorū & Græcorum annalibus addentes insuper quedam moralia documēta reꝝ narrationi congruentia : Latiorem rerū Hispanarum narrationem historie Roderici Toletani relinquentes : qui res Hispanicas usq; ad fernandū predictum inclusiuē sapienti & graui stilo perstrinxit . Deinde paulo extensius subsequentium post predictū Fernandum in Hispaniis regnantū generationes successiones . & regnandi ordines . necnon successus & clariora gesta describemus .

Incipiunt Capitula tercię partis

¶ Capitulum primū de Pelagio primo Rege in Hispania

post eius cladem & desolationem a Mauris factam &
de genealogia eius a Regibus Gothorum & de gestis
suo tempore

¶ Capitulum secundum de Fasilla secundo Rege Hispanie
post dictam cladem & de gestis suo tempore

¶ Capitulum tertium de Alfonso primo dicto Catholico. iiii.
Rege post cladem Hispanie & de eius genealogia & de
gestis suo tempore

¶ Capitulum quartum de Froila primo qui quarto loco post
cladem Hispanie regnavit & de eius genealogia & gestis

¶ Capitulum quintum de Aurelio quinto Rege Hispanie
post cladem

¶ Capitulum sextum de Silo sexto Rege Hispanie post eius
cladem

¶ Capitulum. vii. de Mauregato septimo Rege Hispanie
post eius cladem & de gestis suo tempore

¶ Capitulum octavum de Veremundo primo qui. viii. loco
in Hispania regnavit post cladem & de gestis suo tempore

¶ Capitulum. ix. de Alfonso secundo cognominato Casto
qui fuit. ix. Rex post Hispanie desolationem & de gestis
suo tempore

¶ Capitulum decimum de Ramiro primo qui fuit decimus
Rex post Hispanie cladem & de gestis suo tempore

¶ Capitulum. xi. de Ordonio primo qui in Hispania. xi.
loco regnavit post eius cladem & de gestis suo tempore

¶ Capitulum duodecimum de Alfonso. iiii. cognominato
magno qui duodecimus Rex fuit in Hispania post illius
cladem & de gestis suo tempore

¶ Capitulum. xiii. de Garzia primo qui fuit in Hispania
tredecimus Rex post eius desolationem & de gestis suo
tempore

¶ Capitulum. xiiii. de Ordonio secundo qui. xiiii. loco
in Hispania regnavit post cladem & de gestis suo tempore

Capitulum quindecimū de Froyla secūdo qui fuit . xv .
Rex in Hispania post cladem

Capitulum sedecimū de Alfonso . iiii . qui in Hispania
sedecimo loco post cladē regnavit & de gestis suo tēpore

Capitulum decimūseptimum de Ramiro secūdo qui in
Hispania . xvii . Rex fuit post cladem & de gestis suo
tempore

Capitulum . xviii . de Ordonio tertio qui in Hispania
decimoctauo loco post cladem regnavit & de gestis suo
tempore

Capitulum . xix . de Ordonio . iiii . qui in Hispania . xix .
loco regnavit post cladem

Capitulum . xx . de Sancio primo qui primus Rex fuit
legionis & magne partis Hispaniē : & quomodo castella
fuit liberata a subiectione regni legionis

Capitulum . xxi . de Ramiro tertio qui . xxi . loco reg-
navit in legione & magna parte Hispaniē post cladem &
de gestis suo tempore

Capitulum . xxii . de Beremundo secundo Rege legionis
& magne partis Hispaniē qui post cladem . xxii . Rex
fuit & de uictoriis & gestis suo tempore

Capitulum . xxiii . de Alfonso quinto qui . xxiii . Rex
fuit in regno legionis & magne partis Hispaniē & de
uictoriis & gestis suo tempore

Capitulum . xxiiii . de Beremundo tertio qui in regno
legionis . xxiiii . loco regnavit & quomodo post istum
castella fuit erecta in regnum

Capitulum . xxv . de Sancio dicto maiore qui . xxv . lo-
co regnavit post cladem & quomodo fuit primus Rex
castelle propter uxorem

Capitulum . xxvi . de Fernādo primo qui uicesimosexto
loco post cladem regnavit & quomodo in eo regna cas-
telle & legionis fuerunt unita & de gestis tempore suo

¶ Capitulum .xxvii . de nobilitate & exstrenuitate Roderici de Biuar cidi appellati & de uictoriis & preclariis gestis suis & quomodo a Mauris recuperauit Valentiam

¶ Capitulum uicesimū octauū de Sancto .ii . qui .xxvii . loco post cladē Hispaniē regnauit & de gestis tēpore suo

¶ Capitulum .xxix . de Alfonso sexto qui .xxviii . loco post cladem Hispaniē regnauit . & quomodo ab isto incepit regnū Portugalie & de preclaris uirtutibus & gestis eius

¶ Capitulum . xxx . de Geloyra & Vrraca filiabus Alfonsi sexti & de prole earum . & quomodo Alfonsus Rex Aragonum eandem Vrracam duxit uxorem . & de illius impudicitia . & qualiter uterq; coniunx propter irreuerentiā ecclesie pessima morte obierunt & quomodo Aragonenses quēdā petrū a se in regē electū regno priuarūt & Ramirū monachum erexerūt & de his que propterea acciderunt

¶ Capitulum . xxxi . de Alfonso septimo intitulado imperatore qui . xxxi . loco post cladem regnauit & quomodo regna iterum diuisit & de clarissimis gestis suis

¶ Capitulum . xxxii . de Sancto tercio desiderato appellato qui post irruptionem Hispaniē . xxx . loco regnauit & de uirtutibus & gestis suis

¶ Capitulum . xxxiii . de Fernando secūdo qui post cladem Hispaniē . xxxi . loco regnauit in legione & frater eius Sancus in castella

¶ Capitulum . xxxiiii . de Alfonso octauo qui post cladē Hispaniē tricesimosecundo loco regnauit & de clarissima eius prole & bellis & uictoriis suo tempore occurrētibus

¶ Capitulum . xxxv . de gloriosissima uictoria Alfonsi .viii . contra Sarracenos in famoso bello nauū tolose . & quomodo crux Cristi uisibiliter opem Cristianis tulit . & de innumera multitudine Mauroꝝ qui occubuerūt inserūtur etiam ingentes copie eorum qui ceciderunt in nonnullis bellis exterarum nationum

¶ Capitulum tricesimūsextum de his que acciderunt Regi Alfonso octauo post famosum bellum prope naues tolose & de ciuitatibus & locis que acquisiuit & preclaro facinore habito circa arcem de gorita & de obitu eiusdē alfōsi

¶ Capitulū . xxxvii . de Alfonso nono qui post destructionem Hispaniē . xxxiii . loco regnauit & quomodo in isto Alfonso iterum regna fuerunt unita

¶ Capitulum . xxxviii . de Henrico primo qui post cladem Hispaniē xxxiiii . loco regnauit & de itēpestiua eius morte

¶ Capitulum . xxxviiii de gloriosissimo Rege Fernando q post cladem Hispaniē . xxxv . regnauit in castella & legione & qualiter in eius persona utrūq; regnū fuit unitū & quomodo Bethicam totam recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus

¶ Capitulū . xl . de nonnullis incidentibus dignis relatu que huius Fernandi tempore occurrerūt & de ortu pestifere parcialitatis in Italia . uidelicet guelforū & gebelinorū & quomodo Fernādi tēpore . per Iacobū Regē Aragonum . maiorica & insule Baleares lucro fidei acreuerūt & de felici obitu Fernandi & de diuisione in imperio & qualiter in discordia electus est . Alfonsus . x . filius huius Fernādi .

¶ Capitulū primū de Pelagio primo Rege in Hispania post eius cladē & desolationē a Mauris & de genealogia eius & Regibus Gothorum & de gestis suo tempore

ELAGIVS primus Rex Hispaniē fuit post eius cladem & . xxxvii . ab Athanario primo Rege Gothorū incepit regnare anno domini . Dccxii . regnauit annis . xx . hic ut historie perhibent . filius Theofredi fuisse creditur . ipse uero Theofredus filius extitit recēuindi Regis Gothorū . qui fuit pulsus in exiliū per Egicā patrē Vitię . & hic Theofredus pater fuit Regis Roderici

48

& per cōsequēs Pelagus fuit frater Roderici ultimi Regis Gothorū : Alii historiografi aiūt Pelagiū ipsū fuisse filiū Fasille ducis Cātabrie . oēs tamē concordāt Pelagiū per rectā lineā a Regibus Gothorū descendisse : Adde quia Alfōsus dictus Catholicus filius Petri ducis Cātabrie : Ex progenie gloriosissimi p̄ncipis Recaredi Regis Gothorū . gener fuit Pelagii . quo fit ut ex omni successione . Pelagus & ab eo descēdētes uey Hispaniē p̄ncipatum obtinuerūt : hic igitur Pelagus primus post cladē hispaniē p̄ncipatū in ea tenuit . saltē iure licet nō plene defacto ut dictū est . tū quia in eo uno represētabatur ius & successio p̄ncipatus hispaniē : ceteris Regibus Gothorū & presertī Roderico fratre mortuis atq; cēsis tū quia ut ait Rodericus in cronica sua populi cristianorū q̄ in asturiis latitabāt in q̄bus residebat ius eligēdi p̄ncipē . eundē Pelagiū in p̄ncipē elegerūt . q̄q̄ illa electio . fuit q̄si quedā iuris cōtinuatio potius q̄ noui dominii assūptio . Hic Pelagus diuina pietate preseruatus creditur ut miseras Hispanias peccatis Cristiani populi afflictas . & pene euersas restauraret . ne inclite gentis Gothice lucerna in orbe penitus extingueretur . ut de roboā legimus quē ob merita dauid & patrū suorū deus in regno iuda preseruauit : postq̄ igitur apud Asturias latuit diuino cōfortatus auxilio . paucorū Catholicorū copia fretus . Mauros q̄bus ūdicq; circūseptus erat . paulatī inseq̄tur : tādē eo magis respirās . incredibilia & plusq̄ humana bella gessit adeo ut paucis interiectis ānis nō mediocrē terrarū perditarū partē iuuante domino recuperauit . Hic recte primus liberator & patriē instaurator dicendus ymo lustrandus est . huic sacerrimo principi cedat Romanus Camillus . qui ut aiūt Romā captā agallis liberauit . Cedat & quintus Fabius . M . q̄ Imperiū Italiē Romanis restituit ac sepe cōseruauit . Hamilchar quoq; sileat pater Hanibalis . q̄ Imperium Carthaginensibus restituit

Pelopidas item q̄ tyrānos ex urbe Thebaȳ expulit. Brutus
deniq̄ q̄ Tarqnū Regē superbū a patria ignominiose de-
iecit. Sed & Dion Siracusanus q̄ patriā a manibus Dionisi
tyrāni liberauit: Trasibulus quoq̄ Pelagio inferior est .licet
Athenas patriā a .xxx. tyrānis liberauit & Themistocles q̄
Grēciā a manibus Persaȳ tutatus est: Pelagius igitur de
quo sermo est. postq̄ magnā Hispaniē obtinuit partē . cōtra
Mauros īgētia bella deuicit & de cetero successores sui nō
fuerūt intitulati Reges Gothoȳ. sed Reges legionis & as-
turtarū. Genuit duos filios Fasillā q̄ post eum regnauit &
Ormisebā reginā uxore Alfōsi Regis Catholici: Hoc tēpore
sedebat Romę Gregorius Papa. ii. In Imperio Anastasius
& post eū Theodosius .iii. hic Anastasius nequissimus fuit
q̄ Philippū Imperatorē predecessorē suū iugulauit. Theodo-
sius uero Anastasiū deposuit & fecit presbiterū ordinari. hic
gesta. vi. synodoȳ fecit describi. tādē a Leone Papa depositus
clericus effectus in pace quieuit

Capitulū. ii. de Fasilla .ii. Rege Hispaniē post dictā
cladē & de gestis suo tēpore

AFILLA filius Pelagii .ii. Rex fuit in principatu
Hispaniē post illius cladem & .xxxix. ab Athanarico
primo Rege Gothoȳ. īcepit regnare āno domini. Dccxxx.
regnauit ānis .ii. hic magnus uenator fuit & a quodā urso
quē īsequebatur occisus: nō parua demētia est sese periculis
exponere: cū necesse nō sit: maxime uero cū feris uolūtarie
cōtēdere: ut de Adonide legimus ab apro īterfecto & Atis
Cresi filio q̄ Adraſti hospitis hasta trāſſigitur. dū aprū petir
q̄ enī feras īſeq̄tur dignū uidetur ut a feris ledatur. fera enī
bestia se natura tuetur cū perſequētē ferit. homo uero cōtra
naturā agit cū bestiā nō ledētē perſeq̄tur. Cuius tēpore Gre-
gorius .iii. Romę sedebat. In īperio uero Leo .iii. quo tēpore
Sarraceni Cōſtātinopolī obsederūt & plurima dāna ītulerūt
huic Leoni Imperatori successit filius eius Cōſtātinus .v.

Capi . iii. de Alfōso prīo dicto catholico. iii. rege post
cladē hispaniē & de eius genealogia & gestis

LFONSVS primus dictus catholicus. iii. rex fuit ī prīcipatu hispaniē. post eius irruptionē. xl. uero ab athanarico prīo rege Gothoz. regnauit . xix . ānis. hic gener Pelagii ex regū Gothoz genere descēdens. fuit enī ipse Alfōsus filiū Petri ducis Cātabrie de genere Recharedi gloriosi Regis Gothoz. q̄ āte cladē Hispaniē heresim Arrianā extirpauit: ueluti enī fide & opera cōstātini magni in. vi. synodo precisa ē heresis Mānicheoz. in oriēte: sic in occidēte eadē religiōe & fide. Alfōsus Arrianā heresim extirpauit. In Italia uero gratianū cesarē heresim extirpasse legimus & ad rectā fidē perduxisse. q̄ libros beati Ambrosii cōtra eādē heresim ab omnibus recipi obtinuit: Incepit aut regnare āno domini . Dccxxxi. dictus est Catholicus. quia fidei documēta obseruabat . Hic in oī parte Hispaniē multa oppida & castra obtinuit a Mauris. Deinde Astoricā. rursus legionē ubi sedē regiā posuit. Cāpos etiā Gothicos & plurima castra ī castella deuicit . Sed qd hec minima cōmemoramus. fuit gloriosissimus & uictoriosissimus nā īgētes uictorias cōtra Sarracenos obtinuit. & plurimas prouintias ciuitates & oppida a Mauris occupata mira animositate lucro fidei adiecit. īter cetera recuperauit portū|brachā uiseū|in Portugallia|deīde Beiar:ledesma:gamorā:salamāticā : Simācas|duēnas|Saldanā|mirādā|Segobiā|Curugnā:In Galitia:trāsmierā|Garnicā:& prouitiā Bardulie que nūc castella uetus appellatur. ordunā : uiscaiā : bitoria : pāpilonā & nauarā|Pācoruo:& q̄si usq; ad mōtes pyreneos . deīde Alfōsus re & noīe Catholicus oēs ecclesias a Mauris destructas reparauit. qbus calices & ornāmēta donauit. Merito igitur hic excellētissimus rex post irruptionē Hispaniē ac post Pelagiū . ii. instaurator patriē recte dici potest. ut alter Camillus Romanus q̄ urbē a Gallis obsessā liberauit etiā ^{illos} recipiētes aurū pro tributo expulit & adepta libertate uocatus ē alter Romulus ut ait Liuius. Rursus idē Alfōsus ut alter Iosue amissa patrū suorū hereditate ut scriptura cōmemorat expugnauit īsurgētes

hostes ut cōsequeretur hereditatē perditā. iuocauit altissimū & ipugnauit inimicos iudicū & ut alter Natā ornauit tēpla usq; ad cōsumationē uitę ut laudarēt sacerdotes nomē factū domini: Deniq; Alfōsus ipse tā feruētissimi geli fuit ad augēdā remp. Cristianā: ut sepe dissimulato habitu castra mauroꝝ explora- ret. q; plerūq; cognitus fuit. sed mira strenuitate euasit. imitatus mutuū sceuolāq; obsessa urbe porsena a rege etruscoꝝ iuit ī cas- tra regis ut eū īterficeret. loco cuius occidit secretariū. Captus igitur & ad regē ductus cōstāti aīmo affirmauit peccasse. quia regē occidere decreuerat. manūq; in igne positā cōbussit. q; aī- mi cōstātia rex ab obsidiōe recessit: sed iā regis Alfōsi prolē re- feramus. Igitur ipse Alfōsus ex filia Pelagii genuit Froilā & Aureliū. q; regnauerūt post eū successiue. genuit & Egimadam que fuit uxor Silonis. & propter eā regnauit. & Ilmaraū patrē ueremūdi regis & mauregatū ex cōcubina: Incepit regnare ā- no domini. Dccxxi. fuit piissimus & deo & hoībus dilectus. Suo tēpore sedit Romę zacharias. pp. In īperio Cōstātinus. v. hic fuit patre peior quia sacrificia demonibus īmolauit. tandē pessimi icēdii plaga percutitur. & clamās adhuc uiuus igni si- mul inextinguibili traditus miserabiliter moritur.

Ca. iiii. de Froila p̄rio q. iiii. loco post cladē hispanię regnauit & de eius genealogia & gestis.

ROILA huius noīs primus Alfōsi filius .iiii. rex fuit post Pelagiū sed. xli. post athanaricū primū regē Gotho- rū: Incepit regnare āno domini. Dcclii. regnauit ānis .xiii. hic cōtra Sarracenos galeciā īfestātes bella felicia egit. Liiii. milibus arabū cęsis. a qbus ditissima spolia & diuitias cōsecutus est. maiorē certe in ea re laudē cōsecutus: quā cesar q; totidē Gal- loꝝ: Item quā marus q; cimbroy multa milia imperādi gra- tia occidit. Cū hic religionis nō ābitionis causa hoc fecerit. na- uarros rebellātes iuasit: Vascones īfestos subdidit: tādē in as- turiis ab Aurelio fratre suo īiuste regnādi gratia propriis ma- nibus occiditur: Idēq; frater filiū īterfecti fratris noīe Veremū dū q̄si pro satisfactione adoptauit: Imitatus ptolomeū q; teste Valerio menefitē filiū suū quē ex cleopatra eadē sorore sua &

40

uxore sustulerat optia spe puerū in cōspectu suo occidi iussit
nec ea seuitia cōtētus: capud manus & pedes eius abscisos ma-
nibus cōtrectauit. naribusq; applicās: dicebat: optie olere / filiū
hostēq; occisū. Tādē mēbra ipsa icisa clamide coperta pro mu-
nere natalitio matri suę misit: demū tātū flagitiū arbitrās bene-
ficio delere alterū filiū parti regni prefect / similis regnādi cu-
piditas Romulū: atreū: polinicē: ad tale facinus ipulit. Ferūt his
panorū ānalia quēdā ueteray militē dixisse Alfōso Catholico
patri huius Froile: ut modū daret in successione regni. uidebat
enī aureliū oē periculū subiturū regnādi gratia. Ad quē Alfō-
sus uerba magni Alexādrī retulit. ut ait quītus Curcius desig-
nās enī Froilā. nefas igt est forti uiro aliū q̄ uirū fortē succede-
re aut tātū regni opes aliis q̄ fortibus & probatis uiris relīqui
& subdit talē q̄ppe uobis in regno dimitto. sed futuri periculi
timorē nō aufero. Tēpore suo in cathedra Petri sedebat Step-
hanus. ii. In iperio Cōstātinus .vi. cū filio Leone. iiii. Hic Leo
cupiditate ductus a crucifixo cuiusdā ecclesie coronā habenti
lapides preciosos asportauit. Cū igitur eādē coronā in capite
portaret exierūt lapides & gēme. Ipseq; febre mortuus est post
quē deuenit iperū in manus uxoris Hirene dicte & Cōstātni
filii secūdū Sicardum.

Ca. v. de Aurelio. v. Rege Hispanie post cladē.

VRELIVS filius Alfōsi catholici .v. loco regnauit post
cladē Hispanie sed. xlii. Rex fuit ab Athanarico prīo re-
ge Gothoy regnauit ānis sex. hic post itēfectionē fratris sui
cepit regnare āno domini. Dcclxvi. huius Aurelii tēpore serui
per oēs Hispanias cōtra dominos surrexerūt. sed Aurelii in-
dustria uerberati in pristinā seruitutē sūt redacti: uoluerūt enī
imitari scythas de qbus Herodotus ait quia cū persequerētur
gētes Cimerias Asiā igrēssi sūt & Medos iperio eiecerūt quod
xxviii. ānis tenuere reuersi itaq; in patriā iueuerūt uxores in-
patiētia / libidinis cū seruis cōcubuisse: quare opus fuit: ut serui
cōtra dominos arma summerēt. q̄ superari nō potuerūt. nisi

domini eos uerberibus nō gladiis cōprimerēt . fuerūtq; eieci
cū prole extra patriā : Ex his originē ducūt populi q; appellā
tur Sindi : De q;bus Valerius Flaccus ait de genere sc̄p̄ ruūt Sīdi
glomerātq; paterno crimine nūc etiā metuētes uerbera turmas
hac de causa scythe quoscūq; capiūt seruos occidūt : sic & ī Sicilia
īgēs seditio seruilis insurrexit cōtra dominos plusq; .xxx. milia
quoy īsolētā Fuluius & Rutilius represserūt . & teste Iustino .
xx. milia ex eis trucidarūt . In Mīturnis uero . cccl. serui in
cruce suspēsi fuere | apud Suesā quoq; .iiii. milia seruoy tumul
tuātū a . Q . Metello & Gneo Seruilio oppressa sūt . Regnante
aūt eodē Aurelio . sedebat romę Paulus primus ī imperio Leo . iiii .

Capi . vi de Silo . vi . Rege Hispanię post cladē .

ILLO frater Aurelii gener Alfōsi Catholici post Aurelii
obitū . vi . loco regnauit post pelagiū . sed post Athanaricū
primū Regē Gothoy . xliii . loco regnū suscepit . regnauit ānis
viii . hic uxorē duxit Odifindā sororē regis Froile . & Alfōsi
filiā : propter quā regnū simul & pacē obtinuit | nuptię enī se
pe ex Regia stirpe cōciliāt regnū ut olim accidit multis Re
gibus Syrię Macedonię & totius orbis : Incepit aūt regnare
āno domini . Dcc . lxxii . hic pacē ignobilē | firmavit cū arabibus
sed tādē male ei fuit obseruata . ut in eo uerificaretur : quia qui
turpē pacē cōficit honestum bellū patitur : In penam quidem
perniciose pacis . iusto dei iudicio graue bellum & improui
sum a Mauris sustinuit . ut de eo propheta dicere uisus sit :
decepisti populum tuum . dicens Pax erit uobis & ecce gla
dius : & iterum Curabant contricionem populi cum igno
minia & dixerunt pax & nō est pax | tandem correctus de tur
pi pace . utiliter postea cōtra Mauros bellauit . Deniq; Ga
lectiam rebellantem domuit . Eo tempore sedit in Cathedra
Petri Constātinus secundus natione Romaus | & Stephanus
natione Syrus . In Imperio prefuit Constantinus septimus

91

hic Constantinus cum matre sua Hierene nomine imperavit annis .x. quorum tempore congregata est Nicena synodus .cccl. patrum. Hic Constantinus matrē priuat imperio & solus imperat ut Ninus iunior matrem Semiramim regno Babilonie. Ipsa uero Hierene mater erepto sibi imperio rancore stimulata Constantinum filium ex oculans . uita & imperio priuat & sola tribus annis imperat. Hanc Hierenē quia Carolo nubere uoluit greci in monasteriū intruserūt & Nichoforū imperatorē elegerūt

Capitulum . vii . de Mauregato septimo rege Hispanie post eius cladē & de gestis suo tēpore

AVREGATVS Alfonsi catholici naturalis filius Silone defuncto per tyrannidē regnū occupat: nam Sarracenis cōfederatus eorum auxilio fretus regnum optinuit: & sic numeratur . vii . rex a Pelagio primo rege post cladem Hispanie sed . xliiii . ab Athanarico primo rege Gothorum . regnauit annis tribus . Hic Mauregatus Pseudo Philippo similis fuit: qui licet spurius: regnum tamē per tyrannidem occupare conatus est. Alfonso catholico patri suo ualde dissimilis: ille enim talis fuit ut nullus clarioribus uiris fuerit deditior: iste uero nullus turpioribus coniunctior . Illo nullus principum melior: isto nullus hostis deterior . illo nullus principū suo tempore castior . isto nullus uoluptatibus inclinatio . illo nullus liberalior . isto nullus rapacitate auarior . illo nullus animosior: isto nullus timidior: ipse enim quadā animi malicie in dei offensam ut Sarracenis placeret: certas uirgines pro tributo annuatim mittebat . qua de re deo & hominibus ingratus est . & in quinto anno regni prauus in prauia asturie prouintia mortuus & sepultus est . Cum enim uariis uoluptatibus & deliciis deditus

foret : euenit ut ignauus imbecillis ac pusillanimis euaderet . Nā qui tam turpibus seruebat uitiis . necesse erat tam turpia tributa prestaret . Scriptū est enim per sapientē manus fortium dominabitur . quę autem remissa fuerit seruiet ignobiliter : hoc est certe illud funestum tributum de quo Intrenis propheta lamētabatur inquiring contrite sunt uirgines populi mei & sequitur quis audiuit talia horribilia : & iterum uirgines eius squalide oppresse : amaritudine . Nec aliud tributū deplorabat Ieremias . audite iquit obsecro uniuersi populi & uidete dolorē meū . Virgines mee abierunt in captiuitatē inimicorū suorum Eo tēpore sedebat : Romę Adrianus primus : In imperio Niceforus cesar . hic imperauit apud Constantinopolī ānis . ix . & post eū Stauratius filius eius secundū Sicardū

Capitulum . viii . d . Veremūdo primo qui . viii loco in Hispania regnauit post cladem & de gestis suo tempore

EREMVNDVS huius nominis primus . filius Bilmarai filii Alfonsi regis catholici fuit . viii . rex a Pelagio ab Athanarico primo rege Gothorū . xlv hic regnare incepit . Anno domini . dclxxxiii . regnauit ānis duobus . Hic Mauregato mortuo in regē assummitur . Fuit magnanimus . recolens tamen ordinē diaconatus suscepisse . regno sponte cessit post duos annos . & consobrinū suū Alfonsū qui ad Nauarros cōfugerat in regno sustinuit successorē . relicta uxore sua in religione Ex qua duos filios suscepit Ramirū postea regē effectū & Garciam : Hic Veremundus imperatorem Lotharium imitatus est . qui partito inter filios regno . seculo renūtauit . ut ante animo conceperat & monachus effectus est . magisq; orationibus suis quam filiorum armis regno proficiēs

4 =
Imitatus est denique Lycurgum qui filio fratris . facto ad-
ulto regnū restituit : hoc tempore sedebat Romę . Papa
Leo . iii . in imperto Michael apud Cōstantinopolī ānis
duobus . huius imperatoris & duorum p̄decessorum
uidelicet Nichofori & Stauratii imperium orientale ut
inquit Sicardus ad nihilum reddatus est .

Capitulum . ix . de Alfonso . ii . cognominato
casto qui fuit . ix . rex post Hispanie desolationē
& de gestis suo tempore .

ALFONSVS . ii . cognominatus castus filius regis
Froile filii Alfonsi catholici . Incepit regnare Anno
domini . dccc . hic . ix . rex fuit a Pelagio primo
rege Gothorum post cladē Hispanie . set . xlv . ab Atha-
narico primo rege Gothorū regnavit ānis . xli . Sobrius
autē & pudicus admodū fuit pius & humilis ideo recte
nomē casti sortitus est : quare deus ei p̄cipuas contulit
uictorias : quia scriptum est uir humilis loquetur uictori-
as . Nam magna arabum multitudo asturias ingressa est
quā Alfonso deo duce prostravit . lxx . milibus arabū
cesis edificator fuit p̄cipuus ecclesiarū iter quas ouetēn .
& Astoricēn . cōstruxit & dotauit . & ut cultus dei auge-
retur plurimū fuit sollicitus . quare auxit deus domū &
regnū suum : gratissima est enim deo templorū edificatio
& reparatio . Nam ut sacra scriptura cōmemorat . Abra-
ham q̄primū edificauit in terra Cham altare domino .
illico audire meruit . tibi & semini tuo dabo terrā hanc
Sed & Salomon quia prius edificauit domum dei . q̄
palatiū regiū : auxit deus regnū suū & siluerūt corā eo oēs
inimici eius . Demū hic Alfonso Gothorum pristinam
gloriā pene extinctā ad hominū memoriā reduxit . & ad
eandem ecclesiam Ouetēn . reliquias sanctas ex Toletō &

3
aliis partibus honorifice transportauit. Hic rursus ut a multis fertur: uicit Carolum magnū regem Francorum & Rolandum: & ceteros a seculo famosos dictos pares apud montes Pyreneos in ualle quę hodie: hospita uallis dicitur. Iste Alfonso religione & pietate Constantinum magnū imitatus fuit. Numā Pompiliū superans: nec mirum si exteriores deuicit hostes: qui interiores supera- uit: carnē uidelicet ad libidines prouocantē. Nam Hye- ronymo teste Iudith castitas hostem Olofernem uincere meruit: quę seuissimū sui hostem superare potuit. Hoc tē- pore sedit Romę Stephanus .iiii. & Pascasius & Euge- nius: in imperto Carolus magnus filius Pipini .ii. hic Carolus fuit coronatus a Leone papa .iii. in Basilica san- cti Petri. Cum regnasset super Francos annis .xxxiii. hic primus Francoꝝ Romanis imperauit annis .xiiii. & cum Michaele & Nichoforo imperātibus apud Constā- tinopolim cōcordauit: & inuicē se iuuarent & fratres ap- pellarētur: & gręcus imperator haberet orientem Caro- lus uero & successores occidentem.

Capitulum .x. de Ramiro primo qui fuit .x. rex post Hispanię cladem & de gestis suo tempore

AMIRVS huius nominis primus filius Vere- mūdi regis prędicti .x. rex fuit a Pelagio sed .xlvii ab Athanarico primo rege Gothorum: regnauit annis sex | mensibus .ix. Incepit autē regnare Anno do- mini .dcccxxiii. hic dum in castella pro accipiēda uxore morā traxisset. quidā Nepotianus comes palatinus tēp- tauit regnum occupare: cui Ramirus festina & armata manu restitit & tandē eum fugauit: quē iterū bello cepit & in monasterio uitam finire fecit. Hic Ramirus adeo dilexit Garsiam infantē fratrem suum propter uirtutes &

merita sua . ut eum secū conregnare fecit & ita cuncta gu-
 bernabat ut Ramirus inter quos fuit singularis unitas :
 Nec unq̄ audita est scintilla discordiē . Suo etiā tempore
 gens Normānorū in numerā littoribus Galitiē applicuit
 cui Ramirus occurrit : & cum eis confligit . Tandem .
 lxx . nauibus Normānorū succensis & copiis eius fuis .
 qui euaserunt inglorii abierūt : iustus est enim deus : cui
 ysaya teste ingrata est omnis uiolenta p̄datio & ut ait
 Iob iudicat opera & scelera aliena occupantiū : quia dig-
 num est ut propriis careat qui aliena rapere conatur : ut
 illud prophete . in se experiatur . ue qui dep̄dati quia
 dep̄daberis . Hic felix rex cum Sarracenis apud Cala-
 gurrā decertauit : in quo bello sanctus Iacobus apparuit :
 & cesa sunt multa milia Arabū & Calagurra cum adia-
 centibus partibus in deditonē Ramiri deuenit . bello in-
 quam apparuit sanctus Iacobus . nō fite ut olim de ca-
 store & poluce finxere Romani . merētur catholici princi-
 pes diuina auxilia . cum infideles persecūtur celo ampli-
 andi legē dei . nō augēdi regna tēporalia . Sic Machabei
 pro lege dei sui certantes contra Thimotheum . uisus est
 sensibiliter de celo . uir dei : iudeis auxilia p̄bēs & iudā
 incolumem seruans : & iterum contra Listam apparuit
 sanctus dei de celo in ueste candida hastam contra hostes
 uibrans : tandem obiit Ramirus in domino . Tempore
 huius regis p̄fuit : sedi Romane . Valentinus deinde
 Gregorius . iiii . in imperio sedit Lodouicus primus cog-
 nomento pius Caroli magni filius . Hic fuit natura ipsa
 clemētissimus ideo uocatus est pius imperauit ānis . xxvi

**Capitulū xi . de Ordonio primo qui in Hispania
 xi . loco regnauit post eius cladem & de gestis suo
 tempore .**

RDONIVS Ramiri filius regnavit Anno domini . dcccxxvii . & fuit . xi . rex a Pelagio ab Athanarico uero primo rege Gothorū . xlviii . regnavit annis . x . Hic genuit quinque filios . Alonsum . Veremundum . Nuniū . Ordoniū & Froilā . Hic aduersus Vascones rebellantes exercitū congregauit . quo simul & patriā subiugauit . quā paululū seuerē rex . Regē quendā iuda imitatus qui populū Edon rebellātem & ne ei foret subiectus summopere conantē graui seruitute afflixit . dignū iudicās ut qui humanitatis dulcedinē . non sapiūt . acerbis pocula degustēt : hic Ordonius in reditu Arabes inuenit patriā depopulātes . quos uicit atque fugauit : & iterū Muçā principē Sarracenorum . patriā infestantē deuicit . x . milibus militaribus cesis . & Lupus filius Muçæ qui in Toledo præcipabatur Ordonio se subiecit . hic Cauriā Salamanticā recuperauit : huius Ordonii tēpore sedit Romę seruius : in imperio Lotharius huius nominis primus Lodouici filius qui solus imperare temptauit . Sed fratres eius Carolus & Lodouicus cōtra eum insurgūt . & magna utrinque strage secuta pax initur . Nā regno diuiso Carolus in Frantia . Ludouicus in Germania . Lotharius uero qui maior natu erat . tenuit Italiā & eā partem Frantie quę dicitur Lothoringia ab eodē Lothario sic dicta . Deinde Lotharius seculo ab renuntiato habitū monachalem suscepit & regnum filius diuisit .

Capitulū . xii . de Alfonso cognominato magno qui . xii . fuit post illius cladē & gestis suo tēpore

ALONSVS huius nominis . iii . cognominatus magnus . filius Ordoni . xii . rex fuit a Pelagio : ab Athanarico uero . xlix . incepit autem regnare Anno domini . dcccxxxiii . regnavit annis . xl . genuit

quatuor filios : Garſiam Ordoniũ & Froilam . & hii tres
 ſucceſſiue regnarũt : genuit & Gundifaluũ archidiaconũ
 ouetenſem . Contra Sarracenos uictorioſus fuit : & pluri-
 ma ſibi loca ſubiecit . Inter cętera ſubiugauit Alabã . Co-
 limbrã cepit atq; uifeum & alias urbes in Portugalia &
 catholicos terminos dilatauit . Hic amator fuit pietatis
 & iuſtitie & bella cõtra Arabes aſſiduo geſſit . & Galliã
 Gothicã & populos Vaſconũ & Nauarrorũ non paruas
 terras quas Arabes detinebãt flãma & cędibus coartauit
 eccleſias plurimas edificauit : Conſtantinum & plurimos
 criſtianiſſimos imitatus . qui firmamētũ imperii in reli-
 gione & fide collocarũt : quod & gentiles cęſares egerũt :
 falſos deos colētes : illi enim teſte Valerio ita ſe humana-
 rum rerũ comertia gentiũq; cuncta imperia ſe obtinere
 exiſtimarũt ſi diuine potentię bene atq; conſtãter fuiſſent
 famulati . Tandẽ hic Alſonſus filiũ Garſiã ſibi recõcli-
 auit : & cõtra Arabes eum miſit . qui .xii. milia cecidit .
 Hic p̄iceps Alſonſus & ſi catholicus & animoſus fuerit :
 crudelitate tamẽ ſimul & iſgratitudine nõ caruit . quẽdã ex
 regibus iſrahel . imitatus de quo ſcriptura commemorat
 quia pietatẽ & religionẽ ſua crudelitate maculauit . Nam
 Veremũdũ Nũniũ Ordoniũ & Froilã fratres ſuos oculis
 priuauit : quia ut fertur in eius necẽ cõſpirabãt . Sub hoc
 Alſonſo militauit : extrenuus ac nominatiſſimus miles
 Bernardus de Carpio . Cuius ad regẽ fides ac ad parētes
 pietas . & clariffimarũ uictoriarũ felicitas . nulla obliui-
 one delebitur . Huius Bernardi patrẽ nomine Sandias
 Comitẽ uirum p̄ſtantiſſimũ . Rex Alſonſus quorũdam
 emulorũ ſuorũ ſuggeſtione captiuauit : tanq̄ parum ſibi
 fidum . Nam teſte Emilio probo eſt hoc cõmune uitium
 apud magnos principes liberaſq; ciuitates . Vt inuidia
 glorie Comes ſit : & libenter hiis detrahũt quos uirtute
 eminere altius uident . Tanta enim erat patris & filii in

rebus bellicis & omnium uirtutum genere præstantia ut
ceteri magnates equo animo eum non intuerentur . quare
regi de eis obloquebantur . Bernardus igitur sæpe regem
suppliciter exorauit : ut eius genitorẽ libertati donaret :
nec inuidis suis aures daret : id etiã expetebãt ingentia
patris & nati obsequia eidem regi præstita : Illud præcipue
quo idem rex fidei Bernardi exploratissimũ argumentũ
agnouit . Nam cum apud Benauentũ Alfonsus contra
Mauros præliũ cõsereret : quippe qui interfecto eius equo
& in terra prostratus : & multitudine hostiũ obsessus : ex-
tremo foret periculo adductus : nihilominus fidelissimus
Bernadus de suo equo descendens regi assignauit : quo
egregio facinore & insigni fidei experimento : a manibus
Arabum regẽ exemit ut alter Ionathas qui se tunica spoli-
auit sua & eam Dauid dedit : ne iminens periculũ incur-
reret : imitatus illum fidelissimũ seruũ quẽ Valerius cõ-
memorat : qui ut dominũ proscriptum a morte liberaret :
permutatis cum eo uestibus & domino per Posticũ misso
sefe dominũ quẽ hostes querebãt finxit : imitatus deniq̃
amicum bruti qui uidens hostes : brutũ inuestigasse : ille
falso se brutum aseruit ut uere brutũ liberaret . Sed uerũ
est quod sapiens ait : quia ingratus sensu : derelinquit li-
berantem se : & uix dimidiũ reddet : qui solidum debet .
Rursus Bernardus relegebat aliud nõ inferius benefi-
cium . Cum enim ciuitas camorẽsis a Sarracenis obside-
retur : præsidiiis copiis ac strenuitate Bernardi ab hostibus
liberata est : quo tempore rex Alfonsus eidem Bernardo
patrem liberaturũ pollicitus fuerat : uerum quia ingrati
animus causas semper inuenit : ne referat & nõ quãdã
dendo recolat qui semper denocendo cogitat : quia scrip-
tum est per sapientem : ingratus etiam si potuerit reddere
aduersabitur . Rex ipse post plurimas preces . Respon-
dit Bernardo nullo pacto patrem uelle liberare ipseq̃

Bernardus ut alter quintus Crispinus quem Valerius
cōmemorat: qui ingratum contra se principē prius mo-
nere q̄ uincere maluit: Iterum regem hortatur ut patrem
relaxet. Rex uero cominationē ei mortis indixit si de ea
re amplius loqueretur ut de eo sapiens loqui uideretur:
quia ingratus cōuitia & maledicta reddet ei & pro ho-
nore & beneficio reddet contumeliā: Bernardus igitur
suis & amicoꝝ copiis fretus terras regias uastat & inui-
ctus sed uoluntaria pietate motus maximas depredatio-
nes subditis regis infert. Contra quem Rex exercitum
mittit: sed quia pietas ad omnia ualet. Bernardus regis
exercitum deuicit & duces exercitus captiuauit: quos eo
pacto regi trāsmisit ut patris liberationē obtineret: quo-
rum precibus simul & omniū regni magnatuū instantia
Rex ipse deuictus: annuit & solēniter pollicitus est patrē
Bernardi liberare: si Bernardus castrū del Carpio regi
assignaret. Idē egit Bernardus illico libens. Rex uero
misit ad urbē Legionēses ut pater Bernardi duceretur.
Sed quatuor ante diebus obierat: quę res cū regi secreto
inotuisset: iussit corpus examine certis unguētis & aquis
calidis perungi & optimis pannis uestiri supra equū ut
uiuus crederetur: putans promissioni fecisse satis mor-
tuum reddere qui uiuū dare promiserat. Cum igitur rex
intelligeret aduentū eius obuiā ei fecit & Bernardo patrē
assignauit: qui ut primū eum mortuū cognouit: incōso-
labiliter lacrimatus est: cui rex loco consolationis quę pro
causa & tempore debita erat: grauiter cominatus est: ut
omni mora postposita a regno exiret: quod sine mora
expleuit Bernardus & ad Carolum dictū caluum regem
Frātie se trāstulit. Sed nec inuidiā fugit a suoꝝ cōspectu
recedēdo. Quinimo quāto maior fuit eius gloria tanto
amplius emulos comparauit: eumq; absentē persequēbā-
tur. Ille tamen tantam ingratitude dicam in auditam

inuidiam passus a caritate patrię recedere non potuit :
in galliis enim militans saluberrima auxilia patrię contra
Mauros tulit : maiorem consecutus gloriã : odio q̃ obse-
quio emuloꝝ : non parua fuit huius principis ingrati-
tudo . Nec aliter Themistodi accidit qui cum principi
gręcie tantum p̃sidiis & consiliis imp̃disset : ut per eũ
rex uitam simul & gręciã recepisset : tamẽ eo usq̃ ingratiũ
eũ Themistodes sensit : ut pro cuius uita & regno paulo
ante triumphauerat : non debitã sibi uicem sed nec mise-
ricordiã reperiens ab eo effugere cogeretur . Sic rursus ut
apud Machabeos legitur Demetrius egit : qui cum de
manu hostiũ Anthiocenoꝝ a Ionatha sepe liberatus esset :
paulopost se ab eo alienauit : quẽ ualide persecutus est :
Sic & Ioas rex iuda pro maximo a Ioiada pontifice re-
cepto beneficio : maximã ingrattudinẽ persoluit : cum
filiũ eius occidit : ut apud Paralipo . Scriptura sacra cõ-
memorat : habet tamen quedã Hispanoꝝ annalia Alfõ-
sum regẽ post hæc omnia sibi Bernardum ob sua ingẽtia
merita recõciliasse amboꝝ contra Sarracenos gloriosa
simul bella gessisse . Nec aliter Salinatori & Neroni acci-
disse Valerius refert : cum enim inuidia Neronis per in-
gratum senatum missus esset in exiliũ . Senatus cognoscẽs
ingrate egisse aduersus Salinatorẽ qui plurima Ro . reip .
beneficia p̃stiterat : illum cum honore reuocauit . Atq̃
simul & Neronem cõsules creauit : qui pristine inimicitie
obliti apud Methaurũ fluuiũ . l . milia penoꝝ captua-
runt . Sic Marchus Lepidus & Fuluius . Sic Scipio &
Tiberius depositis grauissimis inimicitiiis in mirã utilẽq̃
reipu . amicitia deuenere . Refert Lucas Tudensis tẽpore
huius Alfonsi . iiii . apud Cordubam a Sarracenis tunc
occupatã : regnasse quendã Machometũ nomine qui cũ
quadam die ad amenissimũ uiridariũ uariis & odoriferis
arboribus & rosis consitum diuertisset : ait ad eum unus

miles . O quam pulcher quā dulcis sapidus & delectabilis est hic mūdus : si homines non essent morituri . Ad quē Rex erras : inquit grauiter in eo quod loqueris : si enim non esset mors utiq; ego non regnassem . Ad quē rursus quidam sapiens qui aderat : grauius inquit : tu erras . O rex dum ideo carā habes mortē quia tibi regnū attulit odias ergo mortē necesse est quia tibi breui regnū auferret . Quare tu magis pre ceteris timere debes mortē qui magis ceteris perditurus es per mortem . Adde quia si dulce putas regnare : amarissimā puta & mortē quę ne regnes efficiet . Mihi igitur crede O rex mortem minus timet : teste Romano Vegetio qui minus delectationis minusq; terrene habet felicitatis mors enim quęq; suauia spernit : odit alta fastigia quę diu stare non sinit . Ad quē rex quid igitur regnare iuuat ? At ille ut honore rex solū fruatur & gloria : cui autem teste Aristotele hec non sufficiunt : tyrannidem exercere non regnare dicendus est : nec regnat quē ratio non regit . Eo tempore sedit Romę Leo . iiii . & Iohannes . viii . demum Benedictus . iiii . & Nicolaus primus in imperio p̄fuit Lodouicus . ii . Lotharii filius de quo paulo ante diximus .

Cap . xiii . de Garfia primo qui fuit in Hispania
xiii . rex post eius desolationē & de gestis suo tēpore

ARSIAS primogenitus Alfonsi . xiii . rex fuit post cladem Hispanie post Athanaricum uero primum regem Gothorum quinquagesimus . Incepit autem regnare Anno domini . dccclxxxiii . regnauit annis . iiii . Hic Arabū terras duris incursionibus afflixit : & breui tempore p̄clara bella contra Arabes confecit : inter cetera deuicit : & captiuauit Aiolas Regem Maurorū & cū magna p̄da rediuit ad propria & cū religiosissimus

& catholicus foret præciosa spolia ecclesiæ sancti Saluatoris Ouetensis contulit. Imitatus Gratianum cæsarem qui uota sua deo dirigens ; inextimabilem hostiũ multitudinem apud Argentariam Galliarum oppidum incredibili felicitate prostrauit : & Romam rediens liminibus sancti Petri partem spoliõrum dedicauit quam siquidem uictoriam cultura recte fidei & eximie religionis tribuit. Sic & Iosue ob eius religionem & ad deum deuotũ cultũ Gabaonitas mirabiliter cecidit : Gedeon quoq; religione plusq; armis deuicit : Garsias igitur post tres annos propria morte obiit : sepultus apud Ouetũ . Eo tẽpore sedit apud sedem apostolicam Adrianus . ii . in imperio Carolus . ii . cognomento caluus rex Francorum Ludouici . ii . filius . Hic audita morte imperatoris nepotis sui properat : & Iohannem papam . viii . & romanos sibi concilians : imperator efficitur : secundum Vincentium cõtra eum tamen a Ludouico fratre suo rege Germanie bellũ paratur : quia eo inconsulto imperium usurpauit tandem cũ ab Italia rediret in Frantiã creditur ueneno extinctus

Capitulum . xiiii . de Ordonio . ii . qui . xiiii . loco in Hispania regnauit post cladem & de gestis suo tempore .

RDONIVS . ii . frater Garsie prædicti . xiiii . rex fuit & . li . post Athanaricum primũ regẽ Gothorũ Incepit regnare Anno domini . dccclxxxvii . regnauit annis . viii . mensibus . vi . hunc Ordonium Alfonsus præfecerat Galetie adhuc uiuens . Hic prudens & sagax fuit in bello captiuum duxit principem exercitus regis Cordube & plurimas alias uictorias contra Arabes obtinuit : totam fere Lusitaniam deuastrauit : & castrum Alarum occupauit : ecclesiã Legionẽ . plurimũ decorauit

& dotauit: semel tantum fuit uictus a Mauris: quo bello fuerunt captiuati Legionenses & Astoricenses Episcopi hic Astoricensis Episcopus Pelagiū nepotem obsidē dedit & tandem apud Cordubam per Abderrame regē Sarra- cenorum martirio coronatus est: Ordonius ipse a princi- pio tam pius & mansuetus fuit. Ut Tito & Vespasiano & Anthonino comparari potuerit. Verum quia insolens est regia dignitas & festinata prosperitas gloriam suam appetitu uindictę maculauit: & non mediocribus uitiis uirtutes pristinas dehonestauit: sed uerum est quia ut in- quit Valerius: sicut aliqui degenerant a parentum nobi- litate & dignitate: sic aliqui degenerant a seipsis & pristi- nā uirtute & probitate: sicut Nero de quo q̄tum ad sui principatus initium dicit Seneca in libro de clementia: Nemo uiuens homo uni homini tam carus fuit: sicut tu populo Romano difficile hoc fuisset: nisi naturalis tibi bonitas inesset: qui tandem omnium nequissimus euasit. Ordonius ergo uitiis accessit: sed infeliciter ei successit. Nam pro eo q̄ impleuit iram suam iniquitate & dolo ac loquutus est in fraude pacifica: regni Legionensi hono- rem & præminentiam perdere meruit: ut alter Trifon quem scriptura recolit: ne ueritas fallat: quę ait propter iniustitias & dolos regna transferri degente ingentem. Hic enim Ordonius crudeliter & impie agens Comites castelle qui tunc regi legioni subiiciebātur: subsecuritate uocatos apud Carrionē dolo cepit: & tandem apud le- gionem in carceribus occidi iussit: fuerunt autē quatuor Comites sic interfecti: Nunius Fernandi & Donus Al- mudo Aluo Didacus filius suus & Fernandus gul quę res plurimum displicuit deo & hominibus & non parū uirtutes Ordonii obtenebrauit. Fatendum est enim iusta fuit regis indignatio contra Comites: qui uocati a rege suo pro iusto & pio bello uenire contempserūt: uerūtamenē

tam acrem uindictā inferre non debuit: præsertim cum uiolatione fidei a se præstite. Nam cum scriptum sit: quia iustus ex fide uiuit; non recte iustitiam exercet qui fidē a se oblatam uiolat: quę etiam hostibus seruanda est. Hęc aliter fecit Ioab ut scriptura cōmemorat: qui uocauit in pace Amasen ad colloquium: & quasi osculari uellet: in dolo eū percussit. Sic & Anthiochus rex locutus est uerba pacifica cōmorantibus in iherusalem: & illico in dolo irruit super eos & percussit plaga magna. Sed & Ismael ut apud Machabeos legitur ergo Doliā ducem Egechie regis apud Massad a se inuitatum insidione occidisse. Sed tanta fidei uiolatio per Ordoniū perpetrata perpetua uindicta punita est. Nam ob eam causam prouintia castelle: quę hætenus regibus legionis subiiciebatur ob illud scelus a subiectione prædicta se subtraxit. Castellani enim regibus legionis deinceps rebellarunt: & iudices de nobilioribus patrię elegerunt uidelicet Nunium rasura auum nobilissimi principis Fernandi Gundisalui Comitis & Lainum Caluum proauum egregii bellatoris roderici . ex quibus descendunt reges castelle. Dicitur uero Ordonius genuit: Alfonso & Ramirum. Huius tēpore sedit Romę Iohannes . viii . in solio uero imperii iii . Ludouici Germanie filius ac nepos ex fratre Caroli Calui . Hic annuentibus sibi quibusdam Romanis imperium adeptus est . Hic Carolus corpore & animo deficiens ab optimatibus repudiatur & Arnulphum in imperatorem eligunt .

Capitulum . xv . de Froila . ii . qui fuit . xv . rex in Hispania post cladem & de gestis suo tempore

ROILA . ii . frater Ordonii & filius Alfonsi . iii . xv . rex fuit post cladem Hispanie . Sed . lii . post

48

Athanaricum primum regem Gothorum . regnare autē incepit Anno domini . dcccclxxxiiii . uno āno & duobus mensibus regnauit : genuit quatuor filios Alfonsum . iiii & Ramirū . ii . uterq; fuit rex . Item Ordonium & Froilam . Hic seuus fuit occidit enim multos nobiles : & tandem lepra percussus est : ut alter Sylla Romanus qui ob eius crudelitātē pediculari morbo percussus extitit : digne quidem a uilissimis animalibus uita priuatur : qui nobilissimos homines morte affectit : nihil egit memoria dignum . Eo tempore sedit Romę Martinus . ii . in imperio Arnulphus filius Caroli magni nepotis ex fratre Caroli . iii . hic Arnulphus filius Caroli non tamen legitimus tandem imperator efficitur & pediculis moritur : nam irremediabiliter ut fertur ab eius corpore scaturiebant uermes qua afflictione obiit : huius tempore Franci imperium perdiderunt : quod apud eos fuerat circiter . cxx . annos .

Capitulum . xvi . de Alfonso quarto qui in Hispania . xvi . loco post cladem regnauit & de gestis suo tempore .

LFONSVS . iiii . filius Froile xvi . rex fuit a Pelagio primo rege post cladē Hispanie & . liii . post Athanaricum primum regem Gothorum cepit autem regnare Anno domini . dcccclxcv . regnauit ānis quinque mensibus . vii . Hic ex Ximena genuit Ordoniū uocatū malum : ipse uero Alfonsus monachus effectus regnū Ramiro fratri dimisit : & tandem penituit . Nam apostatauit a religione & monasterio sancti Facundi tandem iuit legionē ubi in regē^{se} erexit . Sed a fratre Ramiro captus & excecatus fuit . Ramirus imitatus Ludouicū regē Francorum qui Carolum magnum filium suum pro eo

q̄ apostatauit & plurimis sceleribus genus regū macu-
labat: carceribus trusit atq̄ execauit. Alter enī Iulianus
apostata effectus erat: Ordonius uero filius huius Al-
fonsi apud Cordubā īterfectus est: hoc tēpore pr̄fuit sedī
apostolice Stephanus .v. & formosus & successiue Boni-
facius .iii. in imperio uero Ludouicus .ii. filius Arnul-
phi ī isto Ludouico cepit deficere progenies Caroli mag-
ni & cessauit imperiū Francorū & huius Ludouici tēpore
italici ceperunt imperare. Hic Ludouicus propter tyran-
norū Italię insolentiam nō habuit benedictionē imperiale

Cap. xvii. de Ramiro. ii. qui in Hispania. xvii.
rex fuit post cladem & de gestis suo tempore

AMIRVS .ii. frater Alfonsi & filius Froile .
xvii. rex fuit post cladem Hispanie. Sed .liiii. ab
Athanarico: cepit autem regnare Anno domini .dcccii
regnauit ānis .xix. mensibus .ii. Hic genuit duos filios
Ordonium & Santium qui ambo fuerunt reges. Hic
bellis deditus contra Arabes uictorias obtinuit. Nam
sociatus nobili Fernando Gundissalui Comite castelle:
apud Osnam cōtra Arabes gloriosam obtinuit uictoriā
huic Ramiro Abenaye rex cesar auguste obedientiam &
tributa dabat qui tandem fiducia regis Cordube: medum
rebellauit: sed castellam ingressus est: usq̄ ad Simancas
ubi grauissimo bello cōmisso. Tandē .lxxx. milia Ara-
bum ceciderunt & Abenaye proditor captus est. Vix
tot milia hominum uno pr̄lio cesa reperimus non a ro-
manis non a Carthaginēsis: non deniq̄ ab Alexādro
quare putandum est pieq̄ credendum angelo duce ut in
castris Senacherib tantā cēdem contigisse: clariores tamē
uictorias ac cesorum numerum latius infra tangemus
cum de Alfonso .viii. agemus ferūt Hispanoꝝ annalia

q̄ cum Abenaye rex Maurorū p̄dictus cum magnis
copiis castellam intrasset: nōnulli Barones Ramiro per/
suadebant stipendiis admittendos esse quosdam Barba/
ros dictos Alarabes inimicos Abenaye. Illicq̄ se uelle
cristianos iuuare pollicebātur: si eis salaria militaria sol/
uerētur: plures uero ex militibus Ramiri negabant Bar/
baris stipendia danda fore: Ramirus uero ut alter Cato
senior errare ultimos grauit̄ aseruit. Si enim Barbari
inquit uicerint: non a nobis sed ab hostibus mercedem
exigent illis soluendam q̄ si uicti fuerint: nec a quibus
stipendium petatur: nec qui petent erunt futuri. Ceterū
cum parta uictoria contra Abenaye regem Maurorum
milites Ramiri de diuidendo spolia contenderent: que
pauca admodum erant: Ramirus singulis militibus:
singulos nūmos argenteos solum distribuit: dicēs quod
apud Quintum Curtium Alexandrū in pari casu dixisse
fertur: longe melius fore pauperes domū redire: q̄ diui/
tes extra eam mori. Sic & Catonem seniorē dixisse: ait
Polibius. Nam cum librā argenti militibus suis distri/
buisset: ait felicius esse ut multi cum argento q̄ pauci cum
auro a bello reuerterētur. Habēt annalia Hispanie cōtra
hunc regem Ramirum rebellasse duos nobiles de regno
legionis uocatos Fernandum yuanēns & Didacum Nu/
nii. Adeo ut Ramirus nullo pacto posset eos a seditio/
nibus retrahere: immo facti sunt uassalli Aceffe regis
Sarracenorū: qui ab eisdem militibus instigatus congre/
gato exercitu terras Ramiri hostiliter inuasit. Cui Ra/
mirus adunatis gētibus suis animose occurrit & ut deo
placuit Sarraceni uicti & cēsi sunt. Sed & capti illi duo
nobiles contra quos uentilato iuridico processu fertur ca/
pitalis sententia. Sed illico plurimi nobiles regni regi
supplicarunt: ut eis ea uice indulgeret: supponentes ca/
pita sua si amplius rebellarent: quibus rex Ramirus ut

erat natura clementissimus dono inquit uobis uitã illorũ
experiarq; an uincã beneficiis quos minis & terroribus
flectere non ualui. Quare sua illis bona restituo ac certas
illi uillas regio munere tribuo: ipsi itaq; milites cõspecta
tanta ergo eos regis clementia: & beneficentia deinceps
fidelissimi omniũ fuerunt: imitatus est Ramirus illum
principẽ quẽ Seneca in debeneficiis recolit: qui cum non
posset quendam potentem militem sibi satis conciliari:
uxorem consuluit: quę dixit ei: fac quod medici solent
facere: qui ubi usitata remedia prodesse non possunt:
temptant contraria: tu ergo si seueritate nihil profecisti:
nunc tempta per uiam clementie. Ille igitur uxoris con-
siliũ sequens ei nedũ indulgit sed munera dedit: fuitq;
deinceps sibi fidissimus adeo ut illum heredem faceret:
hic itaq; actus Ramiri clementia & beneficentia plenus
plures uite Ramiri insidiantes sibi deuotissimos & fide-
lissimos reddidit: ut uerum sit: quod idem Seneca ait:
quia grauiter errat si quis extimat ibi tutum esse principẽ
ubi nihil est tutum a principe: securitas enim securitate
pensanda est. Rursus hic Rex Ramirus maiores uicto-
rias obtinuisset: sed a fratre Alfonso impeditus est: quẽ
quia excecavit penitentia ductus monasteriũ sancti Iuli-
ani construxit: ibiq; fratrem sepeliuit: salubri cõsilio ductus
penitentiam egit: ne cominata sibi celitus penas lueret:
ut a quodam sancto uiro dicitur habuisse: dicente salua-
tore: si dixero impio morte morieris & egerit penitentia
a peccato suo cõuertar ad eum & si penituerit: ego peni-
tentiam agam super malo quod cogitauit. Hoc tempore
sedit Romę papa Romanus & Theodorus & Iohannes
ix. & Leo. v. & Cristoforus in imperto Berengadus &
Cõradus Alamanus huius nominis primus: hic successit
Ludouico tertio in Germania: Hic coram principibus
regni instituit Regem Henricum filium Ottonis ducis

Saxonum quo effectum est ut cessaret progenies Caroli in regno Germanie .

Capitulum . xviii . de Ordonio tertio qui in Hispania . xviii . loco post cladem regnavit & de gestis suo tempore .

ORDONIVS . iii . filius Ramiri . xviii . rex fuit a Pelagio primo Rege post cladē Hispanie & . lv . ab Athanarico primo Rege Gothorum : cepit autem regnare Anno domini . dccccxx . regnavit annis quinque . Hic genuit Veremundum paulo post Regem . Hic prudens fuit : uerū tamen frater eius Santius quē Ramirus ex sorore Garſie Regis Nauarre susceperat : fauore & auxilio eiusdem Garſie & Fernandus Gundissalui Comitis Castellani attemptauit eundem Ordoniū fratrem a regno expellere . Sed Ordonius derelicta Vrraca uxore sua : quia pater eius Fernandus Gundissalui Comes fratri fauebat . Duxit aliam in uxorem in nullo Pompeium imitatus qui Iuliam uxorem licet Cęsaris hostis filiam non modo non repudiavit : sed eo tenatius dilexit : maiorēq; honori habuit : sed nec animum Iulie patris nec mariti odium mutauit : tam tenere itaq; maritum amauit : ut cū Pompei uestem cruore respersam de castris adductam uidisset : de salute mariti territa exanimis concidit : partū edidit : quem uentre conceperat : & cum magno dolore expirauit : Illa deniq; uiuente dissidia inter Cęsarē & maritum quieuerunt . Mortua uero tranquillitas orbis & urbis sua parta uirtute truculentissimo cruore perturbata est : Cęterū quia Galitia fauebat fratri : Santio Ordonius cōgregato exercitu Galetos perdomuit : usq; ad ulis bonam . Tandem facta est concordia inter Ordonium & Comitem Fernandum . Hoc tempore p̄fuit Romane

sedi Sergius & Anastasius in imperio uero Berengarius
de isto Berengario primo & de secundo ac de Hugone &
Berengario .iii. nulla fit mentio in Cronica Vincentii

Capitulum . xix . de Ordonio quarto qui in His-
pania . xix . loco regnavit post cladem .

ORDONIVS .iiii. cognomento malus filius Al-
fonsi excecati . xix . rex fuit & . lvi . ab Athanarico
primo Rege Gothorum . Hic tyrannice regnum usur-
pavit : ideo non attribuuntur ei anni regni nec cōcurrētia
quia omnia supputantur sub Santio : hunc Ordonium
cum nōnulli hortarentur : ut atam infesta tyrānide absti-
neret & cum Santio componeret . Ad quos Ordonius
dixisse fertur : quia regnādi auuiditas nō nisi gladio amit-
titur : imitatus est Ordonius immo secutus Adriani im-
peratoris sententiam : qui ut ait Volcatus Gallicanus di-
cebat : quia misera conditio regnātū de affectata tyrānide
non aliter q̄ eis occisis credi potest : hic Ordonius duxit
uxorem filiam Fernandi Gundissalvi Comitis Castellę
Sed propter scelera eius eā sibi abstulit & fugatus a reg-
no per Santium apud Cordubā occisus est recte quidem
ab hoste infideli occiditur : qui infidelis & hostis auxiliū
inuocat ut illud prophete experiatur qui ait consumētur
impīi ab idolis quibus sacrificarunt : dignum enim ui-
detur ut ab exteris cedatur qui suos cedere conatur : hoc
tempore sedit in cathedra Petri Anastasius in imperium
Berengarius secundus

Capitulum . xx . de Sātio primo qui primus rex :
fuit legionis & magne partis Hispanie & quo-
modo Castella fuit liberata a subiectione legionis

ANCIUS huius nominis primus nominatus
grossus filius Ramiri & frater Ordonii . xx . rex
fuit a Pelagio primo Rege Hispanie : post cladem & .lvii
ab Athanarico primo Rege Gothorum : cepit autem
regnare Anno domini . dccccxxvi . Hic regnavit annis
xiii . fuit intolerabili pinguedine grauatus : quare pacem
fecit cum Abderame Sarraceno Rege Cordube : qui copiam
medicorum habebat : Cordubam igitur adueniens
& magnifice susceptus : conuocatis medicis Antidoto
cuiusdam herbe a grauitate pinguedinis est liberatus :
Intolerabilis pinguedo pro morbo habetur iuxta illud iu-
uenalis . Montani quoque uenter adest abdomine tardus
Hunc annalia tradunt : herba curatum : uerius dicerem
maturus necatum . Nam in iudicum . li . dicebat unus
ex Regibus Egypti nunquid possum deserere pinguedine
meam : dum uero Santius apud Cordubam moram tra-
heret : magnates regni Asturarum & Fernandus Gun-
dissalui Comes Castellę Ordonium malum in principem
elegerunt : qui habuit uxorem Ximenam dicti Comitis
Fernandi filiam quo audito Santius fretus auxilio Ara-
bum Regis Cordube uenit in Asturias & Ordonium
malum fugauit & domitis rebellibus regnum recuperauit :
Ordonius malus uictum se exhibuit & in nullo restitit :
quare Comes Fernandus ei abstulit uxorem : Hic San-
tius deuotus fuit & construxit monasteria apud legionem
qui Rex legionensis existens : ex pacto facto cum Fernan-
do Gundissalui Comite & domino Castellę a iurisdictione
Regum legionensium quibus hactenus obediebat Castellam
perpetuo liberauit . Obiit Santius ut creditur ex ueneno
adeo enim est infida Regum fortuna ut uel gladio crebrius
aut ueneno eos mori sepe contingat : reliquit autem Ra-
mirum filium suum qui ^{fuit} postea Rex . Eo tempore sedebat
Romę Anastasius . iii . & Iohannes . x . in imperio Hen-

nicus primus . Hic primus dicitur inter Reges Theoto-
nicos fuit filius Ottonis ducis Saxonie quo defuncto
filius eius Otto primus in Regem coronatur : aliqui non
computant in numero imperatorū quia nec benedictio-
nem obtinuit : nec in Italia regnavit .

Capitulū . xxi . de Ramiro tertio qui . xxi . loco
regnavit in legione & magna parte Hispanie post
cladem & de gestis suo tempore .

AMIRVS . iii . filius Santii . xxi . rex fuit a Pe-
lagio primo Rege post cladem Hispanie & . lxiii .
ab Athanarico primo Rege Gothorum . Cēpit autem
regnare Anno domini . dccccxxxvii . regnavit annis .
xxv . Hic quinque annorum existens de consilio matris cū
Arabibus pacem fecit : interim Normānorū multitudo
cum Rege eorum Gundriedo : littoribus Galicie appli-
cuerunt : urbes & loca vastantes & cum uellent discedere
nobilis Comes Gūdisalvus Santii : uocato nomine do-
mini & Iacobi apostoli mirabiliter sunt prostrati & in
ore gladii cęsi nauigiis eorū succensis : Interim Arabes
rupta pace cum Ramiro : patriam castelle & legionēsis
insequuntur cędibus & incendiis cuncta vastantes : &
uenientes gamoram funditus eam subuerterunt : Rami-
rus uero duxit uxorem Vrracam : hic etate & actibus
puer insolenter regebat : quare Galecii Veremundū filiū
Regis Ordonii : in Regem apud Copostellam creauerūt
contra quē Ramirus cum magno exercitu uadit : & prelio
cōmisso uterq; inuictus a prelio discessit non sine graui
utriusq; gentis cęde : plurima incommoda hic Rex
sua imprudentia expertus est quia Comiti Gundissaluo
parum credidit : scriptum est enim Rex sapiens stabili-
mentum regni & qui spernit consilia perdet populū suum

62

& iterum apud Danielelem consurget Rex imprudens & non prosperabitur . Obiit autem morte communi apud legionē absq̄ liberis . Tempore huius Ramiri Regis legionis erat dominus Castellę Garfias Fernādi filius nobilissimi Comitis Fernādi Gundissalui . Cum igitur iussu eiusdem Garfie Comitis nobiles uiri septem infantes filii Gundissalui gustius de lara . terras Sarracenorum inuaderent : ex insidiis & proditione perfidi auunculi sui Roderici uasti traditi sunt ad manus Sarracenorum . Nam & si horribile atq̄ infaustum auspiciū conspexissent in uia . Viderunt enim aquilā seipsam percutientē : multiq̄ eisdem suaderent ne ultra procederent . Illi tamen non acquiescentes illico obuiarunt auunculo proditori : qui sub pacis uelamine eosdem nobiles infantes deduxit ad insidias paratas : eius enim industria latebant : duo Sarracenorum Reges uidelicet Aliquamte & Viara magnis copiis muniti cōmisso itaq̄ bello Tandem uicti pariter & occisi fuerunt infantes p̄dicti . Sepe enim prodigia & auspicia futura indicant . Sic enim ante mortem Iulii Cęsaris ut ait comestor fulgur cecidit iuxta statuam eius quę Iulia dicitur : & de nomine eius . C . litterā capitalē amputauit : mortē eius p̄signans . Rursus iuxta Martianum . ii . de nugis philosophorum plerunq̄ deus cōmonet mortales uel syderis cursu uel fulminis iaculo : uel prodigiali nouitate sicut excidium Troie stella super domum fascem ducens : uiamq̄ significans in Ida se condidit : quo signabatur Troianos ad domum Anchise fugituros : hęc tamen auspicia siue prodigialia signa terrere sed nec mouere catholicos debent : similes enim actus auium & animalium secundum sanam doctrinam contingere possunt : excorporum supra celestium dispositione quo casu signa quędam sunt circa naturalia . Non nunq̄ uero accidunt diuina dispositione quę ita disponit : ut per

aliqua animalia certa futura prenosticentur. Veluti cor-
uus qui pascebat Heliam: sed plerunq; talia contingunt
diaboli illusionem: qui per tales actus animalium decipit
quos prospicit pronos ad talia credendum: ut tandem
inducant ad demonum culturam uel ut ipsos fideles ter-
reant: quo facilius ab infidelibus uincantur: cum fidei iactur-
a: quemadmodum Hispanica annalia referant accidisse
tempore nobilis uiri Fernandi Gundissalui Comitis Ca-
stelle patris huius Garzie Comitis. Nam cum potentis-
simus Rex Sarracenorum Almanzor adunatis copiis:
terras Christianorum inuaderet: prefatus Comes Fernan-
dus Gundissalui ei uiriliter occurrit. Ea igitur demonum
deceptione uisus est ingens draco in aere uolitas ignesq;
euomens atq; terribiles ulullatus emittens: cum uero
Christianus exercitus non parum terreretur: Fernandus
Comes eos confortans illa demonum esse prestigia ad-
terrendos decipiendosq; fideles suadens ut in deo spem
ponerent: commisso igitur sequenti die bello Sarraceni ui-
cti fuere: Hoc tempore sedebat Romę Stephanus . vii .
& Iohannes . xi . & Leo . vii . & Stephanus . viii . In im-
perio sedit Berengarius . iii . hoc tempore graue scisma
fuit in Italia .

**Capitulum . xxii . de Veremundo . ii . Rege legi-
onis & magne partis Hispanie & de uictoriis &
de gestis suo tempore**

EREMVNDVS . ii . filius Ordonii . xxii . Rex
fuit a Pelagio primo Rege post Hispanie cladem
& . lix . ab Athanarico primo Rege Gothorum . Hic mor-
tuo Sancto patruo suo & Ramiro consobrino . regnum
legionem . ad eum deuolutum adeptus est: Anno domini
dcccclxii . regnauit annis . vii . hic binas successiue uxores

3

duxit. Ex prima Alfonso genuit postea Regem: hic
contra Almanzor Regē Maurorum qui usq; ad Com-
postellam cuncta vastabat: uiriliter pugnavit assistente
Garcia Fernandi Comite Castellę & eum primo devicit:
deinde Almanzor reasumptis uiribus regnum legionis
potenter ingreditur: adeo ut Rex Veremundus cogere-
tur fugere in Asturias sanctis reliquiis in Ouetum trans-
portatis. Tandem Almanzor legionē obsedit: & ciuitas
occupatur muris destructis. Deinde cuncta deuastans
faustu & superbia elatus: in patriam rediit Osnam &
Berlangā obtinuit. Nec his Almanzor contentus. iterū
in Galetiam ingreditur per partem Portugalię Compo-
stellanam cepit ecclesiam eamq; dirupit: sed locum ubi
erat corpus Iacobi fulgure territus uiolare non ualuit.
Sed statim penam tanti sacrilegii suscepit. Nam incredi-
bili dissinteria percussus uix euasit: reliqui morte subita
perierunt: quorum spolia Veremundus colligi fecit. Tu-
etur enim deus que sua sunt: tuentur & sancti. Sic enim
in libris Iudicum sacra scriptura cōmemorat quia Barba-
ros sanctum templum domini contaminantes apprehē-
dit tremor & horror ne facerent quod cogitarant: quin-
immo Machabeorum principes illico post templi uiola-
tionem in genti uictoria potiti sunt: dixeruntq; uadamus
mundare templum domini quod & si Priscorum gentiliū
annalibus credimus sacra offendentes hii multos dimi-
sere. Sic Dionisius tyrannus: quia templum proserpine
uiolauit simul & spoliauit: ac Esculapio Barbam euulse-
rat a regno eius filius delectus est. Sic & Varro quia pa-
rum honorauit sacra templa Canensem cladem pati me-
ruit: Itē Varro propter sublatas regulas a tēplo Iunonis
locrine insanus factus est. Sic rursus & Quintus Flami-
nius quia offendit sacra Romanis suis memorabilē illā
stragem apud Trasimenum perpessus est. Deniq; Nero

ipse & Domitianus fidei nostre hostes penas luerunt sacrilegiorum intempla commissorū . Valens quoque perfidus quia sacra & religiosos insequabatur diuino miraculo in bello contra Gothos uiuus celesti igne consumptus est . legitur denique intripertita quod Pompeio obsidēte Ierosolimā Aristobolus & Hircanus intra urbem plurimū diffidebant dum alter ingressum Pompei impedire alter ut intraret niteretur : quę discordia efficit ut libere Pompeius urbē caperet : captiuatis itaque Aristobolo & filiis : Hircanū dimisit pontificē & ducē ciuitatis . Interim tamē romani insolentes ex uictoria effecti : sacrū templū irreuerenter polluūt : equosque in porticu locāt : & sacra multipliciter profanarūt . Qua de re fertur Pompeiū ex illo tēpore in felicē fuisse & semper uictū qui ante uictoriosissimus fuit . De hac uiolatione sacrorū tangemus infra sub Santio maiore . Tandē igitur reformata pace inter Veremundum & Garfiā Fernādi Comitē Castellę ambo personaliter Almançor insequūtur : qui iam exercitum magnis copiis auxerat : & apud oppidū decanatānaçor prope Soriā bellū est cōmissum : in quo plurimi Mauri ceciderūt : quo dolore prostratus Almançor uitā finiuit apud Medinam celi . Rursus in eodē loco filius eiusdem Almāçor post dies paucos uictus & fugatus est : Veremundus igitur tantis uictoriis plenus rediit gloriosus : hic postea leges Gothorū cōfirmauit : uitiis tamen non caruit facilis enim fuit ad credendum . Ex qua re seuitias exercuit : presertim contra Episcopum Compostellanū in quem thaurum ferocem iniecit : qui māsuetus effectus ad Episcopum innocentē accedens cornua in manibus eius dimisit . Hic Rex etiā Episcopū ouetēn . i carcerauit & tamdiu pluuia cessauit & ingēs siccitas terrā oppressit : quousque Episcopus liberaretur . Eo itaque liberato pluuia habundanter de celo descendit quo miraculo Veremūdus

64
compunctus ecclesiam sancti Iacobi & cetera pia loca per
Almāgor dirupta restaurauit & penitentiā de cōsilio prela-
torū egit. Cauere catholici principes debēt sacrilegas manus
in Episcopos domini mittere: qui ait nolite tangere Cru-
stos meos: & in prophetis meis nolite malignari: sed
imitari debēt Cōstantinū gloriosum qui teste Eusebio Ce-
sariēn. dicebat: absit ut nos deos iudicemus. Quid enī
mirū si nostra pietas eos dignetur honorare: quibus deus
in suo eloquio honorē tribuens. Illos deos aliquādo an-
gelos nominauit: & subdit dei ergo solius est eos iudi-
care: eo per prophetā dicente deus stetit in cōgregatione
deorū: in medio autē discernit deus. Ea igitur de re pri-
ceps ille deuotissimus felicissimus fuit & uictoriosissimus
longe aliter sacra annalia perhibēt de his qui sacerdotes
dei inhonorāt. Sic Sedechias Rex cū yeremiā prophetā
captiuasset pessima occubuit morte: Oçias itē Rex quia
contumelias intulit sacerdotibus: eisq; penas pollicens
statim lepra in fronte respersus est: quis enim dubitat
iniuriam ministris illatā deo inferri: cuius sunt ministri:
qui ait qui uos tangit me tangit: & qui uos spernit me
spernit. Tandē Veremundus obiit relicto Alfonso filio
& Rege. Hoc tempore sedebat Romę Martinus .iii. &
Agapitus .ii. & Iohannes .ii. Et in imperio Lotharus
imperator huius nominis .ii. hic imperauit apud Italiā
annis duobus.

**Capitulū .xxiii. de Alfonso quinto qui .xxiii.
Rex fuit in regno legionis & magne partis His-
panie & de uictoriis & de gestis suo tempore.**

**LFONSVS .v. filius Veremūdi .xxiii. loco post
cladem regnauit Anno domini .dccccbxxix. reg-
nauit annis .xxvii. hic genuit Veremundum regni sui**

successorem & Santiam que nupsit Fernando filio regis
Nauarre qui & Rex Castellę fuit. Sed & propter eam
regnū legionis adeptus est: hic Alfonsus prauo ductus
consilio cum esset puer: Therasiā sororē suam cuidā Ab-
dale Sarraceno Regi Toleti uxorē dedit: ut ei auxilium
prestaret cōtra Regē Cordube: ipsa autē sancta femina
renuens suasit Abdale ne eam tangeret: alias Christus fi-
lius dei eum percuteret. Rex autē impius talia deridēs:
eam amplecti tēptauit. Sed illico ab angelo percussus est:
quasi ad mortē quare uocatis familiaribus sanctā uirginē
auro & argēto ac preciosis uestibus Onustā ad legionē
remisit que in monasterio sancti Pelagii uitā celibē fecit.
Quid enim mirū si Christus castitatis amator uirginitatis
sectator uirgines suas tueatur. Cum teste Egisippo gen-
tiles uirgines falsorū deoy patrocinio tute legātur. Clau-
dia enim uirgo uestalis teste Valerio cum insuspitionem
stupri uenisset & simulachrū dee matris inuado Tiberis
ad probandā suā pudicitā peterēt: fertur cingulo duxisse
nauiē quam multa hominū millia trahere nequiuērunt.
Ex eo tamē Alfonsi tēptato infelici Cōtubernio quo ma-
gis ipse culpe reus arguitur eo magis filie pudicitia lu-
stratur: Hęc enim uirgo imitata est Corneliā Scipionis
filiā cunctis seculis cōmēdatissimā: quia spreuit nuptias
Ptolomei Regis Egiptioy Barbare religionis ac secte.
Pater uero parū imitatus est quosdā Imperatores Ro-
manos qui quanq̃ omnia possent: tamē nequaq̃ cum po-
tentissimis ex te ray nationū nuptias fecere & si Cęsar
Cleopatre regine Egipti se uinxerit: penas ut putatur eo
scelere luit &: M. Antonius interfecto Cęsare non alieno
supplitio emēdatus cum eadē Cleopatra fędus nuptiay
iunxit: filiosq̃ suos Regibus iudeoy nuptui dedit. Ex
quo flagitio sibi manus inferre coactus est: hic Alfonsus
apud Viseum in Portugalia: que tunc Arabum erat &

quam tenebat obsessam a sagitta cuiusdam Sarraceni
 letaliter est percussus : & uitā finiuit . Sed paulopost Fer/
 nandus primus Rex Castellę Gener eius iterū Visēn .
 ciuitatē obsedit : tandem eam cepit . Sed balistariū Sar/
 racenū qui Regē Alfonso percusserat diuersis mortis
 suppliciis affecit atq; in uindictā necis Alfonsi maximā
 Sarracenoꝝ multitudinē cecidit . Eo tēpore Santius Co/
 mes Castellę apud Cordubam Arabes famoſo prelio
 deuicit . Sedit eo tēpore Romę Benedictus . v . Leo . viii
 Iohannes . xiii . & Benedictus . vi . & Benedictus . vii .
 In imperio uero sedit Otto . ii . Hic Otto primus secūdu
 Sicardū primus imperator fuit Alemanorū usq; ad tēpus
 presens . Hic Otto apud Medebruth ecclesiā mirifice
 edificauit & in ea fuit tumulatus Otto uero secūdus Ro/
 mę moritur : sepultus apud sanctum Petrum .

Capitulum . xxiiii . de Veremundo . iiii . qui in
 regno legionis . xxiiii . loco regnauit & quomo/
 do post istum Castella in regnum fuit erecta

EREMVNDVS . iiii . filius Alfōsi . xxiiii . loco
 post cladem Hispanie regnauit : & ab Athanarico
 primo Rege Gothorū . lxi . Rex fuit : cepit autē regnare
 Anno domini . M . vi . regnauit annis . x . Hic Vere/
 mundus Rex legionis desponsauit Santiam sororē suam
 infanti Garſie filio Santii Comitis & domini Castellę :
 qui Garſias apud legionē proditorie est interfectus : ut
 illud Lucani dici possit nulla fides regni : sociis omnisq;
 potestas impacies cōsortis erit . Deinde eadē Santia de/
 sponsata est Fernando filio Santii dicti maioris Regis
 Nauarre qui postea ut paulo ante diximus fuit primus
 ititulatus Rex Castellę propter uxorē quę erat filia Santii
 Comitis Castellę & cū inter hos Fernādū & Beremūdū

dissensio orta fuisset : propter successionem regni bellum inter eos initum est apud Carrionē & Veremūdu regno pariter & uita priuatus : & trāslatū est regnū legionis ad dictū Fernandū propter Santiā uxore suā qui etiam fuit Rex Castelle & sic regna Castellę & legionis fuerūt unita in persona Regis Fernandi . Vt olim Romanoꝝ & Albanoy . Item Persay & Babilonie : Igitur usq; ad istum Regē narrata est genealogia regū legionis nam Castella regebatur per Comites ut prædiximus nec hactenus fuit regio titulo illustrata . Sepe enim sic disponēte dei prouidentia regna aut erigūtur aut subprimūtur . Nam Augo. teste Regna deus distribuit ut ei placet cui nihil iniuste placet : quādo enī uoluit regnū dedit romanis sicut dedit Assiriis uel persis Castella igitur erecta est in regnū cuius sectio siue diuisio a regno legionis deo disponēte facta est quēadmodū Alexandrū Macedonē fecisse liber Machabeoy ostēdit : qui prouintias pueris suis diuisit & illi posuerūt sibi diademata sic & prouintia Iuda quę sub regno israhel fuit : postea regio titulo fuit decorata : nec id ingrātū fuit deo quod ex eo liquido patet : quoniā Ieroboan primus regnauit in Iuda . Cūq; uellet eam prouintia tanq̃ per tyrannidē diuisam persequi & regno israhel ut hactenus fuerat subicere : prohibitus est populus iussu dei ne pugnaret contra fratres suos : Vnde subdit Augo. manifeste cōprobari iussu aut uolūtate dei aut uindicātis aut sic occultis nobis causis disponētis : quasdā regiones sic diuidi : ut duo regna efficiātur : non nunq̃ regius titulus supprimatur ut dietim conspicimus in Lombardia & Burgūdia quę antiquo tēpore titulo Regio gaudebāt . Sic & in Hispania|Valentia|Cesaragusta . Item Hispalis Corduba Toletū quę oīa regiis titulis olim lustrabātur Rursus non est obmittendū quia ab Athanarico primo Rege Gothorum in Hispania usq; ad Rodericum cuius

tēpore Hispania destructa & a Mauris occupata est. Hispania ipsa gubernata fuit sub titulo regio Gothorū : Postea uero Pelagius qui Hispaniā restaurare & recuperare cepit . Licet de genere descenderet Gothorū ut diximus . Tamen ipse & posterī sui non fuerunt intitulati Reges Gothorū . Sed sumpserūt titulos legionis & Asturiarū : deinde Castellę prout eas a Sarracenis recuperarūt : Huius regis tēporibus sedit in cathedra Petri Benedictus . vii . & Iohannes . xiiii . & Gregorius . v . & Iohannes . xv . In imperio uero sedit Otto . iii . filius Ottonis . ii . Hic coronatus fuit Rome a Gregorio . v . & ut fertur in Italia fuit ueneno extinctus & hi tres Ottones per successionem generis regnarūt . Post eos uero ecclesia romana instituit ut per officiales imperii eligatur Imperator . Vnde uersus Maguntinē . Treuerē . Coloniē . quilibet imperii Cancellarius horū palatinus dapifer dux portitor ensis Marchio Prepositus Camere Pincerna Bohemus hi stantuant dominum cunctis per secula summum

Cap . xxv . de Sancto dicto maiore qui . xv . loco regnavit post cladē & quomō fuit primus ^{rex} castellę propter uxorē

ANTIVS dictus maior Rex Nauarre filius Garzie tremulēti regis Nauarre . xxv . rex fuit a Pelagio primo Rege Hispanie post cladē & . lxi . ab Athanarico primo Rege Gothorū : huic non cōputantur anni regni quia paruo tēpore prefuit tanq̃ Rex Castellę : hūc propter uxorē Eluirā filiam Comitis Castellę . aliqui primum Regem Castellę intitularūt . ut supra dictū est . Alii uero Fernandū filiū eius propter matrē in Castella & legione primum Regem effectualiter dixerūt . utcūq̃ sit Sanctus dici potuit propter uxorē primus rex Castellę quia ut iura uolunt . Vir corruscat honore & dignitate uxoris . Sed

Fernandus filius eius ex successione efficitur fuit rex legi-
onis & Castellę : hic Santicus ex dicta Eluira genuit Gar-
siã & ex cõcubina Ramirũ bastardũ de quibus inferius
dicetur : Santicus itaq; instigatus ab uxore Eluira prædicta
sorore infantis Garsie . qui fuit dominus Castellę . iustis-
sime condẽpnauit Comites Enecũ & Didacũ ac Roderi-
cũ uela filios Comitis uela . quia proditorie interfecerunt
præfatum infantẽ Garsia dominũ Castellę . Nã post longã
obsiddionẽ in castro de monçon . Tandem eos cepit &
sentẽtialiter cõburi iussit . Ceterũ hic Santicus maior bellũ
graue gessit cõtra Beremũdũ regẽ legionẽ . & plurima
castra & loca ab eo euicit : hic cum esset magnus uenator
Aprũ sequutus est usq; in ecclesiam sancti Antonini . quę
tunc in quadam silua nemorosa sita erat . Nec eo tempore
aliqua populatio nec ecclesia cathedralis ibi erat . Cũ uero
aper ad altare sancti martiris confugisset . Santicus rex
conatus est illũ uenabulo percuttere sed propter irreuerẽ-
tiã sacri templi & reliquiaꝝ beati martiris diuino flagello
percussus illico obriguit brachiũ eius . nec potuit bestiã
percuttere : Rediẽs igitur ad se & prostratus apud altare
Tandẽ præcibus beati martiris . uires brachii fuere sibi
restitute . ipseq; ecclesiã mirifice edificauit : & opulenter
dotauit atq; in cathedralẽ erigi optinuit & ciuitatẽ Palen-
tinã edificare & populare incepit . Hic Santicus irreuerẽter
se habuit uolẽs bestiã apud sacrum altare interficere imita-
tus seuum illũ Sillã romanũ qui Mutiũ Sceuolã ad tẽ-
plũ ueste quo nihil Santicus Romę habebatur obfugietẽ
arãq; ipsam amplexantẽ irreuerẽter gladio perfodit : ut
ait Augustinus quod Sacrilegiũ inultũ dii non permis-
erunt : summã certe reuerentiã antiqui sacris tẽplis præsta-
bãt . Nec uiolẽtã aut sanguineã effusionẽ in eisdẽ templis
patiebãtur : Nam scriptura sacra quandã securitatẽ cunctis
animantibus polliceri uidetur . dicens ingredietur bestia

67
latibulum suum & in antro tute morabitur: Adde quia fugiētes prę lassitudine bestias persequi . non est actus fortitudinis . Simile narrat Herodotus decambisse qui in Egipto contēpnēs tēplū in eo uulnerauit Apim bouē quo scelere equo descendēs pugione seipsum trāsfodit : Rursus Meleager quia interemit aprū Calidoneū . sacrū Diane|mortis causam sibi prębuit : Cresus quoq; cum aper sacer se ei ī uenatione offerret . casu quodā siue quia rem sacrā rex ipse polluisset . filiū suū Atum occidit . dum hastā iacularetur in aprū : Vide quę de irreuerētia tēplorū & sacrorū . Diximus supra sub Veremūdo . ii . Huius regis Santii tēporibus sedebat in cathedra Petri Iohannes xvi . & Benedictus . viii . qui fuit a papatu electus & fuit teterrimū scisma in ecclesia . de quo alibi dicemus . In imperio uero sedit Henrricus . ii . hic secūdum Richardum filius fuit Conradi

Cap . xxvi . de Fernādo primo qui . xxvi . loco post cladē regnauit & quomō . regna castelle & legionis fuerunt unita

ERNANDVS huius nominis primus filius Santii maioris prędicti . xxvi . rex fuit a Pelagio primo rege Hispanie post cladē & . lxiii . ab Athanarico primo rege Gothoy : Cępit autē regnare Anno domini M . xvii . regnauit ānis . xl . Hic ut diximus duxit uxorem Santia filiā Alfōsi regis legionis sororē Beremūdi . quo sine filiis decedēte Fernādus prędictus propter uxorem Santiam regnū legionis optinuit . quo euenit ut iste Fernādus uirtualiter & ex successione . primus rex intularetur in castella & legione : hic genuit ex Sātia uxore Santū Alfōsum|Garsiā|& Eluirā & ex cōcubina Fernādū qui fuit sancte romane ecclesie cardinalis : hic Fernādus optimus prīceps fuit & ualde bellicosus Colimbriā in Portugalia ab Arabibus occupatam sancto Iacobo

uisibiliter apparēte optinuit & maiorem Portugalię par-
tem sue dictioni subiecit : Nam ut ait Lucas Tudēn . dū
hic Fernāduſ eandē ciuitatē Colimbrię a Mauris detētā
obsideret . accidit quendā Episcopū grecū nomine hosti-
anū limina sancti Iacobi uisitasse . & cum multis referēti-
bus audiret gloriosum apostolum Iacobū ut militem sepe
uisum fuisse auxilia Cristianis ferentē deridens nolite in-
quit . apostolū uocare militem sed pastore aut piscatore dum
igitur ea nocte dormiret . apparuit ei sanctus Iacobus .
dicens noli hostiane dicere me non fore militem . contra
Cristi persecutores . quod ut pro explorato habeas : ecce
iam equito laturus auxilia regi Fernādo . qui per septem
annos obsedit Colimbriā . & ut sis certior cōspice clauis
quibus cras hora tertia apertā portas ciuitatis Cristianis
qua reuelatione perterritus . facto mane canonicis eccle-
sie cōpostellane reuelauit . & compertum est ita euenisse .
Sepe enim diuino nutu in somniis reuelantur futura .
quemadmodū ait Polibius . quia ea nocte qua mortuus
fuit Athilla rex Vgnorum . Imperator Martianus . tunc
apud Cōstantinopolim residēs . uidit in somniis Archū
Athille fratrū . ex quo sequēti die affirmauit mortuū fore
Athillā . In domo huius Fernādi nutritus est inclitus uir
Rodericus Cidus . qui postea Valentīā a Mauris opti-
nuit . Sic & Philippus princeps Macedonū nutritus est
apud Epaminundā Thebanū . De quo pauca ex multis
insequēti capitulo dicemus . Cum autē Garſias rex Na-
uarre frater Fernādi torqueretur de fratris sublimatione .
& apud Anaiarū egrotaret . Fernāduſ rex eum uisitauit :
Sed Garſias eum decreuerat retinere : cuius maliuolam
mentē Fernāduſ agnouit & incolumis ad propria reme-
auit . quē infirmantē . rex Garſias frater eius similimodo
personaliter uisitauit : Fernāduſ uero uices ei gerēs captū
custodiri fecit . Ut de eo illud sapiētis uerum sit : quia qui

fraudem cogitat incidet in eam & iterū laqueū aperuit & cadet in ipsum: Sic Andronicus in eodē loco occubuit. Vbi alios fecerat trucidari. ut apud Machabeos legitur. sed & Amon eodē patibulo quod alteri parauerat est suspensus: Postea uero Garsias a carceribus euadēs uindictā procurauit & cōgregato exercitu castellā ingreditur. cui occurrit Fernādus cum copiis suis & inito prēlio. Cum Garsias insolens esset & suoy animos non haberet in eo bello uictus & cesus est. ne hostes quantūcunq; debiles cōdēnamus: Nec aliter Remus egit. cogitauit enim fratre regno pellere: quod ille prēsentiēs Remū non modo regno priuauit sed uita. Fernādus uero fratre occiso & fugato motus pietate suis iussit ne fugiētes lederent. corpusq; Garsie honorifice ad monasteriū de Anaïoro quod ipse cōstruxerat deportari fecit: Sepe enim prosperitas hominis causas inuidēdi reprobis occasionaliter tribuit. Sibiq; tandē in perniciē uertitur. Sic ysaac cū esset locupletatus paciebatur inuidias simul & insidias a Palestini Sic & fratres Ioseph inuidebāt ei q; prospera ei succederēt: Non enim propinquis inuidia parcat. Nam & maria atq; Aaron Moyse fratri suo inuidebāt q; dux adeo cōstitutus esset: regno prēsertim inuidia innata est: cuius dignitati multi inuidēt. plures etiam cōcupiscūt: quo fit ut plerūq; fratres regnātes. non libēter fuerint ante oculos fratrū suoy: hic igitur Garsias iuste penas inuidie luit: & iniquitas quā fratri inferre cogitauit: in se reuerfa est ut puniatur in quo delinquit. Sic Saul cogitauit capere Dauid & ipse in manus eius icidit. Sic & Amasan cogitauit occidere Ioab qui eadem fraude eum percussit. nam quasi osculari eū uellet gladio effudit intestina illius hic igitur Fernādus fratre mortuo. regnū fratris obtinuit & factus est Monarcha Hispanie ulterioris scilicet Castellę & legionis rursus Galie in qua Portugalia &

Asturiarum terra autem Nauarre inter yberum & Pyreneos montes mansit Sancio regis Garsie filio qui postea occisus est. Aragonia uero cum Ripagorcia Ramiro fuit assignata. Hic Fernandus contra Sarracenos qui partem Lusitanie occupabant. personaliter accedit & multas ciuitates ac oppida fidei lucro dedit. tandem Fernandus ipse ne filii super regnis post mortem contenderent. dum uiueret regna diuisit. Nam primogenito Sancio castellam contulit. Alfonso legionem Asturias & transmeram. filiabus uero hurrace & Eluyre contulit camoram & Taurum Alfonso fratre id petente. Garsie uero totam Galetiam assignauit cum ea parte que dicitur Portugalia. Hic multas ecclesias & pia loca construxit & dotauit. huic Arabes celtiberie & carpethanie tributa soluebant. & instante die mortis sue. que sibi reuelauit beatus ysidorus. feliciter obiit. Vir certe fuit cuius regum externorum comparandus. non solum fortuna ei alludete. Sed magnitudine animi. pietate religione: ac Sobolis felicitate: Sepultus est in ecclesia sancti ysidori apud legionem quam ipse construxerat.

Cap. xxvii. de strenuitate & nobilitate Roderici Cidii dicti campiatoris & de preclaris gestis suis & quomodo recuperauit Valentiam

ETERVM quia ut diximus tempore huius Fernandi floruit eternis uictoriis Rodericus Debiuar cognomēto Cidus Campiator exigunt eius ingentia merita ut pauca ex multis in medium afferamus de eius strenuitate ac innumeris uirtutibus: Rursus de excellentissimis eius uictoriis que totum pene orbem repleverunt: Duxit itaque originem Rodericus Cidus ex illustribus & antiquis Comitibus castelle signanter a clarissimo uiro Layno Caluo. qui una cum Nuno rasura. longo tempore per se suosque successores iudicauit castellam. nam predictus Laynus genuit Fernandum Layni. a quo genitus est Laynus Fernandi

69

qui genuit Nuniū Layni . a quo genitus Laynus Nunii .
a quo genitus est Didacus Layni . qui ex uxore sua Te-
resa Nunii : que neptis erat ex cōcubina Regis legionis
genuit . illustrem bellatorē Rodericū prædictum qui fuit
pater Eluire regine Nauarre . ex qua natus est Garfias
Rex Nauarre . Pater domine Blanche que fuit regina
Castelle uxor Santii regis dicti desiderati . Ex quo ma-
trimonio genitus est Rex Alfonsus . viii . ex qua breui
genealogia aperte cōspicitur excellētissima Roderici Cidi
generis claritudo . Verum magnifica ac inclita eius gesta
tam excellētia & sempiterna sunt . ut ea magnus non cape-
ret liber : Succincte tamē quedam paucula sumatim tan-
gemus : fuit Rodericus creatus miles per prædictū Fer-
nandum Regē legionis ea præsertim die qua Colimbriā
a Mauris recuperauit . Præfatus igitur Rex cū cognos-
ceret . strenuitatē prudentiā & uirtutes Roderici . sciens
quod scriptū est per sapientē quia legatus fidelis sanitas
& ipse est protectio fortis . & iterū sicut frigus niuis in
die messis . Sic homo fidelis ei qui misit eum . decreuit
cōmittere Roderico gubernationē Burgēn . ciuitatis &
Castelle : Cum igitur quinque Reges Sarracenoꝝ terras
Cristianoꝝ ei cōmissas hostiliter . ac ualida manu ingressi
forēt . Rodericus multitudine Maurorū non perterritus
cum quadam animi latitudine & strenuitate eos insequi-
tur in domino cōfusus . qui ut ait Iob prout ei placet dat
fidelibus suis uictoriā . tandē eosdem reges Mauroꝝ &
eorum copias gloriose deuicit : atq; plurimos captiuauit :
Deinde superauit simul & interfecit . fortissimū militem
Martinū Gomecii qui Calagurā nomine Regis Rago-
num occupabat . & ciuitatē ipsam regi Fernādo subiecit :
præterea hiis uictoriis non contentus : cecidit maximum
exercitū Arabū prope oppidū sancti Stephani de Gor-
mas . qui magna spolia de terris Cristianoꝝ deportabāt :

Demum uero cum Rex Alfonsus .vi. eundē Rodericū ad Regem Sibilie uassallū mitteret . ut solitum tributum reciperet . euenit ut Roderico morā apud Sibiliā trahēte Rex Granate plurimis nobilibus Cristianis sociatus qui erant ab Hispania exules . durissimū bellū contra regem Sibilie prædictū ageret . Rodericus itaq; ad defensionem Regis Sibilie uassalli regis Alfonsi uiriliter accessit . tādē regē Granate & prædictos nobiles prostrauit & plurimos captiuauit : Rursus maxima ui & arte castrū fortissimum de Alcoçer a Mauris cepit & parum post duos Reges Sarracenoꝝ eundē Rodericū in dicto castro obsidentes mirifice deuicit . & ingentia spolia reportauit : post prædicta . bellū campestre tribus uicibus gessit cum Raymundo Comite Barchinone . & rege Denie & tocies eū deuicit : & postremo captiuauit : quē tandē liberaliter relaxauit . Denicq; Petrum regē Aragonū in campo collatis utrinq; signis strenuissime deuicit atq; cepit quem cum multis nobilibus domus sue magnifice liberauit : Post has præclaras uictorias & plurima alia quas enarrare operosum foret . cepit sibiq; subiugauit inclitā ciuitatem Valētie . contra quē Rex de Marruecos dictus Vnes . potentissimā ex Africa classē parauit . & tandē obsedit Valentīā quinquagīta millibus equitū & centū millibus peditū : Rodericus uero Cidus non expectata longa obsidione ei animose occurrit . cōmissocq; durissimo bello . Demum ut deo placuit uicti sunt Arabes magna eorū parte cesa & captiuata Rex uero Vnes percussus sese & quos adunare potuit ad classē recipiētes . patriā infelicitate petierunt : Ipse uero Rex ex uulneribus post paucos dies uitā mestus finiuit : Iniungens Buchar potentissimo fratri suo . ut tante iniurie non inmemor q̄tocius eam uindicaret : Buchar igitur adunata sua potentia Valentiam petit : tante itaq; erant Arabum copie . ut teste

70

Giliberto qui Africanam historiam contexit . in castris Regis Buchar magna tentoria quinque millia reperiuntur præter Pampiliones innumeros : Cum igitur exercitus Roderici innumeram Maurorum multitudinē expauesceret : Rodericus ad suos ait finite timere . armorū enim uarietas non militum strenuitas est . quam conspiciatis : adducens illud Titi Quintii consulis Romani qui cum uideret milites suos : ex aduentu exercitus Regis Antiochi in Poloponesum . non parum pauidos ad eos ualde probe & facere ait . Cum Calcide apud hospitem cenarem . mirareretque multitudinē carniū hospes ad me inquit . eas omnes porcinas esse . sed condimentis atque apparatus differre . proinde ait . nec uos admiremini Antiochi copias . nam sagittarii astatū . equites . ac pedites . Siri sunt . quos sepe uicistis : nunc tamen solis armis sunt diferentes : Qua spe confortati hostē uicerunt : Hiis igitur dictis contra hostes Rodericus Cidus uiriliter occurrit . ubi accerrime pugnatum est . nec sine ancipiti fortunę uarietate . Nam Sarraceni de multitudine confidentes ac priorē cladē mestissimis animis recolētes in Christianos primos impetus plusquā uiriles dederunt . sed diuino auxilio nostris opem ferente . in progressu prælii imbecilles animos & minusquā femineos habuisse rerū euentus demonstrauit . Nam in eodem bello . Sarraceni uicti & prostrati sunt . habent enim illius temporis annalia ultra xxx . millia in bello occubuisse . præter captiuos & eos qui in mari submersi sunt . Ipseque Buchar illorū Rex uictus & fugatus infelix euasit : quem cum sui inproperarent quod non a Rege : sed a priuato homine esset uictus finite inquit talia loqui . non dignitas sed strenuitas uictoriam comparat . & addit quid enim mirum . si unum Regem uicerit qui plures eadem die . superare solet : nec mihi inquit pudori est . ab eo uinci qui meliorem me fratrem deuicit

nam si uinci oportet . præeligerem abhercule uinci quæ cum
Sardanapalo uincere : Imitatus est in hiis uerbis Buchar
Darium . qui ut ait Quintus Curtius gratum sibi esse
aleruit . si Alexandrum uincere non posset . nec sibi de
decori putauit quæ a tali clarissimo duce uinceretur : Rode-
ricus igitur deuictis hostibus ex eo bello ditissima spolia
assecutus est . de quibus magna oblationes ecclesis & piis
locis deuotissime obtulit . Nec in uita hic gloriosus Dux
Arabes deuicit . Sed mortuus ut eius habent annalia :
Ex huius Roderici nobili stirpe . procedit nobilis domus
de Mendoga ut historie ferunt . hic certe Rodericus
Cidus nunquam reperitur superatus . sed semper uictor eua-
sit . non inpar Iulio Cæsari qui ut aiunt signis collatis quin-
quages dimicauit & Marco Marcello qui . xxxix . ui-
cibus fuit præliatus & totiens uictoria potitus : quibus
hic Rodericus inbellando par fuit . In uictoria tanto glo-
riosior . quanto illi non pro religione sed pro Caduco . im-
perio dimicarunt . hic uero non pro terreno incremento
sed fide catholice augmento confluit : Fuit Rodericus
tante bonitatis ut quos armis subegit . clementia magis
uicerit : Sed ut paucis agamus . quante excellentie & uirtutis
prædictus Rodericus Cidus fuit . Inter cetera ex honore
ei a Rege Alfonso . vi . filio huius Fernandi præstito . fa-
cile cognoscitur : Rodericus enim ex Valentia discedens
noningentis electis militibus sociatus . ad curiam Al-
fonsi Regis apud Toletum accessit . iustitiam petiturus
contra infantes Carrionis propter iniurias factas uxori-
bus suis filiabus eiusdem Roderici : Alfonsus igitur cog-
nito aduentu Cidi . obuiam exiit ei honorifice : cui ut
ubertorem exhiberet honorē . leuus semper cum eo per
totam uiam & urbem incessit eumque usque ad eius hospi-
tium sociauit . cunctaque sequenti die Rodericus Regem in
suo palatio uisitasset . quereretur a Rege quo nam in loco

nudomodo
Cido puenit

71
se & suos sedere uolebat . ad quem Rex non tam urbane
q̄ prudenter . tam ingentia inquit sunt merita uestra ut in
nullo alio loco nisi mecum uobis sedere cōueniat . Nam
merito sedere debet apud Reges qui solet uincere Reges
decernimus igitur sedem uestram contiguam imposterū
sedi regie in mediatamq̄ esse debere : lōge certe arbitrato
nostro rex Alfōsus moderatior prudētiorq̄ fuit q̄ Actius
poeta . quem maximus Valerius cōmendare nititur . qui
Iulio Cēsari amplissimo ac florentissimo imperatori in
collegium poetarum uenienti . non assurrexit . quasi in
comparatione studiorum . aliquanto inferior esset Cēsaris
maiestas : sed nisi fallor istius humanitas & illius petulā
tia facile ex eo conspicitur : dum iste regia dignitate insign
nitus priuatā uirtutē honorauit . ac ille infime conditionis
uir . tante maiestati impudēter non assurrexit : Huius Fer
nandi temporibus sedit in cathedra Petri Romę Iohan
nes . xviii . & Benedictus . viii . fuit maximum scisma in
ecclesia dei de quo alibi dicemus . In imperio uero sede
bat Henrricus secundus .

Capitulum . xxviii . de Sancto . ii . & de preclaris
gestis suis & de ceteris occurrentibus suo tempo
re & de eius genealogia

ANTIVS . ii . primogenitus Fernandi . xxviii .
Rex fuit a Pelagio primo Rege Hispanie post cla
dem & . lxiiii . ab Athanarico primo Rege Gothorum
Cepit autem regnare Anno domini . M . lvii . regnauit
annis sex ; hic cum Alfonso fratre suo coucertans . reg
nū legionis a patre diuisum ui accepit . Ipse uero Alfonso
metu fratris Santii ad Regem Tolleti Maurum . dictū
Habalmone se transtulit . qui solenniter est receptus : Eo
autem apud Tolletum manente Garsias alter frater se

transiit ad Agarenos regni Cordube . quorum præsi-
dio incepit Portugalam Regi Fernando subiectam in-
festare . cui occurrit Santius apud Sanctum Anderum
bello itaq; cõmisso Santius uincitur & captiuatur simul
& Nunius de Lara & Garsias de Cabra . plurimis ex
suis cõsis . Garsias tamen uolens uictoriã prosequi San-
tium quattuor suis militibus cõmisit custodiendũ . Interi
uero nobilis Aluarus Fãnes Minaya . qui erat de fide-
lioribus Santii . relictis gẽtibus quas adunare potuit
circuibat : ut leo rugiens querens dominum suum : quẽ
ut uidit ait . ad milites custodes Santii . dimitte Regẽ
uestrum o proditores : tam animose igitur atq; strenue
cum illis conseruit . ut eos uicerit illorumq; equos Santio
& ceteris captis assignauit . qui omnes reassumptis uiri-
bus . ceteros Santii milites dispersos congregant . Interi
uero nobilis Rodericus Cidus cum tricenis electis mi-
litibus applicuit . opem laturus Santio : Iterũ ergo con-
fligitur . & post multa Garsias uictus est pariter & cap-
tuatus . fuit deniq; interfectus infans Santius Nutricius
& director Garsie & plurimi alii : Garsias utiq; scuit uĩ-
cere . sed nesciuit uictoria uti : Nec enim parum esse de-
buit uincere . a quo uiribus uinci debuit : sed uerum est
quia ut ait Valerius . sepe uictor ab ipsa uictoria uinci-
tur . Idq; accidit cum uictor inmoderate ipsam uictoriã
ad insolentiam uertit . ut enim idem Valerius subdit .
Decet uictorem uictoriam temperare . & insolentes ani-
mositatis impetus . cum pietate & ratione ab animo co-
hibere : quia ut aiunt ipsa optatissima uictoria . modera-
tione temperari desiderat : fatemur uincere egregium
est sed superuincere inuidiosum : Hinc alius ex sapien-
tibus ait . quia uictoriã assequi gloriosum est : sed uicto-
riam insequi periculosum : libuerat enim Regi Garsie .
reliquias ipsas uictorie non persequi . aut humanitatis

72

intuitu . aut quo testes superessent uictorie sue : sed iuste
ab ipsis belli fragmentis fractus & superatus est : qui ui-
cto quippe & captiuato principali hoste : ymo . fratre .
contentus non est . nec enim modo hostem sed & fratrem
persequabatur : quare hostilem decuit animum deponere
ac aduersam calamitatem . fraternis lacrimis deplorare :
non penitus exterminare : memor illius prudentissimi
ducis Abner . quem libri Regum commemorant . qui ait
ad Ioab . nunquid usq; ad internitionem tuus mucro
desuet ? An ignoras q; periculosa sit desperatio ? & sub-
dit usq; quo non dimittis persequi fratrem tuum ? sed iam
ad Santium reuertamur . qui potius ultima uictoria :
Garsiam captiuum apud Lunam castrum in Asturiis
uinculis trudit : Hic Santius terras sororis uoluit occu-
pare . & cum Hurracam sororem conclusam apud Ga-
moran teneret a quodam uellido proditore proditorie .
est interfectus . proditorem autem ipsum Rodericus Ci-
dus insequens interfecit : Proditor inquam putabat se
rem gratam fecisse Hurrace . sorori illius : tamen acerbis-
sime tulit . & uindictae operam dedit imitata magnum
Alexandrum qui teste . Q. Curtio familiarē proditorem
atq; interfectorem Darii in uindictam proditoris fratri
Darii concessit trucidandum : dicens falli eos qui ab eo
proditoris premium expectarent . Imo uiolate fidei ne-
minem acriorem fore uindictam q̄ seipsum : Santius itaq;
sic in regna & fratrum dominia ambiens uita caruit atq;
regnis : parum imitatus Scipionē Africanum qui adeo
Lelio caritate fraterna coniunctus erat : ut supplex roga-
ret Senatum ne prouintie fors : que a fratre suo eripienda
erat ad eum transiret dicens dignitates fratribus se optare
non eripere : Santio itaq; sine liberis decedente magna-
tes regnorum Alfonsum qui a facie fratris ad Regem
Sarracenorum apud Tolletum confugerat per nuntium

secretissimum reuocarunt . Tandem Alfonso prestito iuramento q̄ Regi Tolleti & filio suo amicus esset liber permissus est ad regna accedere qui obtento regno quod perdidit atq̄ etiam regnū fratris ac imperii diadema accepit . ut infra dicemus : Huius Santi tempore sedit Romę . Victor . ii . qui imperiali fauore factus est Papa & Stephanus . ix . & Benedictus . x . & Nicolaus . ii . & Alexander . ii . In imperio uero sedebat Henricus . iiii . hic fuit filius Henrici . iii . imperatoris : hic suscepto imperio secundum Sicardum patrem suum cepit ac in uinculis mori fecit . Quare iusto dei iudicio punitus est quia patrem dehonestauit : nusq̄ aut raro legitur tale facinus nisi de Ioue qui saturnū patrem captiuauit & regno spoliauit si fabulis credimus . Mitridates etiam regnandi gratia contra patrem dimicauit . & Sarsaster cōtra Tigranem patrem Armenie Regem pugnavit . Decessit enim sine filio successit ei Lotharius Dux Saxonie

Capitulum . xxix . de Alfonso sexto qui . xviii . loco post cladem Hispanie regnavit & quomodo ab eo Reges Portugalie ortum & initium habuerunt & de uxoribus & prole Alfonsi . & quomodo recuperavit Tolletum & alia loca a Mauris & qualiter ecclesia Tolletana ex Mesquita fuit consecrata & de hiis que ob eam rem acciderunt & de preclaris uictoriis & uirtutibus eius

ALFONSVS . vi . filius Fernandi & frater Santi xxviii . loco regnavit post cladem & lxx . post Athanaricū primum Regem Gothorum : Incepit autem regnare Anno domini . Mill . lxxviii . Regnavit annis xliii . Ex hoc descenderunt Reges Portugalie ut statim dicemus & supra diximus . In prima parte . capitulo xii .

ubi egimus de origine Regum Portugalię & aliorum
 Regum Hispanię hic igitur Alfonsus filium masculum
 non genuit. Sed plures filias reliquit ex sex uxoribus.
 Ex prima procreauit Hurracham. ex aliis uero genuit
 alias filias. ex quarū una quę fuit Sarracena filia Regis
 Sibilie uocata çaida ad fidem conuersa maria cognomi-
 nata genuit infantem Santium qui in quodam prelio
 occisus est ut statim dicemus. Ex quadam uero concu-
 bina genuit Therasiam quę nupsit Henrrico Comiti Lo-
 toringie & dedit eis in dotem partem Galetie quę nunc
 Portugalia uocatur ex quibus descendunt Portugalie
 Reges. Nam ille Henrricus Comes fuit pater primi
 Regis Portugalie. Hic Alfonsus. vi. Rex Castellę Tol-
 letanam urbem uariis uastationibus fatigatam post lon-
 gam obsidionem obtinuit. modo qui sequitur. Reg-
 nabat enim Alfonsi tempore in Tolletto Alemaymon
 Rex Sarracenorum qui singulari federe & amicitia Al-
 fonso uinctus erat adeo ut Alfonsus ipse iurauerat eun-
 dem Regem & filium suum iuuare & in uita eorum pro-
 tegere: idç sibi fideliter obseruauit: Verum uita functis
 eodem Alemaymon & filio Alfonsus solutus a fide pre-
 stita durissimum bellum gessit contra eandem urbem.
 Tandē necessitate famis uenerunt Sarraceni in deditiōe
 Alfonsi: eo pacto ut Sarraceni ipsi tanç cives & uassalli
 manerēt in urbe retinerentç domos & agros: Rursus
 illesa eis maneret Mesquita maior eiusdem urbis. arces
 uero & çetera omnia ad manus Alfonsi dederunt: De-
 creuit igitur Alfonsus in eadem urbe dimittere Reginā
 uxorem suam & Bernardum electum Tolletanum: ipse
 uero pro occurrentibus rebus ad regnum legionis se-
 trāstulit: Interim itaç Regina ipsa spiritu dei uigorata
 & Bernardus quadā in tempesta nocte multis Cristianis
 sociata militibus. Mesquitā Sarracenorū ingrediuntur:

que ex pulsis cunctis Machometi spurcitiis in ecclesiam
sancte Marie dedicata & per Bernardum deuotissime
consecrata est . altareque erectum & inibi celebrauit Archi-
episcopus : Sarraceni uero ruptis uestibus simul & in
ternis uisceribus plurimum fuerunt conturbati : & illico
lamentabiles querelas per suos Legatos apud Regem
fecerunt . Quare Alfonsus accerrime iratus & uehemen-
ter contra Reginam & electum indignatus est : Itaque cun-
ctis dimissis rebus Toletum celerrimo gressu peruenit : de-
liberauerat enim & firmo animo fixerat Regnam &
Archiepiscopum publice interficere : Et quia sciebat plu-
rimos Barones pro Regina & electo fore exoratu-
ros : Iurauit Rex presentibus legatis Sarracenorum nihil
facere eorum que pro parte Regine & Archiepiscopi sibi
foret petitum : dicebat enim iniuriam non Sarracenis sed
eidem Regi fuisse factam : asserens quia cum omnis rex
non nisi pacto & fide subditorum regnet indigne Rex
appellari potest : qui pacta & fidem subditis non seruat .
tandem Regina & electus intelligentes Regem tam acri-
ter esse commotum . clerum & omnes religiosos processio-
naliter & Regis filiam inductam cinere & cilicio in medio
processionis incedentem premiserunt : quos cum Rex
uidisset ut erat deuotissimus descendit de equo ut sacris
solitam reuerentiam ageret . & cum filiam conspexisset
nulla paterna pietate flexus : Vah . inquit matrem so-
ciabis in morte : Iuravi nil agere eorum que petitura
es : Filia uero que iuramentum nouerat instructa quid
diceret peto inquit domine mi Rex ut Regnam tibi ter-
reno Regi . non parentem sed celesti Regi fidelem simul
& Archiepiscopum illico interficias : tunc Rex obstupuit
quinimo tam pia sagacitate deuictus ad filiam ait : libe-
rasti o filia a morte matrem sed perpetuo maritali carebit
confortio . nedum enim uerba expleuit & uidit uniuersos

74

Sarracenos utriusque sexus sibi obuiam facientes : qui mutato proposito regi supplicarunt ut omnino regine & Archiepiscopo ueniã daret . asserentes multis retro diebus per certũ uaticiniũ idipsum nutu diuino futurũ esse : tunc Rex penitus placatus acquieuit precibus supplicantiũ & letus intrauit ciuitatẽ primo tamẽ ecclesiã ex Megquita cõsecratam deuote uisitans : in medio porte reginã sacco inductã & Archiepiscopũ pontificalibus ornatum inuenit : qui regi aiunt peccauimus in te o Rex sed oramus cõsidera peccati causam & finẽ respice : Rursus quia felix est culpa que tam insigne templũ meruit obtinere : Felix paucorũ trãsgressio : qua multorũ peccata purgãtur Tũc Rex manus presulis deosculãs : Reginã amplectẽs regale palatiũ peciit : cõmendãda est industria filie Regis qua perniciosum Regis iuramẽtũ . in matris beneficium uertit : Imitata Anaximenẽ preceptorẽ Alexandri . Cum enĩ teste maximo Valerio ipse preceptor occurrisset Alexandro festinanti ad excidiũ cuiusdã rebellis urbis grece : cum primũ eum Alexander uidit . timẽs ne ire sue preces opponeret iurauit non se facturũ quod peciisset : tunc Anaximenes obsecro inquit ut urbẽ dirruas . qua solerti industria ciuitas liberata est : Postquã uero Rex Alfonso Toletũ & ad iacẽtia loca fidei lucro dedisset mãsit aliq̃diu apud eandẽ urbẽ regiã cum magna nobiliũ & militũ copia : Verũ milites eius balneis & delitiis plus solito se dedere : quẽadmodũ in eadẽ urbe Tolletana Sarraceni agere soliti erãt : Cum igitur quidã Barbari dicti Alarabes ex Africa trãsissent uastassentque prouintiã Carthaginẽsem : exercitus Alfõsi eis occurrit & peccatis Christiani populi . apud Alcaçar de Consuegra uicti & prostrati sunt : Ibiq̃ interfectus fuit Sãtus infãs filius Alfõsi occubuerũt etiam septẽ nobilissimi Comites a quo tristi euẽtu locus ille . usq̃ in hodiernũ diẽ uocatus est septem

comitū: Rex uero filii mortē equanimiter tollerauit: uerū tamē cū inuestigasset Rex solertissime cur nā milites arma & bellicos labores . non satis ferrēt a sapiētibus respōsum est causam fore potissimā . quia plus solito milites luxurie & balneis uacabāt: Iussit igitur Rex ut omnia balnea destruerētur: prohibens libidines ac delittas . quę militum corpora simul & animos effemināt: Demum induxit hastiludia corneamēta & alia bellica exercitia: qua solertia pristinas uires milites recuperarūt: Imitatus est rex Alfonso Scipionē consulē in Hispania qui ut ait Valerius & recitat Augustinus . ix. de ciuitate dei . ut fortissimos numātinorū spiritus contunderet iussit . ut omnia quę uoluptatis causa cōparata erāt: auferētur: quo effectū est ut duobus millibus Scorthorū a castris expulsis sic Romanorū exercitus a tali . luxurie Sentine uacuatus recreata uirtute animosam Numantiam deleuit

Capitulum . xxx . de Geloyra & Hurracha filiabus Alfonso & de prole earum & quomodo Alfonso Rex Aragonum duxit uxorē Hurrachā & de eius impudicitia & qualiter uterq; cōiunx propter irreuerentiā ecclesie pessima morte obierūt & quomodo Aragonenses quendam a se in Regem electum regno priuarūt & Ramirū monachū in regē erexerūt.

ETERVM Alfōsus cernēs se filiis masculis orbātū auiditate procreādi filios futuros regni successores quandā nobile duxit cōcubinā dictā Ximenā nunēs . ex qua genuit Alfonsū Iordanis sic appellatū quia in flumine iordanis fuit baptizatus: Nā ipsa cū Comite predicto uiro suo Siriā transtectauit tēpore illius maximi pasagii . in quo Raymūdo Comite & Duce Iherusalē Tripolim & Antiochiam lucro fidei acreuerūt . Hic igitur Alfōsus

79

de quo agimus Hispaniarū decus & lumen fuit dextera
eius presidium patrie ut Macedonum Alexander . ut
Epirotarū Pyrrhus ut hebreorum Moyses | Iosue | & Ge/
deon . ut deniq; illius antique Hispanie Vrinatus : qui tot
cladibus romanos afflixit | & nouissime ut Rodericus Ci/
dus campiator ac Fernandus . iii . de quo in suo loco di/
cetur : Plurimas deniq; alias uirtutes Alfonsi narrat Ro/
dericus Archiepiscopus in sua historia : Tempore huius
Alfonsi : Rodericus Cidus ualentia acquisiuit : de cuius
uictoriis & clarissimis gestis diximus supra sub Fernādo
primo patre huius Alfonsi : Hic autem Alfonsus iam
in senio constitutus cum filios non haberet masculos fili/
am eius Vrracam uiduam : quam ex Regina cōstantia
genuerat & quam Raymundo Comiti Barchione uxore
dederat mortuo Comite qui filium Alfonsum reliquit
Alfonso Regi Aragonum matrimonio copulauit : ex quo
nullum filium suscepit ymo plurimum cum ea discors
fuit pro eo quia ut dicitur inhonestam uitam ducebat :
q̄ rem tarde intellexit Rex : palā enim de eius impudi/
citia dicebatur : Ipse tamen ignorabat : quia teste Se/
neca nouissimi incōmoda domus nostre didicimus : Nec
aliter de Metella uxore Sille narrat Ieronimus cuius
tam nota erat impudicitia ut Athenis cantaretur quod
Sylla ignorabat : quinimo secreta pudenda domus sue .
non aliter q̄ hostium conuitio didicit : Nec aliter accidit
Gneo Pompeio uictori urbis : qui impudicissimā uxore
fortitus est . Ferunt historie quosdam familiares Alfōsi
ei suasse ut Vrracam uxorem tantopere impudicā repu/
diaret ad quos ille probe & facete ait illud Marci Anto/
nini Cēsaris : cum enim uxorem de adulterio suspectam
haberet suaderentq; plurimi ut eam repudio daret : Ille
dixisse fertur : Si uxorem dimittimus reddamus & do/
rem : Dos autem erat imperium : Alfonsus igitur post

multa præclara opera ad dei cultum & ad fidei defensionē
gesta obiit morte comuni & apud monasterium sancti
Facundi una cum gayda alias dicta Maria sepultus est
fertur enim eum ante recepisse habitum monachalē: fide
tamen ob fratris sui Santi timorem. Hic magnus edifi-
cator fuit ecclesiarū: Reparauit enim ecclesiam Toletanā
Instituit burgē. utranq; mirifice dotauit: Post mortem
uero Alfonsi. vi. prædicti Regis Castellę. Alfonsus rex
Aragonum in regnis Castellę & legionis temptauit reg-
nare propter uxorē & fuit non parua discordia aliis fa-
uentibus Regi Aragonū: aliis præsidia ferentibus Al-
fonso filio Vrrace. Tandē post plurima dissidia & bella
obtinet Alfonsus filius Comitis & Vrrace: Ferunt His-
panorum annalia hanc Vrracā irreuerentē fuisse ecclesiis
& piis locis. Sepe sacra templa spoliando & ecclesie mi-
nistros uituperando & capiendo: Quare iustissime acerr-
imas suorum sacrilegiorū penas soluit: Cum enim bellum
gereret contra Alfonsum imperatorem filium suum in-
gressa est monasteriū sancti ysidori legionē. atq; a mo-
nachis importune petebat pecunias: Cum uero illi dice-
rent se non habere: Iussit militibus ut ecclesiam spoliarēt
ornamentis & calicibus: illi non sunt ausi: Quare ipsa
indignata templū cunctis iocalibus spoliauit: Cum uero
egrederetur limen ianue media crepuit cunctis uiden-
tibus & iudicia dei laudātibus: nec dissimili morte inte-
riit: Alfonsus Rex Aragonum. maritus Vrrace: Fer-
tur enim multa sacrilegia perpetrasse: ecclesias spoliasse:
& ob eam rem: creditur diuino iudicio punitum esse: Nā
ultimo bello quod contra Sarracenos apud fragā conse-
ruit occisus est & ut ait Rodericus Toletanus nulla eius
uestigia reperta sunt: eodem Alfonso Rege Aragonū
sic interfecto. ut ait Lucas Tudē. nonnulli proceres &
Barones regni Aragonie decreuerunt eligere quendam

76

nobilem appellatum Petrum Tares : multorum iudicio probū : Qui ut se uidit in regio trono se supra se extulit : Incepit enim despiciere nobiles regni & leges ac consuetudines patrias abrogare : Cum igitur pro more regni curie generales tenerentur essentq̄ Barones & nobiles uocati : plurimi Aragonenses & Nauarri : qui primo uenerant . non exierunt ut est moris Regi nouo obuiam nisi solus unus miles uocatus Petrus Tigon : ceteri uero pecierunt Regis palatium ut uiderent an aliquod curialitatis signum Rex eis ageret : Ille uero indignatus iussit portas palacii sibi claudi : Barones uero & nobiles sequenti die curias sine Rege celebrarunt : atq̄ inprimis Petrum Tares titulo & regno pellere decreuerunt quia cum in honore esset . non intellexit : Sed uerum est illud Aristotelis quia magistratus uirum ostendit : Non parum periculi est priuatos homines in magnis magistratibus nō expertos subito ad regale fastigium sublimare : Nam teste philosopho . Nuper ditati & exaltati nesciunt ferre magnas fortunas . Quinymo ut plurimū sunt despectui . Dedignantur enim amicos priores : notos ignorant : histriones honorant : Comites contempnunt : grandia loquuntur : sublimia meditantur . rationi subesse non paucuntur : præesse moliuntur : sunt deniq̄ subditis honerosi omnibus infesti : Quare ut inquit Seneca talibus repete exaltatis facilius est potentiam amittere q̄ acquirere : Expulso igitur Petro Tares regnicole Aragonie cōmuni consensu reuocarunt a monasterio Ramirū monachum presbiterum filium legitimum Santii Regis Aragonū & fratrem Alfonsi sine filiis premortui : cui dederunt nobilem uxorem uidelicet filiam Raymundi Comitis Pictauiē . optentaq̄ dispensatione apostolica genuit unicam filiam : Sed non putamus alienum a proposito fore breui diserere : quid interim Ramiro & nobilibus suis

acciderit: Narrant enim Hispanorum annalia Ramirum
fuisse probum uirum & penitus diuine contemplationi
deditum: sed ualde simplicem agibiliū inexpertū: Con-
tingit autem ut necessariū bellum contra Sarracenos con-
fereret. Ille uero armorum & equitandi usu expers equū
ascendit: Nobiles uero scutum in manu eius leua posu-
erunt & lanceam in dextera: Rursus dixerunt ei ut bri-
dam siue frenum caperet: Ille uero ponite inquit in ore
quia utraq; manus occupata est: & ita actū est: Tandem
Sarracenos uiriliter aggreditur: & eos strenue deuicit:
nihilominus nōnulli Barones de huiusmodi actu & ceteris
simplicitatibus tam assiduo & irreuerēter irridebāt:
ut Ramirus ferre equo animo non posset: Quare depo-
sita monachali simplicitate animū induit plusq; militare
Nam undecim nobiles ad se apud Hoscā uocatos Gladio
ferire fecit: & ad superstites ait in uulgari Hispanico
Non Sabe La uolpeia con quien trobeia, quod est dicere
Nescit uulpecula cum quo ludit: Quo terribili exemplo
ceteri perterriti nedum ab irrisione cessarunt: sed et insi-
dias parabant: Ramirus uero se & regnū Alfonso . viii
Regi Castellę dicto imperatori recōmisit quousq; filia
eius fuit nubilis quam accepit uxorem Raymūdus Co-
mes Barchinone: qui postea fuit Rex Aragonum &
Comes Barchinone: Deinde dictus Ramirus donauit
eidem Regi Castellę Soriam cum districtu: quę ante ad
regnum Aragonie pertinebat: Cunctis igitur peccatis
Ramirus rediit: ad monasterium ubi celibem uitam
egit: Barones ergo ac nobiles Aragonie: quo pacto
non incusem Regem iridentes non facile inuenio.
Scio scriptum esse non iridebis homines in amaritu-
dine animi sui. Vnde de Regibus uidetur dictum
illud ysaye: Illudam illusores eorum & iterum abhomi-
natio domini: omnis illusor: & rursus sapiens iridētes

77

erūt deridētes sine honore : Deniq; scio iuuenes irridētes
Heliseum urfi lacerarunt : sed & uiri Sadoch irriserunt
principē Gedeonem sed luerunt penas : Gezabel quoq;
irrisit Acab qui pessima morte obiit : Verūtamē quomo-
do Regem a tanta crudelitate excusem ignoro : presertim
in monachali innocentia nutritū : qui sepe illud Seneca
legerat : nondū felix es si te turba nō deriserit si uis beatus
esse cogita hoc primū cōtēpnere contemni : & iterū idem
Seneca ad honesta uadenti cotemnedus est ipse cōtēptus
& Cicero nemo contemni timet . nisi qui se cōtemnendū
arbitratur . Hoc tempore sedit Romę Gregorius . vii . &
Victor . iii . & Vrbanus . ii . In sede uero imperii Henr-
ricus . v . filius Friderici primi : Hic fuit coronatus a Ce-
lestino mortuus est in Sicilia : quo mortuo orta est dis-
sensio in imperio quibusdam eligentibus Ottonē filium
ducis Saxonie : Aliis uero Philippum fratrem quondam
Henrici Imperatoris .

Capitulum . xxxi . de Alfonso . vii . intitulato im-
peratore qui . xxix . loco post cladem regnauit &
quomodo regna iterum diuisit & de clarissimis
gestis suis .

ALFONSVS . vii . predictus nepos Alfonsi ex
filia intitulatus imperator Hispaniarum . xxix .
Rex fuit a Pelagio primo rege post Hispanie excidiū &
lxxvi . post Athanaricū primū regem Gothoy . Incepit
regnare Anno domini . M . cviii . regnauit ānis . li . hic
diuisit iterū regna : nam in regno Castellę instituit primor-
genitū Santū : in regno legionis Fernandū secūdo natū
Diuisio siue particio regni & si plerunq; fiat ex uoluntate
dei aut uindicātis aut presentia disidia tollentis ut inquit
Augustinus simpliciter tamen regnorū diuisio minime
ad perpetuitatē regni cedere cōpertū est regnū quidē teste
philosopho nō nisi unitate firmatur : hīc pro benedictione

singulari deus in uno principatu unicum principem constituit: dicente scriptura per prophetam: adducam uos de medio nationum in gentem unam: & rex unus erit omnibus imperans: quemadmodum pro maledictione datum est ut regnum diuidatur quia ut ait Sapiens: propter peccata populi multi principes eius: Sic propter scelera salomonis & filii Ieroboan eius regnum diuisum est: fatemur tamen quia non nunquam ad uitanda inter fratres intestina dissidia expedit regna inter eos partiri idcirco plurimi imperatores fecere ut supra diximus: Quae siquidem regnorum particio & si discordiis protunc occurreribus prouidere uideatur. maiores tamen timentur inquietudines: Adde quia facilius partes diuise ab hostibus inuaduntur quam totum in unitate roboratum: Hic igitur Alfonsus regna diuisit: In qua re dum filiis presentibus prouidit: futura scandala non uitauit: quousque regna iterum unita fuere ut inferius tangemus: Hic fuit uir bonus strenuus & mansuetus multa castra & oppida a Mauris signanter calatrauam cum adiacentibus sue ditioni subiecit: huius Alfonsi tempore mortuo Alfonso Rege Aragonum & substituto ei Ramiro monacho fratre suo: Alfonsus Rex Hispaniarum cepit Aragoniam infestare: & ciuitates ac castra citra Hiberum occupauit: tandem in concordiam redierunt: ut Rex Aragonum predictam patriam in feudo teneret a Rege Hispaniarum essetque ei pro dictis locis uassallus: quod fideliter obseruauit: usque ad obsidionem Conche: in qua fertur Alfonso regi Aragonum Homagium remisisse: hic se imperatorem Hispaniarum appellauit: Nam principatum tenebat a mari oceano usque ad mare mediterraneum: Sortitus est Alfonsus duas uxores Berengariam atque Vrracam: Ex Berengaria genuit Santium & Fernandum: Helisabet & Beatricem: Hec itaque Beatrix nupsit Ludouico regi Frantie: Fuit hic Rex Alfonsus gloriosus & uirtuosus magnas prouincias & urbes

fidei lucro adiecit : usq; adeo ut Sarraceni ei seruirent in tributo & ad curias suas ut subditi uenire cogerentur : Huius tempore Ludouicus septimus rex Frantie gener Alfonsi decreuit uisitare limina sancti Iacobi : Deniq; uoluit Alfonsi Soceri curia aceruiri : fuerat enim eidem Ludouico falso suggestu . regina Francoꝝ uxore sua filiam Alfonsi non esse legitimam : Alfonsus igitur sociatus rege Nauarꝝ Ludouicu apud burgem . ciuitate solennissime recepit : que sociauit usq; ad Copostella : eumq; expleta peregrinatione Toletu conduxit . ubi rex curias generales indixerat : Interfuit in eisdem curiis . Raymudus Comes Barchinone . & plurimi alii principes fideles pariter & infideles : Fuitq; tanta inibi addunata nobilitas . ut Rex Frantie pala dixerit non fuisse in orbe simile regis curia Alfonsus uero plurima dona Ludouico & militibus suis contulit : Fuitq; habude certificatus uxore suam legitimam fore filiam Alfonsi imperatoris : Quare plurimu delectatus rediit incolumis & hillaris in Frantia : que Rex Nauarre & Comes Raymudus usq; ad Baionam sociarunt : Hic Alfonsus iustitie gelatissimus fuit : fertur enim patria regni sui executores quos Alguaciles uocamus non indige : ibiq; ministrabatur iusticia : habet eni gesta huius regis : quenda rusticu Galecu apud Toletum . querelas egisse contra unu potentem militem bona sua inuadente : cui rex Alfonsus breue littera concessit : iniungens ut illico miles que astulerat rustico assignaret : ille uero pro restitutione minas mortis laboranti intulit : regem itaq; rusticus iteru addit : qui comotus finxit se egrotu & interim secreto Galetia peciit celeri gressu domuq; militis obsedit : que tandem cepit & prope eius domu suspendit : quo singulari actu multi perterriti fuere & ab inuasionibus & rapinis abstinerunt : Hic Alfonsus Cordubam magno exercitu obsedit cui princeps Sarracenus qui ea regebat

de uiribus suis diffidens . exiuit obuiam ciuitatis clauis offerēs : Alfonso ergo accepta ciuitate eam cōmisit cui-
dam Mauro sibi fideli sub Homagio : tandē procedens per maritimā Almeriā obtinuit : deinde Baegam : ibiq̃ relicto filio suo Satio obiit in uia ex egritudine sub qua-
dam arbore in monte qui dicitur del muladar : Hoc tē-
pore sedit in cathedra Petri Innocentius . ii . & post eius obitum Celestinus . ii . & Lutus . iii . quo tempore fuit magnū scisma . In imperto autem fuit Conradus . ii . & Fridericus primus hic Conradus nepos Henrici impe-
ratoris ex sorore benedictionem non habuit.

Cap . xxxii . de Satio . iii . desiderato appellato qui post irruptionē Hispanie . xxx . loco regnauit & de uirtutibus & gestis suis .

ANTIVS . iii . cognominatus desideratus primogenitus imperatoris Alfonso . xxx . rex fuit a Pelagio primo rege post cladē Hispanie & . lxxvii . post Athanaricū primū regē Gothoꝝ . Cēpit autē regnare Anno domini . M . clix . regnauit anno uno . hic cum intelli-
geret mortē patris concito gressu corpus eius duxit Toletum : ibiq̃ honorifice sepeliuit : Hic uxorē duxit patre uiuēte blancā filiā Garsie regis Nauarre : qui fuit nepos ex filia nobilis Roderici Cidi . Ex qua suscepit Alfonso qui post eum incunabilis existēs regnauit in Castella Hic rex Satio multus uirtutibus pollebat : & clipeus nobiliū dicebatur : & erat enī humanissimus nulli fides eius : nulli uictus : nulli auxiliū defuit : Imitatus Simonē Atheniēsū ducē . cuius tanta fuit ad suos caritas & beneficentia : ut nullus inopia rei familiaris mēstus esset : multos locupletauit : suocq̃ sumptu extulit : ut eo mortuo nōtam dux q̃ omniū pater extinctus uideretur : Fernādus autē frater Satio cui pater regnū legionis dimiserat licet pius & benignus tamē quorūdā prauis consiliis abstulit

79

feuda & castra quibusdā nobilibus : quę pater eius concesserat : Illi uero regē Santū Castellę adierunt : qui congregato exercitu regnū legionis ingreditur : Fernandus tamē bello captus est : qui tandē fratris arbitrio se cōmisit : quę frater cōspiciēs nudū regalibus uestibus induit : Imitatus Pompeiū regē Armenie . qui fratrem bello captiuatū genibus flexū iacere non permisit sed benignus fratrem recreauit & diadema quod amiserat : capiti imponere iussit : uitāq; simul & regnū cōtulit : eque pulchrum iudicās & regē uincere & facere : nec aliter Santius & si regno fratris imo suo potiri potuisset fratrem sibi cōciliauit quę futurū heredē in spiritu presēsit : Tandē rebus compositis unusquisq; in patriam rediit : Rex uero Santius consumatus in breui compleuit tempora multa : placita enim erat deo anima illius : Ideo festinauit eū dominus adducere de medio iniquitatis : Obiit enim apud Toletū uocatus est enim desideratus : quia premature tam dilectus de terra delectus est : Hoc tempore sedit Rome Lutius . iii . In imperio predictus Fridericus primus . Hic dux fuit Sueuorū & nepos Conradi imperatoris . Hic coronatus fuit ab Adriano Papa . Cum igitur trāsisset in orientales partes & fatigatus magno estu in quodā fluuio natasset sumersus est ut dicitur i Cronica Sicardi

Cap . xxxiii . de Fernādo secūdo qui post cladē Hispanie . xxxi . loco regnauit in legione & frater eius Santius in Castella .

ERNANDVS . ii . frater Santii & filius Alfonso imperatoris . xxxi . rex fuit a Pelagio primo rege post cladē Hispanie & . lxiii . post Athanaricū primū regē Gothorū : Cępit autē regnare in regno legionē . Anno domini . M . clix . regnauit annis . xxxi . Eodem enim

tempore Santius in Castella regnauit. & Fernandus in
legione. sed non equali peryodo in regnis perdurarunt.
Santius enim uno anno sed Fernandus . xxxi. preffuit. Sã-
tius itaq; cum recte pie & iuste regnauerit. licet paucis
annis lōgo tamē tēpore uixisse censendus est; Nam etas
hominū bene distributa lōga est. si male breuissima: diu
enim uiuit qui diu impie uiuit dicēte Salomone. si quid
impiorū longē uite fuerit: in nihilū reputabitur: Vnde
Seneca decipitur qui propter canos & rugas in fronte
putat: diu uixisse: Hic Fernandus sic ut permissum est pre-
mature mortuo Sãtio rege Castellę eius fratre qui Alfō-
sum filiū anniculū reliquerat: ut quidā aiunt ad regnum
aspirabat. aut ut alii uolunt nepotē sibi uassallū subicere
tēptauit. Sed obstetit explorata ac eternis laudibus illu-
strata erga Alfōsum nobiliū suorū fides: presertī duorū
fratrū Manrici & Nunii Comitū de lara: Cū enim ipse
Alfonfus mortuo Sãtio patre incunabilis agens a no-
bilibus Castellę iure in regē electus atq; receptus esset.
Fernandus de quo agimus patruus eius. manu armata
regnū Castellę ingreditur & magnā eius partē occupauit
persequeretur enim miro odio Manricū: & Nuniū Co-
mites predictos: quibus Sãtius rex filiū cōmiserat: Ipsi
igitur nobiles uiri. non ualētes aliud efficere. Homagio
protunc ab eis prestito assenserūt regis Fernandi uoto: ut
Alfonsum tanq̃ uassallū sibi traderet Alendū. Cū igitur
Fernandus oppidū Sorie peteret ubi erat puer: ^{esset} corā ^{uicq;}
patruo adductus cepit plorare: cui Fernandus ne ploraret
blādiri cepit: tunc Comes Manricus sciēs quod scriptū
est quia in tēpore tribulationis fidelis agnoscitur omni
timore deposito ad regē ait: puer inquit lactari cupit.
nō seruire nutricis potius mamillis q̃ patruī obletamētis
indiget: lōge magis puero opus esset lactātis solatio q̃ pa-
trui palatio magis optat lac q̃ sanguinem: longe magis

80

ei expedit ablatatus uagire : q̄ coactus seruire : Voluisti
hodie | Rex efficere quod natura nō patitur . Cupis enim
ut tibi prestat Homagii formā : qui formare uerba non
didicit : Cupis rursus ut tibi seruire incipiat : qui uix ui-
uere inchoauit : Optas ut tibi Homagiū dicat : qui quid
sit quod petis ignorat : & ut paucis sed ueris tua pace
agamus . uis ut tibi fiat uasallus : qui dominus iure fore
deberet : Fac igitur quod tibi liber : Sed uide an liceat :
nos cedemus tempori non rationi : dum tu respicis pueri
eratē : non tui honestatē : Si igitur placet puerū ad nutri-
cem adducā quę eū lactabit : postea iocunde uidebit eum
Rex . Iterum uero quidā miles dictus Petrus Melēdi :
iussu Comitū ascēdit equū & puerū sub mātello abscon-
sum celeri gressu duxit ad oppidum Sancti Stephani de
Gormag idēq; cum intimatū esset Regi Fernādo qui Al-
fōsum auide expectabat nimia ira indignatus est con-
tra Comites . Illi uero quodā rubore perfusi dixerunt se
uelle Regē querere & ad Fernādū adducere Comes itaq;
de lara Paulū ceteros precedēs ad oppidū pergit Sancti
Stephani . puerūq; ad arcem de Atiença attulit . nec pu-
tauit ire cōtra Homagiū . ut dominū suū aut a morte aut
seruitute liberaret : FernāduS ergo rex . Nuniū diffidauit
ille uero statim se regi presentauit : quē Rex toruo oculo
conspiciēs proditorē appellauit . Sed Nunius patienter
tulit . dicēs id egisse ut dominū suum liberaret . nec crede-
bat contra regni instituta egisse : FernāduS itaq; rem de-
duxit ad consilium & a cunctis proceribus iudicatum est .
Comites minime contra Homagium quinimo strenue &
fideliter egisse . quo preclaro facinore . Rex Santius aut
a morte aut a seruitudine liberatus est : Manricus igitur
& Nunius eterna sunt laude comēdandi . qui nedū uitam .
sed honorē domini sui . uitę proprię pretulerunt : imitati
fidelissimos illos Ioiadam & Iorogabeb . quos scriptura

sacra cōmemorat. quia absconderunt Ioas paruū filium
in uirtute sua & in cubiculo suo: contra Athaliā & ceteros
semen regis extinguere molliētes: sic puer Ptolomeus
Rex Egypti: quē pater eius Ptolomeus Romanoy fidei
cōmiserat. per eorundē Romanoy fidem & probitatem
ut ait. Valerius defensus est contra patruos & Egyptios
regnū illius eripere molliētes: Hic Fernādus deuicit in
prelio Alfōsum qui primus fuit Rex Portugalie: Huius
Fernādi tēporibus sedebat Romę p̄dictus Lutus .iii. In
imperio uero Fridericus primus de quo paulo āte diximus

Capi. xxxiiii. de Alfonso. viii. qui post cladem
Hispanie .xxxii. loco regnavit & de clarissima eius
prole & bellis & uictoriis suo tēpore occurrētibus

ALFONSVS. viii. cognomento bonus filius regis
Santii .xxxii. Rex fuit a Pelagio primo Rege
Hispanie post cladē & .lxix. ab Athanarico primo Rege
Gothorum: Incepit autem regnare in regno Castellę
Anno domini .M. clx. & regnavit ānis .liii. Hic Al-
fōsus ut paulo āte p̄diximus patre Sātio uita fūcto inter
iplos uagitus infantie regnare cepit. Nec parū fuit mi-
raculi eum intāta euasisse innocētia: quē tot pectora no-
centia insidiabātur. Sed nec carebat misterio illū incolu-
mem posse seruari. quem tāta ambitio: aut tanta inuidia
inuaserat: Quare futurū uidebatur ut quem maxima fi-
des defenderat. maxime ipse fidem defenderet. & inter-
multos clarissimus euaderet. quem clarissima auspicia
futurum clarissimū demōstrarunt: Hic igitur Alfonso
post ānos sue adolescentie. non sine conflictu. sed
cum uictoria feliciter exactos: Duxit uxorem Leonoram
filiam Richardi Regis Anglie. ex qua genuit tres filios
scilicet Santium. qui obiit in infantia & Fernandum

81

Srenuissimum atq; excellentissimum Principem : qui cū
esset . xxv . annorum : apud Maoritum communi morte
obiit . Deniq; genuit Henricum qui postea regnavit .
Genuit rursus plures filias : uidelicet dominam Blancā
que nupsit regi France : ex qua genuit sanctū Ludouicū
etiam regem Frantię . Nec mirum cum ex generoso se-
mine nascatur ī quauis spetie : optima proles fuit igitur
singularis felicitas . Huius Alfonsi tam egregiam clarāq;
obtinuisse prolem : que ipsum pene orbem excellentissi-
mis principibus repleuit . teste enim Aristotile : multi-
tudo & bonitas prolis magnam felicitatem parentibus
affert . pro singulari enim munere cōcessit deus Habrahe
& Iacob ut uiderent filios : & filios filiorum suorū : pacē
super Israhel . Adde quia probitas filiorum plerūq; de-
riuat a patre & transit in filios : quia scriptum est . Iu-
sticia illius in filios filiorum suorum : & sicut teste sapiēte
filius insipiens ignominia patris : ita uirtus filiorum
gloria & felicitas est patris : nec enim parua fuit gloria
Pauli . Q. Mucum & reliquos preclaros habuisse filios
qui in eodem genere laudis : patrem ne dixerim imitari :
sed excellere uisi sunt . Sic & Affricanus in re militari
paternis laudibus addidit . Id ipsū fecerunt Thimotheus
& tres eius fratres Cononis filii qui imbelli laude do-
ctrineq; & ingenii : prestantia non inferiores patre fuerūt
hii optimam hereditatē a patribus receperunt : tales ui-
delicet patres obtinuisse : patres quoq; prestantissimum
patrimonium filiis reliquerunt : cum tales filios genuis-
sent . Rursus quid felicius Metelli Romanorum Prin-
cipis felicitate : si prolem respiciamus ? Quid preclarus
filiis si patrem non despiciamus ? Hic enim Metellus cō-
sul : imperator : triumphator ex uxore pudica : quatuor
inclitos genuit filios : tribus consulatibus & censuris &
una pretura . Giges deniq; Lidorum : rex adeo prole

felicissimus fuit ut Apollinis oraculum cōsulere sit ausus
an quisq; se filiis felicitior foret. Iterum Alfonso genuit
dominā Berengariam quę fuit uxor Alfonsi Regis Le-
gionē. Ex qua genitus est gloriosissimus Fernā^{us} Rex q^{ui} diis
Hispalim Cordubam & totam fere Bethicam & Vāda-
liam a Mauris obtinuit. Ex eadem rursus Berengaria
genitus est Alfonso qui dictus est infans Moline. Itē
dictus Alfonso .viii. genuit Hurracam quę fuit regina
Portugalie & Leonoram quę fuit regina Aragonie. Hic
Alfonso a Mauris in prelio deuictus est: apud locum
de Alarcos. Fuit autem dux Maurorum Miramome-
linus qui prosequens uictoriam: multa castra acquisiuit
obseditq; arcem delos arcos: presertim quia cognouerat
nobilem uirum Didacum de Haro dominū de Vistaya
post prelium in eadem arce receptum esse. Sciebatq; ob-
fessis uictualia defecisse: Miramomelinus itaq; iurauit
super Alcoranum q; si Didacus de Haro illico sibi non
assignaret castrum: omnes gladio feriret. Verum cum
apud eundem Miramomelinum exularet: nobilis uir
Petrus Fernādi de castro: occasione inimicitiarū cū Nu-
nio & Aluaro Comitibus de Lara: generis eiusdem Di-
daci suscepit idē Petrus Fernādi onus intumādi Didaco
uotum regis Sarracenorum. Exposita igitur legatione
Didacus necessitate famis compulsus: deliberauit arcem
assignare: eo pacto ut omnes secum existentes saluarētur
quod placuit regi exceptis comitibus de Lara: qui de-
bebant capti assignari Petro Fernandi inimico eorum:
pacto igitur inito: rogauit Didacus Petrum Fernādi ut
secū duos milites deferret: idēq; Petrus iurauit q; asig-
nato castro Mitamolino eadem hora: omnes existentes
in arce liberarentur: preter Comites de Lara. Didacus
uero mandauit suis: ne castrum redderent post quatuor
horas recessus sui: ille uero assumptis secū eisdē Nunio

82
& Aluaro generis suis : exiit de castro & infra paucas
horas aliud castrum cristianorum securus peciit . Cum
itaq; Petrus Fernandi letus admodum esset putans se
habere ad manus Comites de Lara ac inuenisset eos
abiisse cum Didaco : doluit se illusum . Nihilominus ser-
uans quod iurauerat : cunctos qui in arce manserāt ille-
sos abire fecit : datis per Didacum duodecim obsidibus
de assignando castrum ut statim dicemus : sic itaq; auidi-
tas uindictæ Petri Fernandi optima arte illusa est . Ceterū
non oberrabimus ab incepto proposito : si breui inseru-
erimus quid huius incliti Alfonsi temporibus eidem
nobili Didaco de Haro acciderit . Fuit enim Didacus ut
ferunt Hispanorum annalia Alfonso regi carus : pluri-
mumq; acceptus : nam erat uir strenuus corporis atq;
animi uiribus polens . Verumptamen apud semetipsū
cunctis fortior uidebatur : quinymo bellandi arte ani-
mositate & fide plurimis se prestare arbitrabatur . Ut
alter Metelus : quem Salustius in iugurta cōmemorat
qui quāq; gloria & uirtute clarissimus : tamē ei erat arrogās
atq; cōteptor animus : quā arrogancia comune nobilitatis
malum est . Ea igitur infelicissima die qua rex Alfonso
confligere debebat cum Miramomelino rege Mauroꝝ
prope Alarcos : Didacus ipse quatuor probleumata
publice & arroganter deuouit . Erat primum nullo peri-
culo dominum suum in bello dimittere : secundū q; nulla
necessitate castra aut arces domini sui hostibus traderet
Tertium q; si unq; obsides assignaret : illos omnino redi-
meret . Quartum q; iam conferto prelio : si semel calca-
ribus equū percuteret . contra Sarracenos nullo discrimi-
mine respiceret retro . Sed altissimus deus cuius est om-
nis fortitudo & potentia : fregit arogantiam eius : quia
scriptum est : qui se iactat & dilatat : deo displicet & iur-
gia concitat : & in Ecclesiastico scribitur : Nec te extollas

in cogitatione anime tue : uelud taurus : ne forte elidatur
uirtus tua per stulticiam & folia tua comedat : & fructus
tuos perdat : & relinquantis uelud lignum aridum in he-
remo . Hinc Augustinus in libro de conflictu uictorum :
desine grandia loqui . Frangit deus omnem arrogantē :
magniloqui cadunt : inflata crepant : tumefacta premū-
tur . Itaq; tantam arogantiam Didaci de Haro : deus nō
sustinuit : quippe ea die cōtra predicta quatuor : aut me-
tu : aut infelicitate uel necessitate agere coactus est . Nā
uicto exercitu cristianorum : ipse Didacus plurimos cri-
stianos fugere conspiciens : ad arcē de Alarcos aufugit
at cum cerneret uictualia deesse : exiens de castro suis mi-
litibus sociatus : impetum in Arabes fecit ut tandem ut
euadere posset . Verum sui eum deseruerunt : cum itaq;
retro respiceret : neminem prope se uidens : uerecunde
satis rediit ad arcem . Rursus eadem die duodecim mi-
lites Miramomelino regi Sarracenorū ex pacto obsides
assignauit : ipseq; sequenti die incolumis sed infelix euasit
& arcem infelicis hostibus consignauit . Sic itaq; eadē
quatuor eadem die nescio an insolentius ac impudentius
fregit ac uiolauit : nec defuit qui ei palam iactantiā suā
improperaret dicens : O Didace memor esto : quia in
quo multa te acturum iactasti : in eo multos offendisti
Iactantia enim ut inquit noster Quintilianus : audienti-
bus non modo fastidium : sed etiam odium generat : q̄
enim se iactant hoc facere . tanq̄ superiores aut fortiores
sibi uidentur . Quare supra modum ceteros premere &
despicere creduntur : hinc & noster Seneca ayt quia ma-
gnanimitas si se supra se extollat : facit uirum minātem
inflatum : iurgidum : inquietum : cunctis odiosum . Tu
ergo : o Didace illud Scipionis utinam animo cogita-
ses : q̄a militem tacitum esse debere ad exequendum
ad faciendum potius : q̄ ad dicendum proniorem . Tu

83

ergo qua die te uerbis obstetasti: ea te operibus defraudasti: & qua die uouisti: ea uotum fregisti: ut in te illud sapientis impleatur: superbia tua extulit te: & iterum est qui hodie extollitur: & cras decidet: uerba tua te poluerunt: Sed hostes non terruerunt: quia ut poeta ait: non semper ferit quodcumque minabitur archus: heri uerbis hostes uicisti: a quibus hodie uictus euasisti: Vt imiteris Damasipum quem Macrobius commemorat: qui cum policeretur aprum solus interficere. Cicero quesuit an ipsum uenabulo uel uerbis interficere promitebat.

Capitolium . xxxv . de gloriosa uictoria Alfonsi . viii . contra Sarracenos in illo famoso bello de nauibus Tolose: & quomodo crux cristi preciosa uisibiliter opem tulit: & de innumera multitudine cesorum: inseruntur etiam copie interfectorum in antiquis bellis & ceterarum nationum .

IBET igitur breui diserere gesta Alfonsi . viii . post infelicem cladem peccatis populi cristiani susceptam apud locum delarcos . Postquam idem Alfonsus a Miramomelino rege Sarracenorum sic infeliciter uictus fuit: conspiciens peccatis suis id euenisse compunctus corde multa pietatis opera fecit: fundauit enim atque dotauit monasterium de Holgis: & hospitale regis apud Burgem ciuitatem: & alia plurima monasteria monialiū. Fernandus itaque filius eius cum esset ingentis roboris animi: incessabiliter interpellat patrem Alfonsum ut Miramomelinum regem Maurorum pauloante uictorem agrederetur: pater uero cum conspiceret Sarracenos instructos copiis multis ac in locis saltuosis manere. Ad filium ait: agrederer o fili hostes libens: si plurimos tibi similes in castris meis conspicerem: & hostium uires

expertus non essem: imitatus Paulum Fulvium qui cōtra Macedones consul missus cum essent hostes in locis inaccessibleibus: ortante eum Nasica optime indolis iuvene: ut hostes adorirentur: facerem inquit istud: si tua mihi ætas fuisset: aut tibi mea experientia: Verum pluries expertus sum non tutum esse: ut recenti infelicis clade prostratus: aduersus instructam aciem dimicem. Tandem Alfonso precibus filii atque sui animi amplitudine roboratus: eundem regem Sarracenorum disfidauit. Interim Rodericum Archiepiscopum Tolletanum Romanam misit: pro cruciata quam confestim obtinuit. Adueniente igitur die belli congregato & instructo exercitu Sarraceni in multitudine confidentes ut moris habent clamitabant magnis uocibus & diuersis sonorum & turbarum strepitibus rigeabant: ut nostris timorem: suis uero animum darent. Cum uero Alfonso suos hostium potentiam formidare conspiceret: ad eos ait quod Salustius in Cathelinario refert. Semper inquit in prelio illis est maximum periculum qui maxime timent: nobis ergo o cristi milites: audacia pro muro: spes pro securitate: gloria pro uictoria: iusticia pro certitudine uincendi habeatur. Et subdit nec uos conturbent hii hostium clamores: illis enim pauor est in animo: quibus efusa uox est in ore. Imitatus est Alfonso magnū Alexandrū qui ut Quintus Curtius refert contra Darium pugnaturus in simili casu ad suos formidantes ait: Quid Barbarorum clamoribus turbamini: qui timoris habent testimonium: non confidentie probationem. Nam & canibus intentioribus mos est: quanto plus defecerint uires: eo magis latratibus indulgere. Expletis igitur hiis uerbis. omnes in domino confortati Sarracenos impetunt. Vtriusque itaque pugnatum est acerrime & non sine uarietate fortune: eo auxilium ferente coram quo fortuna

84

ipsa aut nihil est : aut nihil potest . Tandem Arabes mirabili strage fusi & cęsi sunt : fuit hoc bellũ famosũ dictum de nauibus Tolose ubi crux cristi uisibiliter operam tulit . Meruit hic Alfonso sua ad cristi crucem deuotione & reuerentia crucis triumphatissime auxilio uincere ut alter Constantinus Constancii filius : qui ut inquit Casiodorus aduersus Maxetium pugnaturus : uidit per somnium signum crucis in celo : flamineo more rutulare : & angelos assistentes atq; dicentes : In hoc signo uinces Constantine : Triumphauit autem Constantinus in signo crucis ut nec solus unus de suis in bello mortuus atq; captus fuerit : quo effectũ est ut crux quę primo apud Romanos supplicium fuerat : in numismatũ figuris sit descripta litteris ascribentibus : hoc est inuincibile signũ dei uiui . Fuit itaq; tam gloriosum hoc bellũ sicut unq; in Hispania accidisse legitur . Cęsa enim fuere circiter . cc . milia Arabum . Stupęda clades : inaudita lues tot interfectorum hominum multitudo : quę non miseranda : non deflęda . Sed cum summis gaudiis referenda atq; immortalis deo gratulanda est . Quis enim Barbarorũ miserebitur : quos cum non ledimus catholicã fidẽ euertere : nosq; & nostra diripere : sueq; perfide subicere conspiciamus : tantam itaq; cęsorum stragem : tantamq; occisorum multitudinem ut eo bello Alfonso intulit : nulla referunt annalia : Nam & si clariora bella truculentioresq; preliorum cędes recolimus . huic Alfonsi uictorię non facile comparantur : ut enim refert Orosius in primo congressu Alexandri cum Dario : sexcentum milia Persarum bellantium fuere : quę non minus arte Alexandri : q̃ uirtute Macedonum ubi magna cędes fuit Persarum . In exercitu uero Alexandri tantũ centũ uiginti equites : & octo pedites defuere : parum uero post : Darius cum quatuor centum milibus peditum : &

centum milibus equitum in acie prodiit: pugnaque committitur: amboque reges uulnerantur: tandem Darius fugit: caesaque sunt octuaginta milia peditum: equitum uero decem milia: capta autem quadraginta milia: & rursus Darius spe pacis amissa: quatuor centum milia peditum & centum milia equitum congregauit & Alexandro ab egypto reuertenti apud Tarsum bellum componit: raroque in nullo prelio ut in hoc tantum sanguinis effusus est: totusque oriens in potestate Alexandri uenit: quantus autem numerus militum Alexandri ceciderit: non tradunt scriptores. Veterum enim mos est ex ea parte que uincit: occisorum numerum non ponere: ne uictoriam maculent damna uictoris. Denique contra Pyrrhū apud Luchaniam Curius consul bellum gessit: ubi octuaginta milia peditum: & septuaginta milia equitum regem Pyrrhum habuisse ferunt: Ex his triginta sex milia caesa referuntur. Rursus Regulus aduersus duos Hasdrubales & Amilcarem acerrimum bellum gessit: Vbi triginta milia Romanorum ceciderunt: postea uero anno ab urbe condita Quingentesimo sextodecimo apud Arcum comisso prelio. Attilius consul est occisus octoginta milibus Romanorum caesis. Ceterum Silla Mitridaticum bellum cepit: in initioque prelio cum Archelao conflixit: Vbi nonaginta milia interfecta referuntur: parum uero post cum Mitridates adiutorium Archelao misisset: secundo prelio quinquaginta milia ex suis interfecta sunt. Item Iulius Caesar apud Rodanum Gallos bis uicit: Vbi quadraginta milia Gallorum ceciderunt: Sed & Tiberius Preuignus Augusti Germanos bello superauit: Vbi centum uiginti quatuor milia caesa & captiuata feruntur: Quod bellum maximum & formidolosum quinquaginta legionibus gestum est: nec fere ullum maius bellum post Punicum fuit. Postremo ut idem Orosius refert

89
anno urbis condite . dcccxxv . Vespasianus templum
Iherosolimis dirrupit : murosque urbis solo equat : & ibi
sexcenta milia iudeorum interfecta : Cornelius & Sue-
tonius asserunt . Iosephus uero undecies centena milia
iudeorum gladio & fame periisse : nonaginta uero mi-
lilia toto orbe dispersa . De Romanis uero uix . xxv .
equites ceciderunt .

Capitulum xxxvi . de his que acciderunt regi Al-
fonso . viii . post famosum bellum nauium Tolose
& de ciuitatibus & locis que acquisiuit & de singulari
facinore circa arcem de gorita & obitu eius .

VPEREST igitur ut ad Alfonsi preclarissima
facta & eius tempore gesta redeamus : Postquam itaque
bellum predictum de nauibus Tolose toto orbe famosum
Alfonsus feliciter expleuit creuit ad maiora animus . Vt
enim inquit Valerius felicitate obtente uictorie : roboratur
nobilis animus atque nutritur ut clariora semper agre-
diatur : illaque cum laudum cumulo perficiat : prosequitur
igitur uictoriam sibi a deo missam : & post multa labor-
iosa bellica certamina : plurima loca a Sarracenis euicit
lucroque fidei adiecit : presertim Calatrauam : Alcarag :
Concham cum districtu Alarcon : castrum dominarum
Vbetam Baegam & innumera alia castra & oppida que
tempore Alfonsi . vi . fuerant a Mauris occupata : nec
putamus alienum a proposito nostro breui referre quoddam
non dixerim preclarum facinus . Sed & dolendum pa-
riter & ridendum exemplum quod & si Alfonsum non
parum afflixerit . Tandem sua prudentia & industria in
eius utilitatem & gloriam uersum est : Rebellaauerat contra
Alfonsum miles quidam dictus Lupus de Arenis : sequi
in arcem famosam de gorita inclusit atque intrusit : ex qua

incomoda plurima finitimis ingerebat. Cupiebat rex
maxime castrum simul & militē ad manus habere. Idcirco
cum quidam mimus siue bufo dictus Dominguellus fa-
cetus sed prudens qui apud Lupum erat intellexisset re-
gem ipsum arcessiuit sibiq; castrum & militem se daturū
policetur: percunctatus a rege quonam pacto id fieri
posse confidebat. Ille ut erat astutus remq; diu animo
digresserat: regi utilem: sed funestam maliciam aperuit
ut uidelicet pateretur se aliquem ex regis militibus in fa-
cie citra mortem percutere: statimq; ad castrum fugeret
ut Lupo castellano nuntiaret: quendam ab eo militem
in regis presentia pro eo interfectum quia de eodē Lupo
detraheret proditorēq; appellasset: Qua occasione grate
eum reciperet & tandem castrum ad regis manus dedu-
ceret. Annuuit rex: sed non reperiēbatur qui se percuti
a bufone permetteret. Affuit tandem quidam nobilis &
grandeuus miles Petrus Didaci. Is ut rex castrum ob-
tineret passus est se a bufone in facie percuti. Expleto
igitur concepto facinore: Dominguellus concito gressu
ad arcem fugit: castellanocq; retulit ob eius honorem in
regis conspectu militē occidisse: quę res pergrata Lupo
fuit: illumq; dilectum habuit: & custodibus arcis pre-
posuit. Cum igitur captata die castellanus in camera
raderetur oblata opportunitate lancea buffo spatulas
eius perfodit. & illico interemit ac per locum ab eo de-
stinatum ex arce exiens ad castra regis deuenit: Cui ex-
pleui inquit quę promisi: Lupum proditorem interfecti
Eocq; loquente: Nepos Castellani ad regem accessit: cla-
uesq; arcis donauit. Meruit certe Lupi proditio ut alia
proditione plecteretur: quia scriptū est: delictum acto-
res insequitur & dignum fuit ut ei qui fidē fregit: fides
frangeretur ipsa. Sed dum proditio punitur: illius no-
bilis fidelitas ad celū usq; extollitur qui facie se perpetuo

86

uulnere truncari permisit ut domini statum incolumem redderet. Fuit hic Alfonsus mire patientie & longanimitatis qui sepe a subditis conuicia impugne ferebat. Aiunt enim annalia Hispanie iuuenem quendam: non satis moribus ornatum licet nobilem: preetoram ciuitatis Toletane ab eo postulasse. Rex uero etatem & mores illi impedimento fore dicebat: ad quem iuuenis libertor q̄ modestior: & tu inquit rex mihi etate improperas: qui in cunabulis regnare cepisti. Demum plures agnosco qui tecum pridie pila & alea luserunt: a te preeturis & honoribus exaltatos: sed ut puto ideo illos ad dignitates admisisti: quia simul cum eis lusisti: me uero ideo repellis quia cum rege non lusi: risit rex facectam iuuenis | & libertatem in lacessendo | in regem presertim | qui ludendo atq; ridendo proscribere solet: itaq; nulla ira comotus armis & equo iuuenem donauit. Imitatus Cesarē Marchum Antonium: qui cum quendam adolescentem nō satis moderatum: honorem petentem repelleret: mone-retq; ut se bonis artibus muniret: quo postulato honore dignus haberetur. Ille libera fronte ad Cesarē ait: multos agnoui o Cesar qui tecum in arena pugnarunt | tecūq; gladiatorum arte usi sunt: quos pretores & tribunos euexisti: quod Cesar patientissime tulit. Post predicta igitur clarissima Alfonsi gesta & amplissimas uictorias ipse gloriosus Alfonsus a domino uocatus in quodam rure oppidi de Areualo uocato: gutierre mūnoq; gra- uiter infirmatur | uitāq; finiuit & secum Hispanie gloriam sepelliuit. Hoc tempore sedit Rome Urbanus . iii . quo etiam tempore ciuitas sancta Iherusalē a Sarracenis oc- cupata est . hoc etiam tempore Constantinopolis a Fran- cis & Venetis capta est . Eo etiā tempore floruit in His- pania sanctus Dominicus institutor ordinis predicatorū hoc tēpore sedit in imperio Henrricus . vi . & Otto . iiii .

Hic Otto per industriam Innocentii pape . iii . imperiū obtinuit : Philippo interfecto : hunc Ottonem tandem Innocencius papa excommunicauit & deposuit : quia contra eius uoluntatem ingressus est regnum Apulie : quod conabatur auferre Frederico regi Sicilie . principes Alamanie Fredericum elegerunt : & Otto scismaticus moritur

Capitulum . xxxvii . de Alfonso . ix . qui post destructionē Hispanie . xxxiii . loco regnauit : & quomodo in isto Alfonso iterum regna fuerunt unita .

ALFONSVS . ix . filius Fernandi regis Legionis . xxxiii . rex fuit a Pelagio primo rege post cladem & . lxx . ab Athanarico primo rege Gothorum . Cēpit autem regnare Anno domini Millesimo . cc . regnauit annis . xxviii . hic ex domina Berengaria filia inc litu Alfonsi . viii . regis castelle genuit ut diximus excellentissimum regem Fernandum . iii . fidei catholice propagatorem : qui Hispalim & totam Vandaliā & maiorē partē Bethice : sue dittoni & lucro fidei subdidit : in quo Fernando fuerunt regna Castelle & Legionis iterū unita ut apud Romanos mortuo Lepido & Marcho Antonio qui partiti inter se orbem fuerāt : fuit ergo hęc reintegrationo regnorum Castelle & Legionis ad maius firmissq; principatus stabilimentum & quietudinem ingentem ut sub eodem Fernando . iii . dicemus : quia scriptum est in libris regum : unum uirum queras & totus populus erit in pace . Rursus hic Alfonsus . ix . genuit etiam Alfonsum dictum infantem Moline . Tandem Alfōsus rex fedus iniuit & renouauit cum nobilissimo Alfōso . viii . rege Castelle olim socero suo & ab eo plurima castra dono accepit & plurima dissidia inter utrumq; regnum seddata fuere . Tēpore huius Alfonsi . ix . accidit

cuiusdam fidelissimi militis preclarum facinus non nisi sempiternis laudibus commemorandum & a cunctis nobilibus arcum custodibus non modo animo figendum sed imitandum : hic enim Alfonsus ab Vrraca Nouerca sua sorore Didaci de Haro domini de Viscaya non parū offensus patre Fernando uita functo : eandem Vrracā etiam sibi non satis fidam simul & Didacum fratrem suū a regno expulit : castrumq; famosum de Guiar : septem continuis annis obsedit plurimumq; affligit : cui Didacus de Haro quendam fidelissimum castellanum prefecit : uidelicet nobilem uirum Marchum Gueterrii cuius fides : constantia & animi magnitudo : nullis preconiiis satis lustrari potest . Cum enim & longa obsidione non modo homines : sed cuncta uictualia deessent : Guterrius Castellanus solus : sed forti animo sociatus in castro permansit . Erantq; ei cibi animalium : coria : herbe demū ac mures & cuiusuis generis bestia quam occupare poterat : his igitur consumptis : Marchus suspensus ad collū arcis clauibus : inedia fameq; consumptus ad portā intertorem turris in medio cardinis fere exanimis prostratus decubuit : sic itaq; mansit integra die . Effectit igitur Marchus spiritu & uiribus deficiens : quod incolumis patrare solitus erat . Vnde moriens se se in media porta intrantibus obicem opposuit : ut nemo nisi supra eum intraret : cum nullus dum uiueret contra eum ingredi potuerit . Rex uero solitum impetum ad arcem dirigens neminemq; resistentem prospiciens : apponi iussit ad murum scalas : ascendentes nobilem uirum semiuiuū reperiunt : castrum non se custodientem : arbitantes igitur qui ascenderant castellanum mortuum ad regis presentiam supra humeros detulerunt : lacrimatus est igitur rex ob uiri illius ingentem uirtutē : curamq; de eo gessit remediisq; adhibitis : paululum conualuit . Cum itaq; rex ob

eius egregia gesta ac pertinacissimam fidem plurima ob-
tulisset : absit inquit Marchus ut a te o rex aliquid capiã
qui gloriam qui honorem arripuisti meum . Erat mihi
sempiterna gloria in arce mori : quam tu ut uiuerem ab-
stulisti : ibo si permittis ad dominum meum libens : ut
uitam adimat quam tu in uicto donasti : Sed quid agam
fidem ei prestitisti quam non nisi morte persolvere poterã
perpetuas igitur contra te o rex agam querelas qui ne
fidem persoluerem impedisti : tandem Marchus a rege
dimissus : Didacum eius dominum in Affrica exulantẽ
mestus adit : a quo gratissime receptus : cumq; rei se-
riem cognouisset : die una per celebri cum a multis nobi-
libus Guterrii fides & constantia ad astra usq; tolleretur
ad eos ait Didacus . Verissimum atq; fidelissimum Gu-
terrium extitisse castellanum nemo ambigit . Verũptamẽ
castrum libenter reciperem meum : Marcho fiducialiter
commissum : quod insulsum atq; seuum & inhumanum
uerbum cum Marchus audisset : seq; de fide incusatum
nec illam satis domino prestitisse putans : illico curiam
regis Legionis peciit : uillissimisq; uestibus inductus pro-
lixam barbam : negligentescq; deferens capillos : inter
canes uenatorios se in regis aula recepit : atq; cum illis
panem angustie in terra pluribus sumpsit diebus . Tandẽ
a quibusdam nobilibus notus relatum est regi . Marchũ
Guterrii inter eius canes uitam agere . Admiratus rex
cum eum eflagitasset cur illud egisset : ille rem gestam
apud Didacum dominum suũ enarrauit : effusis lacri-
mis supplicans ne rex ipse pateretur ut profugus & tanq;
proditor per mundum discurreret : etq; morem gereret :
ut fidem ipse seruaret castrũq; ei redderet : cui rex pru-
dentissimus : libenter inquit te ab eo periculo liberabo :
effecit igitur illico castrum ut erat armis & uictualibus
munitissimum ei redderetur : illudq; Marchus cũ uellet

domino restitueret ac fidem seruaret : Marchus itaq; le-
tus arcem plene possidens ad Didacū scripsit ut ueniret
castrum suum recepturus : petens ut fidem homagiūq;
remitteret : cui Didacus fidē uiri admirans ei rescripsit
ut arcem regi legionis traderet : eūq; nihilominus a fide-
litate & homagio liberans : consecrāda certe & perpetuo
illustranda est illius immortalis uiri fides : quam non
aliter arbitratus est se plene domino soluere potuisse :
nisi ut castrum redderet aut uitam : nec a fide se uerbis
sed factō : non fame : sed morte liberatū credidit . sed
nec minus liberalissimi atq; magnificentissimi regis ex-
tollenda est liberalitas que ut Marchi constātissimū m-
petus fidē seruaret optatissimū sibi & a se preciosū iocale *exiit*
non modo precio numario : sed multorum sanguine cō-
paratum : hic nobilis Marchus imitatus est claros uiros
Casilinos qui cum Hanibalis obsidionem paterentur
alimentorum facultate defecti : lora coriaq; necessariis
usibus subducta atq; a scutis detractas pelles : feruenti
aqua resolutas ederent : tali cibo uti sustinuerunt : ne
fidei constantiam Romanis prestitam uiolarent . Nec
aliter quidam Cretensium nobilis animus egit : qui in
arce obsessus ad ultimam penuriam compulsus fuit : ac
iumentorum urina sitim correxit : quia dum uinci timuit
id passus est quod uictor eos pati cogere non potuisset
ut ait Iulius Frontinus : sed de eximia fide & constan-
cia antiquorum in custodiendis arcibus lacus tangimus
in libro de Castellanis & bellorū ducibus quem nuper
edidimus . Hoc tempore sedit in cathedra Petri Innocē-
cius . iiii . in imperio prefatus Otto de quo paulo ante
diximus .

Capitulum . xxxviii . de Henrico primo qui post
destructionem Hispanie . xxxiiii . loco regnauit : &
de intempestina eius morte .

ENRRICVS huius nominis primus filius incli-
tissimi Alfonsi .viii. regis Cestelle & Leonore filie
Ricardi regis Anglie .xxiiii. rex fuit a Pelagio primo
rege post cladem & .lxxi. ab Athanarico primo rege
Gothorū : regnare itaq; incepit anno domini Millesimo
ccxiiii . regnauit annis duobus : hic cum esset puer . xi .
annorum : statim mortuo Alfonso . viii . patre suo : in
regem assumitur : matre eius defuncta : regni guberna-
tionem suscepit nobilissima domina Berengaria soror
sua : parum tamen post Aluarus comes filius Nunnii
comitis specialem curam regis pueri suscepit : hic tēpore
Alfonsi : viii . patris Fernandi : potentia : diuiciis &
fauoribus existens plurimum creuerat : insoleus itaq; ef-
fectus non parua dissidia seminauit & contra dominam
Berengariam guerrā mouit : & temptauit puerum regē
filie regis Portugalie nuptui tradere : quinimo Aluarus
ipse oblitus fidelitatis : immemor beneficiorum : crude-
lis in patriam unitatis hostis plurima discrimina regno
attulit & bellum contra regem & matrem Berengariam
aperte gessit : quia scriptum est : homo apostota omni tē-
pore iurgia seminat & iterum semper iurgia querit impi-
us & discordias prouocat : & rursus sapiens ait : homi-
nes pestilentes dissipant ciuitatē : sed uerū est quia Ari-
stotele teste in . iiii . politicorum existentes in excessibus
fortune : potentie aut diuiciarum : subici nec uolunt/nec
sciunt : quod uidere libet in pueris infantili etate gaudē-
tibus qui propter delicias etiam parentibus & doctori-
bus subici nesciunt : quare subdit idē philosophus quia
non contingit bene principari qui sub principe non fuit
aut bene subici non consueuit . Temptauerat enim Al-
uarus ut diximus Henrricum regem puerum : filie regis
Portugalie nuptui tradere : regina & magnatibus regni
inuiētis : idq; de facto obtinuit : & quia se contingebāt

consanguinitatis gradu : nec ad quietem regni expedie-
bat : ab Innocentio papa , iiii . celebratum est inter eos
legittimum diuortium : super quo emanauit illa famosa
decretalis : & si necesse de donacionibus inter uirum &
uxorem . Sepe unita coniugia inter sanguinis uinculo
coniunctos : prauos exitus parturire conspiciamus : idq;
scriptura sacra nos docet : ait enim Daniel in altera uisi-
onum suarum : se ferrum uidisse mixtum teste fictili : que
licet commiscebantur humano semine : non tamen adhe-
rebant : quemadmodum ferrum teste terree commisceri
non potest : quod uerbum sacri interpretes de Romano
regno exponere uisi sunt . Illud enim diuidendum erat in
orientale & in occidentale ut coniungeretur facta sunt
plurima conubia : & de Marcho Antonio & Cleopatra
Sed & plurimis aliis libet reperire : qui licet humano se-
mine commiscebantur : non tamen amicitie uinculo sibi
ipsis adherebant : quinimo eo grauiores surgunt iniqui-
tudines . Vt igitur ad Henrricum reddeamus celebrato
diuortio cum moram traheret apud Palétiam . casualiter
obiit ! Nam eo ludente cum ceteris pueris nobilibus te-
gula cecidit & cerebrum eius illisit : siquidem ^q minus
prouide custoditus : quidam ex domicellis tegulam ludi
gratia proiciens : regem in capite uulnerauit . Ex quo
post duos dies spiritum exalauit : post cuius obitū plu-
rima disturbia Aluarus comes procurauit . Sed tandē
inclitus Fernandus filius Berengarie : ut iustum & de-
bitum erat in regem Castelle feliciter est assumptus : quē
tamen simul & Berengariam comes Aluarus insequeba-
tur : postea tamen diuino iudicio idem comes per mili-
tes Berengarie & regis Fernandi filii sui captus est : &
qui multos offenderat & fidelitatem debitam non serua-
uerat : in offensorū manibus iuste deuenit : carceribusq;
mancipatur : quos non euasit : nisi plurima castra que

alij aiunt qd fuit

occupauerat restituerat : Sic itaq; impletum est in eo illud
sapientis : qui in altum mittit lapidem cadet super caput
eius : Aluarus itaq; lapidem scandali misit in altum : ut
altum uidelicet & eminentis sceptrum regis deprimeret :
digne igitur cecidit super caput eius : deus enim in la-
queo suo humiliavit eum : quia teste sapiente : qui parat
alteri scandalum offendetur in eo : superbus Amon &
dissipator unitatis qui erat secundus a rege : incidit in
scandalum quod regine & Mardocheo parauerat . Sic
& Camillo consule faliscos proditionis supplicium luisse
comperimus : quod aliis parauerant . Sedit tempore hu-
ius Henrici in cathedra Petri Innocentius . iii . in im-
perio uero Otto . iiii . de quo paulo ante diximus .

Capitulum . xxxix . de gloriosissimo rege Fernando
qui post cladem Hispanie . xxxv . loco regnauit in
Castella & Legionis : & quomodo utrumq; regnum
fuit in eius persona unitum : & declaris eius filiis &
quomodo Bethicam totam recuperauit & de uictoriis
& clarissimis eius operibus uirtutibus & uictoriis .

ERNANDVS excellentissimus huius nominis
. iii . filius Alfonsi regis Legionis & domine Be-
rengarie filie inclitissimi Alfonsi . viii . regis Castelle
xxxv . rex fuit a Pelagio primo Hispanie post illius cladem
& lxxii . ab Athanarico primo rege Gothorum : regnauit
annis . xxxv . hic mortuo casualiter ut premisimus Hen-
rrico auunculo suo : cepit regnare in castella ano dni Mil-
lesimo . ccxvi . qui uiuente Alfonso rege Legionis patre suo
regnare incepit in Castella . postea uero . xvi . anno re-
gni sui predictus Alfonsus Fernandi pater decessit : cui
Fernandus ipse successit in regno Legionis . In regno
uero Castelle successit ex predicta domina Berengaria

filia primogenita inclitissimi . viii . regis Castelle sine li-
 beris masculis decedentis . Itaq; regnum Castelle dicte
 domine Berengarie naturali optimoq; iure debebatur :
 sic igitur Fernandus ex patre in regno legionis ex matre
 in Castella regnavit : fueruntq; in eius personam regna
 unita:que unio & reintegratio monarchie Hispanie facta
 est anno domini Millesimo . ccxxxii . duxit itaq; duas
 uxores successiue Beatricem filiam ducis Barbantie ele-
 cta in Imperatorem Alamanie : ex qua genuit Alfonsū
 x . qui post eum regnavit : genuit deniq; Fredericum &
 Hemanuelem & Philippum & Sancum & Henrricum
 hic Henrricus Fernandi filius longo tempore exulauit
 tempore fratris sui Alfonsi ut sub eo dicitur . Defuncta
 uero Beatrice contraxit cum Iohanna filia comitis de
 Pontis : ex qua genuit Ludouicum & Leonoram : hic
 Fernandus gloriosus rex fuit qui proprie augustus dici
 potest : quia plurimum regna auxit : laudamus Camillū
 pro eo q; patrie fines dilatauerit : sed longe plus Fernā-
 dus perpetuis laudibus consecrandus est : qui tante uir-
 tutis fuit ut & bona patrie auxerit & mala in hostes trā-
 stulerit : licet enim in eius personam regna unita fuerint
 postea tamē diuino assistente auxilio longe maiora regna
 & dominia lucro fidei attulit : uicit enim plurima bella
 contra perfidos Machometes : recuperauit deniq; His-
 palim : Cordubam & partes adiacētes : necnon uniuersam
 Vandaliā & Bethicā : fuit deniq; Fernāduſ re-
 ligiosissimus : nec enim tantum laudandus est q; de no-
 bilissima & antiqua regum prosapia originem traxerit :
 quantū q; uictorias ingentes consecutus sit : sed de hoc
 inter cetera predicandus est : q; inter fulgura palacii &
 honorum culmina . deum timuerit : ecclesiam coluerit &
 inter regalis sanguinis & diuiciarum affluentiam: materi-
 iam uirtutū non deseruerit : dicente scriptura sic protegit

sapientia|quod non protegit pecunia : hic princeps sacri-
ficiis & orationibus assiduus erat: Alexandrum superās
de quo ait. Q. Curtius quia eo sacrificante omnis homi-
num turba deorū laudibus uacabat : Nec ad bella per-
gebat|quin deos suis precibus conciliaret : rediensq; de
castris primo templa quam aulam petebat : Rursus hic
Fernandus armis excitatus fuit : laborum bellicorū pa-
cientissimus : toto fere uite sue tempore bellorum contra
infideles iustissimo exercitio uacabat : sciebat enim quia
ut Cato Censorinus & Vegecius de re militari referunt
ars & exercitium solent prestare uictoriam : non enim
multitudo militum : non numerus annorum : non splē-
dentia auroq; fulta arma triumphum uincendi compa-
rant : sed bellandi exercitacio & frequens usus : nutrit
enim audaciam conferendi frequētia|quia eodem Catone
teste:nemo facile metuit quod se fecisse sepe cōfidit : qua-
re Fernandus ipse suos milites uerbis sapientissimis : &
congressibus frequentissimis ad armorum exercicium
commonebat : inquiring illud sapientis Vegecii : quia
in pugna amplius solet usus prodesse|q̄ uires : nā si do-
ctrina & usus cessat armorū : nihil uillanus differt a mi-
lite : rursus semper illud Augustini . iii . de ciuitate dei
in ore gerebat quia per annos septingentos & unum ab
Hostilio tullio usq; ad Augustum cesarem : una tantum
estate Romana uiscera sanguinem non sudauerunt . de-
niq; fuit Fernandus in ordinandis aciebus prudentissi-
mus : in congregiēdo strenuissimus : deniq; pius|man-
suetus|deo & hominibus carus : humillimus quoq; fuit
quare merito uictorissimus fuit : quia scriptum est : uir
humilis loquetur uictorias : sepe enim totius fere Africe
Mauri contra Fernandum transfretauerunt : Hispaniāq;
ualida manu uastantes : quos Fernandus mirabiliter
fregit : & contra eos diuina potentia uictor euasit : hic

91

Fernandus ut alter Alexander quem Iustinus commemorat : tam gloriosus in preliis fuit : ut cum nullo hoste congressus est : quem non uicerit : nullam urbem obsedit quam non expugnaret : nullam gentem agreditur : quam non calcauerit : fertur in ore eius ille propheticus uersus semper resonabat : dominus mihi adiutor & non timebo quid faciat mihi homo : quia igitur in deo confidit : fugerunt a facie eius inimici illius & requiem dedit illi altissimus & liberauit eum a concussione & afflictione hostium suorum & per eum contriuit dominus baculum impiorum : uirgamque iniquorum dominantium confregit : quicquid animo concepit ac agere cepit : feliciter deo adiuuante compleuit : dimisitque amplissimum principatum Alfonso decimo filio suo a mari oceano usque ad mediterraneum & quicquid in illa infelicissima clade tempore regis Roderici ultimi regis Gothorum Sarraceni occuparunt : Fernandus ipse post multa annorum spatia felicissime recuperauit : Regem uero Granate tributarium fecit . nam ut ait Cusentinus omni die mille Morabetinos aureos ei persoluebat & ad illius curias uenire tenebatur & uocatus etiam contra Mauros . ccc. milites mittere astringebatur . fuit denique hic gloriosus princeps : tante moderationis & uirtutis ut nunquam nisi iustis ex causis cuiquam bellum indixerit . illud Augusti Octauii semper commemorans uidelicet iactantis esse animi & leuissimi ardore triumphandi & ob Lauream id est folia infructuosa in discrimen per incertos euentus certaminum securitatem fidelium cuium precipitare . & iterum aliud Scipionis semper in ore gerebat : malle se unum ciuem seruare : quam mille hostes occidere . hic catholicus Fernandus de tot & tan preclaris uictoriis non intumescens : nec de tanta dominiorum amplitudine superbiens : uictorias ipsas deo altissimo tribuebat : & incrementa fidei ac cristiane religionis

potius q̄ terrene dominationis mente gerebat : atq̄ pro
ea fide assiduis periculis se exponebat : de quo uerius q̄
de Pyrrho dici potest : quia non satis erat illi pro salute
pugnare : nisi salutem pro fide contemneret . Hic prin-
ceps interrogatus : cur longe plus regni fines auxisset :
q̄ multi eius primogenitores . quippe qui recuperauit
que illi perdiderunt : respondisse fertur uerbum suo au-
ctore dignum : & sempiterna commemoratione dignum .
patres inquit mei fortassis animo gerebant principatum
terrenum exaltare : potius q̄ fidem plantare : augere sibi
populum multum : sed non stabilire diuinum cultum .
quare decepti sunt in adinuencionibus suis . Itaq̄ ad ce-
lum oculos uertens : tu domine qui scis corda & renes
hominū nosti : quia non meam : sed tuam gloriā quero
non tan caducorum regnorum : q̄ fidei tue cristianeq̄ re-
ligionis augmentum desidero . Deniq̄ semper illud in
ore gerebat : quia non propter eius merita : sed propter
infidelitatem hostium : omnia prospera ei successissent .
Sciebat enim deuotissimus princeps : quia sic Moyses :
sic Iosue : sic Dauid uicerunt regna . tunc enim prostra-
runt hostes : cum pugnarunt animo tuendi & augendi
religionem unius ueri dei . Sic & Iosaphat rex Iuda : di-
cebat militibus suis : credite in domino pro quo pugna-
tis : & securi eritis : & nehemias . deus inquit noster pro
quo pugnamus : pugnabit pro nobis & dabit uictoriā
nos ipsi faciamus opus . Nihil profecto tantum ad ui-
ctoriam confert : q̄ recta bellandi intentio in uera iusticia
stabilita . Scriptum est enim : iustus iuuabitur in die pe-
riculi sua iusticia : & iterum iusticia eleuat gentes . hinc
& apostolus bellare admonet per arma iusticie & loricā
fidei . Nam ut scriptura commemorat : sancti per fidem
uicerunt regna . Iusticia autem belli ex ipsa recta bellātis
intentione procedit : dicente Augustino : illa bella iuste

iuste suscipi posse : in quibus non est nocendi cupiditas :
 ulciscendi crudelitas : & libido dominandi . tali quippe
 intentione bellantibus : uictoria promittitur . Nam ut
 inquit Gregorius : non deerit certantibus optata uictoria
 si desit in animo humana gloria . hinc Bernardus : ex cor/
 dis inquit affectu : non belli euentu pensatur uel periculū
 uel uictoria cristiani hominis : quia si bona fuerit causa
 pugnantis : pugne exitus malus esse non potest . Rursus
 Ambrosius : O homo ideo non uicisti : quia de tuo pre/
 sumisti . Qui uero bella etiam contra infideles gerit : nō
 augende aut tuende religionis gratia : sed amplioribus
 dominis potendi aut quadam humana gloria : parum
 uictoria fruitur . Sic Romani qui ut ait Augustinus nō
 diligebant gloriam propter iusticiam : sed iusticiā prop/
 ter humanam & inanem gloriam : ingentes clades passi
 sunt : & quanq̃ pro puniendis orbis malis aliquando ce/
 leriter bella confecerunt : ipsam tamen uictoriam celerius
 perdiderunt : quod facile comperiet qui recolet q̃ diutur/
 na bella a ueteribus gesta fuere : q̃ uarios euentus : q̃ lu/
 ctuosas clades : & q̃ parū diuturnas uictorias experti sūt .

Capitulū . xl . de nonnullis incidentibus que huius
 Fernandi tempore in diuersis partibus occurrerunt
 & de ortu pestifere parcialitatis in Italia uidelicet
 Guelforum & Guebelinorum : & quomodo eo tem/
 pore per Iacobum regem Aragonie Maiorca & ce/
 tere insule baleares lucro fidei acreuerunt & de felici
 obitu huius Fernandi : & quomodo prohibuit sibi
 fieri staturā : & de diuisione in imperio : & qualiter
 in discordia electus fuit Alfōsus huius Fernādi filius

ERNANDI igitur predicti tempore : uaria in or/
 be occurrerunt digna relatu : Nam seua est orta

parcialitas in Lombardia inter eos qui fauebant parti ecclesie Romane & fauentes imperio. ex quo tempore incepit pestifera parcialitas Gebellinorum & Guelforum que fuerunt nomina duorum fratrum in Tuscia : qui in has duas partes se diuiserunt . Gebelinus enim sequebatur partes imperiales . Guelfus partes ecclesie ut Cōsentinus ait . Rursus eiusdem Fernandi tempore . Iacobus rex Aragonum : cum Fernandi regis adiutorio summa strenuitate insulas baleares : que Maiorica & Minorica dicuntur a Sarracenis deuicit : & lucro fidei addidit ut Consentinus refert . Postquam igitur Fernandus omnia feliciter peregisset . tandem ut deo placuit : licet cum grauissimo cristianitatis damno potius quam suo beatum dedit deo spiritum qui eum creauit : quo die audite sunt uoces in celo : en moritur iustus & nemo considerat . Cuncti fideles ob eius obitum incessabiliter flebant dicentes : utinam talis princeps aut non nasceretur : aut non moreretur quo nullus ante eum bellis felicior fuit aut in pace moderatior . In cunctis liberalissimus : in amicos fidelissimus . Habent enim Hispanorum annalia : quia cum hic gloriosus princeps in agonia mortis esset constitutus : a quodam milite interrogatus est : quale sepulcrum aut statuam sibi iubebat apponi . Cui ille : immaculata inquit ut potui uita mea ac gesta | sint mihi sepulcrum & statua . Imitatus Catonem seniore ad quem cum amici dicerent plurimorum ubique principum erecta fore insignia sepulcra & statuas . Ille malo inquit | ut homines flagitent : cur Cathonis statua posita non est : quam cur est posita . Rursus cum Fernandus paulo ante eius obitum non ignoraret precium ab infidelibus esse datum pro eius morte : dicebat ad suos . me inquit non querunt : sed patriam . putant enim Mauri facile Hispanias obtenturos : si Fernandus moreretur : sed & credunt Hispaniam ipsam uinct non

93

posse : si Fernandus non uinceretur : nec aliter teste Po-
libio . Scipio iunior de se dicebat . Recte inquit qui pa-
triam oppugnant me prius uolunt de medio tollere . Nō
enim Romam casuram putant Scipione superstite . Nec
uictum Scipionē si Roma ceciderit . Huius gloriosi Fer-
nandi regis tempore ut scribit Martinus Cusentinus :
quoddam mirabile ad nostre catholice fidei defensionem
accidisse fertur . Nam cum apud Toletum quidā iudeus
gratia ampliandi uineam suam rupem cominuisset : in
medio saxi concauitas reperta est ubi liber erat folia li-
gnea habens : descriptus tribus linguis : Hebreis : Gre-
cis & latinis . scriptura uero quasi unius psalterii uide-
batur . Hic liber de triplici mundo diserebat ab Adam
usq; ad Anticristum . principium uero tercii libri inci-
piebat a Cristo sic exordiens . in tercio inquit mundo fi-
lius dei nascetur in mundo ex uirgine Maria : pacieturq;
pro salute hominū : quod cum iudeus conspiceret : sta-
tim cum familia sua sacro fonte renatus est . In fine itaq;
libri dicebatur : q; tempore Fernandi regis inueniri de-
bebat . Sed de huius gloriosissimi Fernandi regis deuo-
tione : religione : pietate : strenuitate : ceterisq; eius innu-
meris uirtutibus : & triumphantissimis uictoriis parū
a nobis in hoc epilogo dicetur . Exigerent enim preclara
gesta eius integrum uolumen . Accedit quia Rodericus
Toletanus archipresul in hoc Fernando . iiii . etatis sue
contemporaneo historiam clausit . Cuius uitam : gesta
atq; preclara factora in calce historie sue diserte conte-
xuit . Temporibus huius Fernādi sedit in cathedra Pe-
tri Innocentius . iiii . qui ad petitionem baronum : &
totius regni Portugalie : deposuit uerius . suspendit ab
administratione regia : regem Portugalie dans illi coad-
iutorem Alfonsum de quo habetur . *In* . c . grandi de
suplenda negli . prela . libro . vi . post obitum eiusdem

pontificis sedit Honorus . iii . natione Romanus : post
cuius obitum sedit Gregorius . ix . natione Campanus
& Celestinus . iiii . natione Mediolanēn . Romanum
uero imperium gerebat Fredericus . ii . Henrrii quōdā
imperatoris nepos qui Ottone iam deposito ab electori/
bus imperii: consilio & presidis Philippi regis Francie
imperator est electus anno Millesimo . CCX . ut refert
Vincencius . Hic Fredericus coronatus fuit Rome ab
Honorio . iii . de facto tamen imperauit non iure : qui
tandē depositus & obstinatus anathema Apuliam petit
quem egrotantem Manfredus filius eius naturalis ad
regnum Sicilie ambiens : timens quia conualesceret fecit
suffocari . quo mortuo electores imperii in duos se diui/
dunt : quidam Alfonso regem Castelle filium huius
Fernandi . iii . alii Ricardum comitem Cortimbie : fra/
trem regis Anglie : quo scismate longo tempore durāte
tandem Alfonso rex Castelle zelo ut aiunt cristiane pa/
cis succensus & Gregorii pape precibus resignauit . Ri/
cardo deniq; mortuo electus est Rōdolfus comes Anec/
burgensis . Verum licet propositi nostri fuerit genealo/
giam & ortum regum & regnorum Hispanie : clarioraq;
eorum gesta & successus solum a tempore huius Fernādi
. iii . usq; ad moderna tempora Henrrii quarti nunc fe/
liciter regnantis contexere : pro eo quia idem Rodericus
archiepiscopus in sua cronica precedētium regum gene/
rationes : gesta atq; successus latiore sermone profecutus est.
Nos tamen quedam preclara ab eo intacta addentes : uo/
luimus sumatum & sub quodam epilogo geuealogiam &
successiones omnium regum percurrere qui ante Roma/
nos & post eos : in Hispania principatum obtinuerunt :
eos etiam qui ex Vandalis : Huguis : Gothis regnarūt
incipientes ab Athanarico primo rege Gothorum : &
denum sequentium regum qui post miseram cladem

Hispanie: & a tempore Pelagii usq; ad hunc Fernandũ
inclusiue regnarunt. Contexuimus etiam clariora eorũ tẽ/
poribus gesta: necnon exterorũ principũ & clarorũ uirorũ
acomdata exempla breuius q̃ ualuimus: ut tandem ce/
teros reges qui post eundem Fernandum: usq; ad hec
nostra tempora in eisdem regnis prefuerunt successiones
pariter & successus aptius continuemus .

Explicit Tertia pars huius historie .

Incipit quarta pars historie Hispanie : in qua enarran-
tur genealogie successiones & successus regum Hispanie
post Fernadū .iii. usq; ad Henricū .iiii. nunc feliciter
regnantē. Inserūtur deniq; egregia documēta ac preclara
& comemorāda exempla antiquorū Romanorū: Grecoꝝ
& aliorū principū excellētū uirorū ad legētū instructionē

VPEREST VT IVXTA POLLICI-

tum ordinē quartā partem attingamus
in qua referūtur genealogie : successiones
ac clariora gesta regū Castelle & Legionis
& aliorū regū Hispaniarū post Fernadū
.iii. qui Bethicā & Vandaliā a Mauris
recuperauit usq; ad Henricū .iiii. nūc feliciter regnātē &
dū Hispanicas res fideliter referimus: Romanorū & ex-
teriorū principū similia exēpla pariter & documenta | mo-
res & uitā hominū tangētia succinte recolemus & pri-
mo de Alfonso .x. filio dicti Fernandi.

Capitula quarte partis historie Hispanie .

- ¶ Capitulū primū de Alfonso .x. filio Fernandi .iii. & de
Violanta eius uxore: & quomodo tēptauit aliā uxorē re-
cipere : & de exitu eius rei : & de eius nobili prole ac de
uirtutibus illius | presertim de solertia in legibus cōdēdis.
- ¶ Capitulū .ii. de liberalitate huius regis Alfonsi | & mira
ad calamitosos cōpassione : & quomodo grandi pecunia
redemit imperatorē Cōstantinopolitanū captiuatū a Sol-
dano Babilonie : & de claris eius uictoriis cōtra mauros.
- ¶ Capitulū .iii. quomodo Alfonsus .x. recuperauit oppida
de Niebla & del Algarbe post longā obsidionē & singu-
larē perseuerantiā : & quomodo incōsulte liberauit regnū
Portugalie ab eo tributo quo regibus Castelle tenebatur

94
ut ad eius curias ueniret : & de maximis scādalis prop-
terea subortis .

¶ Capitulū . iiii . quomodo hic Alfōsus . x . fuit electus im-
perator Alemanie & de infelici eius rei : & de discordia
inter sanctum Ludouicū regē Francie & eundē Alfonsū
super iure regni : & de causis discordie : & quomodo fuit
dissidium per matrimonium sedatum .

¶ Capitulū . v . quare iste Alfonsus . x . dictus est astrolo-
gus : & quomodo de sensu suo presumēs : opera dei dixit
melius fieri posse : & qualiter fuit diuinitus correptus
de tanta arrogantia : & de infortunis & incomodis que
ex ea causa passus est : & de ceteris incidēciis tēpore suo .

¶ Capitulū . vi . de Sancto . iiii . filio Alfonsi : & de uirtuti-
bus & uictoriis eius : & quomodo recuperauit a Mauris
Tarifā & alia loca : & cōbussit magnā classē Sarracenorū
& qualiter Alfonsū patrē uenientē de imperio non ad-
misit ad regnum .

¶ Capitulū . vii . de quibusdā crudelitibus Sancii : & de
bellis & scādalis ex ea causa secutis : & de singulari fide-
litate Alfōsi Petri de Gugman obsessi in Tarifa : qui pas-
sus est filiū interfici ne arcē assignaret : & de morte Sācii
& de alijs occurrentibus suo tempore .

¶ Capitulū . viii . de Fernando . iiii . rege Castelle & Legio-
nis : & de mirificis uirtutibus domine Marie matris &
tutricis eius : & quomodo omnes reges Hispaniarū dissi-
darūt eundē Fernādū impuberē & cōtra omnes obtinuit
prudētia & meritis predicte matris eius & nobiliū uiroz

¶ Capitulū . ix . de uirtutibus Fernandi . iiii . presertim in
iusticia ministrāda : & de uictoriis eius : & qualiter recu-
perauit a Sarracenis Gibraltar & alia castra : & de pul-
cra fabula quā quidā antiquus Sarracenus sibi retulit : &
de subita eius morte ut creditur propter certas indelibe-
ratas & festinas cedes nobilium .

obtinuit

¶ Capitulum . x . de Alfonso . xi . & de filiis & filiabus suis & de uictoriis eius cōtra reges Bellamarini & Granate : & quomodo ^{obtinuit} alcala la real & alia castra & de suis & repentinis cedibus quorundā magnatū & de magna ingratitude contra eos admissa .

¶ Capitulū . xi . quomodo Alfonso emēdatus de Senicia plurimū fuit humanus & magnificus . & quomodo sublimauit quendā Aluarū Nunnii de Osorio & de pessimo eius fine propter illius insolentiam .

¶ Capitulū . xii . de preclaris uictoriis Alfonsi . xi . cōtra reges Granate : Bellamarini & Marrochitanū & preciosis spoliis in bello habitis quę Alfonso per suos oratores Ro . pontifici trāsmisit . & quomodo idē Alfonso lōgo tēpore & constantissime obsedit las algeçiras quas recuperauit . & qualiter quidā Sarraceno ut liberaret ciuitates ab obsidione tēptauit regē Alfonsū in suo tentorio proditorie interficere . & de singulari clemētia qua erga eum usus est . & quomodo idē Alfōsus easdē urbes populauit

¶ Capitulū . xiii . qualiter Alfonso . xi . predictus obsedit oppidū de Gibraltar & de peste superueniēti ī castris eius & de singulari perseuerātia in obsidione . In qua tandem peste obiit relicto herede Petro eius primogenito & de lamentabilibus : sed perpetuo memorandis uerbis Alfonsi ad suos tēpore mortis prolatis . ac de aliis prudētissimis sentenciis & futuris uaticiniis cuiusdā greci regis cōsiliarii ad Petrum libere habitus .

¶ Capitulū . xiiii . de Petro primo huius nominis rege Castelle & Legionis . xl . rege post irruptionē Hispanie . & de causis odiorū inter eū & Blācā reginā uxorē suā . & quomodo & per quē rex ipse fuit maleficiatus & de sinistris successibus huius rei & qualiter maleficio & arte demonum similia fieri possint .

¶ Capitulū . xv . de prole regis Petri & de moribus ac uiciis

eius signanter de plurimis crudelitibus quas infratres propinquos ac nobiles & regnicolas exercuit. & de quodā sapiēti respōso regi Petro dato a quodā prudētī greco.

¶ Capitulū .xvi. de singulari & detestanda cede iussu regis Petri facta de rege Granate dicto Rubeo ad eūdē Petrū secure & cōfidēter ueniēte . & de aliis homicidiis nobiliū & cuiū apud toletū factis & de irreuerētia eius ad matrē .

¶ Capitulū .xvii. quomodo Henrricus & alii fratres regis Petri fugiētes eius seuiciā : regē Aragonū petierūt . & de bellis inter dictū Petrū & regē Aragonū & fratres Petri quomodo Henrricus regni titulū assumpsit : & regnū Castelle potenter ingreditur .

¶ Capitulū .xviii. quomodo rex Petrus & princeps Degales cū copiis Anglicorū pugnauerūt cū Henrrico qui pro ea uice uictus fuit . & qualiter iuit in frantiā & relictis gentibus Petrū inseqtur : & tādē eū interfecit apud oppidum demontiel & de aliis dignis rebus que pro tunc acciderunt inter eos .

¶ Capitulū .xix. de Henrrico .ii. rege Castelle & Legionis & de calamitatibus quas passus est post interfectionē fratris . & qualiter predicta fratricidia Petri & sua in eis & eorum posteritate punita creduntur .

¶ Capitulū .xx. q̄ regū delicta pro rei publice quiete plerunq̄ toleranda sunt non uindicāda . & de malis que secuntur ex talibus homicidiis & uindictis quod ostenditur plurimis documētis & exēplis sacre scripture . & de ceteris incidentibus tempore huius Henrrici .

¶ Capitulū .xxi. de Iohanne .i. rege Castelle & Legionis dicti Henrrici filio . & de clarissimis uxoribus & filiis eius & de bello cū Portugalensibus & de causis eius . & de infelici fine eiusdem belli .

¶ Capitulū .xxii. de secūdo bello inter Iohānē regē & ducē Alencastrie filiū regis Anglie . & de causis eiusdē belli

& de cladibus & malis ex eo secutis . & tādē de felici cōcordia per matrimoniū Henrrici filii Iohannis regis cū Catherina filia dicti ducis . & de iopinata & festina morte eiusdem regis Iohannis & de illius uirtutibus & accidētibus suo tēpore in ecclesia dei .

Capitulū . xxiii . de Henrrico . iii . Iohannis filio rege Castelle & Legionis & de clarissimis filiis eius . & de infante Fernando eius fratre minore natu . postea rege Aragonū & de uxore & inclitis filiis eius & quomodo omnes Hispanie uix tantā nobilitatē sustinere potuerunt .

Capitulū . xxiiii . de uirtutibus huius Hērrici . iii . presertim de ingenti eius religione & de iusticia | & liberalitate . Demū de filiabus eius quibus nupserunt | presertim de uirtutibus Marie que data ē uxor regi Aragonū & de tēpestina morte dicti hērrici & de occurrētibus suo tēpore

Capitulū . xxv . de Iohāne . ii . Henrrici filio rege Castelle & Legionis qui regnare incepit in cunabulis & de Catherina matre & Fernando patruo tutoribus eius . & de uxoribus & filiis & filiabus suis . & de preclaris uictoriis Fernādi tēpore infātie Iohannis . & qualiter recuperauit antiquerā & singulari fide & īgētibus uirtutibus Fernādi

Capitulū . xxvi . de uacatione regni Aragonie per obitū Martini regis | tempore dicti Iohānis regis Castelle & de cōpetitoribus in dicto regno . & qualiter Fernandus cū presidiiis regis & regni castelle regnū Aragonie optinuit captuato comite Vrgellēn .

Capitulū . xxvii . de singulari cura & industria Iohannis regis Castelle & Fernandi regis Aragonū pro extirpatione scismatis in dei ecclesia . & qualiter pro bono unionis se subtraxerūt a benedicto . & quomodo sūmis affectibus laborarant pro cōgregatione concilii Constāciēn & de unione ibi secuta .

Capitulū . xxviii . quomodo Iohannes rex Castelle duxit

97
uxorē inclitā Mariā filiā Fernandi patruī sui . & de ma-
trimonio Henrrici infantis cū Catherina sorore Iohannis
& de dissidiis ex ea causa subortis . & de Iohanne rege
Nauarre & Blanca uxore eius . & de Aluaro de Luna
miro modo acceptissimo regi Iohanni . & quomodo Io-
hannes rex Nauarre & fratres Aluarū persecuti sunt .

Capitulū . xxix . de intestinis dissidiis inter Iohannē regē
Castelle & Alfonsū & Iohānē regē Aragonū & Nauarre
& fratres suos occasione Aluari . & quomodo infans
Henrricus a Iohanne rege Castelle fuit bis incarceratus
& tandē relaxatus . & de magna congregatione exercitus
utriusq; partis & de concordia inter eos facta per mediū
legati apostolici & inclitarū reginarū castelle & aragonie .

Capitulū . xxx . de clarissima uictoria Iohānis regis Ca-
stelle cōtra Sarracenos . & de innumera multitudine Ara-
bū occisorū . & de iterata discordia inter Iohannē regem
Castelle & Iohānē regē Nauarre & infātē Henrricū prop-
ter Aluarū de Luna & gubernationē regni . & quomodo
obsederūt & ingressi sunt oppidū de medina ubi erat rex
Iohannes . & de reuerentia ei exhibita & fuga Aluari .

Capitulū . xxxi . de redditu Aluari ad regē . & de iterata
discordia . & de bello apud oppidū de Almedo in quo
Iohannes rex Nauarre & Henrricus & sibi adherentes
fuerunt uicti : & de confiscatione dominiorū suorum . &
tandē de concordia secuta . & infelici exitu illorum : qui
contra regem arma mouent .

Capitulū . xxxii . de ingenti affectu Iohānis regis Castel-
le ad Aluarū de Luna cuncta regentē & cuius sūma di-
lectione nullis monicionibus nec iminentibus periculis
retrahi poterat & tandē ob Aluari insolentiam : amor in
odiū mutatus est . & quomodo singularius corda regum
sūt in manu dei : que facile quo uult ea dirigit . & de no-
bilitate regalis animi & de multis exemplis que ad ema

rem adducuntur .

Capitulū . xxxiii . qualiter Aluarus de Luna predixit ruinam suā : quē tandē Iohannes rex Castelle apud ciuitatē Burgēn incarcerauit & facto legitimo processu decolari publice iussit dominiis & bonis partim cōficatis | partim filiis concessis .

Capitulū . xxxiiii . de uirtutibus regis Iohānis & de eius felici obitu . & de erectione Henrrici . iiii . filii eius in regē eo uiuēte & de obitu Alfōsi regis aragonū apud Neapolī

Capitulū . xxxv . de scismate in ecclesia dei extirpato apud cōstātiā tēpore huius regis Iohānis Castelle . & de Martino papa ibi electo & de Eugenio eius successore . & de congregatione conalī Basiliēn tēpore eiusdem Eugenii & de infelici exitu illius congregationis & ceteris occurrentibus suo tempore .

Capitulū . xxxvi . de Henrrico . iiii . filio Iohānis moderno rege . & quomodo in inicio regni sui quietauit omnes differētias cū Iohāne rege Nauarre sibi reconciliās barones extra regnū existētes . & demū quomodo post prestitā reuerētā Calisto pape . ii . nouiter assumpto : regnū Granaate potenter ingreditur plurimis magnatibus regni comitatus & quomodo duxit uxorē sororē regis Portugalie

Capitulū . xxxvii . de dissidio inter Iohānē regē Nauarre & Carolū filiū suū . & qualiter Henrricus rex Castelle fauebat Carolo quo mortuo regnū Nauarre potēter ingreditur aliquas terras sibi subiiciēs . Deinde qualiter principatu Cathalonie Iohanni regi Aragonū rebellante Io . rex Castelle sūma moderatione usus dominū Cathalonie sibi oblatum nō admisit & de causis quare hoc fecit .

Capitulū . xxxviii . qualiter tēpore huius Henrrici . iiii . oppidum de Gibraltar & plura alia loca recuperata sunt Mauris expulsis & de uirtutibus & preconis huius Henrrici . & qualiter plurimos ad magnos honores

98
sublimauit & de ceteris preclaris ab eo & suo tēpore ge-
stis . presertim qualiter fuit magnificus & liberalis . &
qualis liberalitas est laudāda uel improbāda in principe.

Capitulū . xxxix . de strenuitate huius Henrrici . iiii . & de
eius humanitate : pietate & mansuetudine & ceteris illius
uirtutibus : presertim de tēperantia & sobrietate . & quo-
modo fugiebat ornatū regiū & queuis molia delicamenta
Demū qualiter plurimos nobiles exaltauit . & quomodo
delectabatur in uenacionibus & de incomodis huius
exercicii frequentati .

Capitulū . xxx . de his que acciderunt in ecclesia tēpore
huius Henrrici & de romanis pōtificibus qui eo regnā-
te presuerunt : presertim de eorum laudibus & preclaris
gestis & de opusculis auctoris huius historie sub eisdem
pontificibus & illorum iussu editis . & de Frederico im-
peratore & de duplici eius aduentu ad urbem romanam

Prologus in Quarta parte .

Ogit scribēdi ratio | & rerū magnitudo ut ī hac quar-
ta & ultima parte post enarratas breui stilo genealo-
gias successiones simul & successus regū Hispanie | presertī
Castelle & Legionis usq; ad gloriosissimū Fernandū hu-
ius nominis . iiii . qui Hispalī | Cordubā & totā pene Vā-
daliā & Bethicā lucro fidei catholice adiecit : historiā ipsā
cōtinuemus etiā genealogias : successiones & clariora gesta
sequentū regū post eundē Fernandū usq; ad Henrricum
. iiii . nunc feliciter regnantē . Verū ut historiā ipsā pul-
chriorē elegantiorēq; reddamus solitū obseruabimus or-
dinem . Nam ad narrationes rerū Hispanarū aliqua in-
signia & preclara ac relatu digna gesta & dicta tam ex
sacra scriptura : q̄ ex annalibus Romanorū priscorum &
Grecorū similia exēpla aptabimus moraliacq; documenta

& sapientum sententias addemus ut qui hanc Hispanie
historiã percurrerit . ceterarũ etiã partiũ clariora facta le-
gisse letetur . & aliquid ad humane uite informationem
attigisse uideatur . Demũ historiã ipsã rerũ Hispanicarum
altius repetemus . pro eo maxime quia prefati Roderici
Toletani historia . regũ sequentiũ tẽpora nõ attigerit . sed
solũ in eodẽ Fernando . iiii . narrationẽ clausit . Itaq; age-
mus in hac quarta parte de . xi . regibus qui post Fernã-
dũ . iiii . predictũ in Hispania . Castella uidelicet & Legi-
one rgnarũt : atq; in prouinciis eidẽ principatui subditis
& de eorũdẽ regũ genealogiis & successionibus ac claris
gestis : nec omnia particulatim tangemus . sed solũ illu-
striora . quilibet enim rex pro rerũ occurrentiũ magnitu-
dine & uarietate . unũ expeteret uolumen . si cuncta cõ-
texeremus . Verum quia in occurrentibus aut recentibus
rebus scribere : nõ parũ discriminis & difficultatis uerti
solet . pro eo q; iuxta scribentiũ uarias passiones plerũq;
uaria aliquando ficta narrantur . Nos ueritatẽ rerũ ge-
starũ pro scuto sumẽtes . nec adulationibus : nec odiis uin-
cemur . Sed prout ex ueridicis Hispanie annalibus carpere
potuimus . & ab egregiis & omni exceptione dignis per-
sonis ab illis presertim qui nõnullis ex narrandis rebus
interfuere didicimus : rerum gestarũ seriẽ describemus .
absit enim ut ipsa historiarũ noticia que ad eruendã ueri-
tatẽ inuenta est : contra eandẽ ueritatẽ militet : Nam teste
Isidoro . sapientes preterita hominũ gesta ad institutionẽ
presentiũ historiis demandarunt que & si sũmis retro tẽ-
poribus acciderũt : si tamen ueritate nituntur q; maxime
nos dirigũt atq; quodã certo testimonio admonent que
sequi : que rursus uitare debeamus . quosdam enim longe
magis priscorũ gesta mouẽt : q; uisa recenter . ut enim in-
quit Gregorius ex transacta priscorũ hominũ uita didi-
cimus qualiter nos in subsequenti conuersari debeamus

& casiodorus instructus redditur animus ad futura quādo preteritorū preclara gesta ad memoriā recolimus .hinc poeta ait preteriti ratio scire futura facit . Ea de re Cicero cū de oratore agit.historia inquit tēporū testētis est ac lux ueritatis : uita memorie : magistra uite.Incipiemus igitur ab Alfonso . x . filio gloriosi Fernandi . iii . de quo paulo ante egimus .

Capitulū . i . de Alfonso . x . filio Fernandi . iii . & de Violāta eius uxore & quomodo tēptauit aliā accipere uxorē:& de exitu eius rei & de eius nobili prole & de uirtutibus illius presertim de solertia in legibus cōdendis .

ALFONSVS huius nominis . x . glorioso Fernādo . iii . patri eius in regnis successit āno domini Millesimo . ccli . hic . lxxiii . rex fuit post Athanaricū . i . regē Gothorū . & . xxxviii . a Pelagio . i . rege post cladē hispanie . Regnauit autē . xxxii . annis duxit uxorē Violantā filiā Iacobi regis Aragonie . ex qua cū prole nō susciperet arbitrans defectū generandi in ea fore misit oratores ad regē Dacie petens in uxorē speciosissimā eius filiā dictā Cristianā . Ille uero ob celebritatē nominis Alfonsi regis filiā comitatā pluribus nobilibus suis ad eum transmisit & tandē Hispalim applicuerūt . Interim uero domina regina Violanta ex Alfonso concepit & peperit inclitā Beringuelā . postea dominā Guadalfaiare . Cū igitur Alfōsus intelligeret filiā regis Dacie ab eo tātopere exoptatam aduentasse ingenti rubore & uerecūdia confusus est : nec sciebat quo nā modo tante leuitati cōsuleret : non tamen illius pudiciā attēptauit . sed sūmo studio remedia inq̄rebat : quod Philippus frater eius conspiciens qui erat abbas Valisoleti & de caueis rubeis ac electus ecclesie hispalēn clericatu dimisso : obtulit se Cristianā ducere ī uxorem : que res gratissima admodū fuit regi Alfōso : deditq̄

in dorē aluā & Valdecorneia & alia plurima castra & do-
minia . sic itaq; perniciosū huius facti initiū accomodato
fine reparatur . Alfonsus igitur Violantā plurimū dilexit
& genuit ex ea Fernandū primogenitū qui postea cōtra-
xit matrimoniū cū domina Blanca filia sancti Ludouici
regis Francie : ut inferius tangetur . obiit autē Fernādus
ipse uiuente patre . genuit deniq; idē Alfonsus alios fi-
lios Sanciū uidelicet qui postea regnauit : ac Iohannē &
Iacobū ac Petrū : Berengariā & Leonorā . Ex concubina
uero genuit Beatricē que fuit uxor Alfonsi regis Portu-
galie . Ex qua genuit Dionysium qui fuit rex Portugalie .
Iohannes uero secundo natus eiusdem Alfonsi regis
fuit ualde strenuus & animosus in armis : duxit uxorem
dominā Margaritā filiā magnifici marchionis mōtisser-
rati : ex qua duos filios genuit : hic Iohannes preclara
bella gessit contra Mauros : plurimaq; castra & oppida
ab infideliū faucibus eripuit : toto tēpore huius Alfonsi
exulauit infans Henricus frater eius ut ait Cusentinus
quia eundē Alfonsū fratrem non satis honorabat nec unq;
manū regis ut moris est uoluit osculari : quare idē Hen-
ricus Rome senator effectus est fauentibus sibi quibusdā
nobilibus : Tandē fauēs Corradino contra Carolū regē
Sicilie ab eo in regno uictus est . Ut igitur ad Alfonsū
redeamus fuit hic princeps excelsi ac magni animi & ad
grandia mentē dedit : nā ueluti teste ysidoro : Moises le-
ges hebreis tradidit . Lycurgus Lacedemoniis : Solon
Atheniesibus . Romanis uero Numa Pompilius prout
a numinibus acceperat . Sic hic Alfonsus legibus con-
dendis deditissimus fuit . Nam conspiciens per diuersa
uolumina plurimorū principū & populorū leges disper-
sas fore : eadē curiositate qua olim romanus usus est . Illi
enim Augustino teste post Romā conditā ab Atheniē-
sibus leges Solonis receperūt : quas tamē postq; accepere

meliores ac comodiores facere conati sunt . Idc̄ et de legibus Lycurgi Lacedemonii f̄erūt: qūis Lycurgus ipse ex Appollinis auctoritate leges illas se instituisse finxerit quod romani credere noluerunt . Qua de re leges ut ab hominibus non a diis latas admiserunt : Nec aliter Alfōsus effectit . leges enim romanas in regnis suis legi fecit licet minime eis subiiceretur . Demū ex omnibus sūma moderatione & ratione ac equitatis uibramine . septē libros quos partitas uocant instituit & salubriter cōpilauit in quibus sacratissime leges non solū ad causas hominū decidendas : sed ad diuinū cultū dirigendū augendumq̄ continentur . Denic̄ idē Alfonsus rerū in orbe gestarū librū accomodatissimū per sapientes scribi fecit / quē generalē historiā hispani appellant . Rursus hic Alfonsus ad arma strenuo se uertens : regnū Murcie a Carthagine noua usq̄ ad Chinchilla a sarracenis recuperauit : Murciaq̄ cristianis populauit : quā ciuitatē plurimū dilexit & illa fidelissima ei fuit in aduersitatibus suis ut inferius tangemus :

Capitulum . ii . de liberalitate huius regis Alfonsi & mira ad calamitosos cōpassione & quomodo grandi pecunia redemit imperatorē Cōstantinopolitān captiuatū a Soldano Babilonie & de claris uictoriis eius contra Mauros .

LVRIMIS quidē uirtutibus Alfonsus predictus fuit presertim liberalissimus munificus atq̄ magnificentissimus erat . inter plurima igitur illius principis magna gesta breui aliqua differemus . Cū enim apud ciuitatē Burgēn solennissimas nuptias celebraret Fernādo dela cerda primogenito filio suo cum domina Blanca filia sancti Ludouici regis Francorū interfuerunt inuitati ab eodē Alfōso multi p̄ncipes de maioribus orbis . uidelicet Philippus primogenitus eiusdem sancti regis Ludouici

qui postea regnavit in Francia . Rursus Eduardus etiã
primogenitus Anglie qui nepos erat filius sororis Alfõsi
Itẽ infans Petrus primogenitus Iacobi regis Aragonie
Itẽ infãs Sancius frater eius . Itẽ Fredericus & Emanuel
& Philippus infantes fratres Alfonsi . Item Sancius ac
Petrus & Iohannes infantes filii eiusdem regis Alfonsi
eratq; tanta inibi congregata nobilitas . quanta a multis
seculis pacis tempore coadunata non reperitur . quibus
principibus tam excelsa tanq; assidua parabat conuiuia
ut excedere uideretur Cayum Caliculam & Vitellium . q
ut ayt Suetonius . prandia & cenas simul regibus pararũt
adeo ut in una famosissima cena duo millia electissimorũ
magnorũq; pisciũ . & septẽ millia auiũ siluestriũ in eduliũ
preparasset : hic Alfõsus Metellũ excessit qui ut aiũt fa/
mosã imo infamẽ fecit cenã . cuius excessum difficilius est
referre q; intelligere . Itaq; nõ facile credi posset quãta fuit
Alfõsi industria in eisdẽ festis atq; cõuiuiis : quãtus mini/
strorũ ordo : quãta sedulitas obsequii : quanta urbanitas
hospitis . ubi Alfonsi iussu uictualibus in foris dimissis .
nullus erat custos ut quisq; quibus uellet frueretur . nu/
mularii publice aderãt qui omnibus forẽsibus quas pe/
tebant pecunias dabãt : & erãt alii deputati ut si quẽ male
uestitũ uiderent Illico indumentis iam factis tegerent :
ne diferendo negare uiderẽtur . festis uero finitis . incre/
dibilia dona eisdẽ principibus cõtulit nec fuit quisq; ita
minimus qui regis liberalitate fraudaretur . Vt igitur pau/
cis agã . tãta fuit eius liberalitas ut quẽadmodũ de ro . po .
Valerius ait sicut tantũ accepisse uix inuidiã uitare potuit :
sic tantũ tribuisse gloria carere nõ potuit . Ceterum eisdem
nuptialibus festis durantibus allata est oportunitas ut
alia Alfonsi regis excelsa magnificentia & ingens pietas
toti orbi claresceret . Cum enim Imperator Constantino/
politianus ob cristiãni populi demerita a perfido magno

101

Soldano Babilonię bello uictus & captus foret : & decem milibus marcharum argēti eius relaxatio esset composita Imperatrix uxor eius Romanū Pontificem arcessiuit qui partem tertiam redemptioni donauit : Rex denique Francię cristianissimus certam quotam itidem persoluit : poscebat igitur ipsa Imperatrix ab eodem Alfonso cuius liberalitatem & uirtutes audierat ut sibi atque tanto operi subueniret. Alfonso igitur honorifice Imperatricem suscepit . & in regia aula unacum regina consorte locauit : cumque conspiceret redemptionem Imperatoris in longum protrahi . considerans illud Ambrosii . quia illa uera est liberalitas ut fratres ac proximos tuos non despicias : si eos in manibus hostium cecidisse cognoscas Quoniam melius est ut ipse subuenias : quibus pudor est ab aliis sumptus deprecari : aut alteri postulare subsidium : attendens denique . quia proprium est liberalis & magnifici libenter ac cito facere quia teste Seneca . Duplex est benignitas . cui accedit celeritas : quare idem Alfonso Imperatori simul & Imperatrici compatiens eam ad prandium cum regina fecit inuitari : illa uero uouisse asseruit . nunquam ad mensam sedere : nisi liberato Imperatore pariter & marito . Rex igitur Alfonso audito tam insigni factore coniugalis fidei . ei simul & infortunio totis uisceribus compatiens ad Imperatricem uerba fecit : exorans ut leta & consolata pranderet : pollicens infra decem dies totam argenti summam liberaliter numeraturum . Addidit denique uelle oratores ad Soldanum demittere qui Imperatricem incolumem conducerent & pro liberatione instarent : igitur infra eundem terminum uniuersam argenti summam persoluit : Voluit tamen id quod ab Imperatrice sumopere petiit . Ut Romano pontifici atque regi Francię quicquid ab eis exegerat illico restitueret : quod & nobilis Imperatrix effectualiter impleuit . Extollenda

certe & perpetuis laudibus consecranda est huius Prin-
cipis liberalitas . que enī excelsior magnitudo animi esse
potest : q̄ magnum Principem a misera magni Principis
seruitute abducere : & tantam pecuniam contemnere ut
tantum principem redimeret : Nec enim fratrem & pro-
ximum licet per multa terrarum spacia remotum atq; in-
cognitum neglexit : quia ut inquit Gregorius : Vera cō-
passio diuidi locis nō potest : & si corpore longe disiun-
gitur : mēte tamē quē diligit habet : Hic Alfōsus q̄m diu
humilis fuit | uictor extitit | quia scriptum est : uir humilis
loquetur uictorias . Cum uero se supra se extulit & aro-
gantiam induit : infelices successus expertus est . Huius
enim regis temporibus Rex Granate munitus auxilio
Maurorum Africę . rupta treuga quam cum Rege Al-
fonso pepigerat | plurima castra regni Murcię ui obtinuit
deinde obsedit ciuitatem de Xericio Imbethica & occu-
pata ciuitate arcem diuersis machinis debellabat : quam
nobilis uir Gasias Gometii Carrillo custodiebat : dirup-
tis igitur muris interfectisq; custodibus : solus Castella-
nus mansit : qui ultra humanas uires non dixerim se . sed
duo parua mēnia que intacta restabant . custodiebat . fe-
citq; grandem stragem in Arabes . quod Rex Granate
cōspiciens ne interficeretur sed uiuufq; omnino caperentur
districte p̄cepit quodq; ut facilius explerent : curuatis
ferris eum trahebant : qui carnes trahi undiq; maluit q̄
uiuus capi : tādē amplius agere non ualens captiuatus
est . Quem rex Granate ob eius ingentem fidem liben-
ter cōspexit . eumq; de illatis uulneribus sollicite curatum
incolumem Regi Alfonso transmisit . Superauit profe-
cto hic Gomecius duorum brutorum cōstantiam in ob-
sione Mutinēses . Rursus nec illi par fuit L. Antonius
Perusie & . Q. Cicero . qui obsessi ī Gallia fortissime obsi-
dionem tulerunt . nec ipsi Cretenses pares fuere Gomecio

qui in obsidione Metelli ad ultimam penuriam compulsi iumentorum urina sitim sedauerunt. Sed Gomecius noster Saguntinos nostros imitatus rores noctis ob aque defectum lambebat Numantinorum quoque fidem emulatus est. qui a Scipione obsessi ob uictualium defectum humanis carnibus pascebantur nec aliter egeruntur Calaguritani. qui a Pompeio circumsepti uxores & filios deuorauerunt. Sic & Aquilegienses qui sub duce Menofilo obsessi. a Maximino pro neruis funes ex capillis matronarum ad arcum & balistarum usum fecere. idque teste Lilio Romae actum comperimus: quo euenit ut ueneri calue templum a Senatu constitueretur.

Capitulum iii. quomodo Alfonsus .x. recuperauit oppida de Niebla & del Algarbe & quomodo inconsulte liberauit regnum Portugalie ab eo tributo quo regibus castelle tenebatur & de scandalis propterea subortis

ALFONSVS itaque .x. de quo sermo est. in regni sui incipiis oppidum de Niebla in Vadalicia per Sarraenos diu occupatum mensibus decem obseditque illudque machinis continuo debellauit. Occurrit tamen in castris suis innumera quedam muscarum plaga que manducare homines non sinebat: quin & illas unacum cibis commanducarent: Ex qua re omnes fere de castris uentris fluxum quem dissinteriam uocant incurrerunt. plurimique moriebantur: Cum barones & milites regi suaderent ut ab obsidione discederet. ille tamen perseverandum dixit. in re incepta ut alter Ioab in obsidione Rabba: qui ut scriptura sacra testatur. suorum suasionibus non acquieuit. donec ciuitas licet cum suorum incomodo caperetur Sciebat enim quia ut Hieronimus ait absque perseverantia

nec qui pugnat uictoriam. nec uictor palmam triumphi
assequitur. Vix itaq; Alfonsus uerba expleuerat: illico
duo monachi ad Regem accesserunt monentes ad perse-
uerantiam obsidionis. quoniam Mauri uictualibus car-
rebant. muri deniq; rupti erant. plagā uero muscarū pol-
licebantur cessare. si eorum consilio Rex annueret: per-
suaserunt enim regi ut publica banna acclamarentur: ut
quisquis certam muscarū summam ad quosdam puteos
prope castra afferret duos turonenses argenteos pro sa-
lario obtineret. qua industria euenit infra biduum tribus
profundis puteis muscarum spurcitiis repletis: plaga
muscalis simul & dissenterie morbus penitus cessarent:
qua re a Sarracenis cognita. non modo Regi oppidum
dedere. sed & alia castra & oppida ad comitatū Algarbi
spectantia presertim Gibraleon. Huelua. mora castro Ma-
rin. & quāplura alia: post predicta uero. Hic Alfonsus
quandam filiam bastardam uxorem dedit Alfonso regi
Portugalie. cui dotis gratia castra & patriam de Algar-
be quam pauloante a Mauris euicerat liberaliter assign-
nauit. Ex quo tēpore Reges Portugalie. Algarbi Reges
se intitularunt. Predictus igitur Alfonsus Rex Portu-
galie ex eadem Alfonsi filia genuit Dyonisium. Hic fa-
ctus adolescens cum nobilissime indolis ualde prudens
atq; decorus foret. Regem Alfonsum auum suum apud
Hispalim uisitauit. cui enixe & pro singulari munificen-
cie dono postulauit quatenus regnū Portugalie digna-
retur ab eo tributo liberare quo Regibus Castelle & Le-
gionis tenebatur: uidelicet ut ad eorum curias Reges
uocati accederent. & demum trecentos Milites contra
Mauros requisiti mittere astringerentur: Rex uero Al-
fonsus & si rem difialem conspiceret. paululum substitit.
Sequitus tamen cuiusdam militis consiliū: ut alter Amō
filii Dauid qui consilio Ionadab rem fecit sibi & populo

damnosam. ut erat magnificentissimus nepoti cū suo. nec minus totius regni discrimine complacere decreuit. Res igitur ad consilium deducta est. Cum itaq; egregius & nobilis uir Nūnius de Lara quid sibi uideretur dicere moneretur: dignū est inquit Rex ut plurima huic clarissimo nepoti tuo beneficia conferas: id enim natura. id tuorum suorumq; ātīqua nobilitas expostulat. & tibi in nata profusa liberalitas. Verum ut regnum Portugalie ab hoc tributo non tam persone tue quam substantie regnorum tuorū debito. tam facile libereres. neq; decere nec te id facere posse uideo. Alfonsus igitur Rex qui iā rem animo conceperat. contra Nunnium uerba non satis decentia indignatus protulit: eumq; odio habuit. sicut Sedechias Rex Hieremiam odiuit. pro eo q; rem ingratiā sed ueram & utilem ei dixerat. Alfonsus igitur ceteros efflagitat illi uero quo Regis uoluntas tenderet conspicientes. Regem nepoti complacere debere. consulebant. quod & Rex sine mora expleuit. Nunnius uero ea hora nec petita nec obtenta Regis licentia discessit. fuit enim res ipsa maioribus regni ingratiissima ne dixerim incommodissima: quippe que unam p̄cipuam causam futuris magnisq; dissidiis attulit. nō enim paulo post Philippus infans frater Regis. & Nunnius de Lara predictus. ac Lupus Didaci de Haro. & Stephanus Fernandi de Galicia. Fernandus item Roderici de Castro ac Ximenus Roderici dominus delos Cameros & Aluarus Didaci de Asturias. ac Lupus de Mendoga. plurimiq; alii Barones ultra numerum trium milium se a naturalitate & fide simul & obedientia Alfonsi Regis expediuerūt. eāq; ei subtraxerunt. ad quos placandos cum Rex Alfonsus quosdam mitteret causamq; discessus quererent. dixerunt illud Micheę prophete Volūmus restaurare regnum. & restituere sicut erat āte. Ad Regē itaq; granate accesserūt

bellumque contra Alfonsum Regem acerbissimum gesserunt. non sine maximis cladibus quod non paruo tempore durauit. Nec ab re. nam Hieremias propheta pestilentes uocat. eos principes qui minuunt ciuitatis & regni iura quare de eis ait. luxit terra & infirmata est pulchritudo populi. quia principes transgressi sunt leges patrum & ius mutauerunt. dissipauerunt pactum: propter hoc maledictio uorabit terram. Longe aliter dux & princeps Machabeorum effectit: de quo scriptura ait quia dilectissimus & honoratissimus a populo fuit quia dilatauit gloriam regni sui. Quare dilatatus est honor eius & fines gentis sue.

Capitulum .iiii. quomodo hic Alfonsus .x. fuit electus Imperator Almanie & de infelici exitu eius rei. & de discordia inter Sanctum Ludouicum Regem France & eundem Alfonsum super iure regni & de pace secuta

Vamque igitur hic Alfonsus .x. ob eius sagax ingenium & ingentem liberalitatem & ad omnes munificentiam per totum fere orbem commendatissimus esset. Viciis tamen non caruit. Fuit enim non tam magni quam superbi elatique animi arrogans plurimum & quadam sui sensus singularitate confusus. Demum egregiorum operum emulator erat. nec enim modo maxima queque agredi conabatur. & illorum erat auidus. sed potius inuidus uidebatur. quicquid enim pulchri quicquid memoria dignum. a quouis gestum cernebat. acerrime debebat ab eo gestum non fuisse aut effici non potuisse: Imitatus Iulium Cæsarem ut Suetonius refert. qui cum orbem circumgades Hispanie aduenisset ibique Alexandri imaginem uidisset. ingemuit suamque ignauiam detestans. quod nihil

a se memorabile esset actum: ea etate, qua alexander orbē subiecerat. Et ut paucis agamus tam cupidus glorię fuit Alfonso ut aliquando glorię suę, ut ita dixerim indignaretur: si alius quouis modo eius particeps erat, plerūq; enim duces ac capitaneos suos uictorias insignes obtinuisse dolebat. Imitatus Alexandrum magnum quem Quintus Curcius recolit: qui audiens agis Regem Lacedemoniorum rebellantem. Cum postea Antipater eius nomine illū uicisset, hostes quidem suos uictores fore gauisus est: sed Antipatrum uicisse tacitus indignabatur. suę glorię detractum arbitrans quicquid accreuisset aliene: Ceterum Alfonso de se supra se plerūq; presumebat & non nulla non satis deliberate temptauit. Est enim ut inquit Seneca prudentis Principis, quāta sit res concupita discernere, & non cito facilia iudicare, quę oportet, atq; in magnis dubiisq; rebus, non diffinire, sed suspensam tenere sententiam. Nam Alfonso ipse ab aliqua parte electorum imperii Romanorum Imperator electus est. Quamq; in discordia. Tandem cum re indigesta nec magnitudine eius pensata, ad imperium suscipiendum pergeret, cognita eius elatione imperii ne dixerim cōfirmatione, sed nec possessione potitus est, licet ut quidā referunt callide actum est, ut occasione uitandi scismatis in imperto Romani Pontificis iussu iuri imperii resignare uisus esset, idq; egit apud Belicardum prope Auinionem sic non nullos duces sub Aureliano per ambitionem imprudenter ad imperium orbis aspirasse legimus nec ad concupitam potestatem deuenere, sed penas ambitus luebant. Fuit deniq; Alfonso & in ceteris rebus infortunatissimus. Nam rediens in Hispaniā non paruas perpeffus est persecutiones, reperit enim plurimas funestas nouitates primo inuenit fore mortuum Fernandum eius primogenitum filium. Reperit etiam Reges Granate

& Belamarini dictū a Benynḡaf magnas intulisse clades in Vandalia & Bethica. ubi cesi fuerunt Sancius infans Aragonie & Archiepiscopus Toletanus. Verum cū cognouisset Sancium filium eius secundo natum post Fernandi primogeniti mortem uiriliter & strenue ac summa cum prudentia & dexteritate patriam ab infidelibus defendisse illosq; a Bethica expulisse. obtinuit q̄ omnes status regni Sancium predictum in primogenitum iuraret & reciperent. non obstante q̄ ante eius ad imperium discessum Fernandus primogenitus fuerat iuratus & post illum Alfonso de la cerda eius filius: Aiunt tamen non nulli Sancium præter omnem Alfonsi uoluntatem ad primo genituram fuisse assumptum. quinimo asserunt eundem Sancium Alfonso eius patrem ex imperio uenientem ad regni gubernationem non admisisse. ut inferius tangemus. Hic Rursus Alfonso licet strenuus in armis fuerit nō tamē felix. suo licet tēpore aliqua pars regni Murcię regno Castelle cessit: Sed ut quorūdam est opinio. id a patre inclitissimo Fernando effectum fuisse. Rursus hic Alfonso non caruit uicio crudelitatis sed & ingratitude quosdā enim nobiles sibi fidissimos. emulorum sugilatione occidi iussit: Huius deniq; Alfonsi tempore nō parua orta est discordia inter Sanctum Ludouicum Regem Francię & eundem Alfonso Regem Castelle. Ludouicus enim filius erat ut diximus domine Blance primogenite Alfonsi. viii. Regis Castelle. Ex cuius successionē regna sibi debere pretendebat. Nam Rex Fernandus. iii. pater eiusdem Alfonsi filius erat Domine Beringuele filie secundo nate Alfonsi viii. predicti. Sed ad sedandam tam pestiferam discordiam matrimonium contractum fuerat inter Fernandum de Lacerda primo genitum huius Alfonsi. x. & Dominam Blancam filiam Sancti Regis Ludouici. Ex qua idem Fernāndus genuit

109
Alfonsum & Fernandum dela cerda neuter tamen in re-
gno successit. Sed Sancius secundo natus eiusdem Al-
fonsi .x. quem Alfonso ipse in Regem sibiq̄ omnes de
Regno iurare obtinuit. Cum tamen ad eum regna mini-
me ut aiunt spectabant sed ad predictum infantem Fer-
nandum dictum dela cerda primogenitum ~~Fernandi~~ etiā
primigeniti Huius Alfonso .x. nepotem Sancti Ludo-
uici ex filia ut diximus.

Capitulum quintū Quare iste Alfonso .x. dictus
est astrologus & quomodo arroganter opera dei
dixit melius fieri posse & qualiter fuit diuinitus
corruptus & de infortuniis & in cōmodis que
ex ea causa passus est & de ceteris incidentiis
tempore suo

Ec solum hic Alfonso .x. nominis sui gloriam in
legibus condendis in effundendis diuitiis ceterisq̄
magnificis gestis ampliare contentus est: sed aut arro-
ganter aut quia natura ad id eum impellebat. Astrono-
mia delectabatur. Quare & astrologus appellatus est:
cuius nomine nescio an sapiētia tabule Alfonso & alie
astrologice considerationes compilate sunt. & sub eius
regio nomine lustrantur: Rursus Alfonso appetitor
erat laudum. sed rebus ipsis magnifice gestis. potius q̄
adulatoriis sermonibus letabatur. Cum enim pro adi-
piscendo imperio ut diximus in Almaniam pergeret:
apud Narbonam quendam eloquentissimum oratorem
orationem de eius laudibus habere desiderantē perorare
prohibuit. dicens exornatas uerbis laudes ad Principes
adulationis aut metus fuisse suspectas. addens talia lau-
dum preconia non nisi mortuis qui illustra egerunt de-
bebātur. cum scriptum sit. lauda post mortem magnifica

post consumationem : Imitatus Poscenium nigrum imperatorem .qui ut Helius Sparcianus in eius uita ait .cū quidam eximius orator qua die Poscennius Imperator creatus est. Panigericum laudum suarum recitare uellet . dixit scribe laudes Marii uel Hannibalis aut cuiuscunq; ducis optimi uita functi .& dic quid ille egerit.ut illum nos imitemur .Nam uiuentē laudare.irrisio est.maxime Imperatores a qbus beneficia sperantur.Rursus facile est eos ad celos usq; attollere & diuina de eis scribere . qui proscribere aut necare possunt . Hic Alfonsus ut tradūt Hispanorū annalia.diuina opera que perfectissima sunt . & cum summa sapientia pondere numero & mensura creata iudicare quippe & emendare conatus est : ore enī blasphemus dicebat palam si a principio creationis humane dei altissimi consilio interfuisset . non nulla melius ordinatusq; cōdita fuisse |o| uana |o| funesta |o| superba atq; inutilia uerba.non sic Dauid sentiebat . dicens mirabilia opera tua domine & quis cognoscat nimis : & iterum q̄ magnificata sunt opera tua domine . omnia in sapientia fecisti .& sapiens omnia opera dei bona |nec est qui addat Nam & redemptoris testimonio ipse Salamon cum tota sapientia sua .qui cūcta ab Isopo usq; ad cedrum perscrutatus est .minimum dei opus nec intelligere & longe minus iudicare est ausus .inquiens Cum me ueterem ad cogitandum opera dei .uidi esse afflictionem spiritus & uanitatem .cum non possit homo illa explicare sermone & iterū idem sapiens .plurima inquit sunt uerba hominum multamq; in disputando uanitatem habentia .sed & alibi idem sapiens stolidi inquit hominis est intelligere uiam suam : quanto ergo stolidior qui opera dei non modo intelligere .sed emendare conatur : Hinc Apostolus superbiam inquit in tuo sensu nunq̄ dominari permittas : hic igitur princeps de suo sensu cōfidēs . hęc arrogātissima

uana atq; superba uerba sepe repetebat. sed non caruerunt
 diuina ultione . Accidit enim q; miles quidam dictus
 Petrus Martini de Pampliega deum timens . instructor
 & curam gerens infantis Manuelis . uidit in somniis
 uisionem quendam pulchrum aspectu hominem ange-
 lum uidelicet albis indutum ei dicentem latam esse in
 diuino Consistorio contra Regem Alfonso sententiam
 ut exheredatus moriatur sed & crudeli morte . nisi peni-
 teat . Miles uero de uisione perterritus . causam quesuit
 cui blasphemiam inquit angelus Alfonsi uanamq; teme-
 ritatem diuina opera corrigere molientis id meruisse .
 Monuit ergo eundem militem ut ad Regem accederet .
 eumq; ad penitentiam hortaretur . miles uero celeri gressu
 Regem apud Burgis commorantem adiit . cui cum tre-
 more uisionem retulit . atq; ad retractandum . que tam
 impie dixerat penitendumq; summopere monuit . Rex
 uero qui iam preualuerat in uanitate sua . militem derri-
 dens a se expulit . Iterum uerba illa sacrilega repetiit . Si
 tempore creationis humane interfuisset plurima melius
 ordinari potuisse . Cumq; post paucos dies Rex apud
 Segobiam moram traheret . quidam heremita uite san-
 ctissime . eandem reuelationem habuit . Regem igitur ac-
 cessit monetq; ut de peccatis suis presertim tam damnatis
 sacrilegisq; uerbis penitentiam agat . alias sentiret ultio-
 nem . & quia scriptum est in uanitate cordis sui compre-
 henditur peccator . Rex ipse Alfonso ut alter Senache-
 rib in blasphemia prestitit & ut alter Nabuchodonosor .
 confirmatus est ad superbiam . quare testante scriptura
 Cecidit de solio suo & gloria eius ablata est . Heremitam
 igitur Rex toruo iratoq; uultu contempsit . & ut insipi-
 entem abire iussit . Iterum uerba illa nefanda repetens
 Holofernem imitatus achior increpantem . quia soli deo
 potentiam attribuebat . Ea igitur nocte misit deus tam

horribiles & insolitas tempestates & spiritus procellarū.
tot deniq; tonitrua tot fulgura. tot coruscationes & ful-
mina ut celum cadere putaretur: sed & in cubiculo regis
sagipta fulminea uestes Regis atq; Regine comburens.
Rex uero attonitus. uix loqui ualens. cubicularios custo-
descq; monet. ut illico heremitam illum ad se deferāt. Ve-
rum tanta erat tempestas ut nullus palacium exire uale-
ret. ut citius tamen ualuerunt. heremitam adducunt. quē
ut Rex uidit procidens ad pedes eius. Ego inquit sum
qui peccaui. heremita uero illud ecclesiasticę imprimis ad
eum ait. homo. accusaris fabula uana & audacia cordis
tui. & iterum quis posuit in uisceribus tuis sapientiam:
nunquid consiliarius altissimi tu es: o utinam Rex me-
mor fuisses uerba Regis sapientissimi Salomonis. uani-
tatem & uerba mendacii aliena fac a me. His igitur uer-
bis Rex ipse simul & metu instantis mortis cum magno
animi merore eidē heremite cōfessus est & publice uerba
nephanda retractauit: Cum itaq; lacrimis plurimis pe-
ctus conterebat. incipiebat cessare tempestas: quinimmo
quanto artius dolebat. tanto tranquilior serenitas cerne-
batur. nec ipse a terra oculos leuauit. quousq; plene pro-
cellosa rabies conquiesceret. Itaq; meruit humilitate con-
sequi. quod superba sui presumptione demeruerat: deinde
uero uitam mutauit in melius. Verum tamen ut quidā
asserunt. ex ea & aliis causis regno in uita exhereditatus
est. a filio. a quo ueniens de infelici conquesta imperii nō
est admissus. ciuitas tamen Murcię quam ille a Sarrace-
nis euicerat. nunq̃ ab eius obuiam discessit. ob quā cau-
sam Alfonsus cum apud Hispalim moreretur cor suum
euiscerari iussit & ad Murciam deferri sepeliriq; in ec-
clesia Sancte Marie per eum constructa: concedens ci-
uitati priuilegium. ut in signū singularis fidelitatis septē
coronas in armis & insigniis defferret: Hic Alfonsus

107
postq̄ dicta uerba nephāda protulerat. infortunatissimus
fuit. quippe qui pro eius arrogantia impertum ut aiunt
ad quod electus fuerat. perdidit. Adde quia cum rediret
plurima infortunia passus est ut prediximus. Nam Sar/
raceni plurima bella uicerunt atq̄ interfecerunt Sancium
infantem Aragonie. nec nō Archiepiscopum Toletanū
Nunniū de Lara. & plurimos nobiles & barones reg/
ni: Deniq̄ obiit Fernandus dela cerda filius eius pri/
mogenitus. & licet ut diximus filium relinqueret. tamen
Sancius secundo natus regni sceptrum eodem Alfonso
uiuente ut ferunt occupauit. nec eum uenientem admisit.
sed apud Hispalim regno priuatus diem clausit extremū.
Huius Alfonsi. x. tēporibus prefuit Romane sedi Alex/
ander quartus natione Campanus. de ordine fratrum mi/
norum. qui in publico Consistorio comburi fecit. quendā
libellum inter cetera continentem religiosos pauperes de
elemosinis uiuentes non fore in statu saluationis. condē/
nauitq̄ dictum libellum & auctorem eius uidelicet fratrem
Guillmum de sancto amore: Rursus idem Pontifex aliū
libellum cōdemnauit. & comburi fecit in quo asserbatur
legem euangelii neminem ad perfectum ducere. sed legē
spiritus asserbat deniq̄ legem euangelii sic se habere ad
legem spiritus. sicut legem ueterem ad legem gratiē: ad/
debat deniq̄ legem Christi finiēdā anno domini .m. cclx.
quo tempore lex spiritus subintrare debebat. quē siquidē
pestifera heresis ex uerbis. Io. Ioachim originem trahebat
& non paucos illis diebus habuit sectatores post eūdem
Alexandrum prefuit successiue Urbanus quartus natio/
ne Gallicus. quo mortuo sedit Clemens natione Prouin/
cialis & Rursus Gregorius decimus Lombardus & In/
nocencius quintus Burgūdus. & Adrianus quintus Ge/
benen: & Iohannes .xxi. natione Hispanus. & Nicolaus
iii. Romanus. & Martinus .iiii. Italicus. In Romano

uero imperio sedit predictus Eredericus . quo defuncto
circa partes Basilee . electus est predictus Radulphus
quam electionem. Gregorius Papa quartus in fauorem
Passagii terre sancte .ad quod plurimi anelabant appro/
bavit: ad cuius instantiam idem Radulphus crucē sus/
cepit. transmarinam. imperauit autem annis .xviii. absq;
imperiali diademate

Capitulum sextum de Sancto .iiii. filio Alfonsi
xxxvii. Rege post Pelagium & de uirtutibus
& uictoriis eius . & quomodo recuperauit a
Mauris Tarifam & alia loca & qualiter Al/
fonsum patrem uenientem de imperio nō ad/
misit ad Regnum.

Ancus huius nominis quartus Alfonso huius
nominis decimo patri suo in regnis successit anno
domini Millesimoducentesimo octuagesimo quarto .Re/
nauit autem .lxxxiiii. loco post Athanaricum primum
Regem Gothorum . & .xxxvii. post Pelagium primum
Regem post Hispanie cladem. regnauit annis .xi. Obti/
nuit igitur regnum Sancius excluso licet defacto Alfōso
dela cerda nepote predicti Alfonsi. ex Fernando primo/
genito pre mortuo. dum ad imperiū pergeret qui siqui/
dem Alfonsi nepos & filius primogeniti eidem Sancto
preferēdus omnium iudicio uidebatur nihilominus aut
fortuna sua aut populorū cōsensu uel ut creditur eodem
Alfonso propter Sancii uirtutes & ingentia merita id
uolente & procurante ut supra diximus : uel ita deo dis/
ponente. qui regna transfert atq; concedit pro sua ineffa/
bili prouidentia . Idem Sancius regnorum suscepit scep/
trum .^{na} regnauit autem .xi. annis .^{rat} Hic duxit uxorem do/
minam Mariam filiā infantis Alfonsi dicti de Molina

105

fratris gloriosissimi Fernãdi .iii. Ex qua domina Maria genuit Fernandum .iiii. post regnantem. Petrum. & Philippum. & Henrricum qui fuit mutus. Hic Sancius strenuus & animosus fuit. preclaracq; bella contra Machometes confecit. eosq; sepe uicit. ac plurima castra & oppida suę ditioni subiecit: inter cętera cum magna perseuerantia & longa obsidione insigne oppidum Tarifam a Mauris feliciter recuperauit. Sed & ultra alias preclaras eius uictorias Regem de feę. Machometem dictum a Benyuçaf singulari uirtute posttrauit ille enim maximã classem ut transiret in Hispaniam parauerat. contra quem Sancius Rex transmisit nobilem uirum Benedictum gachariam Almirandum suum: qui uniuersam classem obtinuit. & cęteris nauigijs combustis terdecim galeas omittas Sarracenis armis & equis ad nostra littora incolumis deduxit. fugato a Benyuçaf Rege Maurorũ. quẽ nobilis Almirãdus insequitus ^{uicq;} ad littora Affricana dicta Tingitanica. Hic Sancius patrem Alfonsum parum glorię ex imperio reportantem & inde redeuntem ad regni sceptrum non admisit. Quare ut putatur non diutine regnauit ut in se experiretur. id quod Ruben in patrem peccans passus est. cui Iacob pater ait effusus sis sicut aqua nec crescas quia maculasti statum patris tui. & rursus Absolonem imitatus est non tam in regni ambitione q̃ sceleris punitione qui Dauid patrem e regno pellere temptauit. sed infelix fuit eius. conatus dum occubuit insolita morte. Nec Sancius ipse primus in orbe fuit qui patrem regnandi gratia. a Principatu pelleret. Cum Darium interfectum legamus a filio Artabano ut citius regnaret. Sed & alius Darius cum a xerse patre indulgentissimo Rex esset factus. tamen duobus ei fratribus assistentibus in patrem conspirauit: ut regno priuaret; cuius sceleris penas luit. Rursus Tullia Tarquini

superbi uxor. patrem Seruium Tullium occidit super cuius cadauer Carpentum inferri iussit. ut sibi & marito Romanę urbis regnum accresceret denicq; si poëtis credimus Iupiter Saturno patrem regno expulit.

Capitulum septimum de quibusdam crudelitatibus Sancii & de bellis & de scādalis ex ea causa sequutis & de singulari fidelitate cuiusdam nobilis obsessi in Tarifa qui passus est filium interfici. ne arcem assignaret & de eiusdē Sancii obitu

Ancus .iiii. de quo sermo est. plurimis uirtutibus polluit. quę Reges non mediocriter ornant. precipue tamen in bellis discipline militaris fuit seuerissimus custoditor. sepe enim pro parua inobedientia milites uirgis cęsit manus amputauit: inobedientesq; in mediis castris securi iussit percuti. non nunq; propria manu cecidit: Nam cum contra Sarracenos bellum gereret orta semel seditione & tumultu in exercitu cum per alios sedari nō posset: processit Rex Sancius nudus sola indutus camēsia ac se in medio suorum inuicē pignantium iniecit: dicens o strenui milites. Vbi est fides uestra nō in uestros commilitones. sed in me gladios figite qui uos huc adduxi: ac cum ab armis non cessassent. ille inermis ut erat arrepta lancea duos percussit milites. qui principales intumultu uidebantur. dicens aut Sarracenos. uestros hostes aut me percutite qui uos percussi: nec hodie eiusdem infidelibus tantam detis gloriam & uobisipsis tam funestam ignominiam ut gladiis uestris non hostibus pereatis tunc omnes aut metu aut pudore aut ab armis abstinuerunt: Nec parum regii animi magnitudo extollenda. sed admiranda est. quę eo tempore exigebat obedientiam. ubi obedientia non est. & inter distentos

gladios Rex ipse milites feriri ausus est. ubi milites Reges suos ferire audent. Imitatus Auidium Cassium Imperatorem de quo Volcaci Galicanus pulchre ait. Cū enim in eius exercitu grauis seditio orta esset ille rustico sagulo tectus. processit. dicens percutite me si audetis. dū tamen disciplinam militarem nō deseratis. quo uiso cunctis ab armis quiescentibus. meruit timeri. quia non timuit: quę res tantum militaris obedientie Romanis addidit tantumq; hostibus timorem. iniecit ut pacem ab Imperatore peterent: Sancius itaq; Rex difficile putabat Principem uincere posse nisi a suis militibus timeatur. Sēper enī in ore gerebat illud de arca ducis Leucedemiorum ut recolat Iulius Frontinus Imperatorem aut ducē exercitus. potius timendum esse q̄ hostem: Hinc Marcus Cato dicebat. seditonem in exercitu aut inobedientiam: paucorum pena grauius puniendā fore: Sic Appius Claudius ac Fabius Rutilius sic & Iulius Cęsar sepe egerunt. qui orta seditone inter milites. paucis percussis castra paccasse & fidem militum reparasse referuntur: sed ad Sancium redeuntē a quibusdam uiciis nō abstinuit: fuit enim iracundus pariter & seuus & ut cętera omittamus apud Pacensem ciuitatem una die quatuor milia ciuium inhumaniter & repentino impetu iussit occidi: pro eo q̄ ciues ipse eiusdem Sancii timore alios ciues eorum hostes ex ciuitate expulerunt. & quosdam trucidauerunt. Timentes igitur ne Rex in eos seuiret. Alfonso del Cerda predictum eiusdem Sancii ex fratre nepotem uite saluande gratia. in Regem erexerant: Rursus aliam nō mediocrem: addidit seuiam. Cum enim apud oppidum de Alfaro moram traheret: celeri iudicio & irato ac turbato animo pariter & uultu occidi iussit nobilem uirum Lupum comitem & dominum Vigaie: Captiua. uit deniq; infantem Iohannem fratrem suum. quibus ex

causis maxime clades sequute sunt : Nam Didacus filius
eiusdem Lupi comitis & plurimi nobiles & barones ei
& dicto Iohanni fauentes .ad Iacobum Regem Arago-
nie confugerunt : apud quem obtinuerunt | ut relaxaret
Alfonsum dela Cerda filium Fernandi primogeniti Al-
fonsi .x. quem in uinculis tenebat de quo sub eodē Al-
fonso decimo egimus quibus Rex Aragonie annuit .
Alfonfus igitur dela cerda assumpto titulo regio Castelle
regnum armata manu ingressus est . quibus Sancius oc-
currit & bella grauissima sequuta sunt durauitq; dissidiū
tribus annis . tandē matrimonio pacatū est : Nam idem
Iacobus Rex Aragonie Helisabet filiam huius Sancio
de quo agimus duxit uxorem : Iohannes uero predictus
frater Sancii Regis ab eo lesus . cum se a uinculis liberū
conspexit ad uindictam infeliciter properabat . Nā Vlis-
bonam clam petiit indeq; nauigio transfretat in Affricā
& Abeniacob Machometum Regem Bellamarini ac-
cerisit . a quo honorifice receptus est cui suavit Iohannes .
ut si gentes & classem ei cōcederet facile esset oppidum de
Tarifa assignaret . quod pauloante Rex Sācius eius fra-
ter euicerat : concessit igitur ei abenyucas quinque milia eq-
tum & magnam peditum copiam . applicantes igitur ad
littora nostra oppidum predictum Tarifam obsederunt .
cuius custodiā gerebat nobilis Alfonso Petri de Guç-
man . Quare decreuerunt oppidum expugnare quod sex
continuis mensibus . machinis & omni artificio debel-
abant . cum itaq; infans ipse Iohannes & alius infans
Sarracenus fratris abenyucas uiderent Alfonso Petri &
& obsessorum constantiam . nuncios misere ad eos offe-
rentes pacem . si certam pecunie summam persoluerent |
& thesauro Alfonso quem inibi esse putabant . auditis itaq;
legatis obsessi omnes quasi uir unus & uno ore dixerūt .
dicite his qui uos miserūt turpe admodū esse insignibus

Ducibus paratam uictoriam pecunia uēdere. nec minus
 turpe est fortibus uiris libertatem suam p̄cio cōparare:
 quibus auditis uerbis . Iohannes infans ait ad Sarrace-
 nos . nosco ego homines . nec p̄ce nec p̄cio flectentur .
 Imitati sunt Alfonsus Petri & sui Priscos illos Hispanos
 non minoris fidei & uirtutis uiros . quos cum apud Ci-
 minium sic tunc appellatam ciuitatem Lusitanię . brutus
 consul Romanus lōga obsidione afflixisset . ipsiq; obsessi
 pertinaciter arma retinerent . temptata redemptione per
 Bruti legatos . illi responderunt ferrum sibi a maioribus
 relictum esse quo urbem suam tuerentur non aurū . quo
 libertatem ab auaro Imperatore emerent : Cum igitur
 nec sit Iohannes infans & Sarraceni obsedentes profice-
 rent : opus est inquit . Iohannes sanguine ut Alfonsum
 Petri uincamus : Manebat enim filius Alfonsi Castel-
 lani eo tempore in eiusdem Iohannis obsidentis seruitio
 missis igitur nunciis ad Alfōsum Petri ut oppidū simul
 & arcem Iohanni assignaret . alias filium iugularet Alfō-
 sus ipse fidei & probitatis magisq; uite filii sollicitus imi-
 tatusq; Aulum Fuluium Romanū preclarissimum uirū
 ad eos qui uenerāt uerba faciens : dicite inquit mittenti
 uos quia non Iohanni aduersus patriam filium genui .
 sed patrie aduersus Iohannem omnesq; mortales : Dicite
 rursus . quia si filium Iohannes gladio cecidit . mihi glo-
 riam . filio ueram uitam tribuet eidem uero seuienti sem-
 piternam ignominiam & ad inferos damnationem : Si
 uero filius liberatur ut fidem ledam uita eius mors mea
 est . & indelibilis macula : qua idem filius uiuendo mo-
 rietur . malo enim orbatu filio q̄ fide uiuere : malo deniq;
 gloriosam filii mortem q̄ turpem utriusq; uitam : filios
 plurimis ex causis inuiti sepe perdimus . fidem uero &
 honorem nisi uolens nemo perdit . Optat Iohannes imo
 hostis . ut similis sui fiat . qui parum estimat fidem quam

non habet. nullam infelix ipse putat iacturam honoris .
quem diu ante perdidit . Iugulet igitur filium . ut furori
atq; perfidie suę honorisq; meo faciat satis : daboq; illi gla-
dium . quo id triste spectaculum mihi dulcissimum exple-
at & dum uerba finiret . gladium supra muros in castra
Sarracenorum demisit . quo ab impio Iohanne suscepto .
nunciisq; auditis . illico uidente patre & gladio patris fi-
lium transfodit . Consultus profecto Iohannes ipse ob-
patris ingentem fidem . filio de se bene merito pepercisset
Imitatus . M. Antonium qui cum nullo pacto Centuri-
onem a Cęsaris fide retrahere potuisset . atq; ob eam rem
filium eius occidere decreuisset . constanter Centurio ad
eum ait . nullo filiorum supplicio adduci posse ut Cęsaris
miles esse desineret & Antonii esse inciperet : qua perse-
uerantia ut inquit Liuius quo constantius uitam filiorum
contempsit . eo facilius uitam ab Antonio impetrauit :
Cum igitur Sarraceni cernerent omnem spem defuisse
habendi castrum . infeliciter ab obsidione dicefferunt :
Cęterum ad Sancium redeuntes . pro sedandis dissidiis
inter eundem Sancium & Iacobum Regem Aragonie .
quę plene perante dictum matrimonium non fuerat so-
pita . arbitri electi sunt . pax tamen non pro tunc sequuta
est : sed treugua ad tempus indita . Interim Sancius ab
hac uita subtrahitur & obiit morte communi . filium suū
primogenitum Fernandum reliquit regnorum successo-
rem . quem ex inclita domina Maria eius consorte genu-
erat quam eidem filio dimisit tutricem ut statim latius tā-
gimus : Hic Sancius ob repentinas & iniustas cędes q̄s
perpetrauit . plures angustias & persecutiōes passus est
uelut alter abimelech . qui ut securius regnaret . nedū fra-
tres sed plurimos alios gladio cecidit . sed scriptura sacra
testante . paruo tempore regnauit & multa aduersa passus
est . Huius Sancii tēpore sedit ī Petri cathedra Honorius

quartus Romanus & successiue Nicolaus quartus Lō-
bardus . In imperio sedit Radulphus primus comes de
Nafone qui pugnauit contra Albertum Ducem Austrie
filium Radulphi Regis Romanorum predecessoris sui
in qua pugna Rodulphus occiditur anno domini .m.
ccxcviii. diademate non est potitus.

Capitulum viii. de Fernando quarto Rege Ca-
stelle & Legionis :xxxviii. post cladem Hispanie
& de summa pudicitia ac uirtutibus Domine
Marie matris & tutricis eius & quomodo ob-
tinuit contra omnes Reges Hispaniarum qui
diffidarunt euēdem Fernandum impuberem .

ERNANDVS huius nominis .iiii. filius Sancti
predicti in Regnis Castelle & Legionis successit
anno domini .m.cccxcv. Hic post Athanaricum primū
Regem Gothorum .lxxv. Rex fuit & post Pelagium pri-
mum Regem Hispanie post cladem .xxxviii. regnauit
autem annis .xv. Hic Fernandus etatis erat .ix. annorū
cum regnare cepisset . sed excellentissima domina Ma-
ria fideliter tutelam gessit : hec Domina Maria ut paulo
ante diximus filia fuit Alfōsi infantis de Molina & ne-
ptis clarissime domine Berenguele matris gloriosi Re-
gis Fernandi .iii. qui Hispalī & totam Bethicā a Mau-
ris recuperauit . Hec igitur regina Maria Sancto marito
uita functo cum a multis foret monita ut secundas con-
traheret nuptias cum etas & forma ingens suffragarētur
illa ut alia Iulia Romana quam Valerius cōmemorat ne-
quaq̃ inquit hoc faciam . si enim maritum bonum sortita
fuero ut ante habui nolo timere ne perdam . si scelestum
& discolum quid necesse est post bonum pessimum susti-
nere : subdēs felix & pudica matrona nunq̃ preter semel

nubit quia ut Porcia Romana teste Orosio dicebat mul-
torum connubiorum experientia cuiusdam intemperat̄ie
signum est. Imitata fuit hęc inclita Regina Valeriã Me-
salorum sororem quam idem Orosius recolit quę amisso
uiro suo cum rennueret secundo nubere & de causa in-
terrogaretur respondit sibi semper maritum suum uiuere
addens eam non esse uiduam quę filium patris imaginē
gestantem pro marito colebat. subdens iterum quia non
prolis sed potius cupiditate libidinis nubit quę supersti-
tem filium habet. Itaq; ad suos reuerſa qui ut nuberet
monebāt: ait non satis fidos fuisse Regi talia commonē-
tes. Nam desiderare eā ad secunda uota transire. nil aliud
uidebatur q̄ Regi eorum domino insidias optare. Igitur
illustris ipsa Regina feminea benignitate deposita. ani-
mum plusq̄ uirilem induit: & quamq̄ ut sapientes aiunt
cetera uirtutes multum habent admirationis. sed pietas
ad filios plurimum amoris: tam exuberans fuit in hac
una matre ad filiū pietatis cura. ut nō minus admirati-
onis q̄ dilectionis habere uideretur: Nā uelut alia Re-
gina Hester omni periculo se exposuit pro liberatiōe po-
puli sibi commissi. Cum igitur prospiceret propter filii
teneram etatem omnes Hispaniarū Reges & alios emu-
los contra eam & filium surrexisse siquidem una eadēq;
die filius Fernandus predictus a Regibus Aragonie
Nauarre necnō Portugalie ac Granate diffidatus foret
Alfonſus deniq; dela cerda se pro Rege Castelle gerebat
Rursus infans Iohannes titulum regni Legionis usur-
passet. qui omnes crudelem guerram diuersis in Regni
partibus mouissent ac ualida manu regna filii uastassent
ipsa tamē Regina Maria iactans curam suam in domi-
no tanta prudentia tantaq; dexteritate Harum magna-
rum quidem tempestatum uitauit naufragium ut paulo
post omnes ipsi eius hostes inceptis rebus nō preualerēt

nec modo armis iura filii tuebatur. sed orationibus reuerentibus assiduisque elemosinis ac sue regie persone maceratiōe Ferunt enim Hispanorum annalia hanc dominam tam strictam in se et filii sui curia .parsimoniā & paupertatē seruasse : Vt uasa argentea non haberet sed tantum fictilia & lignea: cuncta enim que habere poterat aut pauperibus aut edificandis sacris templis uel stipendiis militum pro Regni defensione certantum profusa assiduaque manu diffunderet . sed nec procerum & magnatum Regni fidelitas quieuit. ac probitas subditorum . uidentes enim multitudinem inimicorum . ac Regis sui pueriles annos intuentes . sua nobilitate & fide confortati illustri Regine assistentes & presidia ferentes animos plusquam uiriles assumpserunt . nam ultra illorum eximiam fidem : commiseratio infantilis etatis regie & materne pietatis eis animos auxit : quare contra omnes hostes preualuerunt Imitati Macedones quos Plutarchus commemorat qui puerulum Regem suum tam fortibus animis tutati sunt ut ostenderent suis hostibus Regem : non uirtutē Macedonibus defuisse : quare ob tantam subditorum fidem & matris pietatē ingentem Regem ipsum ab omnibus inimicis dominus liberauit & preualuit aduersus eos qui tribulabant animam suam . Nam acriores hostes eidem Regine & nobilibus suis pacem optatam ultro optulerunt alii uero Reges imo hostes breui tempore a regno pulsati sunt: Rex tamen Aragonie qui Regnum Murciae occupauerat post plurimas guerras & clades. tandem oppida de Oriuela prope Murciam & aliquante . elche & quedam alia castra Regni murcie ex arbitrari sententia usque in hodiernum diem obtinuit : residuum uero regni Murciae cessit Regi Fernādo tollit autem hoc arbitrium dyonisius Rex Portugalie pro sedandis dissidiis : quamquam oppida predicta Regi Aragonie ad iudicata ad regnū Castelle

expectassent. cui arbitrio cessit Regina inclita ne filius sub teneris annis agens. tot simul aduersantium persecu- tionibus affligeretur Hęc sancta Regina ut alia Noemi sollicita & prudentissima fuit in agendis suis & uelut alia Olda prophetissa quam scriptura commemorat tam prudenter Iosiam Regem direxit ut aduersa uentura sua sapientia inprospera cōuerteret: post plurima itaq; huius nobilis Regine pia opera Cenobium Sancti Francisci Vallisoleti & septē alia deuota monasteria propriis sump- tibus construxit: Fernādus igitur factus adolescēs duxit uxorem Constantiam filiam Dyonisii Regis Portugalie. Ex qua genuit Alfonsum .xi. postea Regem Castelle Itē Leonoram quę uxor data est Alfonso Regi Aragonum Cum igitur deus uocasset Reginam ad illud infallibile Regnum ubi sine tedio & absq; fine regnatur: Illa inter cętera recōmisit filio barones & nobiles qui ī eius tenera etate contra Reges Aragonum nauarre Portugalie & Granate & cęteros hostes militauerant: & presertim no- bilem uirum Iohannem Alfonsi de Haro. qui mira uir- tute uicerat Iohānem Nūnii quem captiuum eidem Re- gine & Fernando eius filio presentauerat: quę una res totalem uictoriam hostiū Fernādo attulit. Nā ut dictus Iohannes Nunnii liberaretur assignauit Fernando Regi oppida de Palenguela quod tunc idem Rex obsidebat & castrum Xerig duennas tariego. lerma. cannete. moya, & histar quę omnia effecerūt ut predicti Reges & cęteri hostes Fernandi animum perderent & ad pacem prope- rarent. uerum tamen non satis tam singulare seruitium predicti Iohannis Alfōsi recognitum fuit. per Alfonsum xi. huius Fernandi filium ut statim latius dicetur.

Capitulum. ix. de uirtutibus & uictoriis Fernādi
iiii. & qualiter recuperauit a Sarracenis Gibraltar

& alia Castra & quid facere retulit quidam antiquus
Sarracenus & de subita eius morte ut creditur
propter certas indeliberatas & festinas mortes
nobilium

ERNANDVS. igitur sicut etate sic uirtute crescebat erat quidem iustus & rectus curiasque generales pro subleuandis grauaminibus sepe congregabat: cumque apud Burgis ex omnibus suis regnis curie tenerentur: applicuit nobilis Maria Didaci de Haro filia Lupi comitis & domini Vigcaie que ut diximus Rex Sancius quartus apud oppidum de Alfaro occidi iusserat que siquidem Maria Didaci infanti Iohani nupserat Cum igitur dictus Lupus eius genitor sine filio masculino decessisset: dominium Vigcaie ad illam optimo iure pertinere dicebat: petebatque sibi iusticiam ministrari: presertim ^{contra} Didacum de Haro patrum suum predictae provincie usurpatorem: Rex igitur Fernandus auditis hinc inde plene partibus tullit sententiam qua Didaco de Haro ad eius dumtaxat uitam usum fructum Vigcaie iudicauit: post mortem uero eius predicta Maria obtineret eandem Vigcaiam: durago: & patriam dictam incartationes: Rursus Lupus de Haro filius predicti Didaci de Haro obtineret Valmaseda Ordunam & Villalua & Losa quam sententiam omnes partes emologarunt: post predicta Fernandus Rex bella contra Machometos feliciter gessit: illisque magnas clades intulit. Nam inter cetera famosum oppidum de Gibraltar & de cannete post longam obsidionem suae ditioni subiecit. In quorum recuperatione precipue militauit Iohannes Nunii de Lara: Nec tamen paruam obmittendam faceciam ridendam simul & notandam cuiusdam Sarraceni quam predicto Fernando retulit: Cum enim oppidum predictum de Gibraltar uenisset

in deditiōnem Regis Fernandi: ex pacto Sarraceni utri-
usq; sexus exeuntes de castro optabant transfretare in
Affricam. inter quos accessit ad Regem quidam Sarracenus
uenerandus centū fere annorum: qui ait ad Regē
Nescio quid mihi & tibi sit domine Rex: aut cur me tā-
topere persequeris. Erā ego quondā ciuis Hispalēn. &
Rex Fernādus proauus tuus cū illā ciuitatē obtinuit me
inde expulit. ego uero contuli me Xericio. Postea super-
uenit Alfonsus. x. auus tuus & capta ciuitate me inde ex-
pulit nudum & percussum tandem applicui oppido de
Tarifa ubi domum fabricaui: & dum me tutū putarem
uenit Sancius pater tuus & castrū ui & armis obtinuit.
& simili modo pulsus fui de domo mea: postea conside-
rans q̄ in nullo loco eorū quę Sarraceni in Hispania ob-
tinent: tutius uiuere poterā quā in hoc fomoso castro de
Gibraltar decreui in eo dies meos finire meos. nūc uero
tādē tu uenisti & castrū obtinuisti. Exoro igitur excellētā
tuā digneris mihi & familię meę scāfā aut paruū aliquod
nauigiū cōcedere: ut in Affricā transeā finiāq; dies meos
paucos & malos: cū aliqua quiete: nec dietī uideāt oculi
mei tot gētis nostre clades: Rex uero Fernādus subirridēs
simul & cōpatēs donauit eū muneribus cōcessitq; nauigiū
pro se & illis miseris quos ipse delegit: quo humanitatis
preclaro facinore a uicinis oppidis cognito sese sine san-
guinis effusiōe Fernando dedere: nec alia arte Quintum
Metellū celtibricas Hispanię gētes expugnasse legimus
qui quosdā Celtiberos intercipiens humanitatē propin-
que uictorię preferens nō solū eos incolumes remisit. sed
ab obsidione discessit. quo tā clementi factō nō unius ci-
uitatis mēnia. sed omniū Celtiberorū urbiū aīos cepit
effecitq; ut ad eas redigēdas ī Romani populi deditiōnē
multis obsidionibus opus nō esset. Postremo hic Fernā-
dus & si uictoriosus fuit & multis uirtutibus polluit:

quibusdam tamen uiciis nō caruit : fuit enim in credēdo detractoribus promptus . & ex quadam ut putatur rigiditate iusticię impuniēdo celer : Ex qua re a deo punitus creditur . Nā cū apud oppidū de Martos duo nobiles de Caruaial corā eo de proditione accusarētur . Rex ipse p̄cipiti iudicio p̄cipitari eos de altissima rupi iussit . Illi tamē sese innocentes asserebant . quare cū humanū deesset auxiliū ad diuinū recurrerūt : & propter iniustā mortem Regē citarūt ut infra . xxx . dies corā diuino cōpareret tribunali . rationē de tā iniqua morte redditurus . Adueniēte igitur die citatiōis . cū esset Rex apud ciuitatē Gienēn post somnū meredianū repertus est mortuus . Alii ferunt morte cōmuni expirasse : an autē hęc subita mors a casu uel a fortuna an ex predicta obuenerit causa . iudicio diuino relinquendū est . cuius iudicia abyssus multa abstinere profecto debent principes a festino & p̄cipiti iudicio . Hinc Rex & patriarcha Iob . causam inquit quā nesciebā diligentissime in uestigabā . Vbi Gregorius ad ferendam mortis sententiā p̄cipites esse non debemus . nec temere indiscussa iudicare : maiora enī crimina credenda nō sunt mox cū audiūtur . sicut scriptura cōmemorat de Phitifare qui leuibus uerbis cōiugis credulus . sententiā tulit cōtra Ioseph . nec aliter egit tyrannus ille quē Seneca in libro de ira cōmemorat qui irato & festino iudicio tres occidit innocētissimos milites . Vnū quia rediit de uia sine socio quē dicebat ab eo interfectū . & cū duceretur ad suppliciū uenit socius quē cū executor iusticię cōspexisset : uiuumq̄ duxit ad Principē . Ille uero festinus & iratus ait . ad primū te iubeo interfici quia damnatus es . Secūdo dixit te simili sentētia dāno quia causa damnationis socii fuisti . Tertio uidelicet lictori dixit . te quoq̄ occidi iubeo quia mihi imperanti non paruisti . Huius Fernandi Regis temporibus sedit ī cathedra Petri : Celestinus . v . & successiue

Bonifacius .viii. natione Campanus. & deinde Benedi-
ctus .xi. Lombardus & clemens .v. Burgūdus. Vacauit
sedes duobus annis & totidē mensibus. In Imperio ue-
ro prefuit Rodulphus .ii. de quo paulo ante egimus.

Capitulū .x. de Alfonso .xi. qui post cladē His-
paniē .xxxix. Rex fuit & de prole sua & de uicto-
riis eius contra Reges Bellamarini & Granate
& quomodo recuperauit Alcala la real & alia ca-
stra & de eius repetinis cedibus quorūdā mag-
natū & de magna ingratitude cōtra eos cōmissa

ALFONSVS huius nominis .xi. filius Fernādi .iiii.
successit in regnis Castelle & Legionis cepit reg-
nare anno domino .m. ccc. x. fuit aut. lxxvi. rex ab Atha-
narico primo Rege Gothorū & .xxxix. a Pelagio qui
primo regnauit post cladē Hispaniē. Regnauit autē ānis
xl. Hic duxit uxore Mariā filiā Regis Portugaliē ex q̄
genuit Petrū q̄ post eū regnauit sed ex nobili femina Le-
onora de Guzman .genuit Henrricū & Fredericū filios
naturales . primū fecit comitē de Trastamara alterū ma-
gistrū Sancti Iacobi . genuit etiā Sāciū & Teliū comites
Petrū & Didacū . quos ultimos paulo post Petrus eius
filius occidit: hic Princeps strenuus & ualde animosus
fuit: plurima preclara bella contra infideles gessit. Deui-
cit enī Almohaçen Machometē & demū yucef Reges
Bellamarini & Granate. nā lucro fidei & suę ditioni ad-
iecit alcala de beneay quā nūc regalē appellamus & plu-
rima alia castra & oppida: Hic Alfonsus iuuenis satis re-
gnare cepit & quorundā prauo consilio aliquos magnos
uiros de se & regnis suis bene meritos inhumaniter gla-
dio cedi iussit. Oblitus enim maximi & acceptissimi ob-
sequii quod Iohannes Alfonsi de Haro dominus Delos

cameros Fernando Regi patri suo pauloante ī bello cōtra Reges Aragonū & nauarre sedulo & utiliter prestiterat ut supra diximus. eundē Iohannē Alfonsi apud oppidū de Aguseio interfici iussit : ut uerificaretur quod uulgo dici solet : quia sepe magno & peculiari seruitio magna succedit ingratitude : Rursus nō minor fuit seuitia & ingratitude quā in nobile uirū Gundissaluū. Martini magistrū de Calatraua iniuste exercuit : qui cum principalis capitaneus esset : in cōfinibus regni cōtra Mauros. Granatenses bellū cāpestre conseruit cū abomalich uocato infante Picaço filio Regis Almohagen. qui ex Africa cum magnis copiis ex cōdicto quorūdā perditissimorū cristianorū transferat : ut ciuitates Delas : Algeçiras : & Gibraltar obtineret : Et nō nulla alia cristianorū oppida & castra inuaderet. In quo bello pugnatū est acriter & non sine uarietate fortunę . sed diuino assistente presidio predictus infans Picaço & plurimi Sarraceni occisi sunt. & nō pauci captui & post tā insignē uictoriā Alfōsus Rex suasu & consilio Alfonsi : Fernandi Coronel : eiusdē Iohānis Alfōsi emuli . Iohānē predictū acerrime persequutus est . Obseditq; in quodā castro suo & tandē idē Iohannes Alfonsi cōfusus de sua innocētia deq; suis seruiiciis Regi & regno prestitis inductus uexillis & ceteris Vanderis quas pauloante in bello contra infantē Picaço obtinuerat regie pietati imo morti se obtulit : Rex uero irato nec satis deliberato aīo iniuste & inhumaniter eū occidi iussit. Profecto non mediocris fuit Regis Alfonsi ingratitude nec dissimilis ei quā Solon passus est ab Atheniensibus quibus nō solū leges dedit toti orbi consecrandas sed ciuitatē dominā Grecię fecerat ab ea tamen patria quā defendit profugatus in cyprū exilio datus est nec in ea humatus est quā lustrauerat. Hęc igitur cedes & ingratitude Alfonsi plurimum honoris & glorię ei abstulerunt quas

quidam potius ex iuuenili impetu emulorumque consilio. quod sui animi prauitate putant accidisse: Verum non mansit in ultimum tam iniquum Alfonsi Fernandi Coronel consilium: nam pari forma. qua Alfonsus eius persuasione magistrum predictum de Calatraua occidi iusserat. eadem seueritate Petrus huius Alfonsi .xi. filius predictum Alfonsum Fernandi Coronel occidi fecit. apud oppidum de Aguilar dela Frótera. ut uerum sit quod saluator in euangelio dicit. quia quae mensura messi fueritis remicietur. & uobis: Nec aliter euenit superbo & insolenti Aman. sicut scriptura testatur. quod precepto Regis Assueri eo supplicio occubuit quod parauerat innocenti Mardocheo: Sed & Andronicus eodem genere pene. quo iniuste occiderat adoniam summum sacerdotem. uita priuatus est. contra similes ait Ieremias ad prophetas Babilonie reddite iuxta opus suum & iuxta ea quae fecerunt facite illis

Capitulū .xi. quomodo Alfonsus emendatus de se uicia plurimum fuit humanus & magnificus & sublimauit quendam aluaruar Nunii de Osorio & de pessimo eiusdem militis sine.

ERVM licet hic Rex Alfonsus .xi. aut iniquis consiliis aut prauorum hominum emulatione seu iuuenili calore aliqua iniusta egerit. Postea tamen plurimum penituit & se errare cognouit quinimo deposita crudelitate. humanitatem & benignitatem induit. idcirco in eo bello ostendit quod contra Portugalenses gessit. nam offensus a Rege Portugalię. qui ciuitatem Pacensem iniuste obsederat regnum Portugalię ualida manu ingressus est: pietate tamen & humanitate motus militibus iussit. ne pauperes innocentes in aliquo lederent. Cumque sui comilitones. ccc. nobiles Portugaleses bello captuos cepissent: ipse Alfonsus in propria eos ad castra Portugalensium incolumes deduxit

ne a suis offenderetur. quod cum uidissent maiores regni Portugalię. tanto beneficio magisq̃ armis uicti suaserunt Regi ut cū Alfōso Rege clemētissimo concordaret. quod & actū est: pax inter eos sequuta est. nec aliter Camillum Romanorū consulem egisse Valerius ait. qui cū quosdam faliscos ex hostiū exercitu interciperet. eos incolumes in patriā remisit: qua animi magnitudine & moderatione. illorū animi sunt capti. quorū mētia nō nisi magno sanguine expugnari poterant: Deniq̃ dictus Alfonsus. liberalis & munificus fuit. & plurimos exaltauit iter quos quendā Aluarū Nūnii de Osorio plurimū & breui tempore sublimauit: Nā inter cętera cōtulit ei plurima castra oppida & uillas. creauitq̃ eū comitē de trastamara a deo ut ex humili statu unū de maioribus regni eū cōstitueret quippe q̃ secūdus post Regē erat: Verūtamen cū dictus Aluarus fortunā suā non satis agnosceret: sed & insolēs esset. temptauit superbo & temerario aīo ducere in uxore dominā Leonorā Regis Alfonsi sororē: quod Rex ipse conspiciens cernensq̃ non satis prouide Aluarū tā celeri motu ac precipiti ascēsu exaltasse. quippe quē iā cōtūmācem in pluribus cōspiciebat. ueluti qui ipīguatus & dilatatus contra eū qui fecit illū calcitrabat: Cōmemorans deniq̃ q̃ eiusdē Aluari consilio occidi iusserat nobilem Iohannē dominū de Viçcaya consanguineū suū: decreuit prudenter deprimere quē leuiter exaltauerat. peciit enim Rex ipse ut Aluarus assignaret castra & fortalicia quę sibi contulerat quod Aluarus pertinacissime renuit. quīmo erectus in superbiā regi resistere temptauit: Vt de eo scriptura in libro Ester dicere uideatur. multi inquit bonitate & principū honore qui in eos collatus est. ab usi sunt in superbiam nec cōtenti sunt gracias non agere de beneficiis sed in dominū prosiliunt. Alfonsus itaq̃ formato cōtra eum legitimo processu eū fuisse proditorem

publice declarauit. paulopost accidit eundem Aluarum
morā trahere in quodā oppido suo de Beluer quod fue-
rat hereditariū predicti Iohannis domini de Viccaya ei-
usdē Aluari consilio interfecti. Cumq; dictus Aluarus
arcē uellet īgredi. custos dictus Ramirus flores permisit
eū intrare & claua quā manu gerebat caput Aluari con-
cussit atq; elisit & ex muro demisit cadauer ī terra: ueluti
idem Aluarus fecerat dicto Iohāni domino Viccaye quē
suo consilio apud taurū Rex interfici iusserat. Ramirus
uero illico corpus nudū ligatū asino regi obtulit. is plu-
rimū letatus corpus exanime cōburi fecit bonis suis oī-
bus cōfiscatis sic itaq; actū est: ut sicut Ieremias ait uices
ei redderentur iuxta opus suū & id sibi fieret quod aliis
effecit uelut de Andromico legimus qui propter iniustā
cedē Adonie sacerdotis eius consilio ad missam Anthio-
cus illū purpura exutum fecit uita priuari.

Capitulū .xii. de preclaris uictoriis Alfonsi .xi.
contra Reges Granate & Africe. & de preciosis
spoliis quę in bello habuit & Romano Pontifici
transmisit & quomodo post longā & cōstantissi-
mā obsidionē recuperauit ciuitates Algeçiras &
quomodo quidā Sarracenus tēptauit in tēptorio
Regis Alfonsi eum proditorie interficere & de
singulari clemencia qua usus est erga eū. & quo-
modo populauit predictas ciuitates

LFONSVS itaq; uitam suam recolens & delicta
iuuentutis suę ad pia & iusta opera conuertere cu-
piens. omnipotenti deo per quē Reges regnāt solenniter
uouit bellū cōtra infideles indefinenter gerere primiciasq;
uictoriarū ei offerre: Cū igitur Almohagen Machome-
tus Rex Marrochitanus & Bellamarini sociatus Rege

Granate cum magna pennorum copia obsedisset oppidū nostrū de Tarifa & .xxii. machinis muros perforasset. occurrit illi Rex Alfonso comitatus Alfonso Portugalie Rege. acerrimo itaq; bello conferto pugnatum est ingenti contencione. cumq; diu utrinq; dubia sorte cederentur. tandē ut diuine bonitati placuit Reges ipsi Maurorum uicti & cęsi fuere. In castris uero eorundē Arabū plurima p̄ciosa spolia inuenta sunt. de quibus deuotus Rex Alfonso recognouit ipsā uictoriā obtinuisse nō uiribus suis. sed deo eam tribuente. Imitatus patriarchā Habrahā qui habita quinq; Regum preclara uictoria optulit summo sacerdoti dei altissimi decimam spoliōrū belli & uelut alter strenuissimus Gedeon qui deuictis hostibus eorū spoliis in templo oblatis benedixit dominū dicens abs te est domine uictoria ista. & tanq; sancta Iudith que post Olofernis necem atq; uictoriā obtulit in templo dei p̄ciosa spoliōrū David quoq; qui gladiū quo superbū Goliā decolauit sanctificauit domino in templo s̄cto suo Horū itaq; sacra uestigia secutus Alfonso summo Pōtifi illius temporis donaria ex hostiū spoliis deuotissime transmisit centum uidelicet Mauros in bello captiuos & totidē equos ita ut singuli Sarraceni singulos equos per capistra & in altera manu paruū uexillū deportarēt quos precedebat miles quidā Regis nuncius uexillum Regis Sarraceni bello captū deferēs. que siquidē preclara ensenia Romanus Pontifex hilari uultu conspexit & sequēti die processione solenniter facta gratias altissimo de tanta uictoria persoluit. quod utiq; uexillū hodiernis temporibus in ecclesia sancti Petri huius alme urbis cernitur: Rursum sanctū eius propositū prosequens postq; castrum de alcala la real & alia plurima a Mauris recuperauit. forti & cōstanti animo obsedit ciuitates Delas Algeçiras. xxii. mēsis & in ea obsidiōe gentes suę innumeros labores

perpesse sunt: Nam inter cetera singulis diebus trium mensium pluit & iterum cessante pluuia. ignis Maurorum caliditate in castris Regis Alfonsi proiectus adeo inualuit ut magnam uictualium & ceterarum rerum partem consumeret. famemque ob eam rem ualida exercitum Regis affligebat. Verum tamen ut potuit suppleuit regia prouidentia & per mare aliquanta uictualium copia exercitus reparatus est: Amonebant tamen permulti Regem ut saltem uerba bone spei militibus daret quo facilius famem sufferre possent. Ille uero ut erat promptus in dicendo atque perfacetus. Cathonis senioris uerbum retulit in simili casu: dicebat enim difficile esse ad uentrem uacuum orationem habere. qui aures non habet. quippe qui plus deletatur coquorum fumo quam oratorum elegantia exercitui tamen suo copatiens ea uictualia que mensis regie erant reseruata militibus distribuit hortans ut ea die paruo illo cibo poterentur. ipseque merito pro eis ieiunaret qui pro eo in tanta fame constituti erant: Cumque sine intermissione ciuitates debellaret. Sarraceni inter quos erat infans frater Almohacen uidentes constantiam Alfonsi ueluti. quem nec inundatio aquarum nec flammarum incendia nec impatientissima fames a proposito reuocabant. optulerunt ei ciuitates eo pacto ut ipsi libere ultra mare transire possent. Rex igitur Alfonsus easdem Algeiras muris & fossis reparauit. Ex mequetis ecclesias fecit. aliasque de nouo construxit atque dotauit & urbes ipsas christianis populauit. Verum inter cetera huius Alfonsi egregia & preclara facinora pretermittendum non putamus illud stupendum & pene ad mirabile moderatiouis & clemencie signum. quod in eadem obsidione delas Algeiras Alfonsus exercuit. Cum enim uiderent Sarraceni Regis constantiam & se fame afflictos & ea de re obsidionem ferre amplius non posse. Unus pertinacissimus Sarracenus ex obsessis ad ceteros loquens. nunquam inquit periculum sine periculo uincitur. Ego igitur pro

legis celo & uestra salute meam uitam morti exponam .
Exiens itaq; de ciuitate gladioq; ancipiti iter deponens
& tunicā abscondito . castra Regis Alfonsi petit & cum in
manus custodū incidisset . ait ad eos ut se ad Regē defer-
rent . cui non nulla ut eadē die ciuitates acciperet . locutu-
rus erat . Ante igitur q̄ ad Regē duceretur . ut primū illū
uidit quidā grandeuus miles Hispalēn: expoliari eum &
perquiri fecit . repertoq; gladio ad Regē ductus est a quo
Rex discursū deliberate proditiōis intellexit . Cum itaq;
grauibus suppliciis plecti cuncti clamaret: Alfonsus sin-
gulari humanitate fretus illū incolumē Regi bellamarini
in Africa constituto transmisiit . premiandū . ueluti qui sa-
lutē patrię uite sue preposuit . Rex uero Sarracenorū qui
ut creditur rei inscius erat . crudelissima eū morte affecit :
Egregiū certe facinus si a catholico esset principe gestum
Imitatus est hic Sarracenorū Rex magnū Alexandrum
apud quē ut Quintus Curcius ait . Cū unus ex Darii fa-
miliaribus qui eundē Dariū prodiderat . quippe & inter-
fecerat duceretur . illū fratri Darii cruciandū tradidit . di-
cebat enim Alexander falli eos qui proditiōis ab eo
premiū expectarent . Imo uiolatę fidei neminē acriorem
fore ultorē q̄ se ipsū : sed illius Sarraceni q̄ se ultro morti
obtulit nescio cur saltem mentē liberāde patrię nō magis
comendem . quā Iuliani cristiani perfidissimi . qui tempore
Roderici Regis ultimi Gothorū . patriā prodidit . Ille enī
ut ait ex Valerio Augustinus de ciuitate dei . uelut alter
Paulus decius cū uideret remp . R . pene prostratā caput
suū pro eius salute deuouit & in medio hostiū sibi mortē
petens . comparuit . Iulianus uero ut alter Silla qui ad-
uersus patriā ita gladiū strinxit ut tantū suorū sanguinem
oculis uiderit . quantū nephas est audire : sed certe utrūq;
pulchre sed impari laude . Cicero priō de officiis . tangere
uidetur . omnē inquit caritatē superat ad patriā amor . pro

qua quis bonus uir mortē nō dubitat appetere. si patrię mors sua est pro futura: sicut nulla detestabilior inhumanitas quā eorū qui lacerauerunt cū scelere patriam & in ea funditus delenda occupati sunt

Capitulum .xiii. qualiter Alfonsus .xi. predictus obsedit famosum oppidū & castrū de Gibraltar & de peste superueniēti in eius castris & de singulari perseuerātia in obsidione in qua tandē obiit peste relicto Petro filio regni successore & de lamentabilibus sed memorabilibus uerbis Alfōsi ad suos tempore mortis prolatis ac de aliis prudentissimis sentēciis & futuris Vaticiniis cuiusdā greci sapiētis ad Petrū cū sūma libertate habitis

ED IAM ad Alfōsum redire libet porro hic gloriosus princeps cōmemorans q̄ famosum oppidū de Gibraltar suo tempore in deditiōē sarracenorū deuenerat: quidē culpa uerius proditiōē sceleratissima cuiusdā uasci Petri de Neyra eiusdē oppidi custodis. qui castrum predictū sarracenis assignauit & in Africam ignominose & infeliciter transferat: Deceuit Rex ipse Alfonsus cum uniuersis copiis suis obsidionē ponere dicto oppido. Verum post septē mēses. tam ualida pestis in castris deseuit ut non dixerim die integra sed uix peste percussus. horā finiebat. adeo enim totus exercitus afflictus erat ut aut egris cōpateretur aut suspiraret mortuis: ueluti de simili peste Orosius refert sub Fabio maximo & quinto decio consulibus Romę accidisse: Quare cuncti magnates & milites consulebāt Regi ut ab obsidione pro tunc discederet. Rex uero constantissime reuuit & uelut alter fortissimus machabeus ait. si appropinquat tempus nostrū moriamur in uirtute propter nomen domini. melius est

enim nos morti quā uidere mala gētis nostre & sanctorum:
Subdebat rursus Alfōsus ipse uiros magnanimos timore
mortis non debere ab obsidione ceptisque rebus disce-
dere. presertim uictualibus sarracenis deficientibus. non
enim equo aīo audiebat discessum ab obsidiōe. pro eo quod
infortunio suo attribuebat. eius tempore castrum illud ad
manus uenisse Maurorū: Tandē ī dies inualescēte peste
ipse cōstantissimus Rex glandula pestifera percussus est:
Ad eū igitur iam in agonia constitutū magnates ac sibi
dilecti accesserūt & ut fieri solet lacrimosis oculis dicebāt
cui nos cōmendatos relinquis quasi dicerent si filio tuo
Petro nos cōmendas gladio nos comittis: Ille uero sensū
uerborū intelligens. deo inquit summo Regi uos comitto
Rursus cū illi subicerēt. cui denique comittis Petrū filiū tuū
ille ingemiscens uobis inquit si bonus erit. sed id me
pluris quā mors angit. Cū enim qualis futurus sit. non ig-
norem. doleo acerbissime talem uobis relinquere heredem
& dominum. qui meliorē uobis filiū dimisisse optarē: &
tandem subdebat. licet enim Adriani Cēsaris sentētia fu-
erit. quia successorē nemo odit. Ego fateor. Petrū ut filiū
diligo. ut successorē non amo. nec ut Regem futurū letor
sed cum natura & fors ipsa tulit. qualiscumque futurus sit
necesse uideo Rex uester sit: ea de re uos oēs ei comittā.
non quia bono. sed quia filio. Orate igitur deum ut eius
mores in melius cōmutet & se uiciam in mansuetudinem
uertat quia teste Salomone ipse est qui cor Regis dirigit
& quocūque uoluerit uertat illud: ipse rursus Regis Assue-
ri crudelitātē inclementiā conuertit: Verum cū nonnulli
consolandi uerius assentandi gratia ei dicerēt noli o Rex
contristrari quod hucusque Petrus discolus uisus sit Iuuetus
quidē aliquid insolentie habere solet sed speramus pro-
uectior etas sed & probitas tua aqua degenerare sibi pu-
dori erit ipsa denique regia dignitas mores mutabūt suos

nouumq; & tibi similem eum reddent : Sed utcunq; sit recordare inquit Philippi Alexandri patris sententie. quam Quintus Curcius commendat. nam & si male de filio sentiret moriens tamen ait. minime se egre mortem ferre cum filium superstitem & Regem relinqueret : quibus Alfonsus .erratis inquit. ille ut tyrannus & tyranni filius locutus est. tyrannidis enim illa ut aiunt misera conditio est . ut auidius eam ad posteros relinquunt. q̄ ipsi iocundius exerceant aut deserere possint . Reges enim qui natura regnant filios non tam Reges q̄ bonos relinquare peroptant. quid enim glorię ? quid honoris. patribus accreuit : ex Neronis ex galicole . ex Domiciani imperio : qui parentum memoriam & laudes suis ipsi sceleribus perpetuo macularunt : scriptum est enim confusio & ignominia patris . impius filius . & iterum dolor patris indisciplinatus filius quibus dictus & ecclesie sacramentis deuote receptis se deo committens . animam beatus afflauit . obiit autem die sancto ueneris quo Christus crucem ascendit. anno eiusdem Saluatoris Millesimo .ccc.l. Voluit enim Alfonsus licet cum suo periculo reipublicę cristiane consulere ut alter Codrus de quo Valerius commemorat contra quem cum Peloponenses bellum gererent . Athenienses responsis acceperunt illos futuros uictores quorum Dux periret . quod Codrus audiens . scienter se hostibus iniecit ut occideretur . malens morti ut hostes uincerentur q̄ uiuere hostibus non superatis . Alfonso igitur uita functo : cuncti regnicole luxerunt eum plantu amarissimo . Sed auxit merorem quia dissimilem filium suscepturi Imo passuri erant : Habent enim illius temporis annalia . quendam sapientissimum gręcum eiusdem Alfonsi consiliarium uisa expectaq; ab eo Alfonsi Regis & Petri filii morum disparitate mortuo Alfõso publicę sed lacrimabili uoce super funus

dixisse: defle inquit o misera hesperia. tanto Principe. Imo
patre patrię orbata: gemitus incessanter emitte. Vno
enim eodemq; tempore agnoscere cogeris. qualem ami-
seris Principem & qualem habeas. aut qualem habere
debueras: utrunq; ergo inconsolabiliter deplora. impari
tamen dolore. patrem inquam internis singultibus plan-
ge. quia talis est a te Princeps ereptus. sed filium uehemē-
tius defle quia talis est super te erectus: patris acerba
merito tibi mors fuit. sed filii uita acerbior: pater tue
fuit utilitati donatus. filius uero tuę puñitioni predesti-
natus patris uita tibi fuit solacio. filii tedio erit atq; sup-
plicio: patris obitus tibi fuit dolori: filii uero uita tibi
erit merori: Sed forte quia patrem piissimum non satis
coluisti. tam discolum atq; seuum filium pati meruisti: ut
enim talem habere patrem. postulabat ordo suorum me-
ritorum: sed ut talem filium patereris exigebant culpa
subditorum: Sepe enim ut sancti interpretes aiunt pro
meritis subiectorum deprauatur uita rectorum: quia
scriptum est dabo eis Regem in furore meo. Sic & econ-
tra promeritis presidentium bene disponitur uita serui-
entium. sed est quo paululum consolers si consolatio di-
ci potest. non enim tu sola es quę has bonorū & iniquo-
rum Principum sustines uicissitudines. Sed nec est Pe-
trus solus. qui a preclaris parentibus degenerat. Habra-
ham siquidem dei amicus plures pessimos filios habuit.
Dauid quoq; preter Salomonem iniquos filios genuit.
Sed & ipse Salomon cui dono dei nemo in sapientia cō-
paratur flagiciosissimum Roboam filium genuit. Taceo
de gentilibus ut de filio Scipionis maioris. qui adeo dis-
similis fuit patri ut eum non imitans sed gloriam macu-
culans. a militibus Antiochi Regis contra quem pater
pugnabat. se capi permisit: Sic & filius Fabii maximi
egit qui tante fuit nequicię. atq; seuiçię. ut senatus ipsum

bonis & honore paterno priuaret extimantes indignum
q̄ honores tam honorifice a patre quesiti . causam tantis
uiciis in filio preberent : Ea igitur uerba cum Petrus
cognouisset . Iratus ad eundem sapientem . incipiam in/
quit in te ueritatem quam dixisti exequi . quare gladio eū
ferri iussit . Exoratus tamen Petrus . ne in ipsum quasi in
patris funus seuiret distulit dicens / uolo ut in tua uana
sapientia menciaris & do tibi ueniam . qua cuncti agno/
scant quia longe insolentior atq̄ imprudencior est . qui
talia Principi impugne dicit . q̄ Princeps ipse qui talia
audit & impunita relinquit : ad quem gręcus sapiens
intrepide ait optarem id ex uirtute ageres . sed quia omnis
crudelis timidus est : in me ideo iniuste nō seuis . ne iuste
in te populus seuiat : Utinam mentitus essem in miseris
subditis tuis . ut mihi uera dicēti . tuam exerceres nequi/
tiam . sed prothdolor non est illis mentita iniquitas tua
Et qui uidebunt . annuncient : tandem iniquitas tua fi/
nem dabit . quia scriptum est . qui seminat iniquitatem me/
tet eam : & iterum iniquitates suę capiunt impiū : Qua/
re in uerticem tuam iniquitas tua descendet atq̄ in me/
moriā redibit malicia tua . quia propheticum illud
experieris : & ecce crudelitatis tuę ultor erit fraternus
gladius . & iterum tradam impium in manu proximi sui
quia de te alius propheta ait propter crudelitatem tuam
uisitabit deus regnum tuum : & dabit illud proximo tuo
meliori te . quibus dictis euanuit a conspectu Sathelitem
Regis . & transiuit in Africam ubi plurima ut aiunt ua/
ctinatus est de futuris : Sunt qui asserunt ex illa hora
Petrum tetendisse insidias cunctis fratribus suis . quorum
aliqui impias eius manus nō effugerunt . Qua uero arte
Petrus Rex temptauerit gręcum predictum ad se redu/
cere & qualia responderit . infra sequenti capitulo habetur
Temporibus huius Alfonsi . xi . prefuit in sede Romana

Io. xxii. & successiue Benedictus .xii. & Clemens sextus Gallicus Imperauit autem eo tempore Albertus Dux Austrie filius Rodulphi Regis Romanorum. qui apud oppidum Aquisgrani electus est: Hic misit solemnes oratores ad Bonifacium pro optinenda confirmatione. quam idem Pontifex multis rationibus concedere rēnuuit pro ea uice dicens eum reum lese magestatis tandem in odium Regis Franciē eum confirmauit subiciens sibi quantum potuit. regnum Franciē hic Albertus regnauit x. annis tamen sine corona tandem occisus fuit a nepote filio fratris anno domini .m.cccviii.

Capitulum xiiii. de Petro huius nominis primo Rege Castelle & Legionis .xl. post irruptionem Hispaniē & de causis odiorum inter eū & Blancam Reginam eius cōsortem & quomodo & per quem fuit maleficiatus & de sinistris successibus huius rei & an maleficio & arte magica odium uel amor induci posset

ETRVS primus huius noīs Alfonsi .xi. predicti filius inmediate ei successit in regnis anno Crusti redemptoris natiuitatis .m.ccc.l. Hic lxxvii. Rex fuit ab Athanarico primo Rege post cladem Hispaniē & illius miserrimam irruptionem. Regnauit autem annis .xix. qui longissimi regnicolis uisi sunt: Huius Principis uitam gesta atq; utinam egregia facinora describere nonnulli. non tam ut opinor extollendi quam laceffendi desiderio: Nos uero non libenter hanc assumimus pro uinciam. Verum cogit inceptus dicendi ordo ut hystorie ueritas respondeat. & qualis quisq; fuerit qualiaue egerit. talem & talia nudo sed uero ac libero calamo describamus. Optaremus quidem eiusdem regis gesta tā clara

forent atq; insignia ut clariora nos atq; illustriora litteris
aut scriptis facere possemus. Sed uerum est quia ut aiunt
habent hoc cuiusq; principis obscura gesta ut & si excu-
sari forsitan aliquando possint. laudari tamen minime. &
quod non parum Regum ipsorū miseram conditionem
ostendit. Illud est quia quantalibet illorum sint clara fa-
cinora. perpauca tamen detestanda aut non felicia. perop-
tima ab eis gesta deturpent. ut uerum sit quia in paucis
offendens factus sit omnium reus. Hic itaq; Petrus do-
nis nature locuplex satis fuit statura procer uultu deco-
rus corporis uiribus prepollens & robustus plusq; Regē
debet sed & quibusdam animi dotibus non caruit si illis
recte uti uoluisset. fuit enim ingenio uelox astutus. & affa-
bilis in persuadendo promptus & dulcis armis deniq;
strenuus in congregiendi primus. rebus bellicis tritus
superbos atq; inobedientes. raptores uiarumq; insidiato-
res miro modo persequebatur. Sed ea uirtutū dona pre-
clara quidem eius generis sunt ut ornatum non felicem
Prīcipem reddant. Quibusdam enim capitalibus uiciis
sorduit non utiq; a parentibus traductis. sed ut aiunt
asceleratis familiaribus inductis. In primis igitur Petrus
imitari patrem non studuit. quinimo. nequiuit pater tan-
tam gloriam acquirere. quantam filius sedauit: Duxit
igitur Petrus uxorem Blancam filiam ducis Borboni:
quam paulo post nuptias apud Vallemoleti dimisit. licet
defacto & celeri gressu pergat in Montaluam ubi dege-
bat Maria de Padilla sibi admodum dilecta concubina:
Verum quia apud multos non satis note sunt odiorum
causae inter Petrum Regem & Blancam eius consortem
quae repudio occasionem dedisse uidentur: & a diuersis
diuersa narrantur: decreuimus rem ipsam breui contex-
ere sequentes hystorias non modo a scriptoribus His-
panis editas. sed ab exteris famosis historiographis

descriptas: inter quos insignis historicus Ptolomeus de
Luca rem ipsam luculento . sed lacrimabili stilo describit
Petrus igitur eodem Ptolomeo teste Blancam Reginam
a principio tenerrime dilexit ueluti que uenustate corpo-
ris & morum integritate pollebat: sed ut aiunt inimico
humani generis procurante. Implacabile odium Petrus
contra Reginam innocentem conceperat: maleficiatus
ut creditur industria Marie de Padilla quam prius con-
cubinam dilexerat: nam illa uidens per Regem cōtemp-
tui habitam .machinata est per tritos in arte magica Re-
gem ipsum in Regine odium deducere: quam rem per
certa maleficia demonum quidam iudeus se facturum
obtulit. qui etiam singulari odio contra eandem Reginā
conspirauerat. pro eo q̄ deuotissima catholica Regina ef-
fecerat apud Regem: ne iudei in Regis curia fauores
officia & honores obtinerent: quinimo apud eundem
Regem pene concluderat omnes iudeos a regno pellen-
dos . ut in Francia actum erat. Modus autem inducen-
di odia & maleficia ut aiūt talis fuit: Donauerat Regina
Petro pulcherrimam zonam auream multis gemmis &
preciosis lapillis ornatam: quam Petrus Regine amore
sepe deferebat: Maria uero de Padilla Regine emula:
calide operata est ut zona illa ad manus magici iudei
aliquādiu perueniret .quam tali maleficio effecit .ut dum
quadam festiua die Rex illa precingeretur a cunctis in-
tuentibus atq̄ a se ipso non zona aurea sed quodam hor-
ribili serpente precinctus uideretur . Rex uero merito
perterritus cum quereret quid nam res illa esset: a non
nullis Regine emulis & forsan factioni assencientibus
responsum est . zonam Regine talem pulchritudinem
peperisse: Ex qua hora Petrus infestissimam Reginam
habuit . nec amplius illam uidere nec cum ea conuersari
uoluit: ut de eo uerum sit quod de Amon ad Tamar

scriptura cōmemorat . quia maius erat odium quo eam
oderat : amore quo ante eam dilexerat : quinimo adeo
contra eam inflānatus Petrus extitit : ut processus in eā
formare iuberet : quę res molestissima fuit plurimum &
ingrata cūctis regni statibus innocentem Reginam sci-
entibus : presertim Henrrico & cęteris Petri fratribus .
qui omnes conati sunt ne dum Reginam defendere sed
efficere ut ad maritale consorcium reduceretur . sed eo
magis animus sui natura seuus ad iram & ad uindictam
prouocatur : quare non paucos prelatos & nobiles a re-
gno fugauit ac alios gladio percussit : totumq; regnum
nobilium sanguine cruentauit ac implacabili dissidio cō-
turbauit : Ea igitur re ad Innocencii .vi. noticiam deducta
Legatum destinauit uidelicet Guillerimum sanctę Marie
in cosmedin diaconum Cardinalem ut Regem ipsum
cum Regina atq; regni magnatibus conciliaret . Legatus
uero Regem inflexibilem reperiens . parum profecit . Re-
gina uero mestissima quę innocenciam suam ostendebat
neq; audiebatur . pre tristitia & merore paucis post die-
bus uita functa est . Sic igitur in nostra misera Hispania
uerificatum est illud Naum prophete uacticinium : ecce
corruet ciuitas propter fornicationem meretricis specio-
se & grate habentis maleficia . quę uendit ad gentes &
familias in maleficiis suis : & sequitur . propterea di-
cit dominus exercituum ; reuelabo pudenda tua & osten-
dam regnis nuditatem tuam : quod ad litteram calami-
tosa Hispania experta quippe & passa est : nec id nouum
est . ut enim diuine legis interpretū sententia est . peccatis
hominum permittit deus similia fieri : sepe enim ut ait
Canon per maleficos occulto sed nunq̄ iusto iudicio : deo
permittente : & diabolo preparante : demones ipsos in
humana corpora & illorum cogitationes potestatem ex-
ercere compertum est . Fit enim ipsa demonis potestate

quędam in imaginatiua hominis fortis impressio: ex qua amor & cōcupiscencia uiri ad unam mulierem applicatur & ab altera aufertur. Rursus demones operando extra nos & intra nos possunt facere ut una eademque res sub una figura. & demum sub alia uideatur extra nos enim. nam facile agit demon in aere materiam specularem: constat itaque ista specula sensibilia fieri posse talis dispositionis ut res aliter refulgeant & sub alia figura quę sint: Cum itaque demones in aere possint eandem materiam specularem formare secundum similem dispositionem quę est in speculis ostendentibus rem non secundum figuram quam habent. per consequens poterit efficere ut refulgeat res in materia speculati non secundum figuram quam habet. prohibendo ergo per positionem alicuius obstaculi mihi in sensibus quę linee a re uisibili non ueniant ad oculum meum secundum rectum incessum. sed solum per reflexionem ab eadem natura speculati in aere facta. faciet ut res appareat mihi alterius figure quę sit: Hinc pulchre Augustinus li. xviii. de ciuitate dei. nemini dubium est arte demonum effici posse. ut uideantur esse quę non sunt. non quidem realiter cōmutando. sed fantasiam hominis alterando. quę etiam cogitando per rerum innumerabilia signa uariatur. & cum corpus non sit. tamen similes mira celeritate formas capit sopitis ac oppressis hominum sensibus: ad aliorum sensuū nescio quo in effabili modo figuram corpoream posse produci. hec Augustinus: Sed & intra nos idipsum demones agere possunt: quoniam per inordinatum motum spirituum. potest res apparere alterius forme quę sit: Constat itaque demones posse ipsos spiritus mouere inordinato motu & diuerso. quo fiet ut una uice res appareat unius figure. alia alterius. cona igitur Petri eadem in substantia existente. demonis arte

effici potuit ut serpens uideretur quippe & moueretur .
Verum quia ut ait Sapiens in insidiis suis capiuntur
iniqui : referunt historie eundem Iudeum ac tanti scele-
ris complices paulo post iuste ab eodem Petro ob alias
causas gladio fuisse cesos . Itaque inuenit aliquando Petrus
iuste quos puniret iniustus : quid enim tam iustum quod
ut odio habeantur . qui odia seminant : ut recte de hiis
propheta dicat consumentur ab ydolis quibus sacrifi-
carunt : & iterum inueniatur iniquitas eius ad odium
& in Ezechiele scribitur qui oderit sanguinem innocen-
tem sanguis persequitur eum : .

Capitulum .xv. de prole Regis Petri & de mo-
ribus & uiciis eius & de plurimis seuiis quas
in fratres propinquos & suos nobiles & reg-
nicolas exercuit

ETRVS. ergo Rex de quo agimus prudens satis
& bellicosus admodum fuit . sed & in armis stre-
nuus : & quod mirabile dictu est in bellis ipsis plusquam
expediebat audebat . sed pacis tempore plusquam oportuit
timebat . quo effectum est ut publicis & campestribus
bellis magisquam ciuilibus eius potuit laudari fortuna . quam
tandem deturpauit . posuitque maculam in gloria sua . Pe-
trus ergo expulsa ut diximus Regina Blanca concubine
adherens . aut natura ipsa uel astrorum constellatione que
eum ad seuiam impellebat . aut ut diximus maleficio
predicto infectus . uel potius peccatis populi exigentibus
que plerumque agunt ut diuina iusticia in prouincias pec-
catrices seuiat . dicente scriptura per prophetam . tradam
eos in manu dominorum crudelium . & Rursus dabo
eis Regem in furore meo . & iterum erit eis Rex Asur
uirga furoris mei . Postquam regno prefuit agere insolentius

cepit : Incredibiles enim cedes & crudelitates in fratres
consanguineos & regnicolas exercuit : adeo ut post
Neronem aut Gaium Galicolum omnes seuicia & cru/
delitate uicerit : plurimis denique aliis uiciis ut aiunt re/
spersus fuit : Ferunt enim nonnulli sibi persuasum fuisse.
gladio suorum debere occumbere . quare Petrus ipse
ut alter Herodes quem Titus Liuius commemorat Sic
in uniuersos efferbuit ut si aliquis superesset suspectus
sibi foret . nec putauit se tutum nisi genus deficeret hu/
manum . Domicianum pene imitatus : qui teste Sueto/
nio sic gladii necem pertimescebat, ut non nisi occiden/
do tutus apud se putaretur : & quod erat omni timore
timidius . speculum lapideum . illum quocumque ibat
precedebat : ut a tergo sibi per imagines conspiceret
quid retro in eum temptaretur : uerum quia ut sapien/
tum est sententia. nunquam per scelera tutum est iter. quo ma/
gis in cunctos Petrus seuiebat. eo magis omnes timebat
Vt ^{enim} inquit Philosophus cum timor quedam sit tristitia
ex fantasia futuri mali qui in alios seuit : futurum est
eos timeat quos ledit : Hinc noster Seneca. necesse inquit
est multos timeat . quem multi timent : Adde quia scri/
tura teste ob scelera & flagicia mortales uiribus corpo/
ris & mentis debilitantur . quia scriptum est peccauit
Iherusalem propterea instabilis facta est : Nec aliter Pe/
trus Rex licet uiribus corporis alias robustus fortis ac
strenuus extitisset. sceleribus tamen suis animo debilis
& sibi ipsi pavidus effectus est : quia teste scriptura .
pauor hiis qui operantur malum : Tandem igitur ab
ipsa sua seuicia uictus est . Nam scriptura sacra testante
sicut clemencia roboratur tronus Regis . sic crudelitate
deprimitur : Hinc Seneca. errat si quis extumat ibi tutum
esse Regem . ubi nullus est tutus a Rege : Hic itaque pri/
mo cum regnare incepit apud Burgem ciuitatem quedam

nobilem Baronem dictum Garciam Iasso dela Vega ac quosdam honorandos ciues uana quadam suspitione impie occidi iussit: Deinde Hispalim adueniens omni pietate nudatus^{est} ut alter Nero qui Britannicum fratrem interemit. & alter Bassianus cognomine Caracalla .qui fratrem Getam regno & uita priuauit . Sed uerum est quod Sapiens ait quia uir crudelis propinquos abiciet. Denique Petrus impie imitatus est Pharaonem Regem Parthorum qui preter patricidia in patrem simul & in filium admissa. triginta insuper proprios fratres trucidasse legitur. non ueritus tanto ac tali sanguine regnum male partum stabilire: Sic Petrus Rex gladio ferri Iussit Fredericum magistrum sancti Iacobi & Iohannem atque Didacum eius fratres impuberes . nullius doli aut culpe conscios . nec hiis contentus seuciis apud Bilbao oppidum Vigcaye infantem Iohannem de Aragonia fratrem eius consanguineum . occidi iussit ne illi dominium principatus Vigcaye assignaret: eidem siquidem Iohanni principatus ipse optimo iure debebatur ueluti qui contraxerat cum Iohana de Lara filia Iohannis Nunnii de Lara domini Vigcaye: Rursum iussit interfici Alonsum Fernandi Coronel eiusdem Regis timore in castro de Aguilar rebellantem. & nobiles uiros Martinum Egidii filium Iohannis Alonsi de Alburquerque. & demum Petrum Aluari de Osorio apud oppidum de Villanubla fecit iniuste interimi . Nec hiis seuciis placatus: Inclitas Reginas Aragonie materteram suam & dominam Blancam eiusdem Petri uxorem quam in arce Xercii captiuam tenebat. Denique Helisabet & Iohanam de Lara sorores eius consanguineas ad quas prouincia Vigcaye ex paterna successione expectabat. uita pariter & principatu priuauit. omnesque gladio iussit occumbere: Quo euenit ut inclitam &

nobilem familiã comitum de Lara penitus extingueret :
que utiq; domus antiqua fuit in Hispania in qua claru/
erant Gundifaluus Gustus & Mudarra Gundifalui
eius filius & plurimi excellentes uiri. & durauit usq; ad
tempus huius Regis Petri. qui has duas nobiles femi/
nas solum ex ea familia superstites iussit occidi. cessauit
itaq; uerius expirauit eadem domus comitum de Lara.
Saltem quo ad dominiũ & titulũ. Nam predicte nobiles
mulieres fuerunt filie Iohannis Nunnii de Lara domi/
ni Vigcaye. Licet nobiles domus moderne de Manrri/
queq; ex predicta stirpe descendunt : trahunt enim ori/
ginem a nobili comite Manrique de Lara domini de
Molina. & ea de re Caldaria ferũt in armis & insigniis
suis : Rursus ut ad Petri seuitas reddeamus : Occidit
apud oppidum de Alfaro nobilem Guterrum Fernã/
di de Toledo : Fugauitq; dominum Vascum de Toledo
archiepiscopum fratrem suum . cuius bona occupans .
tandem apud Portugalam exulem mori fecit : pluri/
mos deniq; alios magnates nobiles & ciues perimi in/
iuste fecit : adeo ut omnibus Hispanis timori esset atq;
tremori . Nam Rex Granate ei tributarius erat atq;
uassallus ad illiusq; curias uocatus accedebat. Dum hæc
agerentur. Rex Petrus qui nunq; iniurię obliuius erat
memor illorum uerborum que gręcus Sapiens tempo/
re obitus Alfonsi patris ei libere dixerat . ut sub eodem
Alfõso supra retulimus . per nuncios rogauit Regẽ Tu/
nicii & Feç. quatenus eundem sapientẽ patris sui cõsili/
arium sibiq; acceptum secure transmitteret. quem hono/
rare pollicebatur. idem etiam sapienti predicto significa/
uit : Ille uero maiore fretus libertate . Illud Solonis sa/
pientissimi respondisse fertur : qui ut ait Laercius de
uita Philosophorum cum plurimũ honoraretur a quo/
dam tiranno ut secum maneret . Solon uero migrare in

aliam ciuitatem decreuisset . Interrogatus a pluribus .
cur cum Rege habitare nollet a quo tantum honoris
sibi offerebatur : Ille inquam sapientes ac uirtute predi-
cti apud tyrannos necesse est dediscant philosophiam .
que ubiq; ueritatem defendere iubet : Demum uero
quantalibet sapientia uigeant . qui tyranno obsequuntur
similes tamen sunt calculis compotorum . quorū unus
quisq; quandoq; plura quandoq; pauciora designat . sic
tyranni quandoq; magnum & clarum uirum honorant .
quandoq; autem sibilant indignos honore : sed pau-
lo post utrunq; sine distinctione meritorum in burssa
recludit non nunq̃ mittit ad ignem .

Capitulum .xvi. de detestanda cede Regis Gra-
nate iussu Regis Petri facta . & de aliis homici-
diis nobilium & ciuium apud Tolletum factis
& de irreuerentia eius ad matrem .

ETRO itaq; Rege regnante cum intestina dis-
sensio & iplacabilis discordia esset in regno Gra-
nate . quibusdam sarracenis fauētibus Regi dicto Ma-
homato . aliis opitulantibus Regi dicto Rubeo uassallo
& federato eiusdem Petri : Hic Rex Rubeus ad Regem
Petrum Hispalim commorantem confidenter accessit :
primo quidam ueniam de commissis si aliquādo offen-
disset . deinde contra hostem suum auxilia petiturus : Pe-
trus uero se uicie auaricie rapacitatem addens : putansq;
eundem Regem Rubeum magnos attulisse thesauros .
de nece eius inique cogitat ; sed iniquius necat : iussitq;
eum turpiter capi ac cuncta sua confiscari . & ut maiori
obprobrio esset . illum super asinum per urbem depor-
tari fecit . precone acclamante . eum proditionis causa
ocadi iussum : Ut igitur Rex ipse Petrus maiorem ei

honorem afferret. decreuit eius esse lictorem. cuius decu-
erat esse defensorem: arrepta itaq; lancea. corpus Regis
Rubei perforauit. Ille uero a rabica lingua sed profusa
altaq; uoce funestum inquit triumphum & turpem ui-
ctoriam hac die explesti o Petre dum sanguinis & auri
mei sitibundus armatus inermem ad te confugientem
occidis: que una turpis cedes ultra cetera Petri Regis
scelera funestissimam ei ignominiam attulit: dum cru-
delitati auri cupidinem addidit: Imitatus illū omnium
mortalium pecunie auidissimum Septumuleum: quem
maximus Valerius commemorat: Is cum Gracci ami-
cicie federe foret coniunctus audiens Opimium sic di-
ctum consulem. spopondisse tantum se auri soluturum
quantum Gracci caput ponderasset si ei a corpore absci-
sum offerretur. Septumuleus lucrorum indagator. nouo-
rum malifictorum inuentor. caput Gracci abscidit liqua-
toq; plumbo cauatā partem capitis ut ponderosior. esset
impleuit atq; per urbem pilo fixum. consuli Opimio ob-
tulit: Quid igitur Petrus turpius aut cogitare aut agere
poterat: q̄ eum occidere qui in eum tutissimum refugiū
posuerat: & se illi tutādum prebuit. ne ab aliis lederetur
parum certe imitatus est Augustū Cēsarem. Ad quem
cum Herodes Rex ab eo uictus supplex uenisset: seq; ei
cum summa fiducia cōmisisset atq; coram eo coronam
deposuisset dicēs ad te uenio. Auguste spe salutis de tua
uirtute presumens: Ad quem Cēsar imo saluus esto.
& nunc omni timore deposito regnato cercius. uolo enī
tuum augere non auferre regnum: cum tu nostrā ami-
ciciam tanti fecisti. ut & si nos aliquando offendisti. de
nobis & uirtute nostra confideris: Sunt tamen qui aiūt
Regem Petrum pro sceleris sui defensiōe dicere solitum
Regem ipsum Rubeū fidem illi fefellisse. quia presidia
non misisset. cum Petrus bellum gereret cōtra Regem

Aragonum : nec solum Petrus ipse Regem Granate predictum auaricie causa interemit, sed plurimos alios præsertim dominam Blancam de Villena, quam ut in dominiis eius succederet securi percussit : Rursus quendam ditissimum iudeum appellatum Samuelem leui sibi dilectum Almoxarifum ac thesaurarium gladio feriri iussit. a quo ut aiunt historie sexcentamilia duplarum auri extorsit. Itaque crudelitas que altera ex tribus causis hominibus esse solet odio uidelicet. ira. aut cupiditate in Petro omnes simul cause occurrerunt : & odio ire ac timori auariciam super addidit quia ut ait ouidius. auaricia ferro & sanguine aurum querit : Sed nec omnittendum est aliud non inferius huius Petri facinus : Cum enim predictus Henrricus frater eius ante incepta inter eos intestina bella baronum magnatum ac omnium statuum regni consilio. apud Toletum eundem Petrum Regem moneret ut dominam Blancam uxorem suam ad se reduceret. & Mariam de Padilla concubinam pelleret : Idem Petrus falsa suspitione arbitrans. quosdam honorabiles Toleti ciues seditionis in eum conscios : illos publice occidi impie iussit : pro eo quod amicitia coniuncti erant baronibus qui eundem Petrum ut concubinam pelleret monuerunt : Nec aliter scriptura sacra Saulem egisse commemorat. qui cum in Dauid seuire optaret. falso suspicatus est Dauid & filium Ionathan. in illius mortem conspirasse : Tandem inter eos quos Petrus ea die neci dedit. aurifabrum quendam probum & antiquum uirum iugulandum decreuit. cuius filius pietate naturali motus. Regi Petro supplicauit. ne patrem innocentem occideret. aut eundem filium loco patris morti sustineret : Petrus uero ut erat totus seuis iraque repletus iussit patrem liberari. & filium infontem interfici : que res non parum addidit sceleribus huius

Principis a cunctisq; funesta iudicata est: fecissetq; longe
consulcius utrūq; liberare q̄ ambos innocentes dam-
nare: longe certe aliter Senatus Romanus effecisse fer-
tur. qui Graccum & Claudium consocios ad se delatos
absoluit. pro eo q̄ Graccus licet absoluendus foret. ean-
dem penam iuravit se subiturum qua Claudius. tanta
igitur fidelitate perspecta digne uterq; liberatus est: Nec
in hoc quieuit huius Petri Regis crudelitas: Nam cum
domina Maria eius mater. metu illius in oppido de
Tauro se recepisset: Petrus Rex eam obsedit. Tandem
illa descendens de arce pietati filii se commisit: nonnulli
uero magnates qui cum ea erant putantes se tutos fore
si matrem cōmittarentur. simul cum ea ad Regem uene-
runt: Petrus uero deposita omni ad matrem reuerentia
& in eius conspectu iussit occidi nobiles uiros. Videli-
cet Petrum Stephani magistrum de Calatraua: & Ro-
dERICŪ Gundisalui de Castaneda. & Alfonsum Telleg-
Giron. & Martinum. & Alfonsum Tello: Regina tan-
tam crudelitatem conspiciens attonita quasi mortua ce-
cidit & perterrita tristis & mesta parum uixit.

no de castro

Capitulum. xvii. quomodo Henrricus & alii fra-
tres Regis Petri fugiētes eius seuiciam Regem
Aragonū peccerunt & de bellis inter eos habi-
tis. & qualiter Henrricus regiū titulū assumpsit.

LAMABAT. ad superos tanta hominis seui-
cia. adeo ut sicut scriptura commemorat ad celos
pertingeret tanta crudelitas & quia scriptum est crudelis
propinquos abicit: suscitauit deus contra eos propin-
quos ipsos: Nam & uota populi hoc petebant. ut ab
ipsis propinquis & hiis quos leserat ipse abiceretur. di-
cente sapiente. angelus mittitur contra eum: Henrricus

igitur & Telius ac Sancus eius fratres & infans Fer-
nandus Marchio de Tortosa frater consanguineus ei-
usdem Petri cōspicientes quia ut in libro Hester legitur.
ferendus non est qui pietatem humanam sua crudelitate
conmaculat: decreuerunt uite eorum consulere & tante
seuicie resistere: illi ergo & nonnulli maiores regni ex-
propinquorum mortibus plurimum ulcerati: ad Re-
gem Aragonum confugerunt: qua ex causa graue ad
modum bellum inter eundem Petrum Regem Castelle
& Petrum Regem Aragonum subortum est: fueruntq̄
acerrime clades ubiq̄ secute: sed Petrus Rex Castelle
grauiora damna regno Aragonie intulit: Nam predi-
ctum regnum personaliter ingressus gladio & igne cun-
cta consumit. ciuitatem Valencie obsedit uineis & arbor-
ibus deuastatis. ac uiridariis & solaciosis undiq̄ domi-
bus diruptis. eandem urbem adeo artauit ut in suam
deditionem perduxisset. nisi miraculose ut aiūt inopina-
tus succursus. aduenisset. plurimiq̄ ex suis ut ab obsidi-
one discederet non suasissent. Tandem inde ad alia loca
se conuertens. Tirasonam cepit: quam Gundisaluo de
Lucio commisit. Is uero non modo imprudenter sed
infideliter agens. ut cuiusdam domicelle caduca tempo-
raliq̄ pulchritudine potiretur. perpetuam indelibilemq̄
turpitudinem & ignominiam incurrit: Nam eandem
Tirasanēn ciuitatem & arcem Regi Aragonum tradi-
dit. eo pacto ut illi daret uxorem eandem pulchram do-
micellam filiam Ximeni de Vrrea cum dote .xl. milium
florenorum. cepit deniq̄ Rex Petrus plura alia castra &
oppida in Aragonia: Tandem Innocencius vi. Papa
legatum misit ad Hispanias pro componenda inter eos
pace: Videlicet dominum Guillelmum de Bononia
Cardinalē Is uero cū inter utrūq̄ Regem de pace ageret
addiit Petrum Regem Castelle. qui post multa dixit a

bello uelle cessare si Rex Aragonie iugularet quendam
Frances Empellores. qui certas cōtumelias eidem Regi
Petro dixerat: Petebat rursus ut ab Aragonia pelleret
prefatos Marchionem de Tortosa & Henrricum Teli-
um & Sancium fratres eius & ceteros eius uassallos. qui
ad eum confugerant & restitueret oppidum de Oruela.
& nonnulla alia castra ad Regnum Castelle spectantia.
que oīa legatus predictus Regi Aragonū exposuit: Sed
ille quibusdam annuit uidelicet quia expelleret solum a
regno comites fratres Petri Regis Castelle & ceteros
eius uassallos. si debita eis stipendia persoluerentur: que
cum Petrus Castelle intellexit ita comotus celerit iudicio
comites fratres eius & ceteros nobiles in Aragonia de-
gentes condemnauit. bona confiscauit. In qua re pluri-
mum sibi nocuit. quia spem redeūdi quam ante senten-
tiam habuerant. post latum iudicium amiserūt: creuitq;
acerbius odium & acrius bellum: Rupto igitur omni
tractatu pacis Rex Aragonum & Henrricus & comites
ac ceteri magnates partes eorum fouentes. inito cōsilio
ex Galliis quasdam uagantes gētes. quas societates siue
companias appellant: quantocius euocarunt: quibus
aliisq; copiis aduentantibus regnum Castelle forti ma-
nu ingrediuntur. & Calagurram occupātes. Henrricum
in Regem sublimarunt: Cognito igitur per Petrum Ca-
stelle Regem q; frater regium titulū assumpsisset. a ciui-
tate Burgēn in qua tunc moram trahebat animo pro-
stratus in Vandaliā. deinde in Galliciam se recepit. &
quia ut sapiens ait. uiscera impiorum semper crudelia
cogitant: cum esset apud Compostellam uenerandus
pater Suerus archiepiscopus compostellanus Petro pre-
sente nec prohibente impie occisus est.

Capitulum .xviii. quomodo Rex Petrus & Prī-
ceps de Gales cū copiis anglicorū pugnauerūt

cum Henrico qui tunc uictus ex Francia gentes
colligens Petrum insequitur & tandem eum occidit
& de aliis dignis rebus pro tunc occurrentibus.

EBVS. Igitur sic fluctuantibus Rex Petrus ad Bayonam urbem in Vasconia tunc dominio Anglie subditam se contulit, quesiturus ab Anglicis auxilia. Illico igitur applicuit Princeps de gales primogenitus Regis Anglie magnis copiis munitus. Regi Petro praesidia allaturus: cuius potentiam non parum uerebantur barones Henrico fauentes: sed fertur Henricum forti animo eos ad bellum confortasse. dixisseque uerbum quod Rex agis ad Lacedemonios retulisse Polibius asserit. cum enim apud Mantineam contra plures hostes pugnaturus esset. ait eum qui multis uult dominari opus esse ut cum multis quoque pugnaret; Itaque Henricus barones suos bono animo esse rogauit. asserens futurum esse. ut plus laboris in illis spoliandis quam uincendis habituri erant: nihilominus fefellit eum opinio sua: Nam contra hostes Henricus Rex potenti & armata manu profiliit. bellumque acerrimum commissum est. & tandem Henrico comitis Teli fratris sui culpa atque ignauia pugnare nolentis. uictus est. plurimis captiuatis praecipue Eneco Lupi de Horosco quem in uinculis trusum ut creditur Regis Petri iussu. quidam miles anglicus indigne imo turpiter interemit: Sic igitur prostratus quippe & fugatus Henricus Franciam petit: collectis igitur pluribus gentibus sibi a Rege Francie concessis. regnum Castelle potenter ingreditur. cui magna Hispanorum manus occurrit: Tandem non paruam Hispanie partem occupat. Toletumque obsedit: Cumque Henricus intelligeret Regem Petrum in oppido de Montiel moram trahere: Illum ualida manu insequitur &

conferto prelio Petrus uictus est magna utrinque strage
secuta. Petrus itaque fugatus in arcem oppidi se recepit.
Henricus uero castrum murari undique fecit. Petrus tandem
iniquam conditionem sortitum intelligens petiit colloquium cum
Henrico fratre: uerum ut quidam aiunt obsides postulabat
quia longe pluribus nobilibus Henricus comitatus erat
ad quem Henricus dici iussit. dicite crudeli tyrano: quia
ipse effecit ut & ipse solus esset & ego bene & fideliter so-
ciatus: Imitatus Titum quincum consulum Romanum aduer-
sus Philippum Macedonie Regem missum: Nam cum idem Phi-
lippus consulem alloqui optasset nec ausus esset quia ut
dicebat cum multis Romanis erat: Philippus uero solus
erat Macedonibus. Tunc respondit Quincius: tu inquit solum
te fecisti quoniam fratres cognatos & amicos occidisti:
Quare dignum est ut solus maneat quia solus in orbe esse
uoluisti: Cum uero quadam intempesta nocte Petrus ad
temptoria Beltrandi de clarequin comestabilis Fracie clau-
aduenisset qui ut aiunt uerbum de Petro liberando dederat:
Henricus inscius eius securitatis. sed conscius Petrum ibi
adesse paucis comitatus sine mora temptorium Beltrandi so-
lus ingreditur. eundemque Petrum Regem aggreditur & tandem
pugione confodit: Alii tamen referunt utrumque beltrandi cal-
liditate & studio actum esse. qui & Petro fictam tribuit secu-
ritatem. & Henricum ut fratrem simul & hostem cederet euoca-
uit: Nec desunt alii asserentes. intra arcem Petrum ab Henrico
eodem beltrando conscio fuisse occisum. simul & quorundam su-
orum factione: aiunt historici quendam sapientem afrum apud eum
gracia legationis manentem. eo iam mortuo dixisse. Si Pe-
trus Rex fidis ei hominibus quibus se quasi fidelissimis &
prudenterissimis dederat aut carere potuisset aut probatis
uti licuisset indubie nedum immunis a periculo. sed uictor
euausisset. ut cumque sit libuit diuine iusticie. ut tali morte sed
& a propinquo occuberet. qui nec propinquis pepercit.

nec alienis : decebatq; ut tam multi de eius unius nece
letarētur. q̄ plures de plurimorū propinquorū mortibus
doluerūt: quia ut sapiens ait. qui seminat iniquitatē metet
mala. & uirga ire suę cōsumabitur. & Augustinus de ui
ta cristiāna. q̄ sanguinē innoxiiū effuderūt: ita dei iudiciū
sensere. ut ipsi postmodū sanguinē fundere cogerētur suū
qui fundebāt libēter alienū. Impleta est igitur in eo illa
domini sententia. quia qui gladio percutit gladio peribit
Super quo uerbo Ciprianus : excusatio nulla est si secū
dum tuā sententiam iudicaris. & q̄ feceris ipse paciaris:
Hinc noster Seneca mala exempla in caput semper per
petrantū redierūt : quia iustū est ut quod quis alieno ex
cogitauit supplicio. sepe excipiat suo : & Ouidius nec est
lex equior q̄ necis artifices. arte perire sua. A fratre igi
tur occiditur qui fratres occidit. uelut in Tebano bello
contigit in quo frater fratrem per insidias interfecit: quare
regnū Macedonie & Persarū ob nimiam occidētis crude
litate. illi simul cū uita ablatū est Nec aliter egerūt Gaius
& Domicianus. Comodius & Heliogabalus imperatores
Romani qui propter cruentā seuiiciā. ferro ipsi perierunt
Sic & Silla dictator. qui in crudelitate felix appellari uo
luit: sed illico amissa imperādi potestate. celeri insuetorū
morbo decessit: Sed utinā hic Petrus Rex solus tā seui
fratricidii penā luisset: Sed nō parū timendū est ne uelut
in altero Caym fratrem Abel occidēte ī septuplū puniatur
id est usq; ad septimā generationē successorū punicio ex
tēdatur. eo sic disponēte. q̄ peccata predecessorū punit in
futuras generatiōes: ait enī in Leuitico addā punitiones
uestras in septuplū propter peccata uestra : Ferūt aliqui
ad Petrū ipsum sic uulneribus confossū & in extremis
laborantē accessisse quendā bufonē. aut histrionē eidem
Petro familiarissimū. qui nō tam miserās. q̄ uindicās. nec
tam mēstus q̄ letus. ait ad illū o Petre uelim memor sis

130
uerborum quę tibi sepe ioco dicebam. quoniam necesse
est ut a lupis occidatur. qui lupos occidit. Nec hac deri-
sione cōtentus . Iterum ait crede Petre : qui sic uixit ut tu
non potuit aliter mori q̄ ut tu : & qui sanguine tuo non
peperasti. a sanguine tuo occubuiſti: Seuior Domiciano
crudelior Nerone: Irreconciabilis amicis : Incredulus
familiaribus : cunctis iniquus tibi iniquior . sicut ergo
fecisti sic pateris . dignū enim est : ut qui omnes occidit .
omnes eius morte letentur. & qui in omnem sexum de-
seuit : Vterq̄ sexus de eius cęde congaudeat: cui Petrus
quasi ex animis : si aliis inquit fui seuus: tibi tamē beni-
gnus. qui i cęstu simul & homicidio te liberaui : sed uerū
ais. me iuste mori. qui te iniuste uiuere feci. patior. itē quia
in eo te amaui : in quo nequissimus es. Vestui sepe pre-
ciosis indumentis nequiciam tuam: mortor deniq̄ quia
non nature donauī. sed tuę arti nequissime. Nam fateor si
homo tātum esses : & histrio adulatorius non fuisses : nō
tibi donassem . Morior rursus quia honorauī inte uicū
non naturam . Vtinam hic Princeps tam recta in uita
egisset : q̄ uera in morte referebat : sed mortis doloribus
pressus sapienter loquitur. qui in uite gaudiis delectatus
īprudenter operatus est. O infelix Princeps ille perpēde-
bat satis. quod tollerabat: intelligebat: quod amiserat : sed
sera fuit eius cognitio: Vtinā memor dū uiueret fuisset q̄
misericordia & ueritas custodiūt regē. & ut noster seneca
ait ī quācūq̄ domū īgressa fuerit clemētia : eā tranquillā
felicēq̄ prestabit Sed ī regia domo quo rarior eo securior
atq̄ nobilior: sed ut paucis agamus illud poeticū semper
uerū fuit q̄ instabile est regnū quo nō clementia regnat.
Sic igitur ea Petri acerrima morte finitū est illud acerrimū
bellum & Henricus in Regem a cunctis populis gra-
tanter & cum omnium regnicolarum applausu assumi-
tur . A nōnullis asseritur Petrum perpendisse quendam

sibi familiarissimum insidias parare: quare multis audi-
entibus dixisse fertur: nihil est cur mori non debeam:
Si a me ipso cauere me oportet: ut alter Dion tyrannus
qui cum a dionisio sibi fidissimo insidias parari intel-
lexisset ait mori longe prestātius fore: q̄ uiuere: Vbi nō
hostes solum: sed etiam amicos: atq; coniunctos cauere
oportet: Tempore huius Petri Regis Castelle ciuitas
nostra de Algeçira ab Arabibus penitus destructa &
desolata est. Huius Petri primi temporibus prefuit Ro-
mę papa Urbanus .v. Lombardus . Imperabat autem
primo Henrricus comes de Lugenburg strenuus &
fortis: qui electus fuit statim Alberto occiso: qui Hen-
ricus parum in imperto uixit. Nam rediēs ab urbe ubi
de speciali cōmissione Clementis .v. a tribus Cardinali-
bus coronam receperat in Tuscia apud Bonūcōuentū
Obiit anno domini .M.cccxiii. eo igitur mortuo electo-
res indiscordia duos eligunt. Nam aliqui eligunt Fre-
dericum ducem Austrie filium Alberti Regis predicti
Alii uero Ludouicum ducem Bauarie inter quos gra-
uissima fuit contentio. tandem in quodam bello Frede-
ricus captus est: & Ludouicus ius imperii usurpauit.
dum hęc agerentur Papa Iohannes .xxii. processum for-
mat cōtra Ludouicum quia cōfirmationem petere con-
tempnit: declarans electionem nullam: ipse tamen Lu-
douicus quorundam potentum Italie fauore urbem in-
greditur & a prefecto urbis susceptus est. Tandē pessimo
ductus cōsilio Iohanne Papa uiuente de facto elegi fecit
quendā fratrem Petrū de Corbario in Papā post obitum
uero Io. xxii. & Benedicti .xii. Clemens .vi. eligitur. qui
eundem Ludouicum iterum reprobauit & damnauit
precepitq; electoribus ut eligant: qui Carolum primo-
genitum Regis Bohemie concorditer elegerunt & Ro-
mę coronatus est.

600049963

Capitulum . xix . de Henrrico . ii . Castellę rege
& legionis . xli . post cladem Hispanię & de cala-
mitatibus quas passus est post interfectionem
fratris . & qualiter p̄dicta fratricidia petri &
sua in eis & eorum posteritate punita creduntur.

ENRRICVS huius nominis . ii . interfecto
ab eo Rege Petro fratre suo : illico a maioribus
& a toto fere Hispanię populo | Rex cum sūmo gaudio
est assumptus : pariter & receptus : Fuit autem ab Atha-
narico primo Rege Gothoz . lxxviii . & a Pelagio primo
Rege post cladem . xli . Cepit autem regnare anno do-
mini . M . ccc lxxix . & annis viii . regnavit non cōputatis
duobus quibus cum fratre simul & discordia p̄fuit :
nobiles aut aliqui partiales regis Petri qui eius mortis
tempore aberant : propter fidem eidem Regi Petro pres-
titam Henrrico non obedierunt : quinimo Hispanias
deserentes maluerunt : ut dicebant non modo patriam :
sed uitam q̄ fidem deserere . quosdam tamen ex eis Hen-
ricus captiuauit : quibus plurima donaria conferebat si
ei obedirent : Illi tamen potius in carceribus mori : q̄
Henrrico subesse p̄elegerunt . Barones & magnates ei
obedientes magnis dominiis donauit : eosq̄ plurimum
sublimauit & ex illo turbulento tempore nobiles & Ba-
rones Hispanię lōge q̄ ante ditiores & potentiores effecti
sunt . non sine regie corone diminutione . Fertur quosdā
Barones paulo ante Petro adherentes Henrrico potius
metu q̄ affectu obsequentes ei sepe exprobrasse : q̄ eum in
Regem recepissent : ad quos ille ait utilius eis fore talē
obtinere Regem : q̄ ei tales habere subditos . Nec aliter
Paulum Fuluium in pari casu respondisse legimus : qui
cum a Romanis aut temporis necessitate aut ob eius in-
gentes uirtutes Consul multis inuitis electus esset : ait

Senatui se gratias non habere: quoniã non ideo electus
fuiſſet Imperator: ut ei imperio opus eſſet: quin potius
illis tali Imperatore: Obtinuit igitur Henrricus pacifice
oĩa regna fratris. Hic Henrricus duxit uxorẽ Iohannam
filiã infantis Iohannis Hemanuel quẽ ex materna linea
proneptis fuit infantis Fernandi primogeniti Alfoñſi
decimi: qui uiuente patre deceſſerat ex qua genuit Iohã,
nem primũ qui poſt eum regnauit. Rurſus etiã genuit
dominã Leonorã quẽ fuit Regina Nauarre: Cetera geſta
& clariora facinora huius Regis Henrrici tacta ſunt ſub
Petro fratre eius & aliquid dicetur ſub Iohanne primo
filio huius Henrrici: Obiit autẽ Henrricus apud ſanctũ
Dominicum dela Calçada Calagurritã dioceliſ. Hic
Henrricus poſt interfectionem fratris in ſe & filiis non
paruas calamitates perpeſſus eſt; quas utinã regia poſte-
ritas & totius regni cõmunitas non ſenſiſſent. Nam ut
cetera taceamus nõ diu nec pacifice regna quinimo bella
grauiffima cum Portugalenſibus: demũ cum Anglicis
ſurrexerunt: que Iohãnem Henrrici filium & regnũ acer-
biſſime afflixerũt ut ſtatim dicemus: Clamabat enim ad
cælum tanta utriuſq; fraterni ſanguinis cruenta effuſio:
ſed ut Henrrici ultimũ fratricidiũ tangamus: Quamq̃
ad uindicandas Petri fratris ſeuiſias. illiuſq; punienda
flagicia: a deo ultor Henrricus datus eſſe credatur: ipſeq;
Petrus iuſte penas ſoluit. Henrricus tamen ut nonnulli
ſapientes aiunt: ſola ambitione & regnãdi gratia iniuſte
fratrem occidiſſe creditur. nec illius ſcelera iſtius fratrici-
dium excuſant. non enim Nabucodonofor infidelis &
tyrannus iuſtus fuit: quia deſeuit dei uoluntate in po-
pulũ Iſrahel. de quo deus ait. Quid dabo ſeruo meo Na-
bucodonofor Regi pro eo q̃ ſeruiuit mihi apud Tyrũ:
odio enim populi Iſrahel iuſta fuit eius exterminatio: ſed
iuiſta reſpectu ſeuiẽtis. Vnde Gregorius infelix populus

137

Israhel cuius comparatione Rex infidelis seruus dei ap-
pellatus est . Petrus igitur Rex meruit talem ultionem :
Sed Henricus regnandi cupiditate fratrem occidere nō
debit quo ad presentem iustitiam : diuina uero inscu-
rabilis est : que plerunq; uindictam exigit delinquentium
per eos qui tuent : non occidere tenentur . nihilominus
ut aiunt . Vindicta in posteros ne dixerim uerenda . sed
infligenda erat . hinc in libris Regum dixisse deum ad
prophetam legimus : propter peccata Baasa regis Israhel
demetā posteriora eius : sic Regis Ieroboan . Et iterum
illud quod proposito simile uidetur . Nam ad Acab re-
gem dixit deus quia occidisti : & possedisti demetā pos-
teriora tua ut Regis Ieroboā infligendo pro pena regni
diuisionem & alienationem . qua de re nonnulli aiunt
in eo Henricum punitum : in quo deliquit . agit enim
plerunq; diuina iustitia : ut qui propinquū regno priuat
& uita : parum ipse regno fruatur & uita . Sic Athalia
in tantam exarsit libidinem regnandi : ut omne semen
regiū occideret : illa tandē paruo regnauit tēpore ut alter
filius Gedeonis qui interfecit . lxx . fratres suos ut solus
regnaret : sed non diu post regnauit : quinimo quedam
mulier cerebrum eius ignominiose collisit : ut scriptura
sacra cōmemorat . Sic & Ioram filius Iosaphat regnādi
cupiditate occidit omnes fratres suos gladio : sed parum
regno potitus est . Sic & Selum Princeps Israhel occidit
gachariam Regem sibi propinquum : uno tamen mense
solum regno potitus est . Rursus in Henrico eius pos-
teritas & regni unitas mulctata creditur : quia in eo regni
diminutio incepit : dum priuatis donationibus regni
magnam partem inter nobiles partitus est . ueluti ob
Salomonis peccatum regnum Israhel diuisum & dimi-
nutum creditur . fatemur cōmendanda est liberalitas in
Principe erga benementos : sed fugienda prodigalitas

presertim in principatus diminutionem . Hinc Seneca dabo inquit egenti : sed non ut ipse egeam : succurram perituro : sed ut ipse non peream . Et rursus ea Regis debet esse munificentia : que dantis honorem non ledat de quo aliquid tangemus sub Henrico . iiii .

Capitulū xx . q̄ pro rei publice quiete plerunq̄ quedam potius toleranda q̄ uindicāda sunt & de malis que sequuntur ex talibus uindictis quod ostenditur plurimis auctoritabus & exemplis .

ROPOSITI nostri non est Petri Regis de quo egimus seua & cruenta excusare flagicia . sed illa pro rei publice quiete nonnunq̄ toleranda asserimus nō ambitione non humana presumptione : nec priuata auctoritate uindicanda . dicente Gregorio admonendi sunt subditi : nedū presidentiū culpas considerāt : audaciores contra eos fiant . & subdit : Nam si qua enim ualde regentium praua opera fuerint : ea apud semetipsos diuidicent : ut tandem diuino timore constricti ferre ab eis iugum subiectionis non recusent . facta enim presidentiū a subditis feriēda non sunt : etiam si recte reprehendēda uideantur . Cur enim ferendus non fuit Regis Petri furor ? Cur non paululum crudelitas toleranda ? non enī diu permanere potest : quod uiolentū est : nam ut quidā sapiens ait : si bonum cuem patria habeat : malū tamen Principem diutius non habebit : quid enim si populus talem merebarur Principem ? Si enim scriptura teste oīs potestas a deo est . Siue ad bonoꝝ exercitiū uel ad iniquorum penas . illud consequēs est : quia cum seuū Regē populus patitur : diuino imperto non humano paret . fortasse paciētia populi hunc Principem mitescere fecisset . Que enim patria ? que regio ? que ciuitas seuissimos non

33

est passa Reges : Quis enim dubitat Romani multos
pertulisse Caliculas : ac Neronos : domicianos : galienos :
maximianos : Iulianos denique & decios pietatis hostes :
Sirta Sardanapalū tolerauit . Persia Cyrum . Græcia atque
Asia Alexandrū tulit . Sicilia dionisios . Non est haben-
dus fidelis subditus qui subici nequit : etiam a principe
lesus . Nam ut ait Seneca . Cum Socrates per medias
Athenas pergeret : a quodam Principis Satellite alapa
percussus foret : licet pro eius summa auctoritate ad unā
illius uocem lapidari Princeps potuisset : substituit : ne sua
uindicta populi quietudo turbaretur . ne ue causam ad-
uersus Principes rebellandi quouis modo dedisse uide-
retur . Illud solum uerbum dixisse fertur : molestū ei fore
quod nescirēt homines quādo cum galea uel sine ea prodire
deberent . Subdit denique idem Seneca . quia optimis
ciuibus & fidelibus subditis expedit : non omnia regum
facta & gesta ad iniuriam recipere : Sed tutum atque salu-
berrimum est : ut multe nos iniurie transeāt : Ex quibus
plerasque non accepit : qui necessitati parēs tolerare animo
duxit . qui enim uult esse quietus : non sit ad maiorum
uindictam curiosus . Rursus idem Seneca ad Lucilium
inquit . Sic uiuendum est cum Rege : quemadmodum
subditos nobiscum uiuere optamus . Si enim in mentē
ueniat quantum tibi in seruo liceat : cuius necis & uite
tu dominus es : ueniat in mentem tantum Principi tuo
in te licere . Refert enim Valerius : quod cum Siracusanus
nobilis plurimas a Dionisio perpessus foret iniurias
eumque amici ad seditionē monerent : patienter id ferēdū
dixit a Principe . forsan inquit quia nos simile egimus
cum indignitate essemus . Sed uerum est quia subici
nolunt qui diuitiis habundant : Dicente Aristotile in
Politicis . quia qui sunt in excessibus bonorum fortunę
potentię & diuitiarum ; subici nec uolunt nec sciūt . quod

pueris accidit . qui propter delicias nec doctoribus nec patribus subiciuntur : Exorandus itaq; & placandus est Rex : non necandus . nullum enim tam ferocem tam seuum natura genuit : qui non assidua obediētia & obsequio liniatur . præsertim quia raro seuit Rex absq; cuiū culpa : quia scriptum est propter peccata populi dat deus Regem hypocritam & iterum dabo inquit uobis Regē in furore meo : Saul enī Rex & si malus seuus & iniquus erat : tamen Dauid ad quem regnū deo iubēte spectabat : non est ausus eum tangere . licet ille uitę eius insidiaretur & iniuste & deo reprobante regnasset : dicens absit ut tangam Crustum domini . Vnde ait Augustinus q; Saul non habebat innocentiam : sed habebat sanctitatē non uitę sed officii & dignitatis . quare subdit q; Dauid Saul Regem honorauit uiuum & uindicauit occisum : Rursus in ueteri testamēto legitur punitos esse : qui occiderunt Ioas Regem Iuda . quamuis idolatrā & iniquū Sed coniurantes contra regem Amon licet reprobū & idolatram iusto tamen dei iudicio percussi sunt . quia in Regem & dominum suum surrexerunt . q; si imensa est seuitia Regis : consulunt sacri interpretes recurrendū esse ad summum Regem : ut cor regis crudelis cōuertat in mansuetudinem . sicut regis Asueri crudelitatem in mansuetudinem uertit . ipse enim ait : liberabo gregem meum de ore eorū . Fatentur tamen nonnulli philosophi mortales : q; si fit excessus aut seuitia intolerabilis Principis effecti tyranni : tunc ad fortium uiroꝝ fortitudinē pertinet ; talem tyrānum interimere : seq; pro liberatione multitudinis periculo exponere . cuius rei exemplum in ueteri testamēto facile reperitur . Nam Ayot regē Moab qui graui seruitute populū dei premebat : sagitta infixā in eius femore interemit . & factus est populi iudex . Addunt deniq; q; nonnunq; expedit communitati bene

13
ordinate Principem corrigere: si delinquat & non prin-
cipetur secundū leges. maxime si id agat per contemptū.
cum ut aiunt ad cōmunitatē multitudinis pertineat illud
agere cuius oppositū est cōmunitatis destructio. Rursus
asserunt huiusmodi sapiētes quēlibet de populo posse oc-
cidere eum: quē scit & uidet procurare desolationē totius
cōmunitatis: si non habet aut non potest Principē adire
qui id agat: quia ut asserūt. illud non ut priuata persona
sed ut persona cōmunis uel Princeps agit. ista fuit quo-
rundā sententia in .iii. politicoꝝ quibus ueris existi-
bus nonnulli asseruerūt Henrricū licite occidere potuisse
Petrum: in tam periculosa tyrānide conuersum. presertī
quia non ut priuata auctoritate sed ut publica ueluti qui
iam Rex electus & assumptus fuerat: illud egisse licite
potuisse asserūt. sed nisi fallimur: hoc cristianę māsuetur-
dini non congruit. cum apostolus Petrus nos moneat
non solū Principibus bonis sed discolis subditos fore:
Supradictā uero opinionē philosophoꝝ moralium de
Principe per electionē assumpto non utiq; de eo qui per
successionē regnat intelligendā fore: non incongrue dici
posset. sed hunc scrupulosum laberinthū non ingredimur:
nec aliquid temere asseueramus sed rem gestam & scri-
bentū uarias sententias inserimus: quē articulum latius
discutrimus in libro monarchię nuper a nobis edito. Vbi
diffuse agimus quando qualiter & per quem Reges &
Principes puniri aut corrigi possint. Vt igitur ad inceptā
historiā redeamus. illud non omittendum est. quia nec
Regis Petri multiplicata homicidia: nec huius Henrrici
de quo agimus fratricidiū inulta mansere. Scriptum est
enim si utiq; est deus iustus: iudicabit eos in terra: atq;
ut paulo ante diximus. Vtinā solos auctores pena teneret:
nec ad posteros transisset: Huius autem Henrrici tēpore
eo apud Burgēn ciuitatem manente in quodā tumultu

populari infans Sancus frater Henrrici Regis sagitta
interfectus est: Rursus regnante eodem Rege Henrrico
anno primo regni sui qui fuit Millesimus .ccc. lxx. Io.
Paleologus Imperator Constantinopolitanus plurimis
nobilibus & sapientibus uiris sociatus Romã uenit ad
Urbanũ Papam .v. a quo honorifice receptus est. paulo
minus ac si Romanorum Imperator fuisset. & post mo-
destissimã discussionẽ quorundam articuloy in quibus
deuiare uidebantur ab ecclesia Romana: Tandem deuo-
tissime unitatẽ eiusdem Romanę ecclesię acceptarũt & in
solẽni processione Gręci ipsi symbolũ decantarũt spiritũ
sanctũ a patre & filio procedẽtem asserentes. Iuraruntq̃
Romano Pontifici obedire & statuta apostolica usq̃ ad
ultimũ apicẽ obseruare: super quo ipse Imperator bullã
aureã assignauit: quę in archiuis apostolicis reperitur.
Eiusdem Henrrici .ii. tempore post eundẽ Urbanũ/sedit
in cathedra Petri Gregorius .xi. natione gallicus post
eius obitũ scisma in ecclesia grauissimũ exortũ est. Nam
Cardinales qui erant cum Gregorio: post illius mortẽ
elegerũt Bartholomeũ archiepiscopũ Barẽn quẽ Urba-
num .vi. appellarũt: Sed paulo post Cardinales ceteri
apud Ananiã elegerũt Robertũ Cardinalẽ Gebenẽn.
qui uocatus est Clemens .vii. asserẽtes propter uiolentiã
electionem primã fuisse nullã. huic Clementi adheserunt
Hispani. Exinde uero cõtinuatũ est deterrimũ scisma in
dei ecclesia. quod xl. annis durauit usq̃ ad Constanciẽn
conciliũ. quod incepit anno domini. M. cccc. xvii. in
qua generali sinodo electus est Martinus .v. Imperauit
autẽ huius Henrrici tempore Karolus p̃dictus filius
Regis Bohemię.

Capitulum xxi. de Iohãne primo Rege Castellę
& legionis .xlii. rege post Pelagiũ & de clarissimis

131
uxoribus & filiis eius & de bello cum Portuga-
lensibus & de causis eius.

IOHANNES primus successit Henrico predicto in regnis Castellę & legionis. Fuit autem .lxxx. Rex ab Athanarico primo Rege Gothorū & xlii a Pelagio primo Rege post cladem Hispanię. Incepit regnare anno domini .M. ccc. lxxix. regnavit annis .xi. hic primo duxit uxore dominā Leonorā filiā Petri regis Aragonū: deinde illa mortua Beatricē uxorem sortitus est unicā filiam Fernādi Regis Portugalię. quod matrimoniū seminariū & incentiuū fuit grauiissimi belli. postea exorti: de quo statim diceretur. licet matrimonij uinculū ad sedāda hominū dissidia augendāq; caritatē institutū sit: ut illico dicemus: grauioribus tamen scandalis sepe causam tribuit presertim si non recto animo fit. Sic enī Saul filiam Nichol desponsauit Dauid dicens dabo eam illi: ut fiat ei in scandalū. & ut quidam sapiens ait. sepe cōiugij celebritatē infelix deturpat euentus. & cantus & epulas & coreas luctus sequuntur. necnon lacrimę & tumultus ut Egistus in filioꝝ cōiugis expertus est. taceo q; quedā uxores ferro alię ueneno uiros extinxerūt. Sed & genitoribus suis causam mortis dedere. Inde q; inceperūt clades: ubi cessare debuerūt. quod facile est cōspicere: cum inter cōiunctos sanguine cōnubia cōtrahūtur: ut latius sub Henrico primo diximus: Rursus Iohānes ex Leonora filia regis Petri genuit duos clarissimos uiros Henricū. uidelicet primogenitū auum moderni Henrici Regis ac Fernandū Secūdo natū: qui postea Rex Aragonū effectus est: hi duo excellentissimi fratres Henricus & Fernādus fuerūt duo orbis luminaria: & omnibus Hispaniis Reges & Reginas attulerūt: ut statim subiciemus: Ex Beatrice uero. ii. uxore Iohānis nullū filium

suscepit. Tempore huius regis Iohānis duo grauiſſima bella ei & regnis ſuis ſucceſſerunt. Primum bellum fuit cum Portugalēſibus. Nam Iohānes Rex Caſtelle regnū Portugalie ad ſe & uxore ſuā Beatricē prædictā iure pertinere dicebat: quia aliquē legitimū filiū Fernādus Rex Portugalie uon dimiſerat. Portugalēſes uero nonnulli Iohānem baſtardū filiū regis Portugalie magiſtry ordinis militaris Dauis: ſolēni uoto profeſſum in regē uocāt. Alii uero euſdem regni nobiles Regi Caſtelle adherent. Grauia inde diſſidia ſequuta ſunt. Nam Iohannes Rex Caſtelle ius uxoris proſequēs Portugaliam manu potētū ingreſſus eſt: & Viſbonā obſedit. ſed obſiſtente peſte obſidionē leuauit. Sequēti uero anno cum Iohānes bellū cōtinuare decreuiſſet. ſuperueniēte ei diuturno morbo reſ belli infeliciter ſucceſſerūt. Nam eo egrotāte. aliqui magiſtres cum rege manſerūt: nōnulli uero cum aliqua parte exercitus concito atq; improuiſo greſſu Portugaliam ſunt ingreſſi: qui non ſpectatis ceteris nobilibus Caſtelle rege deniq; ignorāte. quadā temeraria audacia ac iuuenili impetu ad bellū properarūt: putantes in manu ſua eſſe uictoriā: quam dolebāt uēturis nobilibus attribui. Cum igitur foret feſſi: ueluti qui ea die longā uiam fecerant: Tandē pro parte profugati ſunt nō paucis ceſis. Merito quidem ſuę arrogantię penas ſoluerūt. licet enim a regio nuntio atq; a prudētibus expertiſq; uiris monerētur: ne ea die præliū conſererēt. illi tamē elati animo contēpſerūt dicētes. ut alter pharao. nescio dominū & Iſrahel non dimittā. Quare confuſi ſunt in medio caſtroꝝ inimicoꝝ ſuoꝝ: tam certos deniq; de hoſtibus ſe putabāt ut Portugalenſes futuros captiuos uendere poſſe arbitrarentur. ut alter Nichanor de quo ſcriptura cōmemorat: quia tã ſecurus de uictoria contra Iudā ſibi uidebatur: ut iudeos uenderet anteq̃ eos in campo conſpiceret: Sed tandem

13

superbia eorum humiliata est . quia scriptum est deiecisti
eos dum eleuarentur . Sed uerum est quod Valerius ait.
quia qui hostes despiciunt sua pericula despiciere uidentur
nam dum suis confidunt uiribus alienas iusta extirpatione
prosequi non ualent : quare plerumque sentiunt ultrices . Sic
Olofernes egit : qui iurauit omnes de populo Israhel
exterminare : Sed ab eis uictus & cesus est . Sic & Be-
nadab Assiriorum Rex ut habetur in libris regum dixit ad
filios Israhel : hoc faciant mihi dii & hoc addant . Si su-
ferit puluis Samarie pugillis omnis populi qui sequitur
me . Verum tamen pulchre responsum est illi : ne gloriatur
accintus eque ut discinctus . Itaque qui in potentia & uiribus
gloriabantur experti sunt : quod propheta ait . humiliasti
sicut uulneratum superbum . & iterum gemuerunt superbi
gigantes : ut comprehendantur in superbia sua . & Ieremias
ait arrogantia tua decepit te & superbia cordis tui qui
apprehendere niteris altitudinem . Fertur quoque Portugalenses
conspicientes bellum tunc potius inchoari quam finire : non
tam delectati presenti uictoria quam futuram cladem timentes
legatos ad Iohannem Regem Castellae egrotantem mittunt pro-
cedere & pace . Iohannes uero corpore debilis sed animo
fortis : uictus uictoribus dixit : non habebitis inquit
alias pacis conditiones : nisi aut regnum dimittatis : aut
uitam quam uerborum arrogantiam & uindicandi libidinem
ingratam fuisse deo putandum est : eamque non inultam
dimisit . dum paulo post ad eandem uindictam suspirans
improvisa interit morte : quia scriptum est qui uindictam
uolunt a deo inuenient uindictam . ut statim dicemus
in sequenti capitulo .

Capitulum xxii . de Secundo bello inter Iohan-
nem Regem Castellae & ducem Alencastrie &
de causis eiusdem belli & de cladibus & malis

ex eo secutis . & tandem de felici concordia per
matrimoniu & de festina morte eiusdem Iohānis
& de illius uirtutibus & accidētibus suo tempore
in ecclesia dei .

EDATO Igitur hoc intestino & graui cum Por-
tugalēsis bello successit aliud cum Anglicis
non minus acerbum . Nam dux Alēcastrię & Cloestrie
filius Regis anglię regna Castellę & legionis ad se perti-
nere dicebat ex parte uxoris Constantię filię Regis Petri
quę secundū cōsuetudinem Hispanię succedere debebat .
Iohānes uero Rex sese iure & facto defendebat : dicebat
enī inter cętera . quia dato qđ domina Constātia ducissa
Cloestrię fuerit maior filia Regis Petri : constabat tamē
nec Petrum ipsum sed nec Alfonsum eius genitorem nec
Fernādum . iiii . auum suum aliquo iure fuisse legitimos
Reges prędictorū regnorū . pro eo maxime quia Alfon-
sus . x . qui fuit electus Imperator Almanię pater Sancii
iiii . qui Tarifam recuperauit : anteqđ genuisset eundem
Sancium : genuit Fernādum dela Cerda . qui contraxit
matrimoniu cum domina Blanca filia legitima sancti
Ludouici Regis Francie : Ex qua genuit duos filios Al-
fonsum dela Cerda qui se intitulauit Regem & Fernādū
& cum Alfonso absqđ liberis decessisset : successit ei Fer-
nandus frater . qui ex domina Iohanna filia Iohannis
Numneę de Lara genuit quandam filiam quę contraxit
cum Iohāne filio infantis Hemanuel : qui ex ea genuit
dominam Iohānam uxorem legitimā Henrrici . ii . patris
prędicti Iohānis primi . Ex qua supputatione regna li-
quido pertinebant ad eundem Iohānem ex materna suc-
cessione . nec quouismodo regna expectabāt ad ducissam
Cloestrię prędictā : nec ad Regem Petrū per consequens
nec ad reges supradictos : Dux uero Alēcastrię & Anglici

178
plurimorum Hispanorum ac Portugalensium turba sociati
in iure dicte Constantie confisi exclusa quavis alia uia iuris
defacto Hispanias per partes Galicie ingressi sunt. qui-
bus Rex Iohanes strenue occurrit: & graua bella secuta
sunt: que longo tempore durarunt. Tandem inspirante
altissimo pacis auctore & per bonorum uiroꝝ mediatioes
cõcordia matrimoniali contentio feliciter fuit sopita. Sic
enim Dauid recõciliatus est Isbosseth filio Saulis. quia
Michol eius soror Dauid uxor data est. licet a principio
in scãdalũ sibi data sit ut supra diximus. Sic denique inter
Herodem Antipatꝝ & Hircanũ dissidia paccata fuere:
quia Mariannẽ Hircani filiam Herodes duxit uxorem.
A proposito igitur incepto non descendentes pro his gra-
uissimis sedãdis calamitatibus Henrricus. iiii. filius pri-
mogenitus eiusdem Iohãnis primi cõtraxit cum domina
Catherina filia predictoꝝ ducis Clocestrie & domine
Constantie eius uxoris filie regis Petri. Itaque q̃ Henrricus
predictus appellaretur Princeps Asturiarũ: & Catheri-
na Principissa. & sic omni iure regna Castellę & legtonis
fuerũt cõsolidata in personam Henrrici. iiii. filii eiusdem
Iohãnis primi. Post predicta uero feliciter gesta Iohãnes
Rex cum esset apud alcaladehenares quadam dominica
die ante prandiũ equitauit equum quendam non satis
domitũ. & cum extra opidũ cursum faceret: equus ipse
tam fortiter cespitauit: ut supra Regem caderet: taliter
eum inter sellam & terrã oppressit: q̃ infra paucas horas
mortuus est: Nec dubitãdũ est displicuisse ãmortali deo:
hunc Principem dominice festiuitati non satis honoris
tribuisse. Nam scriptum est: benedixit dominus diei. vii.
& sanctificauit illum. nec enĩ solũ ab omni opere cessare
prohibuit: Sed & a uenationibus & uanis ioculatioibus
tanta enim censura septimã diem obseruari deus precepit
ut hominem deprehensum die sanctificata colligere ligna

licet domui suę necessaria lapidari iussit: Hinc Origenes
in die sanctificationis desine ab omnibus singularibus
operibus • nihilq; mundanum geras. Sed spiritualibus
operibus uaca. Adde quia non solum corporea exercitia
in his diebus inibuit: sed ipsas animi cogitationes.
dicente propheta. reliquię cogitationum diem festum
agent tibi. Igitur nonnunq; huius precepti transgresso-
res grauiter punit dicens: quiescere faciam omnes dies
festos a terra. quod fit temporales infligendo penas. ait
enim per prophetam: conuertam festiuitates in luctum
uestrum. Et iterum apud Machabeos: dies festi erunt
uobis in luctum: tradunt enim annalia Anglorum
quia Rex quidam Anglię die dominica ante missarum
solennia uenatum pergit: cumq; sacerdos sacris indu-
tus diu Regem expectasset: audite sunt angelorũ uoces
sũma cum armonię suauitate missam officiãtes. Tandẽ
rediit Rex: sed non incolumis. Nam post leporem
currens equus cecidit: Regiq; ceruicem simul & tibias
fregit. Hic igitur Iohannes Castelle Rex deuotissimus
& catholicus fuit: & omnibus ecclesiis cathedralibus
donaria & redditus perpetuos contulit. Rursus dolens
uehementer de scismate in ecclesia orto: licet Henricus
pater suus decreuisset nulli contendendum adherere: hic
indignum iudicans catholicum Principem fore aceph-
alum: attendens quia secundum sententiam sanctorum
patrum scisma fouere dicitur: qui a communionem sedis
apostolice se suspendit. Congregari fecit prelatos & uiros
in iure diuino & humano doctissimos & ceteros regni
status: & post longam concertationem declaratum est:
ut Clementi .vii. apud Ananiam electo obedientiam
prestarer. Demum uero eo mortuo prelatum Castelle
regnum adhesit Petro de Luna appellato Benedicto xiii.
usq; ad concilium Constanciẽ. Imperauit autem eo

178

tempore Carolus filius Regis Bohemię . qui pergens
in Italiam imperialem suscepit coronam ab Urbano . v .
Fuit hic Imperator doctus satis & multarum litterarum
peritus .

**Capitulum . xxiii . de Henrrico . iii . Io . filio .
xliii . Rege Castellę & legionis & de clarissimis
filiis eius & de infante Fernando eius fratre
minore natu postea Rege Aragonum & de
inclita eius prole .**

ENRRICVS . iii . Iohanuis predicti primoge-
nitus filius regnoꝝ Castellę & legionis gubernar-
cula illico suscepit . Cępit autē regnare anno domini . M .
ccc . xc . & cōputādo ab Athanarico primo rege Gothoꝝ
rum . lxxxii . a Pelagio uero qui primo regnauit post cla-
dem Hispanię . xliii . regnauit autē annis . xvi . In cęteris
regibus regnādi tempus descripsimus . In hoc uero glor-
ioso Henrrico non tantum regnādi q̄tum uiuēdi ordinē
diferemus : nec q̄ multum regnauerit sed q̄ pie q̄ bene &
iuste uixerit asseremus : qui & si paruo tempore in mūdo
fuit . longissimo tamen tempore uiuere & regnare cęsen-
dus est . paucis enim diebus uitam mortālē sortitus est .
qui magnis p̄miorū cumulis floruit : quo fit ut q̄tenus
ad dierum numeꝝ actinet . breuis fuit eius uita : sed quo
ad fructum & p̄miū longissima . ad quē sensum puta-
mus sapiētem dixisse . quia iustus cito perit . Impius autē
multo uiuit tempore in malicia sua : Vnde Ciprianus ait
magis letādum est q̄ iustus . breuē sed fructuosam uitā
transegerit . q̄ q̄ longam non uiderit : Henrricus igitur
xii . annorū erat cum regnare cępit . teneros tamē annos
supplebat sūma illius grauitas & prudentia : Cani enim
illi sensus erant . Hic tempestiue duxit uxorem uidelicet

dominam Cathernam filiam ducis Clocestre & Constantie filie Regis Petri . per quod matrimonium pax auctore deo sequuta est inter Hispanos & Anglicos . ut supra diximus : Hic Princeps pacificus fuit quietus & mansuetus . consilio & maturitate ac omni uirtute preclarus : Vacabat tamen plurimum quietudini regnoꝝ ex preteritis tumultuationibus non usquequaque sedatis . Cum igitur nonnulli eum hortarentur ut reformaret regnum . uolentias coherceret . quia ubi iustitia non uigebat . & unusquisque quod libebat non quod decebat ageret . Henricus quesuit que nam foret eius rei causa . Illi aiunt . quia in his tui regni iniuriis . neminem punis flagitiosum : putans decori esse regibus a sanguine abstinere . Verumtamen ut sapientes uolunt pro salute corporis humani . cuius instar habet cuiusque regni res publica . plerumque modicus sed uolentus cruor extrahitur ne totius compagis corporis sanguis effundatur : Ad quos Henricus uerum inquit attulistis : sed uidete si a uobis ipsis incipiendum sit . Videte iterum an uos ipsi uiueretis . si illico peccatorum uos censura plecteret : Nam ut noster Seneca ait seuerissime aduersus peccantes erigimur & ipsi eadem committimus . decet igitur ut putamus lenitiuis remediis corpus depurgare ante quam igne & ferro ulcera cauterentur : Quare equanimiter a Regibus subditorum errata pro loco & tempore toleranda sunt : qui meminisse debent quod fortasse ipse aut sibi propinqui & dilecti habeant in quo tolerari desiderent : quod pulchre Augustinus non negauit . inquiens quia contra omnia uicia humana uel cauenda ne existant uel sananda cum extiterint nihil utilius putandum quam aliquando seueritati detrudere : Accedit quia ut sapientes uolunt . pulchrum est principi eos plerumque tolerare quos amat : Verum si ut dicitis plurimum inualuit hominum malicia . non parum discriminis & periculi est repente atque districte punire : Imitatus est

Henricus Antoninum Pium quem Iulius Capitolinus refert . cui cum in simili euentu a suis suaderetur de reformâdo rei publice statû . uideo inquit hoc tempore pay de iusto pay de honesto hoibus inesse . Adeo ut nec uos ipsi insontes sitis : Verûtamē ad id agēdū multis opus est gladiis : multis securibus ut in antiquū statū publica forma redigatur : quippe plurimis carorum modorum lamētis atq; mortibus ad eum statū quē cupitis perueniendū est . si tamen deus uitā donauerit . cum tempore iniqua purgabimus tempora : Quibus sapiētissimis uerbis . ad quos loquebatur admonuit . & insontes ad reformationis spem usq; perduxit : Hic igitur Henricus de quo sermo est . ex prædicta Catherina Anglica . duas primo filias uidelicet Mariā & Catherinam genuit : de ulteriori enim progeniē desperatus . quia ualde infirmus Vxor uero pinguiſſima erat . tādē quodā modo miraculose . diuina sic disponente clementia . idem Henricus præter omnē suā & cunctoꝝ de regno spem . genuit Iohannē . ii . patrem istius moderni Henrici regis . de qua re tota Hispania nimiū exultauit . Fernādus uero infans frater Henrici minor natus . cōtinuo cum eo erat . habēs in regno Castellę amplū patrimoniū castroꝝ & uillarum . quod Iohānes pater & idem Henricus frater ei cōcesserunt : Sortitus est igitur Fernādus infra regnū uxorem nobilissimā quidem & ditissimā dominā Comitissam de Alburqueç eius cōsanguineā filiam Comitis Sancii ex recta linea regia descendentem : Ex qua dum moram in Castella trahere . & longe ante q̄ regnū Aragoniē obtineret . genuit amplā & gloriosam prole : uidelicet Alfonso postea Aragonū & Sicilię Regem : Item Iohānem modernū Aragonū Regem . Tertio infantē Henricum magistrum sancti Iacobi : Quarto infantem Petrum qui apud Neapolí machina interfectus est . Quinto infantē

Sancium . qui magister de Alcantara postea effectus & in iuuenili etate obiit : Sexto Mariam . Septimo Iohānā clarissimas filias . quę altera Castellę altera Portugalię regine felicissime fuerunt . & matres modernorum Regum Castellę & Portugalię . Itaq; ex predictis duobus fratribus Henrico uidelicet & Fernādo . progenies admodū gloriosa processit . sed uerum est quia omni glorię atq; felicitati proximū est periculum atq; permixtū discrimen ut inde meror plerūq; cōtingat . unde procedit & gaudiū Euenit enim ut Hispania eodem fonte dissidia sentiret : quo quietem quo gloriam putauit suscepisse : Nam tante nobilitatis & uirtutis prolem Hispanię capere nō poterunt : quo effectum est ut ea ipsa tam excellens & magnifica proles Hispanias omnes plurimū tumultuātes redderet . ut patebit illico . quę res non modo in Hispaniis singularis sepe cōspicitur . sed ubiq; cōmunis : Quocūq; enim in regno plurimi cuiq; regi filii nascuntur . totidem regno futura parantur discrimina : hinc in libris regum scribitur melior est unus q̄ mille filii impii . & Iob ait si multiplicati fuerint filii . erunt in gladio . Rursus scriptū est propter peccata terre multi principes eius : Rursus ubi multi potentes multi sunt & oppressi : fertur quendā regem Francoꝝ plures genuisse filios : & cum magnates regni in natuitate cuiuslibet filii : ut moris est publica festa agerent : Primogenitus regis non satis ob eam rem letus : interrogatus de causa mestitię : multos inquit uos ipsi festiuatis letantes . quos aliquando paciemini deuorantes : Ego etiam doleo futura dissidia quia hii omnes non tam fratres . q̄ mihi hostes nascuntur : eruntq; multi bellantes aduersum me ut non mentiatur propheta filius matris meę pugnat contra me : Subdens unus filius Regis . unitas est regno : plures uero plures discordias generant : quia scriptum est . effusa est contentio inter

Principes : Hic Fernandus infans obedientissimus fuit
fratri Henrico Regi nec unquam ei loquebatur nisi flexis
genibus .

Capitulum . xxiiii . de preclaris uirtutibus huius
Henrici . iii . Demum de filiabus eius & quibus
nupserunt & de tempestina morte dicti Henrici
& de occurrentibus suo tempore .

DE VNDEM Igitur henricum . iii . redeuntes
paucula quedam ut ex multis eius uirtutibus com-
memorari libet. Fuit siquidem hic Princeps deuotissimus &
deum timens . orationi ualde assiduus . ecclesiam & eius
ministros uenerans . mansuetus . humilis . iustus . &
rectus . paruis & magnis iustitiam ministrabat : Raro
quempiam puniebat . non utique ut delicta impunita re-
linqueret : Sed ut de gente Bragmanorum Policratus ait tam
iustus erat : ut opus punitione aut uindicta non esset . ubi
nulla fiebat iniuria . ob eius igitur ingentes uirtutes non
modo a subditis : sed ab extraneis & forensibus pluri-
mum amabatur . Adeo ut tantum auctoritatis fame &
nominis . apud exteras gentes nemo habuit . nulla aut
rara tributa siue tallias indixit . licet militibus & Baro-
nibus integra stipendia persolueret : ac munifica bene-
ficia conferret . tam liberalis fuit : ut quos non posset
officiis & honoribus preponere . locupletes teneret . sa-
laria multa auxit benemeritis . Sed & plura illis subtraxit
quos aut inhabiles aut male uersatos uidebat accipere .
dicens ut alter Antoninus Pius . quem Iulius Capito-
linus refert . nihil esse sordidius . ymo danosius quam quod res
publica grauetur ab his qui nihil in ea suo ingenio aut
uirtute conferrent : quia iuxta Aristotelis in politicis sen-
tentiam improprie cuius dicitur : qui parum aut nihil

ciuitatis aut utilitatis rei publice potest afferre: Cuius
modi sunt sordidi aut iuiles homines quos philosophus
ipse banaufos uocat: plurimas denique Henricus expen-
sas fudit. tam in hedificando quam desolata castra reparando
presertim in fronteria Sarracenorum & regnorum suo-
rum limitibus. Nam fortalicium & arcem Murcie.
palacium denique de Miraflores prope ciuitate Burgen-
sem & latissimum campum siue parcum murari fecit
ubi postea Iohannes. ii. filius eius. deuotissimum ce-
nobium Cartusiensium construi fecit. & ibi sepeliri uo-
luit: Rursus hic Henricus munificus atque magnificus
fuit. presertim in recipiendis & honorandis oratoribus
ad illum uenientibus. quos liberalissime donabat: Adeo
ut nullus in largitione efusior esset: nec in cunctis ho-
minum officiis moderator. se enim ipsum quo uolebat
uersabat. Nam cum tristibus seuerus: cum remissis iocunde
cum senibus grauius. cum iuuenibus exemplariter &
comiter. Ceterum hic prudentissimus Princeps uiros
doctos atque consilio & experientia tritos plurimum dilexit
atque euexit: Dicebat enim longe plus rei publice conferre
sapientum consilia quam arma fortissima. maiora illustrioraque
intellectu quam gladio confici. Vnde sapiens & rex Salomō
id ipsum expertus ait. melior est sapientia quam uires &
uir prudens magis quam fortis: Demum idem Henricus
illud Ciceronis in officiis. semper in ore gerebat. quia
Solonis erudita consilia. non minus Atheniensibus
profuere. quam Themistodis armata uictoria: Nam ille triu-
phus semel ciuitati profuit. sed illa sapientia & consilium
semper proderit. maioris enim uirtutis esse dicebat. consilio
prouidere. nequid aduersum ciuitati accidat. quam armis pro-
hibere ne ueniat. qui enim armis hostes superant a fortune
uarietate ducuntur. quinimo ut ait Seneca. similes sunt nauigantibus.
qui fortune flatibus agitati non sunt. sed feruntur

Quare idem Cicero subdit . qui sapientia & consilio rem publicā dirigunt . plus agūt q̄ qui corpora iaculis hostiū exponunt : Similes enim sunt gubernantibus nauē . qui longe plus agunt in pupi sedendo quiescendo : sed dirigendo : . q̄ laborando remigādo aut bellando : Deniq̄ Henricus curiosus plurimum fuit scire cunctorum principum etiam paganorum gesta . ad quos diuersos oratores mittebat : Nam ad Taborlanū Soldanum . Moratum & cunctos utriusq̄ Asię . Sed & Indiarū principes oratores & dona misit : & a quibusdam eorum recepit : in quibus rebus nō paruas fecit impensas : & quod nō parum admirationi fuit . paruo tempore amplissimū aggregauit thesaurum . non sibi sed bello contra Arabes diffundendum : quamq̄ ad fisci sui comoda . non ad modū esset affectus : dicens illud Coustātini Imperatoris . lōge melius publicas oppes a priuatis possideri : q̄ intra unū claustrum reseruari : Addens ditissimi regni regē . inopē esse non posse : Cum enim miles quidam ab Henrico iocandi gratia quereretur : qua nam causa diues euasisset . respondit nulla re errarium cuius uis principis cumulatus augeri . q̄ si iustitie sit cupidus : non pecunię ; Cuius rei Salomon testis erit : de quo scriptura ait quia pro eo q̄ in sapientia & iustitia populos gubernabat . precessit omnes qui ante eum fuerunt reges diuiciis & potentia : usq̄ adeo ut tanta in domo eius argenti habundātia fuerit : quanta & lapidum : nec aurum in precio erat : Deniq̄ Henricus tanta caritate subditorū facta gerebat ut & omnia & omnes quasi sua essent curaret . sub eo omnes prouintię & ciuitates floruerūt . bonos iudices & rectores non mutauit . dicebat enī duplicem irrogare iniuriā Si bonis uiuentibus gubernatoribus . alios sustituisset primam ciuitati quam optimo & noto priuabat rectore alteram iudici . qui nō nisi ob eius probitatem remoueri

uideretur: nihilominus sicut prouinciis bonos presides
& rectores preponebat: eadem animi uirtute & seueri-
tate in eos acerrime animaduvertebat. quos in gerendis
magistratibus & officiis nedum delinquētes. sed ditatos
conspexit: dicebat enī eos iudices non indigere alio sin-
dicatu aut alia pessimi regiminis probatione. nisi q̄ pau-
peres magistratum accepissent. sed locupletes inde eua-
sisset: Imitatus est Henricus Antoninum pium Impera-
torem ut Capitolinus ait. qui quendam pretorem desig-
nans. paruo tempore in officio ditatum. ad Senatum
ayt. audistis pretoris nostri filios inductos purpura quē
anteq̄ pretor fieret. mendicum & pauperem nouimus.
sed subito diuitem factum. & subdit. Vnde queso nisi
de uisceribus reipublice & pauperum sanguine: quare
similes in officiis locupletatos. non iudices aut rectores
sed spoliatores dixerim. qui creditas sibi ciuitates arbitra-
tur ut luxurientur. & diuites fiant. ut alios pauperes
efficiant: Non sic de Valentio Valerius Maximus narrat
qui post tres consulatus Romano populo acceptissimos
tam pauper mortuus est ut patrimoniū eius ad explēdas
exequias non sufficeret: sic & de Marcho ueneo. qui post
plurima officia immaculate gesta: ob paupertatem. sepul-
tura caruit nisi ex colecta publica. funus honorabile ha-
buisset. sic rursus & Scipio. post res felicissime gestas in
Hispania. in summa paupertate decessit: Nec tanta pe-
cunia ab eo relicta est. que maritādis filiabus suffecisset:
Quales aut debeāt esse iudices rectores & presides. qui
ad regēdas prouitias & urbes a quouis p̄cipe uel rep.
deputātur & de illoꝝ laude. Si bene presūt aut uictupero
si iniqui. lacius egimus in eo libro quē nuper edidimus
dictū speculū uitę humanę ad. S. D. Paulū Papā. ii.
dedicatū: Ceterum de huius gloriosi Regis prole breui
aliquid diserēdū est. de Iohāne igitur eius filio post eum

regnante statim latior erit sermo : De filiabus tamen hoc loco aliquid dicere libet : Maria itaq; prima Henrico fuit filia quam sortitus est uxorem inclitus atq; perexcellens Alfonso Rex Aragonum eiusdem matris frater cōsanguineus filius Fernandi . huius Henrici fratris . Hec domina Maria non tam patris effigiem q̄ uirtutum paternarum congeriem imitata est . & quoniam ut uolunt sapientes magistratus & potentia uirū ostendunt : qualis hęc domina fuit : illius regimen & administratio patefecit . Cū enī Alfonso uir eius assiduus guerris extra Hispanias occuparetur : presertim in Italia circa acquisitionē regni Siciliae : Dicta Maria constituta est gubernatrix . regni Aragonie . In qua administratione tanta iustitia & moderatione usa est . ut prouintiam sibi decretam in summa pace & iustitia teneret . Certis enī in ebdomada assignatis diebus . Viduas solum : orphanos : pupillos : & oppressos audiebat quibus iustitiam simul & alimoniam ministrabat . Tanta deniq; castitate pudicia & honestate flagrauit . ut totius mundicie speculū uocaretur : faustus & ornatus . sed & coniunctus nobilium simul & domicellarum suarum strictissima censura per eam castigatus est . & licet Alfonso . xxv . fere annis ab ea diuertisset . Illa tamen paciens & obsequens fuit : Hec deniq; preclara regina . pacem inter Iohannem fratrem suum & Iohānē tunc nauarre regem & fratres eius sepe composuit : Exigeret rursus ordo pollicitus . ut de altera filia huius Henrici Catherina uidelicet sermo fieret . Verū sub Iohanne secūdo eius fratre . statim de ea aliquid tangemus : Sed iā libet reddere ad eundē Henricū : Cū igitur ut diximus bellū contra Sarracenos animo suo plurimum fixū esset & iter uersus granatā ageret | inualescētibus infirmitatibus quibus licet iuuenis assiduo affligebatur | relicto filio Iohāne herede & regnorum successore . cui simul & sororibus ut

diximus tutores locupletissimos dederat. susceptis denique sacramentis ecclesie . apud Toletum obiit : ipse quidem feliciter : infelicissime tamen eo Hispani populi caruerunt : Raptus enim est ne subditorum malicia mutaret intellectum eius : aut emulorum fictio deciperet animum eius : Cuius mors non minus damnosa Hispanis fuit quam thebanis regis Epaminunde obitus : Ex quo tanta glorie & honoris regno perditio sequuta est ut non iam perdidisse Regem sed ipsi perisse cum eo uiderentur : Erat autem Henricus xxvii . annorum cum deo beatum spiritum reddidit : die uidelicet sanctissime natiuitatis redemptoris nostri : & in breui uite spatio . tempora uirtutum multa compleuit : & ut cum Hieronimo loquar de alio principe agente . Utinam gloriosi huius iuuenis Regis preconia : ceterorum principum rugosa senectus imitaretur ; Hic princeps parui corporis . sed magni animi fuit : grandia cogitabat . Si prematura mors eum non rapuisset : adeo ut illud sibi conuenire uideatur quod quedam ex militibus Alexandro dixisse ferunt : si dii inquit corpus tuum exiguum auiditati & desiderio animi tui fecissent par : orbis totus te capere non posset : Hic gloriosus Henricus non tam filio quam patri prouidens idoneus & omni exceptione maiores tutores reliquit . uidelicet dominam Katherinam Reginam consortem suam & Fernandum infantem . ut statim lacius dicemus Eidem uero Iohanni filio suo nutricium & persone sue directorem deputauit nobilem & fidelem Baronem Iohannem aluari de Osorio . Cum igitur ob pupillarem . Iohannem . etatem non parum . disturbii timeretur : Fertur Henrico in extremis laboranti quosdam fidissimos Barones . cum lacrimis commemorasse . non mediocre iminere periculum circa regni successionem . pro eo quod Henricus ipse . Iohannem filium in cunabulis uagientem relinqueret : Fernandus uero infans Henrici frater maior natus erat eodem Iohanne :

Sed & ab omnibus regni statibus admodum amabatur non ergo abre formidandum erat ne ad regnum aspiraret ueluti quem nimia proles : Item regnicolarum fauor. sed & ipsa regnandi auuiditas que non imbecilia. sed fortissima pectora temptat . ad eam rem facile impellere poterant . addebant rursus illud Aristofanis preclarum uerbum dicentis aut potius fingentis Periclem principem Atheniensium ab inferis remissum & publice uaticinantem atque clamantem non oportere in urbe nutriri leonem . qui cum se filium leonis conspiciat sibi coronam a natura largitam : Ad quos Henricus moribundus . Sed animo fortis . finite inquit timere . scio enim neminem esse Regis filium . qui non se regem decies in nocte somniet: nec desunt qui id ipsum adaugeant dicentes . aut potius blandientes . quia si filius . ergo heres nihilque ut auunt Regis filio ut Rex fiat deesse . nisi regnandi animum . Ea tamen aliena sunt a Fernandi integritate : Nosco enim illius ignoscentissimam naturam : Cuius fidem ac ingentem probitatem expertam habeo : Sum quidem certo cercior Fernandum fratrem degenerare minime posse a parentum nobilitate . sicut nec a se ipso . quod uero dicitis eum a populo dilectum . id ipsum liquido demonstrat. quate sit fidei & probitatis . nihil enim magis ad amicum^{na} trahit quam explorata fidelitas . quia scriptum est fideles in dilectione acquiescent ei : difficile enim foret Fernandum ab omnibus diligi . nisi quedam naturalis sibi bonitas & innata fides adesset : Illa enim est cunctorum renuum eius : quare non est in Fernando timenda improbitas sed admiranda atque imitanda fidelitas qua constanti fiducia Henricus omnem formidulosam cunctationem a suorum meribus euulsit : Huius Henrici iii. tempore sedit in Cathedra Petri scismate durante prefatus Clemens septimus & Benedictus . xiii . natione Hispanus Apud Romam uero presuerunt predicti Bonifacius . ix .

& Innocentius sextus . In Imperio uero sederunt Caro-
lus antedictus . & eo uiuente Vladislaus preuati Regis
Bohemie filius . electus fuit . quem electores ut dilapi-
datorem deposuerunt . eligentes . Robertum ducem Ba-
uarie Comitem palatinum . hic Vladislaus Imperio pri-
uatus : peruersam heresim usitarum in regno Bohemie
fouit . atq; defendit . prefatus uero Robertus fit ut pre-
missimus electus per Bonifacium . ix . confirmatus & co-
ronatus est : Fuit autem iustus & bonus qui Italiam est
ingressus . contra Iohannem Galeatum ducē Mediola-
ni : a cuius gentibus fugatus est & inglorius in Alema-
niam rediit .

Capitulum . xxv . de Iohanne . ii . Henrrici filio
Rege castelle & Legionis . xliiii . post cladē His-
panie & de Katherina matre & Fernādo patruo
tutoribus eius . & de preclaris uictoriis Fernādi
tempore infantie . Io . & qualiter recuperauit an-
tiqueram & de singulari fide & ingentibus uirtu-
tibus Fernandi .

IOHANNES . ii . filius Hērrici predicti . Incepit
regnare āno domini . M.CCCCvii . hic ab Atha-
nario primo Rege Gothorum . lxxxii . Rex fuit Ape-
lagio uero primo Rege post cladem Hispanie . xliiii . hic
princeps ex omni parte nobilissimus fuit nec solum ex
clarissimo Gothorum genere originem traxit . Sed ex il-
lustri prosapia Imperatorum Romanorum & Grecorum
ac nobilissima & sacra domo Francie . Inter cetera quidē
matrimonia que inter has inclitas domus sepe celebra-
ta fuere illud unum non parum utramq; familiā lustra-
uit . Fernandus enim dictus dela cerda Alfonsi . x . Regis
Castelle primogenitus uxorem duxit filiā sācti Ludouici

147

Regis Francorum quem Bonifacius . viii . Canonizauit
ex qua genuit Alfonsum dela cerda qui auus fuit Regie
Iohanne consortis Henrrici secundi que proauia fuit huius
Iohannis secundi quo fit ut Iohannes ipse per recta stirpe
descendens . vii . gradu distet a sancto Ludouico. Rursus
hic Iohannes trahit originem a Regibus Anglie ut enim
supra actum est . Iohannes ipse nepos est Iohannis ducis
Alencastru filii Eduardi ultimi huius nois Regis An-
glorum . A ceteris uero Hispaniarum Regibus nedum
descendit sed ipsi ab eius stirpe descendunt . ex dignitate
itaq; & excellentia progenitorum & eorum antiquitate ut
ait Aristoteles in Rethoricorum libro Cognoscitur sum-
ma nobilitas cuiusuis principantis . Accepit autem regni
sceptrum cum esset in cunabulis non dum . xx . menses ex-
pleuerat : & die natalis domini qua pater obiit in Regem
eleuatus est . Regnauit autem annis . xlvii . ex dispositi-
one paterna duos idoneos quidem ac solertissimos tutores
sortitus est . Katherinam uidelicet matrem . & infantem
Fernandum patrum suum quo postea in Regem Ara-
gonie assumpto tutela ad Katherinam matrem insolidum
rediit : In qua tutela Olimpiadem Pyrrhi Regis Epiro-
tarum filiam imitata est que post mortem mariti Alexan-
dri filios . Pyrrhum & Ptolomeum literarum studiis instrui
fecit quibus & regnum conseruauit Sic & cenobia ode-
nati uxor defuncto marito . regnum Syrie gubernauit .
dum filii laudatis studiis & moribus uacarent : Nec mo-
do regnum seruauit sed auxit : Nec solum Regina ipsa
Katherina prudentissima sedula in filio alendo atq; erudi-
endo erat . Sed in regni gubernatione uigilantissima : cum
ta enim nobilium Baronum regni ac prelatorum consilio
agebat . sed presertim duorum fidelium clarissimorum ui-
rorum . nedum fide . sed etate prudentia & experientia
probatissimorum . quos Henrricus Rex eorum ingentibus

uirtutibus dilexit, uidelicet. Io. de Velasco & didacū lupi de Astuniga quorū hodie nobilissima proles parentū nobilitatem imitatur: quinimo qua fide, qua integritate qua obseruantia patres & aui eorum eadem & nepotes, rempublicam tutati sunt: Nec aliter egerunt ceteri potētes & regni magnates. Tandem Katherina ut deo placuit paulopost uita functa est: Iohānes igitur, xiiii. etatis suę anno constitutus, sine tutoribus agens de assēsu prelatorum & omnium statuum regni gubernacula suscepit: Duxit autem uxorem illustrissimam Mariam cōsanguineam suam filiam Fernandi patris predicti: Ex qua genuit duas filias in infancia defunctas, genuit rursus excellentissimum Henricum, iiii. Nunc feliciter regnantem: Post obitum uero Marię duxit secūdā uxore Helisabeth filiam Iohannis infantis filii Iohannis Regis Portugalię: Ex qua genuit inclitos, Alfonsum & Helisabeth: nunc superstites quos altissimus conseruare dignetur. Huius Iohannis tempore dum iocūda infantia gauderet, Fernandus patruus eius atq; fidelissimus tutor & solertissimus militie dux: guerram contra Sarracenos a patre & fratre premortuis inceptam feliciter continuauit & in propria persona proficiscens multis Hispanię nobilibus sociatus, regnum granate potenter ingreditur ubi fructuose admodum & cum summa eius laude pugnatū est: multasq; Sarracenis clades intulit: Cui & si a Mauris magna auri pondera oblata fuissent, Ille respuit, dicēs quia sanguinem illorum non aurum siciebat: & ut alter Scipio Emilianus, non quantū auri pondus afferre potuisset cogitauit: Sed quantum glorię & amplitudinis, si tantum aurum contempsisset: turpe enim dicebat si qd eorūq; fidei & uirtuti debetur pecunia ematur, quo euenit ut crudeliorem contra eos postea guerram gereret. Tādē urbem dictam Antequera de nobilioribus regni granate

149

per annum fere obsedit: Cūq; ex Affrica innumera Ara-
bum multitudo transfretasset . ut urbem ab obsidione li-
beraret . persuadentibus militibus ne uitę sue atq; illoy
ea die finem inponeret |respondit se ideo uenisse non ut
saluti suę . sed ut Cristiane religioni longiores terminos
faceret : nec modo illi cura erat de uita . dū ciuitas esset e-
uicta . Addens quia nec urbis obssese altissima menia .
nec terribilis classis copię eum terrebāt . quippe qui uel .
urbem ingredi uel prope urbem sepelliri spiritu firmo
delegerat honestam mortem extimans turpi miticuloseq;
uitę preferendam . Illico igitur urbem expugnat a qua cū
Sarraceni non paruo numero egredientes castra ipeterēt
Fernandi tamen uirtute & industria captiuantur . suade-
bant igitur multi eos omnes occidendos ut inclusorum
uires frangerentur . Fernandus uero ut alter Lucius pa-
pirius quem Plinius cōmemorat . omnes dimittendos
fore aseruit ut ipsi beneficio ceteri . humanitate & exemplo
obligarentur . tandem armorum ui . eandem adeptus est
urbem multis Arabum milibus in expugnatione cęsis
ipsamq; urbem Iohannis nepotis sui regno adiecit : Cui
uniuersam uictoriam fidelissime attribuit : uelut alter Io-
ab princeps militie Dauid . qui ut ait scriptura sacra cū
instaret captio ciuitatis Raba . quam diu Ioab ipse ob-
federat : misit ad Dauid ut ueniret capere urbem & Re-
gi non sibi honor uictorię deferretur : Eadem deniq; die
Sarratenorum copias qui de Affrica ad succursum urbis
uenerant : gloriose deuicit . rediitq; felix ad Iohannem
Regem : qui nō paulo post tante fidei & probitati premiū
contulit . presertim in assecutione Regni Aragonię . ut
statim tangemus : Iohannes igitur Rex sicut ętate sic uir-
tutibus crescebat |deū timuit . ecclesiā & uiros ecclesiasticos
& religiosos & doctos plurimum amauit & decorauit |
diuina officia frequentabat . ut statī dicemus . hic Iohānes

natura mitis & clemens erat: Verumtamen seditionibus & magnatum ambitionibus prouidens. Fredericū ducē benauenti in uinculis trudit Alfonsum etiam eiusdem Frederici fratrem exulem fecit a regno: postea uero in ualescentibus seditionibus nonnullos Comites & Barones tumultuantes trusit in carceribus: quos postea benigne liberauit. Verum quia huius Iohannis tempore uacatio regni Aragonum occurrit. dignum duxi cōtentiones super regno ipso occurrentes breui inserere.

Capitulum . xxvi . de uacatione regni Aragonie tempore dicti Iohānis Regis Castelle & de competitoribus in dicto regno. & qualiter Fernādus idē regnū obtinuit captiuato Comite Vrgelensi.

IOHANNE igitur predicto regnāte sub tutoribus prefatis agente uacauit regnū Aragonie per Regis Martini obitum sine filiis decedentis. Super regno igitur magna admodum contentio & grauiissima altercatio orta est. Fueruntq; plures cōpetitores. uidelicet hic Iohannes secundus de quo agimus & eius nomine Katharina. eius mater & tutrix: Item Fernandus infans patruus Iohannis. dux etiam Andegabie. Comes deniq; Vrgelii hii omnes ad regnum predictum Aragonie aspirabant. & unusquisq; successionis iure sibi regnum deberi asseribat. omnes tamen ut aiunt ex materna femineaq; stirpe ius pretendebant: Alius successiones antiquas alius propinquiores adducebat. que omnia in presentiarum adducere historię seriem de qua intendimus et rationem excederet: Ea tamen contentio que inter infantē Fernandum & Iohannem Regem Castelle eius nepotem magis domestica uidebatur cum omni honestate sumaq; uirtute & prudentia acta est. & modestissime gesta. adeo

146
ut nulla exterior disputatio aut cōtenciosa altercacio senti-
ta est: & ut paucis agamus .facile fuit uincere uolentes .
Tanta enim erat uirtus tanta Fernandi probitas & fides
& tam ingens ad illū erat caritas Regine matris Iohā-
nis exuberansq; cunctorum nobilium regni Castelle ad
eum amor . q̄ nedum Fernandus nullum in adipiscēdo
regnum impedimentum sensit : Sed opimatissima atq;
gratissima p̄sidia adeptus est : quibus pacifice regnū
adeptus est : Scriptum est enim Mansueto & fideli da
honorem iuxta meritum suum . Fatemur non parum re-
bus Fernandi adiumento fuisse: Iohannem nepotem eius
infantia gaudere . Si enim perfecte fuisset etatis .forte res
ipsa alios habuisset successus: Conclufum est ergo per re-
ginam & magnates regni Castelle inclitum Fernandum
futurum debere & oportere esse Regē Aragonum . quip-
pe potentia thesaurus uires omnia deniq; p̄sidia fuere
sibi pollicita & publice proclamata . ut illud Athaxerxis
Regis Persarum quod apud Hester legimus de Fernā-
do dictum uideatur . cognoscant inquit omnes qui fide-
liter Regi obediunt . dignam pro fide recipere mercedis
coronam . fretus igitur idem Fernandus his potenciis
facile fuit regnum Aragonie nancisci . quia ut aiunt ce-
dunt regna uictricibus armis adde quia Fernandi in-
gētia merita longe plusq; arma pugnabāt . Teste enī Seneca
Certius uirtutibus q̄ uiribus uictoria comparatur . Re-
sistebant tamen Valentini plurimum & Aragonenses .
simul & Cathalani : quorum plurimi Comiti de Vrgel
fauebāt . ueluti intra regnum nato & dilecto . Tandē post
multa prelia hīc inde cōmissa . quod necessario armis fu-
turum erat . Summa cum uirtute per uiam compromissi
& iuris sopitum est . Fuere igitur iudices . olim Papa
Benedictus . sic in sua obedientia nominatus . ac frater
Vincencius Ferrarii postea per Calixtum .ii . canonicatus

sanctus & nonnulli alii : hii uero summa cum sapientia
& prudentia. cuncta librantes statum rerum ac pericula
prompta . Iura denique Fernandi Castelle infantis predicti
considerantes . eiusque potentiam progenie uirtutes denique
innumeras . & humanitatem intuentes . eidem Fernando
pro quodam necessario expediendi regnum adiudicauerunt.
qui regni sceptrum nactus . Comitem Vrgellensem predic-
tum intra regnum existentem & magnas habentem se-
quelas uiccepit atque carcerauit : Hic Comes Vrgelli auus
fuit ex filia Petri de Portugalia . & fratris eius Iacobi Car-
dinalis sancti Eustachi . proxime defuncti : hunc Comitem
Vrgellensem Fernandus sub compedibus ligatum misit
in Castellam ad fortalicium de Huruenna prope Palentiam
Sic itaque pacifice & feliciter deinceps regnum Aragonie
cum adiacentibus partibus obtinuit : & ad dictum reg-
num se transtulit : uxorem filiumque Alonsum primoge-
nitum & filias dumtaxat secum ducens . ceteros uero fili-
os uidelicet Iohannem . nunc modernum Aragonie Re-
gem . & Henricum magistrum sancti Iacobi . ac Perrum
intra regnum Castelle nepoti suo Regi Castelle recommissos
dimittens suumque & uxoris patrimonium eis diuisit .

**Capitulum . xxvii . de singulari religione Iohannis
Regis Castelle & Fernandi Regis Aragonum circa
extirpationem scismatis in dei ecclesia & de congrega-
tione concilii Constanciensis .**

EGNANTE eodem Iohanne secundo in Castella
& Legionibus inualuit plurimum scisma illud pestife-
rum & inueteratum de quo hactenus diximus . erant enim
in ecclesia tres Romani pontifices intitulati . Benedictus
uidelicet Aragonensis de domo lunę . & Iohannes necnon
Gregorius sic in suis obedienciis nuncupati : ad cuius

147

scismatis extirpationem : prefati Iohannes Castelle : Fer-
nandus Aragonie Reges . summa uigilantia & solertia
studuerunt : & licet predictum Benedictum . olim Petru
de luna uocatum . intra Hispaniam natum & ibi manē-
tem carissimū haberent : & rursus Benedictus ipse : Gallie
& omnium Hispaniarum præter Portugalam obediētia
potiteretur . Vnionem tamen ipsam cunctis possibilibus
remediis profecuti sunt : quinymo unionem & pacem ec-
clesie affectibus suis preferentes cum predicto diuo Si-
gismundo cesare tractatus inire & actum est ut predictus
Sigismundus Hispaniam bis peteret . qui sese mutuo in-
telligentes : assistente deniq; Cristianissimo Rege Frācie
nonnulla apud Narbonam concordata capitula cōclusere
Ex quibus cōgregatio concilii Constanciensi secuta est :
pro quo adunando Sigismundus Alamaniam rediit :
predicti uero Reges . Iohannes & Fernandus iuxta eadē
capitula . Benedictum summopere rogant | monet | atq;
contestantur unitati ecclesie consuleret . & ad resignandū
titulo Papatus animum daret . uel se Constantiā perso-
naliter conferret . pollicebantur enim sibi omnimodam
securitatem : quinymo Alfonso filium eiusdem Regis
Fernandi primogenitum cum eo mittere promittebant :
Sed Benedictus ipse . piis eorumdem Regum precibus
durior effectus : utramq; uiam renuit . Sed resignandi
presertim quam impatientissime audiebat . huius duritiē
etiam flectere omnes Hispanie prelati . & clerus plurimū
studuerunt : Idq; per suos repetitos oratores postularūt
sed neq; profuerunt : quinymo q̄q; subtractionem obedi-
entie eidē cominati essent : nullo pacto animus eius flecti
potuit : considerantes igitur prefati gloriosi principes .
quia teste Augustino : Melius est ut pereat unus . q̄ ut
pereat unitas : & iuxta Ambrosiū In corpore Cristi nullā
habet societate . qui uniuersum corpus diuidere conatur

Quippe nec ad eternam potest peruenire requiem . qui se ab ecclesia seperat per contentionem . deliberarunt ab uno a cefalo disungi ut uniuerso iungerentur : Cōcordarunt igitur idem deuotissimi Hispanie principes eūdem Benedictum potius deserere q̄ unitatem ecclesie impedire que in promptu erat |ne per eorum adherentiam quouis modo unitas differretur : Quare decreuerunt ambo Reges publice eidem Benedicto obedientias subtrahere : q̄ hec persenciens per mare furtim ex perpiniano peniscolā peciit : in regno Valentie oppidum intra mare situm : quod ordinis est sancti Iohannis quod per quendā suū nepotem tenebatur . ibiq̄ paucis eum sequentibus . ne dum uitam sed fidem simul & famam amisit . Interum uero congregatur Constancie synodus ycomenica super eodem extirpādo scismate | ad quod solemnes oratores predicti Reges transmisere post quorum accessum & adhesionem concilium plenum robur & firmitatem obtinuit & factis rite & recte processibus eundem Benedictū sepius monitum & citatum damnauit . aliis antipapis libere cedentibus : quo facto patres in eodem synodo cōgregati post plurimas saluberrimasq̄ constitutiones . reformatiōnem ecclesie uniuersalis in capite & membris cōcernētes . mature atq̄ digeste editas : ad electionem Romani Pontificis procedentes . dominum Martinum Papam quintum Romanum de domo Columne . unanimiter elegerūt . Sic igitur unitas ecclesie dei feliciter reddita est .

Capitulum . xxviii . de inclita Maria uxore prima Iohannis Regis Castelle & de grauibus dissidiis inter eum & Iohannem Regem Nauarre & infantem Henrricum & de causis eorum & de Aluaro de luna & miro affectu Iohannis ad eū .

IOHANNES igitur Rex Castelle & Fernandus
 eius patrius ultra naturalem & propinquissimum
 sanguinis uinculum, quo erant copulati per matrimo-
 nia ut diximus longe magis prefatam necessitudinē ad-
 auxerunt. Nam Iohannes ipse duxit uxorem Mariam
 filiam Fernandi: Rursus Alfonso primogenitus Fer-
 nandi, duxit uxorem Mariam Iohannis Regis Castelle
 sororem, & sic erant omnes fratres consanguinei. Hiis
 igitur cōpositis Fernādus Rex Aragonum prope Bar-
 chinonam in oppido Egualada morte cōmuni obiit: re-
 licto filio Alfonso in regno Aragonie successore qui ex
 Maria uxore nullum filium genuit: sed ex quadam do-
 micella Valentina procreauit filium Fernandum nūc Re-
 gem Sicilie. Iohannes uero Rex Castelle ex Maria ux-
 ore ut diximus genuit Henrricum quartū nunc regnātē.
 restabat Iohanni Regi Castelle maritanda alia soror Ka-
 therina speciosissima quidem. Alfonso deniq; Regi Ara-
 gonum, etiam restabant duo fratres, Iohannes & Hen-
 rricus & soror Iohanna. Iohannes igitur & Henrricus
 fratres Alfōsi Regis. Residebant in Castella apud curiā
 Regis Iohannis: Contendebant igitur ad inuicem quis
 Katherinam uxorem sortiretur utriusq; consanguineam
 Tandem obtinuit eam Henrricus infans, tamen ut pau-
 lopost compertum est, p̄ter mentem Iohannis Regis
 Castelle Katherine fratris, que res in cētūū fuit multoꝝ
 malorum ut infra patebit sepe tamen graues seditiones
 in republica oriuntur ex causis similibus. Narrat itaq;
 Aristotiles Politicoꝝ quinto q; duobus uiris potentibus
 propter quandam speciosam & locupletem mulierem in
 quadam gretie ciuitate dissidentibus dum quilibet illā
 obtinere conaretur, omnes ciues diuersi sunt quibusdam
 uni: aliis alteri fauentibus, quo euenit ut pollicia ciuita-
 tis mutaretur de aristocracia in oligarchiam, simile narrat

accidisse apud Delphos & iterū apud Mitilenos . Rur-
sus non paruas seditiones pariunt contracta inuictis pa-
rentibus cōnubia & longe maiora dissidia oriuntur si in-
uictis patribus aut fratribus rapiuntur quēadmodū ac-
cidit Regi Sichen filiam Iacob inuictis fratribus rapiētē:
Nā & apud Machabeos legitur de quibusdā q̄ cū clādesti-
nas nuptias celebrarent . preter mentem domini . nuptie
eorum uerse sunt in luctum . Et uox musicorū in lamen-
tum : Iohannes infans frater Alfonsi predictus sortitus
est uxorem dominam Blancam Reginā Nauarre relictā
Regis Martini factusq̄ est Iohannes Rex Nauarre . cor-
ruscauit enim titulo Regio ex Regina uxore sua : Ex qua
genuit unum filium masculum Carolum principē Na-
uarre : & duas filias . Blancam uidelicet . que data fuit
nuptui Henrico Regi Castelle moderno & alteram que
nupsit Comiti de Fuxo : Iohanna uero soror utriusq̄ Re-
gis Aragonū & Nauarre . data est uxor Eduardo Regi
Portugalię : Ex qua genuit Alfonsum Regem modernū
Iohānes uero predictus Rex Castelle ex Maria sorore
dictorū Regū Aragonū & Nauarre . postq̄ ut diximus
genuit Henricum modernum Regem Castelle . Duas
postea filias habuit que in cunabulis obierunt : Hic itaq̄
Iohannes secundus Rex Castelle cū esset adolescens ca-
rissimū habuit Aluarū de luna secum connutritū ex no-
bili genere & ātīqua familia de luna regni Aragonie quō-
dam Pape Benedicti . alias Petri de luna nepotem : qui
adeo fuit ei dilectus gratus & acceptus . ut longissimo
tempore Regē & regna libere gubernaret . ut lacus statī
dicemus . Fecitq̄ primo eum Comitē sancti Steffani deīde
plura dominia & terras illi donauit : & tandem procu-
rauit ut magister fieret sancti Iacobi . Hic regni magnates
& nobiles non satis ut aiunt honorabat . Rursus preter
paucos sibi aut cōiunctos aut fidos nō permittebat apud

149
Regem alios familiariter cōmorari. Verū cū inter ceteros
conspiceret nobiles uiros Petrum de acunna nunc Co/
mitem de Buendia ac Gomecium|Carillo fratres domini
Alfonsi Carillo|Archiepiscopi Tolletani a Rege non pa/
rum diligi . eos a regio cōspectu simul & fauore honeste
abegit . alios inferioris sed probe fortunę uiros Regis
obsequiis substituens . Et ut paucis agamus idē Aluar/
rus prudens sagax & astutus plurimū fuit . quia ut Re/
demptor ait Filii huius seculi prudentiores sunt filiis lu/
cis : fuit deniq; simulans ea uelle que nollet . His uero
quos oderat afabilis & q̄si beniuolus apparens : balbu/
ciens sed facetus eloquio erat : repentinis respōsionibus
aut consiliis melior q̄ meditati . ut alter Tiberius. Verū
fuit in bellis strenuus insuper & animosus : Nec defuerūt
qui dicerent eum magis felicem q̄ strenuum aut fortem
Deniq; plurimas uirtutes participabat . si eas cū magis
expediebat nō deseruisset aut illis recte uti uoluisset. Faut
ei fortuna longo tempore . & tamdiu cuncta ei prospere
obuenerunt . quādiu regio honori & bono publico ani/
mū dedit : quo tēpore plurima tam bello q̄pace preclara
quidem eius cōsilio . & animi magnitudine acta sunt :
Demum uero cum status sui incrementa ut aiunt supra
modum quereret : & ut paucis agam cuncta suo arbitrio
ueller . uirtutes pristinas sua dominandi cupidine obū/
brauit : Nam iuxta . Iero . philosophorum sententia est .
moderatas esse uirtutes excessus uero ultra modū atq; mē/
suram inter uicia computari Et teste Bernardo Cuiusq;
uiri illa summa prudentia est . non supra se extolli . nō eua/
dere in longius . non extendi in lacius . tenere medium . si
non uult perdere finem : Huius Aluari causa multa tu/
multuosa & misera in dictis regnis acciderūt. Iohānes enī
Rex Nauarre . & fratres illū a Rege Castelle expellere
conātur . illeq; id ipsum cōtra eos temptabat : Accedit quia

animus Iohannis Regis lesus erat: pro eo quod infans Henricus cū tumultu & eo inscio Katherinā sororē suā in uxorem ut predictū est acceperat. quare creuit dissidiū ueluti scriptura sacra testāte occasione Dine filie Iacob: quā contra mentem patris Sichen rapuit. facta est magna discordia in terra. Alfonsus uero Rex Aragonū & Iohānes Rex Nauarre. ac Hērricus fratres predicti. etiā implacabiliter stomachati erāt q̄ Aluarus eorū emulus. ita acceptus esset Regi Castelle. & eorū incomoda procuraret. conabāturq̄ expulsionē Aluari a Regis Iohānis curia & presētia.

Capitulum. xxix. de intestinis dissidiis inter Iohānem Regem Castelle & Alfonsum & Iohānem Reges Aragonū & Nauarre & fratres suos. & quomodo infās Henricus fuit bis captiuatus & de cōcordia inter eos facta per mediū Legati Apostolici & inclitarū Reginay Castelle & Aragonie.

ERVVM quia sanguis naturaliter sicut cū turbatur leuiter. trāsit facile in contrariā speciē cruoris ita inter sanguine iunctos cum parū leditur. ipsa tenerrudo amoris: facile trāsit in graue odiū rancoris: Vt enim quidā sapiens ait sicut nullus amor equior fraterno: Sic nullū ubi cepit iniquius odiū. nulla acrior inuidia: nullū deniq̄ periculosius bellū: Nā teste Valerio. M. Propter priuatas dissensiones cuiuslibet reip. status ruine exponitur: Frustra enim bellū foris queritur cū domi & intra menia geritur. Quare idē Valerius subdit. quia ubi pertinax inter coniunctos intercidit odiū. plus alter alteri. q̄ uterq̄ contrariis castris certior hostis efficitur Ex his itaq̄ quas supra enarrauimus & aliis nō leuibis dissidii causis. animus Iohannis Regis Castelle nō mediocriter ulceratus erat. quippe de quibusdā infās Hērrica

simulatibus commotus . illum diris carceribus captiua
iussit . creuerunt itaq; dissidia nedum ciuilia & intestina
que inter ciues esse solent . sed plusq; ciuilia que inter sã
guine deuinctos exoriantur: tale quippe bellũ . raro sopi
tur nisi altera occũbẽte parte ut Romę accidit in graciana
seditione & demum in cesaris ac Pompei dissidio : in q;
bus funestis bellis . sepe parentes in filios seuiunt . filii
in patres & fratres in sibi uterinos & Germanos : sed
inter hos p̄icipes eo magis se alebat cõtenctio . quo Hẽ
rricus infans strictus carceris uinculis tenebatur . & quo
Aluarus a Iohanne Rege arcus amabatur . Quare Al
fonfus & Iohannes Reges Argonum & Nauarre instãt
monentq; Iohannem Regem Castelle pro liberatione
Henrrici fratris & expulsionẽ Aluari ortantes ut Iohãnẽ
Regem Nauarre & Henrricum consanguineos suos . se
cum ferre uellet . eosq; tractaret ut iura sanguinis posce
bant . Iohannes uero Rex Castelle eundem Henrricum
liberauit & consanguineos predictos complexus est . eos
exortans ut a tumultibus cessarent nec Aluarum perse
querẽtur . Henrricus igitur liberatus a uinculis . eo fortius
Aluarum persequebatur & gentium copias agregauit .
tam implacabile quidem inter Henrricum & Aluarum
erat odium . ut alter eorum illud Ciceronis in Katelinã
diceret . Cum enim a quibusdam ciuibus ciceroni dictũ
foret a Katelina incendium sibi paratum fore ait si aqua
non potero . ruina urbis extingam . Execrabile certe
uerbum . quo priuata eorum odia reipublice graua pe
perisse excidia liquido annalia Romana ostendunt . longe
aliter duos Atheniensium duces de Imperio altercantes
egisse Orosius narrat . qui dum ob illorum domesticam
discordiam regni periculum inminere conspicerent . cõ
muni utriusq; uoto ad Senatum populi rem transferunt :
depositis priuatis odiis . Iohannes Rex animo prospiciẽs

Hērricū nullo pacto auerti posse quī Aluarū insequeretur. etiā cū suo & regni discrimine, eū iterū captuare iubet. Sed iteratis precibus & monitionibus Alfōsi & Iohānis rursus liberatur: fertur Hērricū sic relaxatū adductū fuisse ad Iohānis regis Castelle presētā. quē ut uidit oblitus iurariū. sic alloquitur precor te cōsanguinee carissime nō sit iter nos ciuilis discordia. quos natura cōiūgit: noli rursus iuste perseq̄ eū q̄ te iuste plectere posset ueniā iterū tibi optiā dono. tu aut̄ mihi bonā exhibe mētē. Ama idulgētē tibi. nō itumescas crebra ueīa mea quā assidua tua insolēcia ī uoluntate ducere posses nō te iqd cōturbet q̄ Aluarū de luna diligā. amor enī nō odiēdo sed obsequēdo queritur. nec a persequēte sed obediēte iuenitur. nemo iuictus amat. raro q̄s lacessitus diligitur sed & ut. Q. curcius ait nullus fideliter diligit quē sepe fastidit aluarus nō propinquus amat tu cōiunctus odis. fac oro ut te amē. Ego uero agā ne me odias: lōge plus te q̄ Aluarū diligā si plus tu q̄ aluarus diliges: Verba certe optiō p̄cipe digna In q̄ re. lo. imitatus est Alteū poetā q̄ ut ait Laercius in uita. philosophoy cū multas iurias Pithaco philosopho itulisset Pithacus adeptus p̄cipatū ad alteū tremebūdū ait | mihi pro uīdicta. tibi uero pro pena illud solū sufficiat. q̄ tibi auxilii uel fuge presidio deficiēt ueniā do: cū tamē iuriarū q̄s mihi sepe itulisti premia posses reportare | Me igitur parcētē perseq̄ desine: quē iuste pati posses habere ultorē | q̄bus uerbis finitis Hērricus suplex grācias agit de clemētē ueniā oēm obediētiam pollicetur: nihilominus paulopost Iohānes Rex Nauarre & Hērricus. egre ferētes q̄ Aluarus in dies magis ac magis exaltaretur. & Iohānes rex castelle in eoy cōtumeliā & despectum illum totis uiribus defendere conabatur. itra regnū gētes coadunabāt | et populos comouebāt cōtra Aluarū | que res fieri nō poterat quī scādālū generaretur in regno. Comotus Rex Iohannes maxime

141
quia aliquas gentes de regno Aragoniæ in suū auxilium
ducebant: Ea de re cuncta loca castra & dominia prædic-
torū Iohannis & Henrici ad manus suscepit. Igitur Io-
hannes & Henricus ad fratrem Alonsum regem Aragonū
recurrerūt: qui adiunctis secum populis Aragonensibus
& paucis Castellæ magnatibus cū magno exercitu & po-
tentatu Castellam ingredi deliberat|obtēturus patrimo-
nia fratrum & expulsurus Aluarū prædictū. Confidebat
enī in nonnullis regni Castellæ nobilibus|qui tandem ei
minime auxilia præstiterūt: Imo regem suū Castellæ secuti
sunt. Iohannes uero rex Castellæ cū dicto Aluaro & tota
Castellæ potētia occurrit eidē Alfonso regi|quod intuens
Alfonso aliquantulum retrocessit|& quia Alfonso regnū
Castellæ manu potenti ingressus fuerat. Rex Iohānes eū
insequens regnū Aragoniæ ingreditur. Nam apud op-
pidum Hariga uterq; insedit exercitus magnus ualde:
qualis a centū annis non fuit in Hispaniis congregatus
Reginæ itaq; Castellæ & Aragoniæ uxores & sorores
permixtum utriusq; Regis dolebant interno dolore|quia
utroq; euentu non nisi miserum exitum timebant: ne-
cesse enim erat unamquamq; de uictoria dolere|cum aut
maritum aut fratrem uinci oportebat: & ut de Sabinis
feminis Augustinus cōmemorat: quarū patres & fra-
tres simul cum maritis bellabant: sic calamitose: sed in-
clite Reginæ ordinatis aciebus: triste spectaculum mes-
tissimamq; palestram cernere uerebantur: Nec aliud
superesse uidebatur: q̄ uel sanguine fratrum dotarentur:
uel maritorum cede uiduarentur: & qui uinceret mise-
rabiles a sororibus amplexus extorqueret: timebant
quoq; misere ipse Reginæ ne auderent flere fratres de-
uictos: ne offenderent maritos uictores: quare pro se-
dandis tam funestis dissidiis summopere laborant: an-
tiquos illos Romanos imitate|qui teste Valerio maximo

conuentum instituebant & caristia appellarunt: ut si aliqua inter cognatos & affines querela esset orta: adhibitis pacis fautoribus tolleretur. Ad pacandum igitur dissidentes maritos simul & fratres præclarissimæ Regine omnem adhibent conatum: Iuliam Cæsaris filiam & . G. Pompei uxorem imitate: cuius summa uirtute & prudentia patris ac mariti intestina dissidia: quamdiu illa uixit quieuerunt. Ea uero mortua orbis & urbis tranquillitas perturbata est. Assistebat tandem eisdem nobilibus Reginis dominus Cardinalis de Fuxo legatus a bonæ memoriæ domino Martino . V. super hac re ad Hispanias missus: Post multa igitur placuit pacis auctori quæ inter eos treuge posite sunt & deputati fuerunt sex iudices ex utraq; parte qui eas omnes differentias sua sententia complanarent inter quos pro parte Alfonsi Regis Aragonum: alter ex deputatis fuit beatæ memoriæ Sanctissimus dominus Papa Calistus secundus tunc Episcopus Valentinus qui per quinque continuos annos in una dieta apud Agredam cum aliis mansit deputatis: tandem auctore deo conclusa atque firmata est pax perpetua inter eos: Et Iohannis Rex Nauarre & Henricus redierunt in Castellam. Demum uero eo tempore Eduardus Rex Portugaliæ moritur relicto paruulo filio Alfonso & tribus filiabus: Alfonsus regnum obtinet: sed super tutela oritur discordia inter Regnam & infantem Petrum fratrem Eduardi Regis: Post multa uero infans Petrus: licet de facto puerum ad se recepit: atque ut tutor gubernat. Regina recedit a Portugalia in Castellam & Regnam sororem & fratres adiit. Interim crescit Alfonsus & ut aiunt de consilio aliorum patruorum qui Petro fratri inuidebant iniuriam matris uendicans in . xv. ætatis suæ anno Petrum tutorem a se expellit qui cum resistere conaretur per Regem & patruos in bello campestri occiditur: expulsis filius a

142
regno inter quos fuit nobilis dominus Iacobus postea
Cardinalis Portugalensis :

Capitulum . xxx . de clarissima uictoria Iohānis
Regis Castellę contra Sarracenos Granate & de
iterata discordia inter Iohānem Regem Castellę
& Iohannem Regem Nauarrę & infantem Hen
ricū & de hiis que acciderunt in oppido de me/
dina & de fuga Aluari de luna .

ACTA ITA Q̄ HAC FOELICI PACE IN/
ter Iohannem Regem Castellę : & Alfonso Re/
gem Aragonum & fratres suos : Alfonso Rex
Aragonum Italiam petit & in conquesta regni Sicilię :
Cuius progressum infortunia | deinde prospera gesta tam
promiscua secundarum ac aduersarū rerum uicissitudine
fortuna rotauit : ut quemadmodum de Cęsare Augusto
Valerius ayt . non sit facile discernere calamitosior an be/
atior fuerit . Verum quia Alfonso aduersa infatigabili
labore sustinuit : quinymo fortunam ipsam sepe in eum
seuientem cum pudore superatam in sui auxiliū summa
prudencia & perseuerantia conuertit merito ut putamus
inter felicissimos computandus est : Cuius latius gesta
enarrare modo propositi nō est | qui solum de Hispanicis
rebus agere decreui : eo maxime quia apud Italos tam
recens tam clara tamq̄ illustris est eius memoria | ut non
secus de diuo Alfonso | q̄ de quodam huius seculi sydereo
splendore loquantur . Iohannes uero Rex Castellę cum
accepisset perfidos Sarracenos : non parua intulisse dāna
terris suis | ut erat catholicus & deuotus in propria sacrū
templū beatę Marię de Guadalupe uisitauit | ubi oblati
deo muneribus ac diuo auxilio confortatus patriā Sar/
racenorum ualida manu ingreditur . Imitatus Samuelē

qui dum offerret olocaufta : filistei castrametati sunt cui-
tates Ifrahel. Sed ueniēte Samuele ad bellū illico intonuit
dominus fragore magno super Philēstīm & exterruit eos
& cęsi sunt a filiis Ifrahel : Nec aliter Iohānes eosdē Sar-
racenos magna clade percutit & plurima castra & oppida
ab eis ui & armis obtinuit : inter cętera Huestā : Ximenā
& Vellēm & plurima alia deinde urbē Granatā popula-
tissimā obsedit licet non facile obsidionē patitur : Sarra-
ceni uero ingrādi & incredibili numero sese diuidētes alii
intra muros urbis : alii extra inter ortus difficiles aditus
habentes sese receperūt . Cumq; exercitus catholici ad
mēnia urbis Granate accederēt Sarracenosq; impeterent.
Illi freti comoditate loci in multitudine cōfidentes diuer-
sis partibus prēlium cum nostris cōseruerūt durissimum
quidē . tandē diuino prēsidio opem ferente occubuerunt
ex Sarracenis fere decem milia . Cęteri uero terga nostris
ostendētes intra urbē sese muniūt : quia igitur tēpus hye-
male appropinquabat uariisq; aliis causis Iohānes Rex
Castellę exercitū suū dissoluit & in Castellā cum felicità &
gloriosa uictoria rediit . Post hęc quia inuidia hostis hu-
mani generis teste Augustino . Semper optima & sancta
opera intercipere conatur ueluti qui de fidei incrementis
dolet : inuidēs unitati fideiū in terris quā ipse uulnerauit
in cęlis nouas intestinasq; iterum inter Iohannē Regem
Castellę & Iohannē Regē Nauarre & infantē Henricū
cōplicesq; suos discordias seminat . Illi enim ut prius co-
nabātur Aluaz expellere & regni gubernationi intēdere
quibus etiā prēsidio erat inclitissima nobilis Maria Re-
gina Castellę & filius eius excellētissimus Henricus pri-
mogenitus tūc Princeps Castellę cū nōnullis eiusdē regni
nobilibus . Congregarūt igitur exercitū prope Metinā .
Rex uero Castellę intra oppidū prēdictū cū Aluaro &
paucis se recepit illi ergo non nisi libertatē Regis prosequi

43
acclamabant : quam miro modo oppressam | Aluari arti-
bus & potentia asserebāt . Tandē ad nonnulla capitula
cōcordiē deuenitur . Signāter circa expulsionē Aluari nō
modo personā sed Regis animū ut diximus opprimētis
dum itaq; tractatus ipse penderet . quadā intēpesta nocte
nescitur quo pacto | datus est aditus oppidū obsidētibus
Regina igitur Castelle & Princeps filius suus ac Iohānes
Rex Nauarre & infans Henrricus & ceteri magnates :
Rege & Aluaro ignorātibus manu armata sed animis
mitissimis absq; alicuius offensione oppidū ingressi | Regē
humiliter adeūt | quē cū magna salutātes reuerētia | & corā
eo genua flectētes | supplicāt moleste ne ferret q; Alua-
rus qui tot dissidiis nō modo causam dabat sed eius re-
giā personā oppressam tenebat caperetur . Io . uero Rex
tumultū prēsentiens : paulo ante Aluaz auisat : ut illico
solus uitā seruet | qui fratre suo Archiepiscopo Toletano
comitatus equoz uelocitate fretus euasit : & pro aliquo
tēpore Maria regina ac Rex prēdictus Nauarre & infās
Henrricus Regē comitati sunt | eūq; ut libere gubernet cū
summa moderatione effecere : quo effectū^{er} ut inter ipsos
tumultus dissidiū cessaret | & ut in simili Augustinus de
Graccoz tumultu refert : Eo ipso loco ubi Princeps aut
uictus aut captus putabatur ibi uictor liberiorq; euade-
ret & qua die Rex atrocius potuit irritari eadē māfuetior
feliciorq; quo uellet pergeret .

Capitulū . xxxi . de reditu Aluari ad Regē & de
bello apud oppidū de Olmedo in quo Iohannes
Rex Nauarre & Henrricus & sibi adherētes fusi
fuerūt & tandē de cōcordia sequuta & de felici exi-
tu illoz qui cōtra Regem arma mouēt .
ED NEC quieuerūt penitus dissidia : paulo enī
post inclita domina Blanca regina Nauarre : uita

functa est | quare Iohānes rex Nauarre uxore duxit nobile
ac plurimis uirtutibus præditā Iohānā filiā domini Fri/
derici admirādi Castellę ex regio orto genere descendens
cunctoꝝ Hispaniaꝝ Regum cōsanguinei ex qua genuit
Fernandū ac Iohānā nūc superstites & alios qui in teneri
etate uita functi sunt | Fernāduſ itaqꝫ per obitū Caroli eius
fratris primogenitus : Aragonię Princeps effectus est .
Verū idē Io . longe ante genuit plures filios naturales tā/
tum | inter quos Alonsū | deinde Io . nūc Cesaragustanū
Archiepiscopū procreauit | Interim uero Iohānes rex Cas/
tellęangebatur absentia Aluari . anima enī eiusdē Regis
colligata erat Aluaro | fiebātqꝫ multi tractatus secreti inter
Regē Castellę & Aluay & alios Barones regni : ut Al/
uarus rediret | qui tandē assentiētibus Regina & fratribus
suis ad Regē uenit . Rex itaqꝫ Nauarre & Henrricus &
cōplices hoc ferre nō ualētes | nouis deniqꝫ succrescētibus
dissidii causis | iteꝝ exercitū cōgregāt | idqꝫ & Iohānes Rex
Castellę agit | adunati sunt igitur utrinqꝫ exercitus prope
oppidū de Olmedo : Rex uero Nauarre Henrricus infās
& cōplices prædicti | nō cōtra Castellę regē : sed cōtra Al/
uay pugnare uelle dicebāt | tandē præter spem bellādi | nō/
nulli iuuenes nobiles utriqꝫ se impetere leui bello incipiūt
quod moderni Scaramuḡam uocant | paulatīqꝫ sese aluit
preliū Henrrico id ipsum desiderāre | in quo rex Nauarre
infās Henrricus & sibi adherētes fracti & uicti sunt : &
aliqui ceciderūt | inter quos infās ipse Henrricus nobilissi/
mus letaliter percussus est | ex quo post paucos dies obiit
in regno Aragonię uno superstite filio legitimo ex nobili
filia Ludouici Pimentel Comitis Benauēti : Nec potuit
Henrricus aduersa fata fugere | & qui ad bellandū ardētior
omniū fuit | primus omniū occubuit : Fertur Iohānē Na/
uarre plurimosqꝫ Barones infanti Henrrico suasisse | ne ea
die confugerent | ad quos spiritu forti . illud Epamynunde

17
Grece Imperatoris dixisse aiunt: si principari uultis hiis
ludis uobis utendū est | nō palestris armis | nō minātibz
uerbis | quodq; si hodie nō pugnatis ut hosti seruiatis ne-
cesse uideo | longe deniq; melius fore asserēs animas in acie
uiriliter effundere | q̄ in cathenis satis ab eo expertis tur-
piter cōsumere . Eo igitur expleto cōgressu | Rex Nauarre
ac nōnulli Comites & Barones Castellę ei adherētes Ara-
goniā satis celeri gressu petierūt : Non legimus prosperos
illoꝝ exitus | qui cōtra Principē cui fidē dederūt | seditiōes
aut bella mouēt . Scriptū est enī Noli stare cōtra faciē re-
gis | & nō coneris cōtra itū fluuii | & itez ne dicas quid fa-
ciet nobis Rex : Sicut & rugitus leonis | sic & terror regis .
Iusta est enī Regis indignatio in eos qui Regē inquietāt
q̄q; enī Ieroboā filius Ioas | rex Israhel : prauus & idolatra
foret | displicuit tamē deo rebellio cōtra eū facta | quinimo
acriter punita est : Rursus teste Iosepho | cū alter ex Re-
gibus Egipti | postq; Senatui fidē prestasset : arma contra
Gneū Pompeiū sumeret | prelio interceptus | arma nō cō-
tra Senatū sumpsisse assererat | nec ut aliena caperet | sed sua
tueretur | cui a Pompeio responsum est | nihil sua interesse
an Rex Egipti iuste uel iniuste periret | dummodo periret
nec satis fidē seruasset | qui bellare tēptasset | sed de fide &
obediētia Baronū & militū ad Principes suos latius tan-
gimus in libro speculi uite humane in prima parte ubi
etiā agimus | quales erga nobiles Prīcipes ipsi esse debeāt
Scripsimus deniq; in commento super bulla depositionis
Regis Bohemię . Igitur post predictā uictoriā Iohannes
patrimoniis omniū predictoꝝ | qui uicti & fugati fuerāt
cōfiscatis | nōnulla Aluaro predicto ceterisq; regni mag-
natibus donat | aliqua sibi retinēs . Tandem per obitum
Henrici : Magistratus sancti Iacobi uacans : Aluaro
cōfertur . Iohānes uero Rex Hauarre | ex eo tēpore Cas-
tellam nō est deinceps ingressus | sed in Aragonia mansit

Nota

fratris Alfonsi nomine regnum Aragonie gubernatur. Postea uero per bonorum uiroꝝ meditationes facta est concordia inter Iohānē Regē Castellę & Regē Nauarrę predictū|ut dimisso patrimonio in regno Castellę|certā annuā florenozꝝ pensionē a Rege Castellę perciperet. Eo tempore nobilissima Maria regina Castellę felicem deo spiritū reddidit: De cuius sanctimonia|honestate & humilitate & imensis uirtutibus ac sempiternis laudibus plurima a me dici possent|quippe & deberēt|nisi pro eo suspectus iudicarer|quia eiusdē domine & Henrici filii obsequētissimus extiti familiaris|quippe qui matris super tibus litterarū rudimēta|filii quoqꝫ fauoribus & pꝛesidiis honozꝝ ultra condignū incrementa suscepi.

Capitulū xxxii. de ingenti affectu Iohānis Regis Castellę ad Aluaz de Luna & quomodo ob Aluari insolentiā|amor in odiū mutatus est & de mobilitate regalis animi & de pꝛeclaris exemplis ad eam rem.

VGEBATUR indies Iohānis regis ad Aluaz de luna ingens dilectio & incredibilis caritas: nec est facile dictu q̄ tener pariter & tenax ad eū fuerit regis amor. Nam iuxta sapientū sententiā|necessitas amorem indicat|& infās periculū caritatis ardorē ostēdit. Iohānes uero Rex ut Aluaz protegeret atqꝫ efferret nullū persone regie periculū|nullū amittendi regnū discrimen pertimuit|quippe quē nulla necessitas|nulla quoqꝫ uxoris filii & coniunctorū instātia|ab illius dilectione retrahere potuerūt. Vt de eo sapiēs dicere uisus sit|quia qui diligit oī tēpore diligit: usqꝫ adeo eū carissimum habuit: ut ipsius mentis eius arbitriū quod libezꝝ deus uocat|quia liberū hominibus nullius uidelicet mortalis uoluntati subiectū concessit: Iohannes ipse in Aluari uoluntate reponeret:

194
ex qua una re cuncti plurimum mirabantur : quid sibi
uellet aut unde procederet tam ingēs ad hominē caritas
coniectabātq; nō tam fore uirtutis dilectionē q̄ maleficā
fascinationē : quia ut sapiētes aiunt eadē odisse | eadē cupere
eadē metuere incertū est : an amicitia sit uel factio : Arbi-
trati sunt itaq; non ab re . animū Regis fascinatū : aut
prauis artibus ab Aluaro diu fuisse oppressum . Noui
ergo uiros quidē religiosissimos atq; doctissimos qui nō
sine mortis metu sepe suaserāt Iohāni Regi ut suo honori
consuleret : Addentes quia cum Aluarus ipse pristinos
mores & modū mutasset | nō obsequēdo ipse rex mutaret
animū saltē moderate diligēdo | presertī quia ut dicebāt
nōnulla illius scelera manifesta uidebātur | quare Augu-
stino teste : si talibus hominibus amicitia iungeretur : ne-
cesse foret eorū culpis ligaretur : Ad quos Iohānes ipse
ut erat doctus | dicebat sapientū fore sentētiās | si eos quos
diligimus in uicia ruere cōspicimus | non cōfestim dissol-
uendā fore amicitia quippe | & si incorrigibiles reddāt nō
esse rumpēda amoris fēdera | sed paulatim dissuēda ne ut
pulchre inquit Tullius | nō solū amor depositus | sed odiū
susceptū uideatur | quare secundū Ciceronē ipsum utilius
esse dicebat sensum diluere q̄ repente presūdere | quā sen-
tentiā summa prudētia Rex ipse sequutus est : spectabat
enī ut Aluarus ad se rediret | cerneretq; animo q̄ certis q̄q;
assiduis periculis sint proximi qui regibus assistunt | quis
enī Regi Dauit acceptior quis pro meritis amator Ioab
Principe militiē suē | quē tamē testamento cedi iussit | dicēs
ad Salomonē filiū suū : Nosti quid fecerit mihi Ioab &
quid fecerit duobus ducibus scilicet Abner & Amassen
quorū sanguinē fudit in pace | quare non deduces canices
eius pacifice ad inferos : sed ut sacra liquamus exempla
quis acceptior apud Alexandrum q̄ Lisimachus : quis
apud Tiberium q̄ Seranus : utriusq; tamen amplitudo

nota est & ruina : quis Neroni cęsari carior fuit / Seneca
nostro / ac nepote Lucano : mox tamen ab eo mori coacti
sunt : Gallus Augusto admodũ gratus acceptusq; fuit / cui
paulo post capitali odio exitit : Pisonẽ quoq; iussit occidi
Orto quo cũ atea mira familiaritate coniũctus erat : Belli-
farius deniq; ut Cęsarũ analia tradũt / tã carus Iustiniano
merito fuit / ut Romã simul & Italiã a Vãdalis & Gothis
occupatã : Iustiniano cum ingenti gloria restituit : Affricã
sibi subegit : eum deniq; Cęsarẽ mille periculis & seditio-
nibus liberavit / qua re cęsar ipse Bellifariũ ad Constanti-
nopolim accedentẽ singulari triũpho lustravit . Tandem
non secus eum q̃ perfidissimũ hostẽ insequutus est . Sed
quod hęc recolimus / annalia plena sunt his periculis qui-
bus uersantur / regũ amicitis cõfidentes : Nec sapientum
sententia fallit / quę ait : quia multis periculosior fuit regis
amicitia q̃ odiũ . Illam tamẽ homines sũmopere quęrunt :
quo fit teste Petrarcha / ut periculũ ematur periculo : Non
enĩ credunt mortales / cum amãtur odiri posse . Sed utinã
illud Aristotolis animo gererẽt / quia facilius amor dissol-
uitur q̃ nascatur : nec enĩ amor nisi uirtutibus nobis utiq;
raris cõparatur / sed uiciis quę facile sequimur dissoluitur
quo utiq; longe promptiores mortales sunt ad cõcupiẽda
odia q̃ figendas amicitias : Adde quia teste sapiente corda
mortaliũ licet inscrutabilia sint / Regum tamẽ plus q̃ cęte-
roy hominũ occultis nobis diuinis iudiciis uariabilia
atq; uertibilia sunt dicente scriptura sacra : Sicut diuisiones
aquarũ / sic cor Regis : Hinc unus ex sapientibus ait / quia
ut fortuna / sic uolũtas Regũ uaria & inconstãs ac semper
incerta : ueluti quę semper a multis cõcutitur : sed tandẽ
a deo dirigitur : Nec enim misterio uacat / quia scriptura
sacra testante / cor Regis in manu dei est / licet enim iuxta
sapientem corda omniũ mortaliũ intueatur deus : ipseq;
uisitet & dirigat cogitationes hominum : peculiaris tamẽ

fit ut

246
diuina prouidentia iuxta eius beneplacita corda Regum
dirigit & singularius quo uult uertit: illa nōnunq̃ ut per
Regum ministerium bonorum hic merces augeatur ali/
quando ut hominū scelera per eos in hoc seculo uindicē/
tur: quemedmodū conuertit cor Regis Nabucodonosor
in iram contra iudeos: ut illos propter eorū scelera per/
deret: sed hęc pauca de hiis qui Regum fauoribus &
amicitiis cōfidūt dicta sufficiūt: de qua re latius agimus
in eodem libro quem nuper edidimus dicto speculum
uitę humane .

Capitulum xxxiii. Qualiter Aluarus de Luna
predixit ruinā suā: quem tandem Iohānes Rex
Castelle apud ciuitatem Burgēn . incarcerauit &
decollari publice iussit .

TIGITVR ad Aluarum redeamus: in se ille
expertus est quod fertur sepe aliis dixisse. Cum enī
felicem cuncti eum predicarēt: q̃ Regē pariter & regnū
regeret: improuide inquit iudicatis | cū edificiū ante finē
operis laudatis . Nostis quia maledictus qui confidit in
principibus . Sic itaq̃ quodā presagio infelicē futurum
eius euentū predixit: quē uenturū non credebat: quid &
si ioco dixerit | serio in se expletū est: ut de numero illoꝝ
esset: de quibus in euangelio dicitur | uidentes non uideāt
& intelligentes non intelligant . Paulo enim post iusto
iudicio: diuina iustitia animum Regis Aluaro deditissi/
mum conuertit in iram: iustum enim uidebatur ut qui
fauore & gratia principis abutitur: eandem gratiā idem
princeps uertat in odium: Veluti in libro Ester scripture
sacre interpretēs ^{de} Asuero & Athaxerse & Aman quasi pro
hoc casu scribere uisi sunt: quorum summa ad Aman
dilectio uersa est in summum odium: ait enim scriptura

in hęc uerba : multi bonitate principum & honore qui in
eos collatus est abusi sunt in superbia & non solum sub-
iectos Regibus nituntur opprimere : sed datā sibi gloriā
non ferentes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias :
nec contenti sunt gratias non agere de beneficiis & hu-
manitate in se collata : sed dei cūcta cernentis arbitrātur
se euadere posse sententiā in tantam uesaniā prorūpentes
ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant : & ita
cūcta agunt ut omni laude digni sint : falsis suggestio-
nibus conentur subuertēdum aures Principum callida
fraude decipiūt : ut eorum prauis consiliis Regū studia
deprauentur & sequitur : Vnde prouidendū est paci om-
niū prouintiarū regni : quod de Aman dictū intelligatis |
qui pietatē nostrā sua ambitione conmaculās | peregrinus
a nobis susceptus est : & tantam expertus est humanitatē
ut pater noster uocaretur & adoraretur ab omnibus post
Regem . ii . quare recepit non a nobis : sed deo reddente
quod meruit : hęc sunt ad litteram uerba sacre scripture :
quę omnia Iohannes Rex quasi pro se & Aluaro scripta
reputauit : Conspiciēs denicū Iohānes Rex simul & dolēs
q̄ Aluarus ipse nullū sibi moderationis frenū poneret
sed cūcta suo arbitrio regeret : subditos opprimeret .
Quippe qui in ipsis sacris Crusti passionis diebus qui-
bus homines culpas donare non exigere nec punire solēt
Alfonsum Petri de Biuero Regis maiorem compotorū
officiale & dilectū Consiliariū : insolito mortis genere
uidelicet p̄cipicio morti iusserat : & ut aiunt Regi a quo
sublimatus est : debitam & consuetam p̄minentiam &
reuerentiā non seruaret : Regisq̄ familia & honor decre-
ceret : & sue domus faustus aueretur : fremētibusq̄ atq̄
instigantibus plurimis regni nobilibus & clamantibus
etiam populis decreuit post maturam deliberationem
bonum regnorum suorum | uni homini & quidē insolēti

47

fore preferendum. Quare assistentibus quorundā magnatū & potentum secretis cōsiliis: & prēsidiis præcipue nobilis uiri Petri de Astuniga Comitis Placentini & Aluari de Astuniga eius primogeniti arcem Burgensis ciuitatis obtinentium præfatum Aluarum eius rei insciū sagaciter & sine aliquo tumultu apud eandem ciuitatem Burgensem incarcerationi: & tandē facto legitimo processu in oppido Valisoleti publice iugulatur: caputq; eius in foro per triduum mansit: Nouimus nos uirum uita & sapientia integerrimū: qui Aluarū in foro ad suppliciū adductū cōsolabatur: Inter cetera dicens ea lege humanā prosperitatem atq; uitam ipsam q̄ illico dimissurus esset suscepisset: ut aliquādo ab eo auferri deberet: quia nostro Seneca teste. Nihil fortuna eripit nisi quod dedit: ymo ut Iulius celsus ait. Quos fortuna beneficiis lustrat ad duriorē casum reseruat: Cui Aluarus recolo inquit q; mihi alias dixeris: quia hæc terrena & humana prospera uelotius atq; celerius amittuntur q̄ acquiruntur. Quare ego & si aduersitatē post tantā felicitatē aliquādo timuerim non tamē omnimodā ruinā: & si secundarū rerū iacturā non simul & uitę exterminiū: quę una res incōsolabiliter me angit atq; conturbat: Adeo ut non putem aliquem mortalē unq̄ fuisse aut esse posse miseriorē & tam repente similit̄ casum perpeffum: Ad quem uir ille religiosissimus Fallaris inquit Aluare: ideo ita credis quia omnia tibi in hanc usq; diem ad uotum uenere: Nihil aduersi unq̄ passus es: adeo ut nunq̄ liceret teipsum experiri: sed uerum est quod sapiētes sapiēter aiunt: nam eum omniū miserimū uocant: qui uitam transegit sine aduersario: pro eo quia nimia felicitate torpescit. Tu ergo felicitatē quam sine morfu in prospera ac longa uita tua habere non potuisti: hac breui uite orula quę tibi restat facile comparabis: Si peccata tua memineras: & corde contrito

te deum offendisse dolueris : & mens tua ad eterna sus-
piret : quã tantopere fallacia terrena deceperunt . Rursus
uolo cogites plurimos dignitate gradu atq; potẽtia teipso
fortunatiores : Longe maiora fortunę iacula repẽte fuisse
perpessos : Duos inter innumeros tibi adducam : Nam
quidam saniorum potentissimus Rex ut Policratus ait
Adeo fortunatus extitit | ut aliquid aduersi aliquãdo ex-
periri optaret : die enim quodam anulum preciosum sibi
admodum carum | uoluntarie in mari proiecit | ut qui in-
uictus nihil aduersi pati poterat : quid tamẽ foret aduer-
sitas | libẽs agnosceret : sed illico anulũ ipsum capto pisce
qui illum deglutuerat recuperauit : & ut alii aiunt piscis
ipse in mari existens eundẽ anulũ in ore gestans Regiq;
arridẽs ostẽdit | ipse tamẽ Rex nõ multũ post miserabiliter
ab orante p̄fecto Darii in captiuitatẽ ac miserã serui-
tutẽ redigitur : liberis corã eo occisis : ipseq; in altissimo
monte cruci affigitur : auibus & feris deuorandus : Huic
addamus Alexandrũ uirũ supra omnẽ humanã naturã
magnitudinẽ animi p̄ditũ : ac ultra cunctos mortales
fauẽte fortuna felicissimũ | cui tantũ eadẽ fortuna cõcessit | ut
nullius hostis arma etiam ipse inermis timeret . Cum
nullo hoste congressus est : quem non uinceret | nullã urbẽ
obsedit quã non expugnaret | nullã gentẽ adiit quam non
calcaret : In dimidio tamen dierum suorum : ipsa flante
prosperitate ad extremum uictus non uirtute hostili : sed
insidiis suorũ & tumultu ciuili ut refert Quintus Curtius
quibus uerbis auditis : Aluarus in domino confortatus
ac puro corde compunctus oreq; deuotissime confessus
cervicem plusq; uirili animo litoribus parat : seq; impau-
dã ac omnium iudicio libens morti offert quã cuncti
formidãt mortales : nec uultu mutatus nec uerbo . Apud
quem uiluit prioris uitę prosperitas ut preciosa illi foret
imminentis mortis aduersitas . Astantes itaq; ut pro eo

emineret templo in quo Hispaniarum Reges humiliter
tumulantur: Addentes indignū uideri ne capite trunca-
tus inter regio diademate coronatos tam elato sepulchro
fungeretur: eo presertim quia sepulchri intitulatio rerum
maximarum iactantiam preserebat. Ad quos Iohānes
uera inquit aut falsa sint: que de se Aluarus scribere iussit
intacta maneant: quia dignum putamus ut morientes
cum aliud non possint: queque uolunt de se scribāt. Adde
quia uolo ut eius non deleatur memoria: qui tam facile
a me delectus est: cunctique agnoscant sagacem atque po-
tentem Aluarum a me cedi potuisse: sit denique posteris
exemplū insigne: hominem tam maxime Regi acceptū
ab illo ob eius insolentias uita fuisse interceptū: Imitatus
est Iohannes Seuerum Imperatorē de quo Helius Spar-
cianus ait: quia cum iussu Postennii dicti Antonini
nigri epigramma Græcum in eius sepulchro Romę apud
campum Iouis descriptū esset: potentiā preclarasque illius
res complectens: Seuerus eius successor eradi prohibuit
quanquam prefecti & officiorum magistri id suaderēt: addēs
si talis Postennius fuit: sciant omnes qualem sepe deui-
cimus: si talis non fuit: putent omnes nos talem uicisse
effecisseque ne mansuetissimo presideret imperio: qui ar-
rogatissima de se que humilis est descripsit.

in morte

**Capitulum xxxiiii. de uirtutibus Regis Iohānis
& de eius felici obitu & de erectione Henrici iiii.
filii eius in Regem & de obitu Alfonsi Regis
Aragonum apud Neapolim.**

OSTREMO Iohannes Rex Castellę predictus:
cum omnia prospere egisset ut deo placuit postquam
regnauit fere quinquaginta annis: diem suum clausit:
parum tamen bonis regnauit: Qui certe nunquam tam diu
regni sceptro potitus esset: aut tam carus suis regnicolis

49
fuiſſet: niſi magnis nature & uirtutis donis abundaſſet
& deo placita foret uita & conuerſatio illius: Reliquitq;
heredem & dominum regionum ſuorum ſereniſſimum
atq; excellentiſſimum Principem Henricum iiii. primo/
genitum ſuum: quem Iohannes ipſe anteq̃ moreretur in
Regem aſſumi & leuari precepit: & ei theſauros proprios
& quos ab Aluaro habuerat ad manus dedit: Fuit hic
Iohannes. ii. religioſiſſimus Princeps catholicus: ac offi/
tiis diuinis & contemplationi plurimū deditus: orationi
aſſiduus: predicationis uerbi dei auidus: gaudebat plu/
rimū ſacris eccleſie ceremoniis. Demum diuinis litteris
& moralibus diſciplinis operā dabat: cū doctis uiris ſepe
cōferebat: diſputationibus letabatur: quibus me ſepe ſua
benignitate interueire iuſſit. Vex̄ inter diſputantes: alteri
opinionem quę magis ſibi placebat: tenaciter adherebat
quo fiebat ut docti uiri ſepe contra opinionem propriam
cum Rege adulando ſentirēt: quemadmodum de Fauo/
rino gramatico: Vicelius Spartanus recolit in uita Adri/
ani. Nam cum Adrianus Imperator acriter reprehen/
diſſet quoddam gramatice documentū: illicq; Fauorinus
ceſſiſſet: arguentibus amicis Fauorinū non recte Cę/
ſaris opinionem fauiſſe: contra gramatice auctores. Ille ri/
ſum iocundiſſimum mouens ait: Non recte uos amici
ſuadetis: qui non patimini me Adrianum doctiorem
omnibus credere: qui omnibus plus poteſt: uultuſq; ut
eum errare dicam: qui habet triginta paratas legiones
fame celebris: Demum Iohannes hitoriis inſtructus fuit
calēs ingenio ſcripturis ſacris delectabiliter uacabat: adeo
ut plerumq; nocumento foret q̃ pluſq̃ Regi expediret
lectioni operā daret: doctos uiros dilexit atq; promouit
Nam & ſimplicia ingenia commendabat: erudita uero
mirabatur: execrabatur cum legebat ſuperbiā dominā/
tium: Regiam tamen maiestatem nedum ſeruauit: ſed

auxit : quietis ac pacis amator fuit : cui tanto uigilantius
inherebat | quanto maioris est laudis paccatā tenere suā
rem publicam : Modestius regnum rexit q̄ feliciter am-
pliauerit : sed nec parum est parta tueri : Cessabat in eo
rapacitas | procul erat auaricia : illa opes uastat | hęc gloriā
dicebat semper male subiectos habundare q̄ fiscū . Quia
potentissimi regni Princeps pauper esse non poterat | raro
trascebatur : Tardem̄ seuebat : Demum pauperibus &
miserts pius fuit & compaciens : Nec facile coram eo
cuiusq̄ Principis : uel maior legitur liberalitas uel pietas
iustior : plurimis deniq̄ uirtutibus fulsit : quibusdam
tamen uiciis non caruit : Credulus enim nimium fuit &
suspectissimus : obtrectatores non tam alto animo de-
spiciebat q̄ auide audiret : Nec desunt qui glorię eius
uulnera inferunt | dicentes minus diligentem fore | q̄ prin-
cipem expedit | aut tantę rei publicę decuit : quę res illum
non latuit : dicebat tamen in tanta tempestate nescire se
quid sit diligentia : cum scriptum sit : Qui nimis emūgit
elicit sanguinem : Postremo prodigalitem non penitus
cohercuit : imensis enim donationibus regnum affixit :
tantoq̄ sibi ymo regno damnosior : q̄to quibusdā preter
condignum effusior in qua una re | tanto magis detraxit
regie maiestati | q̄to minus prouidit subditorum egestati
Rursus paulo post mortem eiusdem Regis Iohanuis :
Alfonsus Rex Aragonum & Sicilię consobrinnis eius
ętatis suę anno . Lviii . apud Neapolim uitam finiuit | nō
gloriam : relicto regno Aragonię & partium adiacentiū
fratri suo inclitissimo Iohanni predicto moderno : tunc
Nauarre Regi : In regno uero Sicilię instituto herede
successore Fernando eius filio naturali : sed legitimato
nunc feliciter regnante .

Capitulū xxxv . de scismate in ecclesia dei extri-
pato apud constanciam tempore huius Regis

Iohannis & de infelici exitu cōgregationis Basiliensis & ceteris occurrentibus suo tempore,

IRCA huius Iohannis .ii. tempora & p̄sertim ab initio regiminis sui fuerunt in cathedra Petri diuersi & aduersi intitulati Romani Pontifices : uidelicet p̄dictus Benedictus .xiii. scismate durante & in Italia sedebant p̄dicti : Innocencius .vi. Gregorius .x. & Alexander .v. & Iohannes xxiii. tandem in Constāciē concilio electus est dominus Martinus .v. natione Romanus ut statim dicemus : fuit autem electus anno domini .M. cccc. xvii. p̄fuit Romanę ecclesię annis xiii. quo diem suum claudente : electus est in summa concordia dominus Eugenius iiii. natione Venetus uir iustus & religiosissimus | qui passus est in Papatu plurimas p̄secutiones . Nam tempore suo congregatum est conciliū apud Basileā in Germania principalius pro extirpatione heresum husitarum & reformatione morum & pace in populo Cristiano componenda. Ad eandē igitur synodū Iohannes Rex p̄dictus ut deuotissimus Princeps misit solēnes oratores suos uidelicet Aluarum Conchēn Episcopum : Alfonso Burgēn spectabilem uirum Iohannē de Silua postea Comitem de Cifuentes | & quosdam alios insignes & doctos uiros qui pro ecclesię unitate indefesse laborarunt. Tandem p̄ter eorum & omniū Principū assensum : nōnulli nomine concilii defacto deposuerunt eundem dominum Eugenium Papam .iiii. & elegerunt Amedeum ducem Subaudie felicem appellantes | quam erectionem catholici Reges & Principes non receperunt p̄sertim idem Iohannes Rex Castellę | qui pro ueritate & honore & auctoritate Romanę ecclesię & eiusdē Eugenii iustitia & innocentia misit me Rodericū Episcopū Palentinum : tunc in minoribus agentem oratorē suum

ad Imperatorem Fredericum & plurimos Reges & Principes | ubi magne disputationes & altercationes interuenerunt : & ibidem manens librum edidi | uidelicet dialogum de auctoritate Ro. Pontificis & iterum aliū librum intitulatum de remedio scismatis : de quibus materiis latius tango in libro defensorii ecclesie nuper a nobis edito iussu Sanctissimi domini Pauli .ii. Pontificis maximi : Præfuit autem idem Eugenius annis .xvi. quo mortuo fuit assumptus Nicolaus .v. natione Ianuēn qui ānis viii . præfuit : obiit autem eo anno quo dictus Iohannes Rex Castellę : In Imperio autē tunc sedit Sigismundus filius memorati Caroli de Lucenburgo Rex Vngarię & frater ducis Vladislai alias Vencelai quo superstite : suasu & instantia Papę Iohannis .xxiii. Post obitū fratris Ruberti Imperator est electus | & per eūdem Iohannē Papam postea cōfirmatus : Hic Sigismūdu ut prædiximus præcipuus fuit in congregando conciliū Constanciēn . Nam triplicē funiculum contendentium de Papatu : diuino auxilio | & summa subtilitate dissoluit mediante eodem concilio . Nā colligationes impietatis quibus tanq̃ funibus peccatorū circūplexi fuerant | elisit & cū propter duꝝ & inueteratū scisma : cętera ecclesie membra egritudine laborarēt : hic deuotissimus Imperator sua singulari deuotione & uehementi religione : nullis infortuniis siue periculis : nullis laboribus peregrinationibusq̃ peperci : sed propriis cōmoditatibus Crisiane religionis bonum præponens : ut in unam animorum sententiam in unū uotū tota uniuersalis ecclesia deueniret efficaciter laborauit . assistentibus & eandem unionē promouentibus Carolo cristianissimo Rege Francie & prædictis Iohanne Rege Castellę : & Alfonso Aragonie . Defuncto autē eodē Sigismūdo | tēpore huius Iohannis Regis Castellę electus est Rex Romanorum Albertus dux Austrie gener Sigismundi : qui

mira felicitate subito eleuatus : intra sex menses Vngarię & Bohemię regna & deinde imperium consecutus est . Fugauitq; ex Vngaria Turchos & in regno Bohemię Husitas cohercuit Polonosq; inde abegit : sed qua celeritate creuit eadem defecit : peponibus enim in Vngaria delectatus dissenteriam incidit : Ex qua secundo imperii anno mortuus est relicta uxore pregnante : ex qua Ladislaus Rex Vngarię & Bohemię genitus est qui hiis proximis diebus : non sine suspitione ueneni interit . Tempore rursus huius Iohannis . ii . Regis Castellę defuncto p̄dicto Alberto Rege Romanorū electus est Fredericus dux Austrię nepos Alberti : qui a Nicolao v . Romę est coronatus de quo statim dicemus .

Capitulum xxxvi . de Henrico iiii . filio Iohānis xlv . Rege post cladem Hispanię & quomodo in inicio regni sui quietauit oēs differētiās cum Iohanne Rege Nauarrę & demum quomodo post p̄stitam reuerentiā Calisto Pape . ii . suo tēpore assumpto regnum Granate ingreditur .

ENRRICVS huius nominis iiii . successit Iohāni secundo patri suo in regnis Castellę & legionis . hic ab Athanarico primo Rege Gothorū . lxxxiii . Rex est & a Pelagio primo Rege post cladem Hispanię xlv . Incepit autem regnare de mense Iulii . M . cccc liiii / quē pater uiuens erigi & sublimari in Regem fecit / qui regnat de presenti / cui altissimus diu & feliciter regnare permittat . Erat autem etatis xxxi . annorū cum regnare incepit / hic ante acceptum regnum Princeps erat Asturiarū & plurimas ciuitates castra & oppida a patre obtinebat : quę omnia cum summa subditorū beniuolētia gubernauit : deinde in principio regiminis . Vertēs animo illud sapiētū

Atheniensium qui malis præteritis satis docti dixerunt :
summopere elaborandum esse ne tenerum principatum
domestica dissidia inuoluât : quæ si se alant difficile sedâ-
tur | decreuit paci & regni sui quieti uacare . Imitatus Da-
uid Regem : qui in initio regni sui fecit amicitiam cum
Abner | & ex eo tempore tranquillum tenuit regnum : Sic
& Rex Alexander : in principio regni pepigit fœdus cū
Ionatha pro stabilimento regni sui . Igitur Henricus rex
non sine singulari quadam prudentia & moderatione :
quietauit maximas dissidii causas & differētias | quæ hactē-
nus inceperant : inter Iohannem patrem & Iohannem
Regem Nauarrę auunculū suū | præsertim super patrimo-
nio & bonis eiusdē Iohannis Regis Nauarrę | quæ hactē-
nus in regno Castellę obtinuerat : inter cętera enim fuit
concordatū ut eidem Iohanni Regi Nauarrę certa assign-
naretur pecuniarū summa | in Regis Castellę redditibus :
quosdam deniq; nobiles & Barones | qui Iohānis Regis
Nauarrę partes sequuti fuerūt & extra regnū uagabātur
sibi humanissime reconciliauit | eisdq; bona restituit : inter
quos fuerunt nobiles uiri Almirandus ac Gomecius de
Sandoual Comes de castro & eius filii : Vex quia interī
uinculis tenebatur nobilis uir Fernādus Aluari de To-
leto Comes de Alua . Pro eius relaxatione nobilis Garsias
eius filius primogenitus plūsq; humanis conatibus insu-
dabat | plurima quidē ut patrem liberaret nedū sagacitate
sed uiribus & armis mirabili audacia aggressus est atq;
parua militum manu confecit : fateor publicarū legum
rigiditate damnata | sed summa caritate & paterna pietate
lustrata : tandē quia facile fuit superare uolentē Henricus
rex inatata et humanitate fretus & Garsię strēuitate placatus
patrē liberauit patriamq; restituit : In ea igitur magnatuū
& nobiliū recōciliatione & liberatione plurimū profuit
prudentia & sagacitas domini Io . Pacheco Marchionis

162

Vilene|qui pro eisdem componendis rebus|se ad oppidū de Agreda personaliter cōtulit|ubi & Iohānes Rex Na-uarre cōuenit: Henrricus igitur his rebus pactatis cum bellū cōtra Sarracenos institueret|sequutus sapiētis cōsiliū qui in ecclesiastico ait|ante iudiciū para iustitiā: Deceuit ante bellū ipsum quod uidetur esse quoddā iudiciū dubiū euentus|parare iustitiā uidelicet deo & sanctę matri eccle-się debitā: Vnde Nicolao v. Ro. Pontifice uita functo & illico felicissime recordationis Calisto .ii. ad Pōtificatū electo decreuit sanctę Romanę ecclesię debitā impēdere reuerētiā|& me Rodericū Episcopū Palentinū eius cōsi-liariū tūc decanū Hispalēn suū oratorē Romā misit|eidē sumo Pontifici Cristi uicario obediētiā exhibitūz|imita-tus Samuelē qui primo obtulit deo sacrificiū oblationis & obediētię uictimas|& securus perrexit ad bellū cōtra Philisteos: Sic & Rex Arad primo uota sua deo obtulit misitq; tura subiectionis & reuerētię summo dei sacerdoti deinde castra hostiū deleuit: Machabeus quoq; oblati deo uictimis obediētię hostes deuicit: Imitatus deniq; Metellū & Postuniū illos preclarissimos uiros quos Li-uius cōmemorat|qui cōtra hostes exercitū egredi nō sunt passi|nisi primo religioni morē gererēt dicētes q̄a ita maio-res sui orbis regimen se habituros existimarūt si diuinę potētię bene atq; cōstanter fuissent famulati: Quare non satis tute bellicoso certamini se cōmisisse uidebātur ceri-moniis dei martis desertis. Henrricus igitur auidus cō-tra infideles belli gerendi exercitū parat cōtra Sarracenos & in propria persona regnū Mauroz ingreditur pluri-mis Baronibus & regni nobilibus comitatus: fruges messes ac oliueta|necnō uineas|Granate & malice & loco-rū adiacentiū deuastauit. Demū aliqua castra suę ditioni subiecit: Cuncta deniq; strenue & magnifice egit: quę deuotissimum & religiosissimum Principem in augendo

fidem decet|qua igitur fide qua deuotione & industria
catholici Principes bellū gerere debeāt cōtra infideles &
an ad id teneātur & cōpelli possint per . Ro . Pontificem
tangimus in libro cōmenti super bulla cruce indite
per Sactissimū . do . Pium Papā . ii . Post prēdicta Henr-
ricus Hispalim rediit|duxitq; uxore dominā Iohānā filiā
Eduardi Regis Portugalię : facto tamen primo diuorcio
apostolica auctoritate a domina Blanca filia Iohannis
regis Aragonū cōsanguinea sua|quā prius duxerat uxore
expleuit autē solēnia nupcialia dominus Archiepiscopus
Turonēn orator missus per dominū Carolū . vi . Regem
Francię ad eundē regē Henricū . Deinde Henricus ex
eadē Iohāna regina genuit inclitā filiā Elisabeth : quam
cūcti regni status in primogenitā iurarūt simul & rece-
perūt . Rursus Henricus cui animo fixū erat bellū cōtra
Mauros : Itē maioribus copiis regnū Granate magna
nobiliū comitū & Baronū copia munitus potēter aggre-
ditur : Inter quos fuerūt nobiles & incliti uiri Iohānes de
Guzman dux Metine : Iohānes Pacheco Marchio de
Villena : Petrus Girō eius frater magister Calatraue|Fre-
dericus admirādus Enecus lupi de Mendoga Marchio
& Comes strēnuis filiis suis sociatus : Aluarus de Stun-
niga comes Placētinus|Iohānes Pimentel Comes Bena-
uenti|Fernādus Aluari de Toledo Comes de Alua . Io .
manricq; Comes de Castanēda|Rodericus manricq; comes
de Paredes|Gabriel manricq; Comes de Osorno nec de-
fuerūt nobiles uiri Petrus de Velasco primogenitus Co-
mitis de Haro necnō Fernādus de Velasco & Alfonsus
etiā de Velasco|freres germani eiusdē Comitis de Haro
sciētia & moribus clari|& plurimi alii comites & Barões
quos nominare operosum esset . Manserūt interim regis
& regni ordinatione gubernatores dominus Alfonsus
Carrillo Archiepiscopus Toletanus & Petrus Fernandi

de Velasco Comes de Faro : uiri nobilitate sapiētia & oī uirtutum genere preſtātes | qui ſingulari prudētia & mo/ deratione creditū gubernationis officiū | cū ſūma laude & cōmendatione expleuerūt. Henrricus igitur tāta nobiliū ſocietate munitus per totū regnū Granate libere trāſiit Sarraceni ſeſe intra muros urbiū recipiētes multasq; cla/ des & uastatiōes eis intulit ac nonnulla caſtra & loca ſibi ſubiecit .

Capitulum . xxxvii . de diſſidio inter Iohannem regē Nauarre & Carolū filiū ſuū | cui Henrricus fauebat | & quomodo Henrricus regnū Nauarre potēter ingreditur & multa loca expugnauit . Deinde qualiter principatū Cathalonie . Io . regi Aragonū rebellantē | Henrricus rex Caſtelle non acceptauit & de cauſis huius rei & quomodo rex Francie & idē Rex Henrricus mutuo ſe uiderūt & de inutili effectu illius diete .

ETERVM exigentibus : populi Criſtiani culpis ac inſtigante humani generis hoſte interceptum eſt bellū cōtra Mauros & quedā ſimiltates domeſtice & belloꝝ noue opinionones inſurrexerūt : ſuborta ſiquidem fuit quedā inteſtina diſſenſio inter eos quos natura ipſa unā perſonā reputat | uidelicet inter Iohānē regē Arago/ nū | & Carolū filiū ſuū Principē Nauarre : patre dicente dum uiueret : Nauarre regē intitulari ac libere gubernare debere | filio Carolo aſſerēte ex diſpoſitione matris | pactis etiā ſuper ea re initis | proprietatē & dominiū regni eiꝯq; adminiſtrationē poſt pubertatis annos ad eum ſpectare | Henrricus uero rex Caſtelle | Carolo fauebat : tandē poſt plurima & uaria | que in ea re interuenerūt | Carolus apud Barchinonā uita ſūctus eſt : Sed & paulo poſt ſoror eius

domina Blanca eandē uia uniuersę carnis ingressa est. Ex quo tempore aduicta est super regno Nauarrę discordia. Rex enī Henrricus ex certis causis ius ad illud prętēdebat. Iohānes uero rex idipsum ex filioꝝ successionē asserebat: Comes etiā de Fuxo Iohānis Regis Nauarrę gener: filii sui nomine regnū tuebatur. Henrricus tandē ualida manu Nauarrā in propria aggressus. Expugnauit nō parua Nauare partē uidelicet Vianam los Archos Sanctū Vincenciū Iaguardia: Ierin & plura alia castra quoz aliqua nunc suę ditioni subdūtur. Dum hęc agerētur Cathalani rebellāt cōtra Io. regē Aragonū elegerūtq; in regē & dominū eūdē Henrricū Regē Castelle: cuius uexilla apud Barchinonā erexerūt: monetāq; suo nomine cuderūt eundē Henrricū exorātes ut eos in subditos acceptaret gentesq; armatas ad debellandū Iohānē Regē cōcederet. Ad quos Henrricū dixisse fertur illud Alexandri ad Dariū aduersus magnas uires & magnos hostes nō aduersus calamitosos uelle pugnare. Ad eos rursus uerba agēs: bonū inquit Principē habetis auunculū meū quo sermone ut alter Spartanus quē Valerius cōmemorat principādi repulsam sūmo honori adequauit & propinquā sanguinis necessitudinē regnādi cupidini prętulit. Vex Henrricus ipse cōspiciēs Cathalanos sibi deditos plurimū affligi a Iohāne rege Aragonū & gentibus Ludouici Regis Francie qui eidē Io. coligatus & federatus erat eorūde Barchinonē & plurimoz Baronū regni Castelle assiduis pręcibus instigatus nōnullas gētes armoz ad tuitionē eoz in Cathaloniā trāsmisit pugnabatur itaq; per totā Cathaloniā: fiebātq; misere cędes depredationes & calamitosę clades. Tandē actum est ut pro his cōponēdis rebus pręfati illustrissimi reges Francię & Castelle se simul uiderēt & mutuo loquerētur. Venit ergo rex Francie ad suā Bapōnē ciuitatē. Henrricus uero

164
cum maximo apparatu & fastu plurimis Baronibus & prelatibus sociatus apud oppidum suum fontis rabide se contulit. In finibus itaque utriusque regni ambo Potentissimi Principes convenerunt: utinam sic animis sicut corporibus: & aliquando inuicem sunt locuti. Fuit autem prima eorum confabulatio circa dimidium aprilis huius presentis anni domini. M. cccc. lxxiii. Vex quia facile fuit suadere uolenti acquieuit Henricus ut Rex Francie arbitraretur in factis Cathalonie cuius arbitrium Henricus acceptauit. Ferunt tamen nonnulli dietam illam non paucas dissidii occasiones inter eosdem Reges parturisse, ut reus exitus comprobauit: adeo ut qui pro unitate convenerant diuisi discederent, & qui licet inuisi & incogniti unanimes accesserunt, cogniti ulceratis tamen animis disiuncti sunt, & qui aliis pacem componere uenerant: inter se dissidia seminarunt, & dum alienas lites extinxerunt: suas suscitauerunt, & quamquam uex sit ut ait Cicero, quia amicorum presentia conuictus & consilia amore augent, plerumque tamen ex ipsa magnorum Principum mutua contractone & confabulatione odia nascuntur, presertim cum erga ea & propter illa adunantur, que adipisci uterque non potest, ut enim pulchre Scipio dicebat, cum de honore & gloria agitur infida est regum amicitia, quippe inimicitias maximas inter amicissimos extitisse sepe conperimus. Sed & ut idem Cicero subdit raro atque perdifficile amicitia in illis conseruatur qui in maximis honoribus & principatibus tumescunt. Hinc Plautus, nocitura asserit sepe inter potentes & glorie auidos similia colloquia: ait enim conuentus, debachationes & conuictus non quero, ut amore partant, utinam nihil odiorum darent. subdit igitur quia tener ac mollis est Principum animus & ad querelas procliuior & uelut rosa uel liliu si negligenter tangerentur diutius perdurant: si uero tenacius manibus contractantur cito liquecunt atque marcescunt, sic est de Principum amicitia. Verumtamen eorundem Regum summa

uirtute paulo post omnis dissidii causa sopita est & pristinā utriusq; regni fraternitas renouata . Sed iā redeamus ad Regē Henricū & eius ingentē moderationē : quanq̄ enī ut diximus Cathalani & nōnulli Aragonēses ei subiici uellēt : Nihilominus uertens aīmo excelsa merita quōdā Fernādi regis Aragonū patris Iohānis sed & attēdens quia magni animi est magna cōtēnere ipsam regnādi facultatem a cunctis mortalibus tantopere exoptatam . Ille sūma & plusq̄ humana uirtute nō admisit : quippe collatā ipsam dulcissimā regnādi cupidinē singulari tēperantia & incredibili moderatione correxit . non utiq; uirtuti & potentię suę diffidens : Sed quia preclarum magnificum & magni animi iudicium dicebat . regnandi auiditati modum adhibere . Nam teste uno ex sapientibus . Eatura est potentia : quę uiribus suis frenum imponit . asserens illam laudatissimam fore potentiam . ipsam potētā nonnunq̄ temperare : Addebat quia ultra humanitatis & uirtutis prēmia . illa maxima est potentia . nolle regnare cum posset : Sepe illud nostri Senece recensens . quia nulla in Principe preclarior splendet uirtus . q̄ ipsa moderatio . quę nil aliud est . q̄ cum summa prudentia . secundas res non statim . nec effuso gaudio apprehēdere . Verteabat enim animo modestissimus Princeps . q̄ inuidiosa ne dixerim periculosa sit regnorum cumulatio : dicente redemptore per Prophetā . Ve uobis qui aggregatis agrum ad agrum . domum ad domum . usq; ad terminos terre . nunquit soli uos estis in terra ? Abimelech enim filius Gedeonis . ut sacrę scripturę testatur historia cum ad accumulanda regna aspirasset & per Anthiocos ex matre eum attinentes id iure posse impelleretur : tamē ea regnandi ambitio infelicem ei exitum prebuit . de quo sapiens dicere uisus est . eleuatus ad modicum & non subsistet : Quare Henricus oblatam regnandi

264

promptitudinem cohercuit. Imitatus Publicolam Valerium sempiterna laude & commendatione dignum. qui cum cerneret Imperii insignia populi uoce ad se translata inuidiosum tanti principatus fastigium ingenti moderatione despexit. Imitatus rursus Cæsarem Tiberium qui plurimos sibi delatos summos honores recusauit coronamq; deposuit. Imitatus deniq; Diuum Vespasianum qui cum apud Ierosolimã obsidiones seruaret ad imperium post Galbam & Neronẽ occisos eleuatus est. qui adeo restitit. quousq; gladijs uibrãtib; atq; minantibus compulsus est id inuitus assequi. quod libens respuerat. in qua re ut aiunt magis periculo cessit q̃ uoluntarius accessit: Relebat quidem Henrricus oportere eum offendere quem natura impellebat defendere: fratrem siquidem matris a regno expellendum cogitabat: quo nil scelestius nihilq; inhumanius putabat Imitatus Africanum Scipionem qui oblatum ei a Senatu regnum. supplex rogauit ne ea prouincię fors fratri suo eriperetur ut ad eum transfiret: laudamus superiorem Africanum q̃ tantum laboris habuerit. in honoribus principatibus recusandis quantum egerat in merendis. Illi tamen Henrricum anteponamus qui recusauit regna oblata cum mereretur accepta: quo effectum est ut quãto in ea re fuerit moderatior tanto euasit gloria superior: Verum de Regum & Principum moderatione & temperantia ac reprimenda libidine diximus latius in prædicto libro speculi uite humane & in libro de remedijs afflictę ecclesię militantis & in tractatu de confutatione sectę & superstitionis & illius erroribus.

Capitulũ xxxviii. qualiter tempore huius Henrrici. iiii. famosa oppida de Gibraltar & archidona & plura alia loca recuperata sunt Mauris

expulsis & de uirtutibus huius Henrrici & piis
eius operibus. præsertim qualiter fuit magnificus
& liberalis. Demum agitur qualis liberalitas est
laudanda & qualis improbāda in principibus.

EMPORE huius Henrrici .iiii. sua uigilantia
& prope singulari prouidentia inter cetera castra
& oppida que a Sarracenis euicerat & sue ditioni subiecit
famosum oppidum de Gibraltar cum arce inexpugna-
bili lucro fidei catholice cessit: Mauriscq; expulsis cristi-
anis populauit quos plurimis beneficiis & priuilegiis
donauit: in cuius obsidione & felice recuperatione in-
clitus Iohannes de Gugman dux Metine strenue atq;
precipue militauit. tantoq; auidius quanto tenacius ani-
mo gerebat. genitorem suum in eiusdem oppidi obsi-
dione uita fuisse priuatum. Rursus eiusdem Henrrici
temporibus castrum de Estipona prope Malicam non
sine graui discrimine & periculo clarissimi uiri Iohānis
Pacheco Marchionis de Villena & suorum e manibus
Arabum ereptum est. Deinde oppidum de Archido-
na post longam obsidionem plurimis Arabibus cesis
strenue cum precipua laude obtinuit nobilis Petrus Gir-
ron magister de Calatraua: Hic Henrricus maximos
thesauros congregauit. licet longe minores q̄ patris tē-
pore talias & tributa subditis imponeret. sed quid hec
huius Principis laudes tacere cogor ne familiaritas nec
non ingens ad eundem Principem deuotio fides & ob-
sequendi desiderium suspicionem ingerat. Adde quia
sapientis est consilium. ante mortem ne laudes quenq;
sed laudandus est quis post labores magnificandus post
consumationem. Nam scriptum est Septies in die cadit
iustus & resurget. & rursus nescit homo an odio uel
gratia dignus sit. que res agit ut non sine timore ac

165

tremore laudetur qui tot ruinis proximus est : ut latius
tingimus in capitulo . v . huius quartę partis . Verum
quia ut ait Plato in re publica bene instituta Principes
alendi sunt laudibus . & iuxta Poetam crescit laudata
uirtus . sed & Salomon in prouerbiis ait : Vir fidelis
multum laudabitur . & iterum qui graditur sapienter
ipse laudabitur : non indigne ut putamus Princeps uir-
tute præditus laudandus est ut sese uirtutibus alat & sus-
tentet . ut si a uia ueritatis & uirtutis corruat . sciat tam-
tute ob gesta obscura posse deturpari q̄ ob clara laudari
ibiq̄ molestus accedet uituperator ubi gratus accessit lau-
dator . Ne tamen penitus tacendo ueritatem offendam
paucula ex multis breui disseram : In primis hic excellen-
tissimus Rex : ut optimum decet Principem litteris in-
structus est . diurnisq̄ officiis plurimum delectatur . ec-
clesiasticum statũ ac religiosorũ ordines diligit ueneratur
& colit : ecclesias : monasteria & pia loca construit & ha-
bundanter dotat : Inter cętera monasterium de Mira-
flores prope ciuitatem Burgēn Cartusiēn ordinis . in quo
Iohannes pater sepulturam elegit mirifice construxit : &
habundanter dotauit . Taceo miram structuram a primo
lapide deuotissimorum cenobiorum del Partal & reliquũ
sancti Antonii prope Segobiam & aliud sancti Ieronimi
prope Maioritum . plurimis deniq̄ aliis monasteriis &
piis locis regnorum suorum . non paruos redditus per-
petuos contulit . Deniq̄ magnus est hędificator regaliũ
edium castrorum & arcium in dinerfis regni partibus in
quibus noua construxit edificia . uel uetera restaurat . nec
puduit in eis magnum fuisse thesaurum . liberalis deniq̄
admodum est . multos publice priuatimq̄ ditans & ho-
noribus augēs . quos uel mediocri familiaritate cognouit
Testes sunt nō pauci quos plurimum exaltauit : Semper
illud ore gerit a sapientibus dictum : nullam maiorem

Principis esse felicitatem, quod multos fecisse felices: Quae una res & si multorum inuidiam habere potuit, gloria tamen carere non potuit, fatemur tamen non fore commendandum Principem, qui patrimonium regni inconsulte largitur, praesertim ubi nulla impellit necessitas, nec reipublice suadet utilitas: Nam ut inquit Cicero, quid tam leuius quam id agere quod diutius agere non possis? Unde subdit non est commendanda effusa largitas, si quod alteri largiris, alteri extorqueas illi dare isti nocere. Adde quia iuxta sapientum sententiam qui ultra modum fundit, quae sunt rei publice cito ueniet ad litora paupertatis, quinimo ei assimilatur, qui hostibus contra se dat uictoriam: ut enim pulchre Philippus dicebat ad Alexandrum & Cicero refert, quid tibi ista profusa largitas confert, per quam Macedones non te Regem suum sed ministrum & praebitorem putent, quod sordidum esse Regi non ambigis, & subdit largitiones immoderatas, rapine extorsionesque sequuntur. Cum enim in dando egere ceperis, alienis bonis manus cogaris inferre: non ergo putes laudabile nec magnificum ut beniuolentiae comparande gratia, prodigus existas: Non enim tantum amoris assequeris eorum quibus dederis, quantum illorum odia quibus ademeris. Ea de re Principibus non est ita claudenda res familiaris, ut eam benignitas aperire non possit, tunc enim laudata est liberalitas, cum pro dignitate & uirtute cuiusque tribuitur quod est fundamentum iustitiae: quia teste Cicerone nihil est liberale si non sit iustum: Donent ergo Principes ratione & honestate preuia, atque in primis ita largiantur ut nec aliis nec sibi noceant, nec enim liberales aut magnifici sunt, qui cupiditate gloriae aliis eripiunt, quod aliis largiuntur: nedum quosdam ymmo multos ledunt ut in paucos profusi existant: Tanta ergo sit in principe

liberalitate

167
liberalitas . quę teste Didimo ad Alexandrū . in largi-
entis incommoda non redundet : Sed & tanta existat
ut nescia sit pati dispendium . Ne paulo post idem sit
egens qui fuit largiens : ridzatoq; qui accepit . Rigeat
qui donauit . sed ea moderatione pensentur beneficia ut
quod transfunditur non minuat . sed augeat donantis
maiestatem . ut in fasce ex qua quanto plura succendis
tanto magis facultatem recipit plus lucendi .

Capitulum . xxxviii . de strenuitate huius Hen-
rici . iiii . & de eius humanitate pietate & man-
suetudine & de cęteris illius uirtutibus p̄sertim
de tēperātia & sobrietate & quomodo fugiebat
ornatū regiū & queuis molia delicamenta . De-
inde quomodo plurimos nobiles exaltauit . Rur-
sus qualiter delectabatur uenationibus & de in-
commodis huius exercitii si nimiū frequētatur .

ENRICVS igitur nequaquā hiis uirtutibus con-
tentus animosus est atq; strenuus . in bellicis de-
niq; exercitiis plurimum tritus & fortunatus . in con-
gressibus ac bellicis periculis primus : Imitatus alterum
ex Cęsaribus de quo annalia ferunt . nunquā militibus
dixisse ite . sed uenite : Rursus bellicorum laborum pa-
cientissimus est & longissimas uias sepe incredibili cele-
ritate confecit : armorum & equitandi peritissimis . sepe
inclinantem aciem solus restituit . obsistens fugientibus
singulos nedum retinens : sed in hostes conuertēs : De-
inde humanus mansuetus ac humilis longe plusquā tem-
poris malicia exigit . Deniq; clementissimus ac seuię
detestator . Errori facile ueniā dat : Pius quoq; & pluri-
mum miseris compatiens . nam ut alter Adrianus im-
perator . seruitores etiam paruę conditionis infimos

sepe uisitabat . atq; de sua mensa cibos ministrabat :
medicis prouidebat oia deniq; pietatis officia ad cuiusq;
optimi priuati hominis officium pertinentia agit . obli-
tus regii fastigii : Imitatus deniq; Antonium pium im-
peratorem de quo ait Iulius Capitolinus . qui cum mi-
litem secum educatū egrotū sepe uisitasset . atq; uilia ob-
sequia sed pia prestasset . & propterea multis displicuisset
quasi Regi hoc non decuisset . ille ridens ait . quia nec
dignitas nec imperium tollit affectus : nec pietatis opera
dignitatis fastigio derogant . sed & ultra pietatis opera
tantę est mansuetudinis . atq; tam placide est lenitatis .
ut quos maiestatis quoq; contra se reos conspexerit . non
facile punit & aduersus se insurgentes diuino quodam
animo dimittit . in eadem familiaritate quam ante ha-
buerit . & ut paucis agamus . cunctis benignus & cō-
munis est : adeo ut quemadmodum de Traiano legitur
non pauci nec parue auctoritatis uiri eum quia cōmunis
plurimum foret sepe inculpabant dicentes illud Valerij
maximi . Reges suis subditis familiarissimos ac com-
munes esse non oportere . quia quicquid in excelsis fasti-
gio positum est ut sit uenerabilius humili & familiari
consuetudine uacuum esse conuenit . Ad quę Henricus
respondit . talem debere esse Principem priuatis . quales
esse sibi Principes priuatis optasset : Nec putabat hu-
manitate . ipsam quoq; regiam dignitatem perdi . sed
augeri : illis non assentiens qui credunt auctoritatem
Principis emoliri . si familiarem se suis reddit . cum per
eam modestam quidem subditis carior fit : Ceterū cum
sepe a multis lepide argueretur qd non regio sed cōmuni
uteretur habitu . respondit quia regalis dignitatis . alius
debet esse testis q̄ purpurea aut preciosa uestis : addens
quia satis turpe uidebatur Principi non reꝝ aut uirtutis
excellencia . sed solo habitu . uelle a priuatis differre .

Rursus Henricus omnibus equus . ad iram tardus ad
misericordiam pronus : Vane glorię contemptor rarus
in sermone . & loquendo patiens auditor . nullius im-
prudenciam despicit . prudentiam in quouis homine .
etiam humilis conditionis plurimum commendat : Hic
Henricus suos secumq̃ connutritos uehementer dilexit
sed inter ceteros dum puerilibus & teneris annis ageret
duos secū nutriuit nobiles iuuenes de antiqua & clara
familia ortos . Videlicet Iohannem Pacheco & Petrum
Giron . quos suis uirtutibus carissimos habuit . natura-
liter enim ut inquit Aristoteles : Nobiscum connutritos
& conuersatos diligimus nostra eis cōmunicantes : illos
itaq̃ plurimum sublimauit . Nam alteri marchionatum
de Villena . deinde magistratum sancti Iacobi de Spata
alteri magistratū de Calatraua conferri obtinuit ac plura
alia dominia contulit : Nec predictis regia liberalitas &
munificentia contenta est . sed & plurimos alios nobiles
ut uirtuti deditos uiros exaltauit . inter quos plurimum
dilexit Michaelem Lucas & Beltrandum de la Cueva
hunc ducem de Alburquerque alterum comestabilem cre-
auit : Imitatus magnū Alexandr̃ : qui ut ait Iosephus :
& apud Machabeos legimus . licet uxorem pregnantē
& cognatos reliqueret . eos tamē nobiles qui secū nutriti
fuerant in iuuetute sua . intantum dilexit ut eos ad huc
uiuens plurimum exaltauerit : quibus & regna diuisit
Sed & Augustum imitatus . de quo aiunt annalia . quia
suos tantum dilexit . ut eos tam magnificis euexerit ho-
noribus ut pene suo equaret fastigio . Deniq̃ hic Hen-
ricus elegit sibi consiliarios excellentes uiros in utroq̃
statu . Inter ecclesiasticos dilexit . plurimum etiā ante q̃
esset assumptus . D. Alfonso de Fonseca . primo Epis-
copum Abulē . demum archiepiscopum Hispalē . D.
Ludouicum de Acūna Episcopum Burgē . & successiue

regnum adeptus acceptum habuit . D . Petrum Gundisalui de Mendoga Episcopum Calagurritan . postea Saguntin . uiros eximie nobilitatis doctrine & prudentie & plurimos alios nobiles prestantes uiros . Rursus ut ceteras Henrrici uirtutes omittamus . temperatus admodum & sobrius est . blandimentorum & balneorum inscius eos plurimum deridens qui capillorum tantam curam gerunt ut pigmentis & assiduis lotionibus licet non sine capitis discrimine tam crebro terguntur . quousque flauos crines aut calamistratos conficiant : & quos natura nigros effecit arte aureos reddere conantur : Damnans Aurelii comodi imperatoris clementiam qui ut ait Iulius Capitolinus tam diligens ut capillos coloris aurei faceret . fuisse fertur . ut capiti aurum respergeret . quo magis coma illuminata flauesceret : sed nec minus uituperat Commodum Antoninum etiam imperatorem . qui eodem Iulio teste septies & octies caput in die lauabat atque in ipsis balneis edebat . quibus delicamentis nihil corporibus humanis funestius atque crudelius esse potest : ueluti que corpus debilitant : animosque effeminant atque ad res bellicas imbecilles & fragiles homines reddunt . Nam ut pulchre Seneca ait . quia blandimentis balneorum ceterisque corporis delicamentis permademus : cuncta dura & difficilia iudicamus . agunt enim ut quod non diu possumus breui frui desinamus : Demum in sobrietate ciborum & potus Henrricus tanta parsimonia utitur : ut imitetur Augustum Cesarem . qui uulgarem panem & caseum bubalinum manu pressum & cetera lacticia appetebat : uini potum Henrricus abhorret : Memor quia dei uoce uini usus Regibus prohibetur : eo dicente O Lamuel noli uinum dare Regibus ne forte obliuiscantur iudiciorum dei . Idque agit non repugnante natura . sed suadente uirtute : Interrogatus sepe cur uino non uteretur cum posset

169

ait nihil pulchrius suauiusq; in homine q̄ illud summere
quod delectat : imitatus Romulum uini parcissimū qui
cum in cōuiuio parum biberet . et amici dicerēt o Romule
Si omnes sic biberent uilius esset uinum . Imo inquit ca-
rius . si quantum & quale quis uellet biberet . Aiunt
deniq; eundem Henrricum facetum . sed eterna cōmen-
datione dignum dixisse uerbum . Cum enim in ualle
Granate ubi intēsi sunt calores in eius exercitu uinū defi-
ceret . querela ad eum delata . satis inquit a nobis prouisū
est de optimis aquis ne homines siciant . Simile August-
tum dixisse legimus : Rursus Henrricus post bellica ex-
ercitia armoniis ac concentibus musicalibus admodum
delectatur . uenationi plurimum deditus . cuius exercitio
& pro eius incolumitate ac suę rei publice utilitate utinā
parcius insudaret . Nam ut ait ethicus id unumquemq;
debet maxime quod est cuiusq; maxime . non enim ad
siluas aut perturtēdas aut incollēdas . sed urbes uisendas
atq; regendas Princeps assumitur . quia ut de Esau Po-
licratus ait ad res politicas uix conuersabilis esse potest
actu ; qui siluestris est in collaru . Fateor non semper ue-
natio in culpa est . Plerūq; enim ocii inbertiam fugiunt
qui laboribus membra asuescunt . quare ipsa uenatio ex
persona loco & tempore pensanda est . illa profecto in
Rege laudanda atq; lustranda est uenatio . non quę aprū
calidoneum ut meleager aut apin taurum ut Cambises
aut ceruas ut Euripides uenabulo percutit . sed quę ut
alter Augustus uastatores & hominū oppressores uena-
tur atq; insequitur . Refert enim Polibius Traianum .
Augustum dicere solitum illam congruā principātibus
uenationē non bestis aut feris certamen sed hominibus
terrorem indicere nec cum innocuis animātibus dimi-
care sed cum nocentibus & scelestis hominibus cōfligere
illa enim siluas ornant . hii regna & urbes depopulant

Illā fruges uastant . hii uitam moresq; hominū dissoluūt
preclare igitur Themistodem dixisse Policratus ait a fre-
quentibus uenationibus & leuioribus ludis Principes
fore arcendos . ne res publica ludere uideatur detrimen-
tumq; relicta grauitate patiatur .

Capitulum . xxx . de hiis que acciderunt in
ecclesia tempore huius Henrici & de Romanis
Pontificibus qui eo regnante preſuerunt presertim
de Calixto . Pio ac Paulo . ii . & de eorū laudibus
preclarisq; gestis & de opusculis auctoris hanc his-
toriam compilantis sub eisdem Pontificibus &
eorum iussu editis . Tandē agitur de Frederico
iii . imperatore & de duplici eius aduentu ad
urbem Romanam .

OSTREMO adducenda sunt breui stilo : que
huius Henrici . iiii . Regis Castellę & legionis
temporibus in ecclesia dei & in imperio acciderunt &
de Romanis Pontificibus . qui tunc ecclesię Romanę
preſuerunt . Eiusdem igitur Henrici tempore obiit Ni-
colaus Papa . v . & successit Calixtus . iii . natione Hispa-
nus de regno Valentię . Hic Pontifex genere nobilis de
domo dicta de Boria . doctissimus iurista fuit feruidus
admodum in expeditione contra Turcum & plurima
compleuisset si dies non defecissent : Sedit autem q̄tuor
fere annis : eo itaq; in bona senectute uita functo assup-
tus est Pius . ii . die . xxx . mensis augusti anno domini
M . cccc . lviii . hic Pontifex natione Senensis natus in
oppido Corsignano . Quod paulo post idem Pontifex
ciuitatis titulo lustrauit & Pientiam a Pio nomine suo
appellari iussit . ubi ecclesiam cathedralem erexit : con-
struxit atq; dotauit : palaciumq; insigne atq; superbum

170
edificauit : Fuit hic Pontifex orator disertissimus & in
aula Alberti demū Frederici.iii. imperatoris moderni nu-
tritus eiq; acceptus : tandem Cardinalis effectus est &
parum post ad summum Pontificatum assumptus : huic
Pontifici Henrici Castellę regis predicti iussu & regnoꝝ
suorum nomine : Ego ipse tunc Episcopus Ouetēn purā
debitam ac solitam reuerentiam & obedientiam prestiti :
Hic Pontifex dum esset in Papatu inter ingentem nego-
ciorum molem studio aliqua orula uaccabat : historiāq;
refertissimam & aliqua opuscula preclare ingentiq; ele-
gantia descripsit : eaq; mihi suo referendario anteq̃ edita
forēt cōmunicare dignatus est : Rursus fuit Pontifex ipse
gelatissimus belli & expeditionis contra perfidos Turcos
& aduersus eorundem impietatem generalē & famosam
indixit cruciatam & passagium cui se debilem uiribus
sed animo fortem personaliter exhibuit : Verum peccatis
cristiani populi sed & ignauia atq; dissidia infeliciter res
acte sunt : Nam cum apud Anthonam urbē maritimā
transfretandi animo moram traheret . expectans aduē-
tum quorundam Principum & magnatū qui personaliter
uenire aut prestidia ferre polliciti erant : conspiciens nullā
superesse spem de illorum aduentu atq; succursu : Con-
sternatus animo & agrauato morbo corporali ex huius-
modi mestis animi accidentibus : tandem ut deo placuit
spiritum exalauit : me tunc in eadem ciuitate manente &
ad trāssfretandum cum eodem Pontifice parato : Obiit
aūt . xiiii . die augusti anno Cristi incarnationis . M .
cccc . lxxiii . prestuit annis . vi . Illico itaq; domini Cardi-
nales cum tota curia Romam se cōferunt super electione
futuri Pontificis : qui conclaue ingredienti . Sic dispo-
nente diuina clementia unanimiter & concorditer per uia
spiritus sancti elegerunt Sanctissimū . D.N . dominum
Paulum secundum natione Venetum , qui nunc feliciter

deo auctore præsidet . hic Pontifex genere nobilis atq̃
patricius . sed uita & moribus illustrior . nepos quidem
fuit beate memorię Eugenii Pape . iiii . & ita ex una no-
bili gloriosaq̃ domo duplex pontificatus egressa est dig-
nitas & dum in illo meror uniuersas tenuit q̃ raptus sit
in isto gaudium successit . q̃ assumptus est . quo fit ut
utriusq̃ Pontificis laudum gloria uniuersa populorum
ora cõpleat . Est igitur huic Pontifici uirtus animi ingēs
sed & forma corporis uenustissima . illa prestat ut eum
opporteret Pontificem maximum fieri : hæc ut deceret in
principio pontificatus sui Romanam curiam omni si-
monię & extortionis labe seuerissime purgauit : cunctosq̃
officiales ac curiales reformauit : domumq̃ habuit mun-
dissimis atq̃ honestissimis uiris refertam : Ceterum cõtra
perfidios Turcos Vngarię regi ac pluribus Principibus
& communitatibus assidua nec parua præsidia elargitur
In ecclesię uero gubernatione nedum fortunatissimus est
sed summa experientia prudentia & uirtute præstantissi-
mus : deniq̃ clementissimus & omnium indulgētissimus
ad pacē deniq̃ pronus : Nam italiam dissidiis plurimis
incensam : summa cum industria bis paccauit : Demū
quibusdam tyrannis a terris ecclesię expulsis non paucas
nec paruas urbes & terras ditioni ecclesię Romane ad-
iecit : Hic felicissimus Pontifex qua die apicem summi
Pontificatus assumpsit . de sacri collegii assensu non sine
singulari confidentia me indignum sed fidum præfectū
Castellanum castri sancti angeli de urbe instituit . quippe
qui localia & ecclesię Romanę thesauros fidei meę cõ-
misit : deinde pro sua animi nobilitate & munificētissima
liberalitate meipsum indignum primo ad gamorēn eccle-
siam : deinde ad Calagurritanam . tandem ad Palenti-
nam transtulit : Verū cum iussu suę Sanctitatis pluribus
annis Castri præfati sancti angeli curā & administrationē

171

gererem : ubi satis otii supererat de eiusdem suę Beatitudi-
nis mandato ad gloriam omnipotentis dei & ecclesię
dei exaltationem & decorem ac ueritatis dilucidationem
nonnulla opuscula inculto rudicę eloquio edidi . Primo
librum magni uoluminis dictum defensorium status
ecclesiastici cōtra querulos emulos & detractores Pręlator-
rum & clericorum diuisum in decem tractatus : Item
librum de paupertate Crusti & apostolorum & an Cris-
tus & apostoli mendicarunt & quo sensu dici potest eos
mendicasse . Ibi denicę deducitur Pręlatos & clericos
modernos non deuiare a uita apostolica . licet obtineant
propria : possessiones : & prebendas distinctas & q̄q̄ se-
gregatum in domibus propriis habitent . nihilominus
eos uitam communem a sanctis patribus institutam
ducere censendos fore : Rursus iussu eiusdem Pontificis
edidi librum . Vbi agitur an sine peccato fideles licite fu-
giant a locis . ubi seuit pestis : Item librum de monar-
chia orbis in quo ostenditur apud Romanū Pontificem
residere ueram orbis monarchiam : Demum in eodem
libro in secunda parte deducitur : Reges Hispanię &
Francię non fore Imperatori subditos : Agitur etiam per
quę quādo & quomodo Reges delinquētes puniri possūt :
Item librum defensorium istius libri monarchię contra
quosdam detractores super eisdem & aliis utilibus ma-
teris : Item librum apparatus siue commenti super bulla
cruciate indictę per Papam Pium contra perfidos Tur-
cos : Item librum super commento bullę depositionis
Regis Bohemię per Sanctissimum dominum Paulum
secundum publicate : Item librum de remediis afflictę
ecclesie militantis : in quo adhibentur remedia contra
omnes persecutiones quas ecclesia ab exteris & domesti-
cis patitur . Item librum dictum speculum uite humanę
de prosperis & aduersis dulcibus & amaris omnium

statuum uitę mortalis . tam in statu spiritali q̄ temporalis
Item librum de regno diuidendo & quando primogenitura sit licita : Item librum de pace & bello & de necessitate & utilitate bellorum : Item librum de eruditione puerorum : Item librum confutatorium sectę & superstitionis machometi & quorundam errorum contentorum in quibusdam epistolis per quendam eloquentem oratorem missis perfido Turco : Item librum dialogi de auctoritate Romani Pontificis & generalium conciliorum & de pena subtrahentium obedientiam a sede apostolica & de remediis scismatum : Item plurimos alios tractatus & epistolas . quę siquidem opuscula eidem Sanctissimo Pontifici pro maiore parte dedicata sunt : & sub illius glorioso & eterno nomine potius q̄ studio & ingenio meo conquiescunt : Nec me solum sed ut alter Esdras uel Rex Ptolomeus : plures doctissimos & studiosos uiros ad scribendum inuitat quippe allicit atq̄ remunerat : Sed de huius Pontificis gloriosis gestis laudibus & preconiis : alibi dicimus : huius itaq̄ Pontificis ac Regis Henrici prelati tempore sedit in imperio Fredericus . iii . Austrię dux : hic ante susceptum imperium Ierosolimam deuote uisitauit Alberto fratre & comitibus Cilię sociatus : Adeptus autem imperium cum germanos quadam neutralitate quę potius subtractio obediętię uidebatur frui cōspiceret : & diuisam ecclesiam reperisset . conuenticulū apud Basileā congregatū abire iussit : Vnde secuta est totaliter desiderata unio ecclesię : cum Vngaris aliquo tempore bellauit : & aliqua castella obtinuit sed & non parua ab eis damna consequutus est . uxorem duxit sororem Regis Portugalię nomine Leonoram sanguine & moribus inclitam : Hic ut diximus Romam uenit & diadema a Nicolao . v . suscepit . Deinde uisitauit Alfonso regem Aragonum

& Sicilię uxoris auunculum a quo honorifice apud Neapolim receptus : tandem Alemaniam feliciter rediit : Demum anno domini . M . cccc . lxxix . deuotionis & peregrinationis gratia Romam & apostolorum sacralimina uisitauit qui ab eodem Sanctissimo Paulo . ii . summo Pontifice solēnissime receptus est : Illūq; in suo apostolico palacio humanissime & curialissime locauit : & quādiu Romę fuit sibi & gentibus suis lautissime expensas ministravit : & in recessu spiritualibus & temporalibus muneribus eum magnifice donauit : Agimus iam huius historie finem sub eodem Henrico . iiii . Verum quia septies in die cadit homo : Exorandus est altissimus per quem Reges regnant ut hunc Henricum . iiii . custodiat protegat & defendat . ut quę feliciter incepit feliciter expleat . illicq; intellectum uires & conatum tribuat . quatenus se & subditos in uia pacis & salutis eterne dirigat eo prestante . Qui est benedictus in secula . amen .

De mandato . R . P . D . Roderici Episcopi
Palentini auctoris huius libri . Ego Vdalricus
Gallus sine calamo aut pennis eundem
librum impressi .

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

De...
...
...
...

Incipit tabula materiarum & rererum contentarū in hac historia Hispanica in qua non solum de situ & ubertate eiusdem prouincie ac inicio principatus necnon regum successione & claris successibus agitur. sed de priscorum romanorum : grecorum & aliorum antiquorum clarissimis gestis dictis & documentis ad cuiuslibet mortalis instructionem.

Incipiunt Capitula & materie :
prime partis historie hispanice.

Capitulum primum de laudibus & preconiiis prouincie & terre hispanie quo ad aeris & patrie salubritatem.

Capitulum secundum de Hispanie laudibus quo ad terre feracitatem & aliarum rerum ubertatem que naturales efficiunt diuicias.

Capitulum tertium de Hispanie preconiiis quo ad auri | argenti & aliorum metallorum ceterarumque rerum copiam que industriales opes comparant.

Capitulum quartum de Hispanie laudibus quo ad gentis religionem : fidem : amicitiam : humanitatem : strenuitatem & ceteras uirtutes.

Capitulum Quintum de Hispanie situ & descriptione respectu ceterorum climatum & regionum orbis.

Capitulum Sextum de eiusdem Hispanie situ & descriptione respectu particularium prouinciarum in ea sitarum seu diuersorum regnorum in ea creatorum.

Capitulum .vii. de iniciis antiqui principatus & monarchie Hispanie quanto tempore per unum regem aut per plures Hispania fuit gubernata.

Capitulū .viii. de ingressu regum Gothorū in Hispania & quomodo Vandalos & alias gentes ab Hispania expulerunt & de preclaris uirtutibus & gestis gentis Gothorum & de laudibus eorum.

¶ Capitulum .ix. de origine gentis Gothorum & illorum principatu . & de illorum claris gestis .

¶ Capitulum .x. de origine Vandalorum & Hugnorum & de illorum principatu & claris gestis .

¶ Capitulum .xi. de origine regnorum & regum Hispanie post miseram eius cladem & a quo tempore & quomodo diuersa regna in eadem Hispania erecta sunt & de ortu & initio uniuscuiusq; regni & a quo incepit . & primo de origine regni & regum Legionis & Castelle .

¶ Capitulum .xii. de origine regni & regum Nauarre & quomodo & a quo inceperunt .

¶ Capitulum .xiii. de origine regni & regum Aragonie Valentie & Cathalonie & a quibus & quomodo initium habuerunt & de unione eorum .

¶ Capitulum .xiiii. de ortu & initio regni & regum Portugalie & quando & quomodo & a quibus inceperunt .

¶ Capitulum .xv. de ortu & initio regni & regū Granate . & quando & quomodo inceperunt .

¶ Capitulum .xvi. quomodo omnes reges regnorum Hispanie ducunt originem ex trunco & stirpe regum Castelle & Legionis .

¶ Capitulum .xvii. quomodo in regno quod hodie appellatur Castelle & Legionis residet titulus & nominatio regum Hispanie .

¶ Incipit Secūda pars in qua adducūtur successiones & successus regum Gothorum qui regnarunt in Hispania usq; ad irruptionem eius & iterum usq; ad Pelagium & de his que eorum temporibus occurrerūt .

¶ Capitula & materie Secunde partis .

¶ De Athanarico primo rege Gothorum & quomodo

Honorius Imperator concessit Galias & Hispanias ut eū
ab Italia pelleret & de sedente in cathedra Petri & in imperio

**De Alarico . ii . rege Gothorum & quomodo Romam
cepit atq; uastauit prohibens ne ecclesiam inuaderent : &
de eius deuotione .**

**De Athanarico . iii . rege Gothorum qui primus ex gēte
Gothica Hispanias arcessiuit & quomodo Vādalos per/
sequitur & de sedētibus in Romana cathedra & imperio**

De Sigerico . iiii . rege Gothorum .

**De Vualia . v . rege Gothorum & quomodo Affricam
afflixit & obsedit yponam sub quo beatus Augustinus
feliciter obiit .**

**De Tēderedo . vi . rege Gothorū & quomodo ab Athilla
rege Hugnorum fuit interfectus in famoso bello circa cā/
pos Cathalnicos & tandē quomodo Athilla fuit uictus
& fugatus & de morte eius .**

De Turismūdo . vii . rege Gothorū in Hispania regnāte .

**De Theoderico . viii . rege Gothorū in Hispania regnāte
& quomodo apud Astoricā in Hispania prostrauit Re/
thiarium regem sueuorū & quomodo iste Theodericus
effectualiter primus inter Gothos in Hispania regnauit
& de sedentibus Rome & in imperio .**

**De Henrrico . ix . rege Gothorum qui primus leges Go/
thicas scriptis redegit .**

**De Alarico . ii . decimo rege Gothorum in Hispania re/
gnāte & quomodo fuit uictus a quodā principe Gallia/
rum apud Pictauim & de sedētibus Rome & in imperio**

De Geselarico . xi . rege Gothorum in Hispania regnāte .

**De Theodorico . xii . rege Gothorū in Hispania regnāte
durante puericia Amalarici nepotis sui cui postea regnū
Hispanie restituit : & quomodo fuit Arrianus & regna/
uit simul in Italia & Hispania & Boetium senatorē iussit
interfici & de sedentibus in cathedra Petri & imperio .**

- ¶ De Amalarico .xiii. rege Gothorū in Hispania regnāte & quomodo occiditur a Giliberto rege Francorum & de sedentibus Rome & in imperio .
- ¶ De Theudio .xiiii. rege Gothorum in Hispania regnāte & quomodo fuit ingratus Amalafenti consanguinee sue quam interfici iussit & quomodo Iustinianus imperator per Belisarium eius mortem uindicauit .
- ¶ De Theudifela .xv. rege Gothorū in Hispania regnāte & quomodo fuit nequissimus & apud Hispalim suorum cōiuratione occiditur & de pulchris uerbis ad eius uxorem prolatis .
- ¶ De Agilla .xvi. rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo fuit extinctus in bello apud Cordubā propter irreuerentiam ad sacra templa & de sedentibus Rome & in imperio .
- ¶ De Athenagildo .xvii. rege Gothorum in Hispania regnante & de prodigiis suo tempore occurrentibus & de causa eorum & de sedentibus Rome & in imperio .
- ¶ De Linba .xviii. rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo fratrem suum consortem fecit in regno .
- ¶ De Leonogildo .xix. rege Gothorū in Hispania regnāte & quomodo suis uictoriis regnum ampliauit cuius tempore regnum sueuorum deletum est & quomodo Romanos prostrauit apud Legionem quā sic appellauit ex suo nomine & cum esset heresi Arriana respersus filium suū Hermegildum cristi martirem fecit & de eius filii in fide cristi constancia & de sedentibus Rome & in imperio .
- ¶ De Recaredo cristianissimo .xx. rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo suo tempore floruerunt gloriosi doctores Leander : ysidorus & Fulgentius quorum sapientia & fide heresis Arriana in concilio Tolletano extirpata est assistente eodem Recaredo : & de ingenti uictoria eius cōtra Gallos & de sedentibus Rome & in imperio

- De Luiba .xxi. rege Gothorum in Hispania regnante .
- De Viterico .xxii. rege Gothorum in Hispania regnante
& quomodo propter eius nequicias a suis interfectus est
& de sedentibus in cathedra Petri & de Eraclio imperatore
cuius tempore incepit secta Machometica .
- De Gundamiro .xxiii. rege Gothorum in Hispania regnante
& de gestis suo tempore .
- De Sissebuto .xxiiii. rege Gothorum in Hispania regnante
& de illius summa religione & de zelo ad fidem catholicam
& de conciliis Tolletanis suo tempore celebratis cuius tempore
heresis Acefalorum presente beato ysidoro in concilio
Hispalen extincta est & de uirtutibus huius regis &
de sedentibus Rome & in imperio .
- De Recaredo secundo .xxv. rege Gothorum in Hispania
regnante .
- De Suyntilla .xxvi. rege Gothorum in Hispania regnante
& quomodo exclusis uestigiis romanorum monarchiam
Hispanie adeptus est & de illius uictoriis & uirtutibus
& de sedentibus Rome & in imperio .
- De Sisenando .xxvii. rege Gothorum in Hispania per
tirannidem regnante .
- De Suyntilla .xxviii. rege Gothorum in Hispania regnante
cuius tempore concilia Tolletana fuerunt frequentata &
de sedentibus Rome & in imperio .
- De Tulga .xxix. rege Gothorum & de uirtutibus eius .
- De Vindasuindo .xxx. rege Gothorum in Hispania regnante
& de uniuersalibus conciliis suo tempore congregatis
contra Manicheos & alios hereticos : & de occurrentibus
eius tempore & de sedentibus in cathedra Petri
& imperio .
- De Recansuindo .xxxi. rege Gothorum in Hispania regnante
& quomodo suo tempore sub Eugenio Tolletano
Archiepiscopo fuerunt celebrata aliqua concilia apud

Tolletum & quomodo sanctus Illefonfus successit Eugenio in sede Tolletana & de huius presulis scientia & uirtutibus & de sedentibus Rome & in imperio .

De Banba . xxxii . rege Gothorum in Hispania regnate & quomodo Paulum grecum ei rebellantem captiuauit apud Neumasum & quomodo inuidorum emulatione uenenatus fuit : & tandem monachus effectus est . agitur etiam de mirabili eius assumptione & de his principibus qui sepe ex humili loco assumpti sunt .

De Eringio . xxxiii . rege Gothorum in Hispania regnate quo tempore tria concilia Tolletana sub Iulliano Tolletano presule celebrata sunt & de sedentibus Rome & in imperio .

De Egica . xxxiiii . rege Gothorum in Hispania regnate & de occurrentibus suo tempore .

De Vitica . xxxv . rege Gothorum in Hispania regnate & de uiciis & iniquitatibus eius & quomodo peremit quosdam ex genere nobili Gothorum descendentes & quomodo se dedit libidinibus & indulgit clericis ut quotquot mulieres uellent reciperent & de facetis & memorandis uerbis ad eum prolatis .

De Costa . xxxvi . rege Gothorum in Hispania regnate & quomodo Viticam oculis & regno priuauit & de sedentibus Rome & in imperio .

De Roderico . xxxvii . & ultimo Gothorum rege in Hispania regnante & de infelici diruptione & clade Hispanie tempore suo occurrenti & de causis dicte cladis & de uindicta & malis que ex ea sepe proueniunt & de lacrimosa lamentatione prefate desolationis Hispanie & de inuectiua contra perfidum Iullianum comitem cepte : & quare Rodericus dicitur ultimus rex Gothorum & de sarracenis qui post eum in Hispania regnarunt usque ad Pelagum & de pulchra astucia cuiusdam sarraceni regis Sibilie

& de sedentibus in cathedra Petri & imperio .

Incipiunt Capitula & materie huius tercie partis historie Hispanie in qua adducuntur successiones & successus regum Hispanie post eius irruptionem incipiēdo a Pelagio usq; ad tempora Fernandi . iii . qui Bethicam a Mauris recuperavit .

Capitulum primum de Pelagio primo rege in Hispania post eius cladem & de desolatione a Mauris facta & de genealogia eiusdem Pelagii a regibus Gothorum & de preclaris gestis suo tempore .

De exemplis romanorum & aliorum qui patriam a periculis liberarūt & de sedentibus ī Romana sede & imperio .

Capitulum . ii . de Fasilla . ii . rege Hispanie post dictam cladem & quomodo ab urso extinctus est .

De exemplis antiquorum qui cum feris imprudenter pugnarunt & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . iii . de Alfonso primo dicto catholico . iii . rege post cladē Hispanie & de eius genealogia & gestis .

De zelo antiquorum romanorum & aliorum exterorum in restauratione patrie & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . iiii . de Froila primo qui quarto loco post cladem Hispanie regnavit & de eius genealogia & gestis .

De sevicia quorundam cesarum romanorum & aliorum priscorum quam in suos regnandi causa exercuerunt & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . v . de Aurelio Quinto rege hispanie post cladem & qualiter cohercuit seruos rebellantes : & de severitate antiquorum erga insolentias seruorum .

Capitulū . vi . de Silo Sexto rege Hispanie post eius cladē . De pena ignobilē pacem facientium & de exemplis antiquis ad hoc .

Capitulum . vii . de Mauregato . vii . rege Hispanie post
eius cladem & de indignis gestis suo tempore .

De boni & mali principis differentia & de exemplis an-
tiquorum qui ignobiliter tributa dederunt hostibus & de
sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . viii . de Veremundo primo qui . viii . loco
in Hispania post cladē regnavit & nepoti regnū dimisit .

De exemplis antiquorum qui imperium & regna aliis
renuntiarūt & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . ix . de Alfonso secundo cognominato Casto
qui fuit . ix . rex post Hispanie desolationem & de gestis
suo tempore & quomodo fuit magnus edificator tēploꝝ .

De exemplis antiquorum templa & sacra loca edifican-
tium & de uirtute castitatis & de sedentibus in Romana
sede & imperio .

Capitulum . x . de Ramiro primo qui fuit . x . rex post
Hispanie cladem & de gestis suo tempore .

De auxilio diuino uisibiliter prestito his qui pro lege dei
pugnant & de exemplis ad hoc & de sedentibus in Ro-
mana sede & imperio .

Capitulum . xi . de Ordonio primo qui in Hispania . xi .
loco regnavit post eius cladem & de gestis suo tempore
& de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xii . de Alfonso . iii . cognominato magno
qui . xii . rex fuit in Hispania post illius cladem & gestis
nobilis uiri Bernardi del carpio & de gestis suo tēpore .
De ingratitude principum erga fideles Vasallos & de
inuidia quam paciuntur egregia facientes & de exemplis
antiquorum ad hoc .

De fatuitate eorum qui mortem timent ut illecebris fru-
antur & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xiii . de Garzia primo qui fuit in Hispania
. xiii . rex post eius desolationem & de gestis suo tēpore .

De preclaris exemplis antiquorum qui spolia hostium deo consecrarunt & de religione principum & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xiiii . de Ordonio . ii . qui . xiiii . loco in Hispania regnavit post cladem & de gestis suo tempore .
De fide seruanda hostibus & de exemplis antiquorum qui fidem hostibus fregerunt & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xv . de Froila . ii . qui fuit . xv . rex in Hispania post cladem & de sedentibus eo tempore in Romana sede & imperio .

Capitulum . xvi . de Alfonso . iiii . qui in Hispania . xvi . loco post cladem regnavit & de gestis suo tempore & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xvii . de Ramiro . ii . qui in Hispania . xvii . rex fuit post cladem & de gestis suo tempore & de innumera multitudine hostium ab eo cesorum .

Quando est utile hostes contra alios hostes conducere & de uitanda cupidine spoliatorum hostium .

De clementia erga suos rebellantes & de exemplis antiquorum quomodo benignitatis conciliat suspectos & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulū . xviii . de Ordonio . iii . qui in Hispania . xviii . loco post cladem regnavit & de gestis suo tempore .

De fide uxoria & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulū . xix . de Ordonio . iiii . qui in Hispania . xix . loco per tyrannidem regnavit post cladem .

De misera condicione tyrannidis & de auaritate regnandi & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xx . de Sancto primo qui primus rex fuit Legionis & magne partis Hispanie & de excessiua pinguedine illius & quomodo fuit curatus & qualiter Castella

fuit liberata a subiectione regni Legionis & de sedentibus in Romana sede & in imperio .

¶ Capitulum .xxi. de Ramiro .iii. qui .xxi. loco regnauit in Legionis & magna parte Hispanie post cladem & de gestis suo tempore .

De incomodis que principes paciuntur si non secuntur consilia prudentum .

De auspiciis & prodigiis in bellis non timendis & ex quibus causis proueniunt & de sedentibus Rome & in imperio .

¶ Capitulum .xxii. de Veremundo .ii. rege Legionis & magne partis Hispanie qui post cladem .xxii. rex fuit & de uictoriis & gestis suo tempore .

De irreuerentia ad sacra templa acriter punita & de preclaris exemplis antiquorum ad hoc .

De seuera pena illorum qui manus ministris dei inferunt & de sedentibus Rome & in imperio .

¶ Capitulum .xxiii. de Alfonso .v. qui .xxiii. rex fuit in regno Legionis & magne partis Hispanie & de gestis suo tempore .

De damnato connubio inter fidelem & infidelem & de exemplis Romanorum & antiquorum qui talia temptarunt & de sedentibus in Romana sede & imperio .

¶ Capitulum .xxiiii. de Veremundo tercio qui in regno legionis .xxiiii. loco regnauit & quomodo post istum Castella fuit in regnum erecta .

De mirabili potentia & prouidentia dei in regnis transferendis & diuidendis & de exemplis sacre scripture & antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

¶ Capitulum .xxv. de Sancto dicto maiore qui .xxv. loco regnauit post cladem & quomodo fuit primus rex Castelle propter uxorem .

De punitione diuina illorum q sacra uiolant & de preclaris

exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxvi . de Fernando primo qui . xxvi . loco post cladem regnavit & quomodo in eo regna Castelle & Legionis fuerunt unita & de gestis tempore suo .

Quomodo sancti uisibiliter auxiliantur fidelibus sibi deuotis in bellis .

De somniis & qualiter sepe multa reuelantur in somniis .

De inuidia inter fratres & coniunctos gratia regnandi & de exemplis antiquorum ad hoc .

Capitulum . xxvii . de nobilitate & strenuitate Roderici de Biuar Cidi appellati & de uictoriis suis & quomodo a Mauris recuperauit Valentiam .

Et de multitudine hostium non timenda .

De remediis ad timorem expellendum a militibus & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxviii . de Sancto secundo qui . xxvii . loco post cladem Hispanie regnavit & de gestis suo tempore .

De moderanda uictoria & de documentis ad hoc .

De proditione cauenda & punienda & contra hostes commissa & de sedentibus in sede apostolica & imperio .

Capitulum . xxix . de Alfonso . vi . qui . xxviii . loco post cladem Hispanie regnavit & quomodo ab isto incepit regnum Portugalie & de gestis eius .

De iureiurando pernicioso in melius mutando .

De extirpandis & fugiendis blandimentis & balneis a uolentibus militare & de exemplis ad hoc . uide etiam sub Henrico . iiii . in quarta parte .

Capitulum . xxx . de Geloira & Hurraca filiabus Alfonsi . vi . & de prole earum & quomodo Alfonsus rex Aragonum eandem Vrracam duxit uxorem satis impudicā & qualiter uterq; propter irreuerentiam ecclesie pessima

morte obierunt & de Ramiro monacho electo in regem Aragonum .

Item quomodo sepe ignoramus nostra incomoda omnibus nota & de exemplis ad hoc .

Item de his qui ex paruo statu repente assumuntur ad regnum & de exemplis ad hoc .

Item quomodo non est illudendum regibus & de exemplis ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxi . de Alfonso . vii . intitulado Imperatore qui . xxix . loco post cladem regnavit & de eius singulari iusticia ad pauperes & quomodo regna iterum diuisit .

Quomodo propter peccata populi regna diuiduntur & de documentis ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxii . de Sancto . iii . Desiderato appellato qui post irruptionem Hispanie . xxx . loco regnavit & de uirtutibus & gestis suis .

Item de pietate & amore ad fratres & propinquos & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxiii . de Fernando secundo qui post cladem Hispanie . xxxi . loco regnavit in Legionem & frater eius Sancius in Castella & quomodo fratre mortuo temptauit expellere Alfonso nepotem a regno .

De singulari memoranda fide Vasallorum ad principem suum & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxiiii . de Alfonso . viii . qui post cladem Hispanie . xxxii . loco regnavit & de clarissima eius prole & bellis & uictoriis suo tempore occurrentibus .

Item de felicitate bonorum filiorum qui patres imitati sunt & de exemplis antiquorum ad hoc .

Item de cauenda arogantia & insolentia uerborum in magnis uiris & pulchra contra huiusmodi iactantiam .

Capitulum . xxxv . de gloriosa uictoria Alfonsi . viii .

contra sarracenos in illo famoso bello de nauibus Tollose & quomodo crux cristi uisibiliter opem tulit & de multitudine cesorum in illo bello .

Commemorantur etiam cedes famose & numerose antiquorum bellorum romanorum & aliorum .

Capitulum . xxxvi . de his que acciderunt regi Alfonso . viii . post bellum nauium Tollose & de ciuitatibus quas acquisiuit & de singulari facione circa arcem de gorita & de obitu eius .

Item de patientia principum in audiendis impugne conuiciis a suis & de exemplis ad hoc & de sedentibus in sede Romana & imperio .

Capitulum . xxxvii . de Alfōso . ix . qui post destructionem Hispanie . xxxiii . loco regnauit & quomodo in isto Alfonso regna iterum fuerunt unita .

Item de fide & constanti perseuerantia Castellanorum & arcium custodum & de preclaris exemplis & documētis ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxviii . de Henrico primo qui post cladē Hispanie . xxxiiii . loco regnauit & de intempestua eius morte .

Item de incomodis que plerumq; proueniunt ex coniugiis inter sanguine coniunctos .

Capitulum . xxxix . de gloriosissimo rege Fernando qui post cladem Hispanie . xxxv . loco regnauit in Castella & Legionē & quomodo utrūq; regnum fuit in eius persona unitum & de claris eius filiis & qualiter Bethicam totam recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus .

Item quales debent esse reges erga diuinū cultum & quomodo debent bella gerere & de preclaris exemplis sacre scripture & antiquorum ad hoc .

Item de utilitate exercicii & usus armorum & de documētis ad hoc .

Capitulū . xl . de nonnullis incidentibus que huius Fernandi tēpore in diuersis partibus occurrerunt & de ortu pestifere parcialitatis in Italia uidelicet guelforum & gebellinorum & quomodo eo tēpore per Iacobū regē Aragonie Maiorica & cetera insule Baleares lucro fidei accreuerunt & de felici obitu huius Fernandi & de diuisione in imperio & fuit electus Alfonsus . x . huius Fernandi filius .

Item quomodo optimi principes non egent statuis manu fabricatis & de exemplis ad hoc & de sedentibus in sede Petri & in imperio .

Incipiūt Capitula & materie quarte partis historie Hispanie in qua adducuntur genealogie & successiones & gesta regū Hispanie post Fernandum . iii . qui Hispalim & totā Bethicam a Mauris recuperauit usq; ad tēpora Henrrici . iiii . nunc feliciter regnantis . agitur etiam de preclaris documentis & exemplis antiquorum romanorum & grecorum consimilibus ad gesta Hispanorum .

Capitulum primum de Alfonso . x . filio Fernandi . iii . & de Violanta eius uxore & quomodo temptauit aliam uxorē recipere & de exitu eius rei & de eius nobili prole ac de uirtutibus illius presertim & de solertia in legibus condendis .

Qui fuerunt primi qui grecis & romanis leges dederūt & qua ratione Hispani leges romanas recipiunt .

Capitulū . ii . de liberalitate huius regis Alfonsi & mira ad calamitosos compassione & quomodo grandi pecunia redemit imperatorem Constantinopolitanum a Soldano Babilonie & de claris eius uictoriis contra Mauros .

Qualiter principes se habere debent in largiendo & in conuiuuis & de preclaris exemplis & documētis ad hoc .

De compassione ad redimendos captiuos .

De constantia stupenda cuiusdam militis in custodienda arce & de exemplis ad hoc .

Capitulū . iii . quomodo Alfonsus . x . recuperauit oppida de Niebla & de Algarbe post longam obsidionem & singularem perseuerantiam & quomodo inconsulte liberauit regnum Portugalie ab eo tributo quo regibus Castelle tenebatur ut ad eius curias ueniret & de maximis scandalis propterea subortis .

Item quales debēt esse principes in augendo & non minuendo iura & honores regnorum suorum & de exemplis & documentis ad hoc .

Capitulum . iiii . quomodo hic Alfonsus . x . fuit electus Imperator Alamanie & de infelici exitu eius rei & de discordia inter sanctum Ludouicum regem Francie & eundem Alfonsum super iure regni & de causis discordie & quomodo fuit dissidium per matrimonium sedatum .

Item qualiter principes debent esse auidi glorie & magnarum rerum .

De multis inuidis qui doluerunt aliquid egregium ab aliis q̄ a se esse gestum & de exemplis ad hoc .

Capitulum . v . quare iste Alfonsus . x . dictus est astrologus & quomodo de sensu suo presumens opera dei dixit melius fieri posse & qualiter fuit diuinitus correctus & de infortuniis & incomodis que ex ea causa passus est .

Quomodo quis non est laudandus in uita & de exemplis & documentis ad hoc .

De arogantia uitanda in principibus . uide etiam sub

Henrico . iiii . penultimo capitulo .

De punitione eorum qui opera dei corrigunt & blasphemant & de exemplis ad hoc & de sedentibus suo tempore Rome & in imperio .

Capitulum Sextum de Sancto . iiii . filio Alfonsi & de

uirtutibus & uictoriis eius & quomodo recuperauit a Mauris Tarifam & alia loca & combussit magnā classē sarracenorum & qualiter Alfonso patrem uenientem de imperio non admisit ad regnum .

Item de ambitione regnandi & de punitione eorum qui patribus insidiantur in regno & de exemplis & documētis ad hoc .

Capitulum . vii . de quibusdam crudelitibus Sancii & de bellis & scandalis ex ea causa secutis & de singulari fidelitate nobilis Alfonsi Petri de Gusman obsessi in Tarifa qui passus est filium interfici ne arcem assignaret & de morte Sancii .

Item de cauendo tumultu in castris .

De astuciis ad animandū milites etiā suspectos ad bellū .

De disciplina militari seuerē tenenda in bellis .

De perseuerantia in sufferenda obsidione .

De fugienda corruptione pecunie & quomodo parentes & filii sunt deserendi ne fides offendatur & de exemplis & documētis ad hoc & de sedētibz Rome & in imperio .

Capitulum . viii . de Fernando . iiii . rege Castelle & Legionis & de mirificis uirtutibus domine Marie matris eius & quomodo omnes reges Hispaniarum disfidarunt eundē Fernandū impuberem & contra omnes optinuit . Item de pietate & cura materna ad filios & de documētis & exemplis antiquorum ad hoc .

Capitulum . ix . de uirtutibus Fernandi . iiii . presertim circa iusticiā ministrandā & de uictoriis eius & qualiter recuperauit a sarracenis Gibraltar & alia castra & de pulchra fabula quam quidam antiquus sarracenus sibi retulit & de subita eius morte ut creditur propter certas indeliberatas & festinas cedes nobilium .

Item de cauenda festinancia in sentenciis principum .

Item de consiliis sequendis per principes & de preclaris

De lamentabilibus sed memorandis uerbis Alfonsi ad suos tempore mortis prolatis .

De aliis prudentibus & grauibus sentenciis & futuris uaticiniis cuiusdam sapiētis ad Petrum cum summa libertate habitis & de diferentia inter regem & tyrannum .

Quod nulla laus immo uituperium est patri | iniquū filium licet heredem dimittere .

De optimo principe qui morti elegit pro augendo rem publicam & de exemplis & documentis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xiiii . de Petro primo rege Castelle & Legionis & de aliquibus dotibus nature eiusdem Petri & de uxore eius Blanca & de causis odiorum inter eum & eādem uxore | & de Petri innumeris crudelitibus & quomodo plurimos fratres & nobiles impie & iniuste occidi iussit .

Quomodo fuit maleficiatus cū uxore & an maleficio uel arte magica | odium uel amor induci possit & de exemplis & documentis ad hoc .

Capitulum . xv . de prole regis Petri & de quibusdā uiciis quibus sorduit & de seuiiciis quas in propinquos & regnicolas exercuit .

Quomodo crudelis non nisi occidendo tutus esse credit & de pulchris documentis & de exemplis antiquorum principum crudelium .

De pulchra similitudine eorum qui tyranno famulantur calculis compotorum & de condicionibus tyranni .

Capitulum . xvi . de singulari & detestanda cede iussu regis Petri facta de rege Granate dicto Rubeo & de aliis homicidiis nobilium & cuium apud Tolletum factis & de irreuerentia eius ad matrem & de aliis occurrentibus . Item agitur de principibus qui crudelitati addunt auariciam & rapacitatem .

documentis & exemplis ad hoc .

Capitulum . x . de Alfōso . xi . & de filiis & filiabus suis & de uictoriis eius contra reges Bellimarini & Granate & quomodo recuperauit a Mauris Alcala Lareal & alia castra & de seuis & repentinis cedibus quorundam magnatum & de ingratitude contra eos comissa .

Item de ingratitude principum erga bonos & fideles familiares & de exemplis ad hoc .

Capitulum . xi . quomodo Alfonsus emendatus de seuitia plurimum fuit humanus & magnificus & quomodo sublimauit quendam Aluarum Nunii de Osorio & de pessimo eius fine propter illius elationem .

Item de cauenda insolentia & superbia nobilium cum se prosperos uident & de exemplis ad hoc .

Capitulum . xii . de preclaris uictoriis Alfonsi . xi . contra reges Granate & Africe & de preciosis spoliis in bello habitis que Alfonsus per suos oratores Romano pōtifici transmisit & quomodo idem Alfonsus longo tempore obsedit las algegras quas recuperauit & de prodicione quam contra eum temptauit quidam sarracenus & de singulari clementia qua erga eum usus est & de exemplis ad hoc .

Quomodo principes debent consecrare deo & sacris tēplis spolia hostium & de preclaris exemplis ad hoc .

Item de perseverantia principum in iusta obsidione & quomodo famem & omnem aduersitatem debent pati .

Item de celo naturali ad patriam & per opositum de scelere contra naturam | pugnare contra patriam & de exemplis ad hoc .

Capitulum . xiii . qualiter Alfonsus . xi . predictus obsedit famosum oppidum de Gibraltar & de peste superuenienti in castris & de perseverantia in obsidione in qua tandem obiit relicto Petro filio suo herede in regnis .

De securitate seruanda a regibus his quos affelegant & de exemplis & documentis ad hoc.

Capitulum .xvii. quomodo Henricus & alii fratres regis Petri fugientes eius seuitiam regem Aragonum petierunt & de bellis inter dictum Petrum & regem Aragonum & fratres Petri & quomodo Henricus regni titulum assumpsit & regnum Castelle potenter ingreditur & de aliis occurrentibus.

Capitulum .xviii. quomodo rex Petrus & princeps de Gales cum copiis Anglicorum pugnaverunt cum Henrico qui pro ea uice uictus fuit & qualiter fugit in Franciam & relictis gentibus Petrum insequitur & tandem eum interfecit apud oppidum de Montiel & de aliis dignis rebus que pro tunc acciderunt inter eos.

Item quomodo princeps crudelis nunquam est tutus & clemens semper est bene sociatus & de exemplis ad hoc.

Qualiter crudelis crudeli morte sepe extinguitur.

Quod iniqua opera in caput perpetrantium uertuntur.

Item quomodo homicidia principum puniuntur in futuris generationibus.

De preclaris uerbis cuiusdam bufonis ad Petrum iam percussum & de sedentibus Rome & in imperio.

Capitulum .xix. de Henrico .ii. rege Castelle & Legionis & de calamitatibus quas passus est post interfectionem fratris & qualiter predicta fratricidia Petri & sua in eis & eorum posteritate punita creduntur.

Item de obediencia coacta non refutanda & de exemplis ad hoc.

De ambitione punita eorum qui regnandi gratia in fratres seuiunt & de sacris & antiquis exemplis ad hoc.

Capitulum .xx. quod regum delicta pro rei publice quiete plerumque aliqua tolleranda sunt non uindicanda & de malis que secuntur ex talibus homicidiis & uindictis quod

ostenditur plurimis auctoritatibus & exēplis sacre scripture & de ceteris incidentibus tempore huius Henrri: presertim quomodo imperator Cōstātinopolitanus Romam uenit & fecit unionem cum ecclesia occidentali & de sedentibus Rome & in imperto .

Capitulum .xxi. de Iohanne primo rege Castelle & Legionis dicti Henrri filio & de clarissimis uxoribus & filiis eius & de bello cum Portugalensibus & de causis eius & de infelici fine eiusdem belli .

Item de matrimoniis que plerumq; prestant causam turbationibus regnorum .

Item quomodo superbia & insolētia facit hostes uictores .

Item non est gloriandum de potentia & fortitudine & de exemplis & documentis ad hoc .

Capitulum .xxii. de secundo bello inter Iohannem regē & ducē Alencastrie filiū regis Anglie & de causis eiusdē belli & de cladibus & malis & tandem de felici concordia per matrimonium Henrri filii Iohannis regis cum Catherina filia dicti ducis & de inopinata & festina morte eiusdem regis Iohannis & de illius uirtutibus & accidentibus suo tempore in ecclesia dei .

Item quomodo principes debent seruare festa ab ecclesia instituta & de pena transgredientium & de exemplis & documentis ad hoc & de sedentibus in Romana cathedra & imperto .

Capitulum .xxiii. de Henrico .iii. Iohannis filio rege Castelle & Legionis & de clarissimis filiis eius & de infante Fernando eius fratre minore natu postea rege Aragonum & de uxore & inclitis filiis eius .

Item quomodo boni principes licet paruo tēpore regnēt magno tempore uiuere censendi sunt .

De punitione facienda a principibus cum moderatione & clementia .

Q^o non recte flagitiosi alios corrigunt & de exemplis antiquorum & documentis ad hoc .

Item de periculo quod regno iminet ex multis filiis regis .

Capitulū . xxiiii . de uirtutibus huius Henrici . iii . presertim de ingenti eius religione & de iusticia & liberalitate demum de filiabus eius & quibus nupserunt presertim de uirtutibus Marie que data est uxor regi Aragonum & de tempestina morte dicti Henrici & de occurrentibus suo tempore .

Item quomodo principes expellere debent a regno pestilentes & inutiles homines .

Item quomodo principes debent sapientes penes se habere & q^o maiora bona consecuntur ex sapientibus q^o fortiter bellantibus & de exemplis & documentis ad hoc .

Item quomodo officiales boni non sunt mutandi in re publica & de exemplis & documentis ad hoc .

Item agitur in eodem capitulo de fidelitate quam fratres & attinentes debent regi & de sedēibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxv . de Iohanne . ii . Henrici filio rege Castellę & Legionis & de eius magna nobilitate & quomodo descendit ab omnibus principibus orbis .

Item de Catherina matre eius & Fernando patruo tutoribus eius & de uxoribus & filiis & filiabus suis & de preclaris uictoriis Fernandi contra Mauros tempore infātie Iohannis .

Quomodo cū maxima strenuitate recuperauit antiquerā & de singulari fide & ingentibus uirtutibus Fernandi infantis .

Item quomodo principes debent esse cupidi glorie non pecunie & de preclaris principibus qui magna auri pondera refutarunt ut gloria uictorie potirentur .

Item de honore uictorie per fideles subditos attribuendo

regi & de exemplis ad hoc :

¶ Capitulum .xxvi. de uacatione regni Aragonie per obitū Martini regis tempore dicti Iohannis regis Castelle & de competitoribus in dicto regno & qualiter Fernādus cum presidis regis & regni Castelle regnum Aragonie obtinuit captiuato Vrgelensi comite .

¶ Capitulum .xxvii. de singulari cura & industria Iohānis regis Castelle & Fernandi regis Aragonum pro extirpatione scismatis in dei ecclesia & qualiter pro bono unionis se subtraxerunt a Benedicto .xiii. : & quomodo sumis affectibus laborarunt pro congregatione concilii Constantien & de unione inde secuta .

¶ Capitulum .xxviii. quomodo Iohannes rex Castelle duxit uxorem inclitam Mariam filiam Fernandi patris sui & de Matrimonio Henrici infantis cum Catherina sorore Iohannis & de dissidiis ex ea causa subortis & de Iohanne rege Nauarre & Blanca uxore eius & de Aluaro de Luna miro modo accepto regi Iohanni & quomodo Iohannes rex Nauarre & fratres eundem Aluarum persecuti sunt .

Item de scandalis & malis que secuntur ex conubiis clandestinis inter principes & magnates & de exemplis ad hoc .
Item de moderatione tenenda in prosperitate .

¶ Capitulum .xxix. de intestinis dissidiis inter Iohannem regem Castelle & Alfonso & Iohannem reges Aragonum & Nauarre & fratres suos occasione Aluari & quomodo infans Henricus a Iohanne rege Castelle fuit bis incarceratus & tandem relaxatus & de magna congregatione exercitus utriusque partis & de concordia inter eos facta per mediationem legati apostolici & reginarum Castelle & Aragonie .

Item de malis que secuntur ex priuatis dissensionibus potentum & de exemplis ad hoc .

Item quomodo seruientes regibus inuidere non debent
ceteris regibus acceptis & de pulchris exemplis & docu-
mentis ad hoc.

Itē de periculoso bello & dissidio intestino & domestico.

Capitulum . xxx . de clarissima uictoria Iohannis regis
Castelle contra sarracenos in ualle Granate & de iterata
discordia inter Iohannem regem Castelle & Iohannē re-
gem Nauarre & infantem Henrricum propter Aluarum
de Luna & quomodo obsederunt oppidum de Medina
ubi degebant rex Iohannes & Henrricus & multi baro-
nes & de reuerentia ei exhibita & fuga Aluari.

Item de laudibus Alfonsi regis Aragonum.

Capitulum . xxxi . de redditu Aluari ad regem & iterata
discordia & de bello apud oppidum de Olmedo in quo
Iohannes rex Nauarre & Henrricus & sibi adherentes
fuerunt uicti & de confiscatione dominiorum suorum &
tandem de concordia secuta & de laudibus regine Ma-
rie consorte regis Iohannis.

Itē de infelici exitu illorū qui contra regem arma mouēt.

Capitulum . xxxii . de ingenti affectu Iohannis regis Ca-
stelle ad Aluarum de Luna & tādē quomodo ob Al-
uari insolentiam amor in odium mutatus est.

Item quomodo singularius corda regum sunt in manu
dei & de mobilitate regalis animi.

Quomodo sepe odiunt quos dilexerunt & de multis exē-
plis & documentis antiquorum ad hoc.

Item quomodo amici & dilecti non statim abiciendi sūt
etiam si delinquant.

Item quomodo est periculosa dilectio regum & de exem-
plis ad hoc.

Capitulum . xxxiii . quomodo Aluarus de Luna predi-
xit ruinam suam quem tandem Iohannes rex Castelle
apud ciuitatem Burgēn incarcerauit & facto legitimo

processu decolari publice iussit dominiis & bonis partim
confiscatis partim filiis concessis .

Item de insolentia illorum qui abutuntur amicitias regum.

Item quomodo prospera parum durant .

Narrantur preclara antiquorum exempla qui post mag-
nas prosperitates graues aduersitates passi sunt .

Item quomodo dicitur uere felix qui bene moritur .

Item quomodo non sunt dirruenda sepulchra eorū quos
uincimus .

Capitulum . xxxiiii . de uirtutibus regis Iohannis & de
eius felici obitu & de assumptione Henrici . iiii . filii eius
in regem eo uiuente & de obitu Alfonsi regis Aragonū
apud Neapolim & de illius uirtutibus .

Item quomodo sapientes sepe contra ueritatem blandi-
untur principibus & de exemplis ad hoc .

Capitulum . xxxv . de scismate in ecclesia dei extirpato
apud Constantiam tempore huius Iohannis regis Ca-
stelle & de Martino papa ibi electo & de Eugenio eius
successore & de congregatione concilii Basiliēn tempore
eiusdem Eugenii & de infelici exitu illius congregationis
& ceteris occurrentibus suo tempore .

Capitulū . xxxvi . de Henrico . iiii . filio Iohannis mo-
derno rege & quomodo in inicio regni sui quietauit om-
nes differentias cum Iohanne rege Nauarre sibi reconci-
lians barones extra regnum existentes & demum quo-
modo post prestitam obedientiam Calisto pape . ii . no-
uiter assumpto regnum Granate potenter ingreditur &
quomodo duxit uxorem sororem regis Portugalie .

Item quomodo principes anteq̄ congregiantur in bellis
debent offerre deo uota & sacrificia & oblationes .

Capitulum . xxxvii . de dissidio inter Iohannem regem
Nauarre & Carolum filium suum & qualiter Henricus
rex Castelle ingreditur aliquas terras Nauarre eas sibi

subiiciens . deinde qualiter reges Francie & Castelle se mutuo uiderunt specialiter super facto principatus Cathalonie Iohanni regi Aragonū rebellantis & quomodo Henricus rex Castelle sūma moderatione usus dominiū Cathalonie sibi oblatum non admisit & de causis tante moderationis .

Item quomodo principes debent uti moderatione & nō sibi subicere cuncta que possunt & de exemplis & documentis antiquorum ad hoc .

Item quomodo sepe ex mutua colloctione magnorum principū inuidie & dissidia oriuntur & de exēplis ad hoc .

Capitulum . xxxviii . qualiter tempore huius Henrici . iiii . oppidum de Gibraltar & Archidona & plura alia loca recuperata sunt Mauris expulsis & de uirtutibus & preconiiis huius Henrici piis operibus presertim qualiter fuit magnificus & liberalis .

Item de liberalitate que congruit principibus & quomodo debet esse moderata nec uergat in dantis & rei publice damnum & de plurimis documentis & exemplis ad hoc .

Capitulum . xxxix . de strenuitate huius Henrici . iiii . & experientia in rebus bellicis demum de eius humanitate & temperantia : modestia : sobrietate & ceteris uirtutibus & quomodo fugiebat ornatum regum & queuis molia delicamenta & qualiter plurimos nobiles in altum euexit & quomodo delectabatur in uenationibus & musicis concentibus .

Item quando & quomodo principes dum uiuunt sint laudandi .

Item quomodo naturaliter principes diligunt & exaltant eos qui secum sunt connutriti & de exemplis & documentis ad hoc .

Item quomodo principes debent esse temperati & sobrii

& de documentis & exemplis antiquorum ad hoc .

Item de incomodis que principibus obueniunt ex immoderata uenatione & de exemplis & documētis ad hoc.

Capitulum . xl . de his que acciderunt in ecclesia tempore huius Henrrici . iiii . & de Nicolao : Calixto : Pio & Paulo Secundo romanis pontificibus qui suo tempore prefuerunt & de illorum laudibus ac preclaris gestis .
Item de opusculis & libris edditis ab auctore huius libri dedicatis eidem Paulo summo pontifici & de Frederico . iii . imperatore & quomodo bis Romam arcessiuit.

Explicit tabula materiarum
& rerum in hoc libro contē-
tarum .